

H/A



Tractatus de Benedicta Incarnacione.

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

Wyclif's "De Benedicte Incarnacione".

Ms XV Oriel Coll: Oxford, leaf 225 d.

(Page 113 line 16, of this book.)

os deitas ut dicitur quas pcepit obsequari q
 ut manifestet quid ex hoc se subigit et pmo
 ne q audistis ample no fiat pff copulacione dicit
 metha^{ca} q dicit hinc dicitur etne dicit id est
 hinc dicit 2. 3. ut docet q ille pmo dicit id est
 pu h pato distinguit obigit n dicit q ad
 qui noster me pns ubi a spu sacro possit q
 pmo docet no sit ubi ex e m quo aplo dicit
 omni pteu hie mortaliter ut exponit aug⁹ p
 de trinitate 4 p q mapi. c. 18. tñ for p e oibz
 hoz + mcanoz. Et sic intelligendus e p aph⁹
 philipp. 2. q cu m for di et no sapna auditus
 e p e de elon d q dicitur in exmanuit form
 sui accipiens p auq mte non dñ. q oia for di et
 dicitur sic forma hois d hinc ut vq. n. 2 for
 obae cu qh p dicit q est q de for dicit
 te oia qh p hois e id q e ho for h hinc ut vq.
 a hinc for hie ut oibz eis for hie vna tñ hie ab
 solute nre + a⁹ accipit ex re + ista alia ista me
 tha^{ca} de formo mte mte hie dicit + a no me
 tha^{ca} a⁹ dicit n. bb aph⁹ apudose adista ex quo
 p q no ex p remota de a bte p oia dicit
 dicitur a dicitur de e equalen p q. iap
 et d honore pu dicit ut facte sathanas cu mte
 tñ me d cu pte + spu e dñ q comest e + p
 dicitur qu dicit ego + p vni dñ. aug⁹ aut for
 mat tñm tom mch q e iile + eele suppo e sapi
 na q p e eile d e nla + p ce me dlo q ho no est
 sapna q facit e se sim visile exmanuit mte
 uo d dicitur q spu d p dicitur p q e p hois
 + dicitur hinc dicit q facte e dicit e m corp
 eaz que ni mte p p origie q form heat est
 m ante ad q p mte ut exponit aug⁹ 12. q dicitur
 dicitur m pte q dicit tñ q at manus d dicit
 Nec video quo exmanico pnt possit mte q q
 100 ex facta m ante e dicit ut sit exmanita et
 hie d dicit ad hanc cu dicit. 2. n. q h hinc v d
 dicit 108. 12. p m mte me e q cu v oia tñ eq

p dicitur mte
 m + for. e.
 p p hinc.

Johannis Wyclif

Tractatus de Benedicta
Incarnacione

NOW FIRST PRINTED

FROM THE VIENNA AND ORIEL MSS.

AND EDITED

WITH NOTES AND INDICES

BY

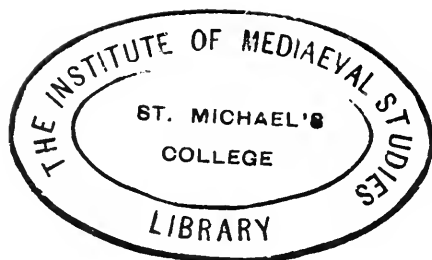
EDWARD HARRIS, M.A.

LINCOLN COLLEGE, OXFORD.

LONDON :

PUBLISHED FOR THE WYCLIF SOCIETY,
BY TRÜBNER & CO., LUDGATE HILL, E.C.

MDCCLXXXVI.



JAN 27 1938

10455

HERTFORD:

PRINTED BY STEPHEN AUSTIN AND SONS.

CONTENTS.

	PAGE
PREFACE	vii-xxviii
I. AUTHENTICITY	vii
II. DATE	viii
III. TRANSMISSION	x
IV. SUBJECT-MATTER AND STYLE	xx
TRACTATUS DE BENEDICTA INCARNACIONE.	
PROLOGUS	1
CHAPTER I.	3
,, II.	13
,, III.	28
,, IV.	49
,, V.	65
,, VI.	85
,, VII.	105
,, VIII.	123
,, IX.	142
,, X.	160
,, XI.	185
,, XII.	201
,, XIII.	216
NOTES	233
INDEX I. References to Holy Scripture	253
,, II. References to other Authors	257
,, III. Rarer Latin or Greek Words	264
,, IV. General	266

P R E F A C E .

I. The treatise *De Incarnatione Verbi* now first printed in this volume is the unquestioned work of Wyclif. The style is unmistakably his, the phraseology often identical with that used by him in other works, and the substance agrees with what he maintains elsewhere. Moreover, besides the quotations of this book in the *De Veritate S. Scripturae* and the *De Universalibus*, noted by Dr. Shirley in his Catalogue, it is expressly referred to in the *Triologus* (p. 225, Lechler), and is quoted in the *De Ecclesia*, p. 126 in Dr. Loserth's recently printed edition. Furthermore, Walden, in his *Doctrinale Fidei*, writing within forty years of Wyclif's death, quotes several passages from various parts of the book. These and other coincidences will be found in the Notes at the end of this volume.

By way of more direct external evidence the three Vienna codices bear Wyclif's name in the Incipit or Explicit or in both. In the margin of the Oriel codex '*W. de Incarnatione Verbi*' is written in the top right-hand corner of each leaf, in a hand contemporary or almost contemporary with the copyist's, *i.e.* about A.D. 1400; and there are besides in the margin of the same MS. two special notes of the same date connecting the text with Wyclif. One is a marginal note on fol. 225*d*, on a line with page 113, line 28, in this edition, '*Nota exposicionem in de materia et forma cap^o secundo secundum Wyclif,*'¹ which is the

¹ See facsimile specimen page at the beginning of this volume.

BX
4905
.A5I3

only appearance of the author's name in full in the Oriel codex ; and the other, also a marginal note, fol. 234*a*, on a line with page 221, line 18, in this edition, 'sententia Johis.'

The absence of Wyclif's name from the beginning and end is probably due to prudential reasons, in view of the Lollard persecution : just as a similar cause led to the strange misplacement of the letters in the several words of the Incipits and Explicits in many of the Polemical Tracts, as shown by Dr. Buddensieg.

II. The treatise then being unquestionably written by Wyclif, to what time of his life does it belong?

There is no reason to question that Shirley was right in assigning it to the group of works written before A.D. 1367. The absence of any allusion to political matters, of any reference to reforming ideas as to the hierarchy or the religious orders, and the Eucharistic theory here adumbrated, all point to an early date. The author is still the theologian of the schools ; he is not yet the politician, or the reformer. But some of the views which he propounds are already branded as heretical, *e.g.*, page 25 top, *Obicitur quod dico horribilius Arianis quia dico Christum esse materiam primam et sic abiectissimam creaturam.*

This figures as the fifth of the 'haereses quas primo jactavit in aera,' but which, according to Fasciculi Zizaniorum, p. 2, did not attract notice until their author became Doctor of Divinity at Oxford. Besides the fifth in this list those 'haereses' numbered 3, 4, 6, and 7, are all enunciated in this treatise, and all maintained by Wyclif in the face of opposition. If Walden, or whoever may be the author of the narrative in Fasc. Zizan., is right in stating that these doctrines of Wyclif were not opposed until their author became doctor of divinity, 'cathedram doctoris audax arriperet,' it seems to follow that the treatise in its present form belongs to the early days of his doctorate. Shirley, in his Preface to Fasc. Zizan., gives good reason for fixing the date of

the doctorate at about A.D. 1363. This year then will be the earliest possible date for the treatise. And this conclusion is confirmed by the position taken up here on the Eucharist. Wodeford, quoted by Shirley, Fasc. Zizan. p. xv, note 4, and by F. D. Matthew, English Works, p. xxiii, notes three stages of opinion in Wyclif on this subject. 'Alias dum esset praedictus magister Johannes sententiarius Oxoniae, ac etiam baccalarius responsalis, publice tenuit et in scholis quod licet accidentia sacramentalia essent in subjecto, tamen quod panis in consecratione desinit esse. [This is the then prevalent Roman doctrine of Transubstantiation pure and simple.] Et cum multae quaestiones essent sibi factae quid esset subjectum illorum accidentium, primo per tempus notabile respondit quod corpus mathematicum. [This was an attempt to reconcile the received doctrine with reason and such science as he possessed.]¹ Et posterius post multa argumenta sibi facta contra hoc respondit quod nescivit quid fuit subjectum illorum accidentium, bene tamen posuit quod habuerunt subjectum. [This is pretty much Wyclif's position in this treatise, page 190, line 23 seqq., although in the same passage he adopts the word 'transubstantiatio,' and still speaks of the celebrant priest as 'conficiens,' page 44, line 2.] Nunc in istis articulis et sua confessione ponit expresse quod panis manet post consecrationem, et est subjectum accidentium.' This is open denial of Transubstantiation. Dr. Shirley says: "We have here three stages of opinion; the first while he was Master of Arts and Bachelor of Divinity; the second when he became Doctor of Divinity; the third from the Confession of A.D. 1381." All this points to the conclusion that this treatise belongs to the beginning of Wyclif's doctorate: and for the reasons given by Shirley this cannot be later than A.D. 1367. It belongs therefore to the four years immediately preceding that date. There being cross references between the *De Universalibus* and our

¹ Compare p. 191, ll. 10-16.

treatise, it is not possible to state their relative dates: and as yet that treatise is unedited. Possibly when this and the *De Anima* and other early philosophical treatises are edited, more precision may be attainable. This much is certain that our treatise is the work of the Oxford Realist theologian, whose mind is already awakening to great difficulties underlying current conceptions, but has not yet been urged forward by conviction or circumstances to any direct opposition to them. And there is this special point of interest in this book that it is a specimen from a period of Wyclif's development hitherto unrepresented in any printed work.

III. How and in what form has this treatise been transmitted to us?

So far as is known at present the following extract from Shirley's Catalogue, p. 6, exhausts the list of existing codices:—

1. Vienna, cclxxxiv.¹ ff. 75-104.
2. „ cclxxxvii. ff. 37-110.
3. „ cccciv. ff. 115-157.
4. Oriel Coll. Oxford, xv. ff. 117-235.
5. Bib. Reg. 7. B. iii. imperfect.

These five codices have all been made use of for this edition. They are referred to henceforth as follows:—

1. Vienna as **A**.
3. „ **B**.
2. „ **C**.
- Oriel **O**.
- Bib. Reg. **M**.

I proceed to give some account of each. And first of the three Vienna MSS., the following report is supplied by Dr. Herzbergfraenkel, who kindly undertook to examine them for the purpose.

¹ Since Shirley's catalogue the Vienna Library of MSS. has been renumbered.

A. Cod. Vindob. 1387, membranaceus, fol.; 215 folia. Singula folia in quaternas columnas, paginae in binas, divisa sunt. In fol. 75a—104c. Tractatus de Incarnacione continetur. Pulchra scriptura unius per totum tractatum manus, seculi 14ⁱ exeuntis vel ineuntis 15ⁱ esse videtur. Notae et glossae in marginibus variis manibus adjectae sunt. Praecedunt prologum haec verba rubris scripta litteris: *Prologus m̄gri Joh̄is de Incarnacione*. Eodem colore titulus ipsius tractatus excellit. *Explicit prologus. Incipit de Incarnacione Capitulum primum*. Litterae initiales capitulorum sunt omissae vel potius nondum depictae, in lacunis enim parvula signa miniatori litteram ponendam indicant.

Notarum marginalium triplex distinguo genus praeter paragraphos A, B, etc., quibus capitulum primum in minores dividitur partes: (a) correcturae, voces in textu omissae vel a textu discrepantes saepe alia manu scriptae; (b) argumenta brevia textus vocabulum significantissimum repetentia; ad exemplum fol. 75b. (cap. I. p. 3, ll. 9, 10) in margine *Homo perfectus, Augustinus*: vel etiam (c) argumenta majora in tractatu dicta paucis verbis exprimentia et haud rarerer quasi glossantia; ad exemplum ad Cap. I. p. 3, l. 21 seqq. *Creaturam Christum asserentes sicut et negantes quomodo sunt intelligendi*; ad p. 8, l. 8 seqq. *Persona hominis si fiat ex corpore et anima non videtur distincta ab (h)unitate integra et completa facta ex eisdem*.

Notae sub (b) et (c) specificata diversis et inter se et a textu manibus scriptae sunt; nonnullae speciei glossae in pedibus foliorum ita positae sunt, ut, si eas legere velis, codicem perverse tenere cogaris.

Cod. 1387 praeter tractatum de Incarnacione haec continet: ff. 1-75. Wycliffi De Eucharistia (2^o tract.), et De Trinitate: ff. 104-215 ejusdem Epistolae octo, De Mendaciis, Descripcio fratris, Conclusio de officio regis, De IV imprecacionibus, De solucione Satane, De purgatorio, De Clavibus ecclesie, De tribus partibus ecclesie, De sententia incarcerandi, De condemnacione 19 questionum, De vaticinatione, De dotacione ecclesie, Speculum secularium dominorum, De paupertate Christi, Ad parliamentum regis, Super Matthaei 21, De Antichristo super Matthaei 24, Dialogus, Trialogus.

B. Cod. Vindob. 4307 chartaceus, folia 242, 4to. Folia 115-157 tractatum de Incarnacione continent. Scriptura parva sed distincta: ut in fine elicitur anno 1433 exaratus est. Titulus rubris scriptus litteris: *Incipit tractatus de incarnacione m̄gri Jo. Wykleph*. In margine; *Prologus*. In fine prologi: *Capitulum primum*. Multae paginae in frontibus *d'incarnacōe m̄ri Jo. Wy.* vel numeros capitulorum

exhibent. Litterae initiales prologi et primi capituli variis coloribus sed pessimi gustus depictae; ceterae plerumque desunt et eodem ut in **A.** codice 1387 modo indicatae sunt. Notae marginales raras et nullius momenti non consonant glossis Cod. 1387.

Codice 4307 continentur Johannes Ssarp Tractatus De Anima: Joh. Wicief De Compositione hominis. Idem De Universalibus. Idem de Incarnacione. Tractatus De ente in communi. Tractatus De Ente in particulari.

C. Cod. Vindob. 4504 chartaceus. 153 foll. 4to. Fol. 37-110b tractatum de Incarnacione continent. Scriptura codici 4307 fere coaeva. Titulus, litterae initiales, notae, marginales desunt. *De Bened. Inc. Jo. Wiklif* a manu sec. 17 in initio tractatus scriptum ex *Explicit* desumptum est. Capitula partim alia manu numerata, partim numeris carent. In marginibus paucas invenis correcturas, in f. 66a *corrigere* in margine scriptum est. Codicem nihilo minus diligentem definitivamque perscrutationem evitasse multae textus lacunae non expletae satis demonstrant. Duodena folia quaternionem constituunt; in fine folii 12ⁱ numerus ponitur, primus fol. 48b, secundus 60b, etc.

Codex 4504 continet infra scriptos Joh. Wiciefi tractatus: De Simonia, De Incarnacione, Sermo super illud probet autem se ipsum homo, Epistola pape Urbano missa, De Compositione. In folio non numerato inter thecam et fol. 1, manu seculi 15ⁱ, *Hic de compositione hominis non est examinatus.*

Ex *Explicit* hujus codicis R. Beer titulum tractatus in *De Benedicta Incarnacione*¹ transformavit. Sed optimus codex **A.** 1387, ut etiam **B.** 4307, *De Incarnacione* tantum scribunt, et nullam video causam quare notulae illi sine dubio non ab auctore factae sed a scriba additae, major fides sit attribuenda.

De codicum **A.**, **B.**, **C.** affinitate.

Cum tres codices Viennenses tractatum De Incarnacione continentes per omnes suas partes verbo tenus conferre magnum opus et inutile esset, capitula tantum in paginis impressis 1-13 et 65-70 contenta et hic ibique nonnullos locos minus extensos diligenter et accurate comparavi. Quae inde resultent, paucis verbis dicam.

Codices **A.**, et **B.**, et **C.** unam textus recensionem repraesentant a codice Oxoniensi non mediocriter discrepantem. **A.** veracissimum esse ex comparacione cum reliquis manu scriptis facile demonstratur; omnes enim fere **B.** et **C.** differentiae aut nullius momenti sunt, aut

¹ v. Note, p. 233.

sensum deteriorant. Sed qualis horum trium codicum sit affinitas, minus evidenter definiri potest. **B** et **C** ex **A** desumptos esse haud probabile mihi videtur. Nam in **A** *gradum* (p. 3, n. 7), *sic* (p. 4, n. 5), *infirmum* (p. 6, n. 3), *finaliter* (p. 12, n. 14), *pure* (p. 12, n. 15), *rationabiliter* (p. 66, n. 13 et saepius), *similibus* (p. 69, n. 1), ita distincte scripta sunt, ut scriba codicis **B** nullo modo *gaudium*, *sicut*, *infirmius*, *faciliter*, *purus*, *racionaliter*, *substancialibus* legere potuisset. Ex quibus concludo codices **A** et **B** ex eodem exemplari descriptos esse, **A** majori cura, **B** minori diligentia adhibita.

Codex **C** nondum finaliter correctus paucis locis ab **A** differt, quarum lectionum variantia ex defectu manus corrigentis sufficienter explicari potest. Nihilo minus et hic probabilius mihi e communi cum **A** et **B** fonte derivari videtur.”

The following account of the codex in the British Museum is supplied by Mr. F. D. Matthew, who kindly collated my proofs with this MS., and thereby gave valuable assistance in cases of difficult readings. Moreover, the knowledge of the contents of this abstract or summary proved to me of great assistance in finding the main thread of the argument, and in breaking up the text into paragraphs.

M. Bib. Reg. 7, B. iii. Casley's Catalogue gives the contents thus:—

1. Gulielmi Wodeford de Sacerdotio Novi Testamenti Liber. ἀκέφαλος. chartaceus.
2. —————. Quaestionum 72 de Eucharistia Liber.
3. Johannis Wycliff de Incarnatione Verbi Liber.
4. —————. Confessio de Eucharistia.
5. —————. Assertionones ejusdem 24 damnatae.
6. Thomae Winterton contra Confessionem Wiclevi, Liber.

It will be seen that all the contents relate to Wyclif; they have probably been always together, and are not a fortuitous concurrence of tracts, although the present binding is only about a century old.

The volume is a folio of 85 leaves, about $11\frac{1}{2} \times 8$ in. Casley describes it as 'chartaceus'; it is in fact made up of quires of 7 or 8 leaves, in each of which the outer leaves are parchment, the rest stout paper. The only exception to this arrangement is that at the end of the tract *Quaestionum 72*, only two leaves (64, 65) are of paper, and the *De Incarnatione* begins a new quire with a leaf (66) of parchment.

The book is incomplete, having on its last page the beginning of a tract on the poverty of Christ.

The writing varies very much in the volume; some parts being much clearer and more careful than others. The worst is the *De Incarnatione*, which is written very hurriedly, with excessive contractions. The lines are generally crooked and very close together. Some parts of the first treatise (*De Sacerdotio*) are almost as bad.

The relation of the MS. to the text of our tract is curious. Very much is omitted, and the joining words and clauses of sentences are commonly altered, while on the other hand long passages are given verbatim from a good text.

I was at first inclined to hope we had here the notes of a pupil who had heard the *De Incarnatione* as lectures, but I now take this copy to be a summary made from a MS. for the use of the writer. The parts copied contain the main course of the argument, the omissions being chiefly of illustrations and authorities cited. A listener would be less choice in his selection and less full in the pieces given. Moreover, the best judgments I can obtain say that the writing is not of Wyclif's time, but of the fifteenth century.

O. Cod. Oriel. XV. The Oriel MS. is found in a volume thus described in Coxe's *Catalogus Codd. MSS. Oriensis*:—

XV.

Membranaceus, in folio grandiori, ff. 279, sec. xiv. exeuntis, binis columnis exaratus.

1. Ricardi Radulphi, Armachani, opus in P. Lombardi Sententias, in quaestiones xxix. distributum, praevio sermone super idem, f. 1.
 -
 2. Roberti Holcoth quaestiones in Sententiarum libros.
in calce
Laus tibi sit Christe quoniam liber explicit iste,
Mentem scriptoris salvet Deus omnibus horis.
 3. Quaestiones duodecim magistri Nicholai Aston Oxoniae disputatae, fol. 202.
 4. Tractatus de communicatione idiomatum in capitula viginti distributus, fol. 214b.
 5. W. [an Jo. Wycliffe] tractatus de Incarnatione Verbi, capitulis tredecim, fol. 217.
- Incip. "Prelibato tractatu de anima qui introductorius est propter incarnationis mesterium."

6. [Rogeri ?] Swineshead Quaestiones super Sententias ; in calce mutil, fol. 235.

This copy is undoubtedly of the date assigned in the Catalogue, *i.e.* about A.D. 1400. The ornamentation and handwriting is distinctly English as one would expect. The initials are delicately drawn and of simple design, consisting of leaves of flowers, but no heads of animals ; and there is no pretence to a high standard of illumination. The material is vellum, and is in good preservation, but little stained. The height of the page is $42\frac{1}{2}$ centimetres, the breadth 30 : the height of column 31, breadth $8\frac{3}{4}$; interval between columns $1\frac{3}{4}$ centimetres. This gives a handsome margin. There are 72 lines in each column, written on very faint lines ruled in red. The large initial beginning the treatise, extending with its flourish, from the top to the foot of the column, is in blue and vermilion : as also are the smaller initials at the beginning of each chapter. Paragraphs are marked with coloured initials alternately blue and vermilion. At the top of right-hand margin of each leaf is written *W. de incarnatione Vbi* ; there is no other title. There is in the margin in parts a fitful kind of analysis of the text ; but this is not continuous, nor always correct. Besides this, occasionally the name of some author quoted in the text is written in the margin, and such remarks as ‘ nota bonam rationem,’ ‘ argumentum bonum.’ To two such comments of special interest I have called attention above, pp. vii, viii. From the top of fol. 229 (p. 194, l. 30 of this edition) the numbers of the imperfect numerical analysis are framed in red, thus $\boxed{\text{Ca}^m 12^m}$, and from the same point the longer notes are generally underlined in red.

The punctuation is scanty and worthless, except in the case of paragraphs, which generally correspond with a new sentence. Only fresh chapters begin with a new line : there is no other break in the text ; and the breaking up in this edition has been

done on my own responsibility, and was a matter often of doubt and difficulty. This MS., kindly lent me on two occasions for considerable periods by the Provost and Fellows of Oriel, I copied carefully; and have since collated my copy, and lastly the printed text and notes with it.

The Vienna Codex A. was copied for me with great care by Mr. Rudolph Beer, who also collated B and C, and supplied me with their variations: my proofs have been returned to him for a second collation. In this respect, therefore, everything has been done which which could be done to secure the result aimed at, that is, that this edition should place the reader in possession of the facts.

As to the construction of the text, although naturally inclined to lean on the one English copy O, with which alone I was personally familiar, yet after comparing its readings in many places with those of A, B, C, I did not feel justified in taking the easier and less responsible course of printing the text either of O or of any one of the codices, and appending the variant readings of the rest in the margin: but it seemed best to select from all the materials at command, including the fragmentary Codex M, what appeared to be in each case of discrepancy the best reading, and to place that on the page, noting at the foot the alternatives supplied by the other MSS. And in this I had Lechler's *Triologus* as a precedent. In very few instances, never without a statement at the foot, have I departed from the authority of the MSS. entirely. Hence, wherever I am right, the reader's purpose is served; he has before him the best text; where I am wrong, he has at hand the materials for a more correct judgment.

For the sake of completeness I have made no distinction between important and unimportant variations, and have placed all readings of A, B, C, O not embodied in the text into the notes at the foot of the page, with the exception of the numberless

alternative readings of 'ille' and 'iste,' and a few unimportant variations in the order of the words. I have endeavoured also to give the spelling, I must not say the orthography, of the MSS., even when it is manifestly incorrect, *e.g. methaphisica, anthitesis, dyabolus*. Editions like this, besides their interest to students of theology or philosophy, contribute material also to the students of language. It is noticeable in this connection that there is scarcely any Greek word which is not misspelt.

As to the relative value of the MSS., I think O is the best, as probably it is the oldest; but the contributions to a good text, furnished by Mr. Beer and Mr. Matthew, are invaluable. A careful analysis of the various readings will, I think, establish this one point, the only one to which I can see a clue, as to the relation between O and A, B, C, viz. that O is more nearly allied to C than to either A or B. Besides numerous smaller coincidences peculiar to O and C, there is a remarkable omission (p. 68, ll. 19-25) common only to these two codices.

There is a strange historical ignorance displayed in A, B, and less distinctly in C, on page 155, line 21, where the two former insert 'Nestorius,' the latter 'n,' in the text to explain the 'clericus in fide devius' against whom St. Anselm wrote his treatise on the Incarnation. Of course it is Roscellinus who is referred to (v. Note ad loc. cit.).

Besides the short omission on page 68, just mentioned, as common to O and C, there are two longer passages wanting in O, and in O only. The former of these, page 134, line 31, to page 136, line 25, contains the statement of a metaphysical objection to Wyclif's doctrine, which is also the Catholic doctrine, that Christ did not become a person by the Incarnation, and the answer to that objection. The omission is cleanly made, and does not seem to be due to a copyist's carelessness; rather the passage appears to be an addition to

the original treatise. The argument in it is somewhat involved, and there is a remarkable sentence at the foot of page 135, which bespeaks so much greater freedom in the use of Greek metaphysical terms than Wyclif usually displays, that one feels almost inclined to follow O in rejecting it. However, the existence of the passage was known to the annotator of O, who writes in the margin 'deficit multum.'

The other omission on page 168, line 25, to page 170, line 15 is curious. The omitted passage consists of a quotation from a Decretal and the application of it to Wyclif's argument: and there is no hint in the margin of O of any omission. I can only suggest that perhaps a Lollard copyist or his employer did not set much store by a papal anathema. It is even possible that Wyclif himself in his later years may have preferred to withdraw an argument which rests on the dictum of one Pope Alexander III., the patron of Thomas à Becket and adversary of Henry II., and which had been reissued by another Gregory IX., the oppressor of Henry III. On the other hand, the only other reference to a Decretal in this book (page 122, line 15) stands in all the four codices alike. And it is quite possible that O, instead of being from a later, may be from an earlier 'edition' of the treatise, and A, B, C may be from a later one to which the author had added as subsidiary arguments the additional passages not found in O.

It is perhaps remarkable that so many copies of this treatise should survive, especially when we remember on the one hand the attempts to exterminate the works of Wyclif, and on the other the nature of the treatise. It has not the popular interest of the English sermons or of the polemical tracts, still less of the English Bible. And it is among the works, copies of which were publicly burnt at Prague on July 16, A.D. 1410. Dr. Johann Loserth has given us the following interesting account of the condemnation and burning of the Wyclif books in his

valuable monograph, 'Wiclif and Hus,' English ed. 1884, p. 114 :—

“A papal bull was issued by Pope Alexander V. December 20, 1409, conferring on Zbinco, Archbishop of Prague, the commission to take measures against the heretical doctrines. . . . The commission, which he had called together in accordance with the papal bull, pronounced the judgment . . . which was likewise proclaimed by Zbinco at the summer Synod of 1410—that the books of Wyclif should be burnt. . . . Of the books of Wyclif the following were mentioned by name :—1. Dialogus ; 2. Trialogus ; 3. De Incarnatione Verbi Divini ; 4. De Corpore Christi ; 5. De Trinitate ; 6. De Ideis ; 7. De Hypotheticis ; 8. Decalogus ; 9. De Universalibus Realibus ; 10. De Simonia ; 11. De Fratribus Dyscolis et Malis ; 12. De Probacionibus Proposicionum ; 13. De Attributis ; 14. De Individuacione Temporis ; 15. De Materia et Forma ; 16. De Dominio Civili ; 17. Super evangelia sermones per circulum anni.

Against this decision the university was the first to raise its voice, on the 21st of June : then Hus, who, four days later, in conjunction with seven others belonging to the university, addressed a solemn appeal to John XXIII. (who had meanwhile succeeded Alexander V. as Pope)

As regards the prohibiting of the possession of Wyclif's books, the appeal points out that only a fool, who is entirely devoid of acquaintance with the Bible and with canon law, could consign to the flames the logical, philosophical, moral, mathematical, theophysical books ; as also those on matter and form, on ideas, etc., which contain many noble and glorious truths, but not a single error. Moreover, Hus urged, by the death of Alexander V., the authority entrusted to Zbinco for this prosecution had lapsed.

The university had meanwhile invoked the mediation of the King ; and at his intervention the Archbishop consented to postpone the execution of the sentence until the Margrave Jost should have come to Prague from Moravia. As, however, the arrival of the Margrave was delayed, Zbinco caused Wyclif's books to be burnt on the 16th July. This *auto-da-fé* was carried into effect in the court of the archiepiscopal palace on the Hradschin, in the presence of the Cathedral Chapter and a great multitude of priests. More than 200 MSS. were consumed, containing the works of Wyclif. Stress has been laid upon the fact that several of them were sumptuously bound. Yet only the smaller proportion of Wyclif's books which were to be

found in Bohemia fell victims to the Archbishop's injunction ; for, as is related by Stephen of Dolein, the Wyclifites publicly boasted that the Bishop had burnt indeed some very renowned books of Wyclif, but not all. "We still have most of them, and are collecting others from every quarter to transcribe and then possess them."

It is due to this bold resolve not to lose the works of Wyclif, which the Hussites at any rate highly valued, that we owe these Vienna codices.

The Oriel MS. has been in the possession of the College since A.D. 1454. The following extracts from the Treasurer's books have been kindly supplied me:—

1454. Feb. 14. Sol. pro uno libro operis Wyclyffe de dominio civili
et blasfemia & ligatura certorum & cathenatione
librorum vii^s vi^d
,, April 18. Sol. pro libro empto a Johanne More continente
Armacanum Holkot & Wyclyff super sententias xlii^s

Of these volumes the former has slipped its 'chain,' the latter is the volume containing our treatise, for which the College paid 42s.—a large sum considering the value of money in those days.

IV. This description of the treatise of Wyclif as 'super sententias,' as also its place in a volume of treatises on the work of Peter the Lombard, indicate the point of view from which it must be regarded. It is a Scholastic treatise ; it treats its subject from the Schoolmen's point of view ; its method is that of the Schoolmen. It is necessary to bear this in mind, or readers will be disappointed or will fail to follow the author's argument. The doctrine of the Incarnation as expressed in the Catholic creeds is assumed ; the author endeavours to establish to the reason this article of the faith. But he is not so much concerned with unbelievers as with what he considers the partial or inaccurate definitions of other 'modern doctors.' William of Occam (died A.D. 1349) had

about the time of Wyclif's birth revived the great Nominalistic controversy. "Universals, said Occam, bear the same relation to the infinite number of individuals that signs do to the things signified. The universal, be it a thought or a word, is nothing but a sign which by *suppositio* is beforehand taken to denote a number of individual things, and is thus the common noun denoting them all." Now Wyclif was from the beginning to the end of his life a thorough Realist. In the unprinted treatises, *De Universalibus*, *De Ideis*, *De Materia et Forma*, he sets himself to prove and support the Realistic hypothesis. In our treatise he assumes it as proved and constantly (v. Index IV. Realism, Universals) inveighs against the 'doctores signorum,' 'non ponentes universalia praeter signa,' 'negantes universalia,' etc., although he nowhere quotes or names Occam. Indeed, the theory is necessary to his view of the Incarnation. The Word, Wyclif says, assumed Man, not the person of any individual of the species Man, nor yet abstract Humanity, but Man the 'res communis' by virtue of which the individual supposites are what they are; assumed Man as he is in the 'forma exemplaris,' in the Divine idea. Christ took on himself in the Incarnation the nature not of a man, or of many men, but the 'communis humanitas' of all men, so that he is at once 'communis homo' and 'unicus homo,' *The Man* (ch. xiii.). And lest this should seem to place 'the Man Christ Jesus' at a distance from his brethren 'the sons of men,' Wyclif constantly repeats that, to the Realist, it only brings Christ nearer, nay, identifies him with other men: for the 'forma' and the 'formatum,' the individual and the universal, are identical. Although he would not deny the extreme Realistic position 'universalia ante rem' in the sense of priority in thought and causation, 'universalia in re' is Wyclif's favourite formula. 'Every universal is identical with each and all of its supposites' (page 145, line 19). Therefore

'unica communis humanitas est quelibet persona hominis' (page 20, line 10), *i.e.* the one common Humanity is identical with any individual man: again (page 218, line 8) 'hic communis homo . . . est idem singularis homo, omnium hominum quilibet.' Christ is the 'homo communis,' the idea of Man; by the Incarnation he is objectively 'unicus homo': he is 'eadem communis humanitas que est quilibet frater suus' (page 101, line 28). Certainly here was a brave and subtle effort to give to the understanding a reason for the faith that Christ is one with all his brethren. It is another conspicuous instance of our author's desire to fix his foundations deep and solid. He was not content with metaphorical expressions about membership in Christ; he essays to establish that union on a metaphysical necessity, and to bring it home to others as a logical sequence. Different minds will estimate differently the value of the attempt; and if few in our day can accept Wyclif's argument as a settlement of the question, no one who studies the treatise from the author's standpoint will fail to admit the power and subtlety of his reasoning. This identification of the Eternal Word with the idea of Man, and at the same time by reason of the metaphysical oneness of idea and reality, by reason also of the logical identity of universal and particular, the identification of Christ the Incarnate Word with each individual man, is the keystone of the treatise, and is, so far as I know, in this form peculiar to Wyclif. The Realistic position is essential to his argument and, even, as with much plausibility he asserts, to the very existence of catholic doctrine (page 144).

But Wyclif has more than a scholastic, more even than a theological interest, in vindicating the reality of Christ's humanity. At times his style glows, his heart seems to throb beneath the words, as he struggles to express the intensity of his conviction. The literal reality of Christ's human nature is a 'most precious jewel,' 'absoluta humanitas Christi

illud jocale preciocissimum' (page 54, line 20), which he will not surrender. Hence his labour in Chapters i. ii. v. to establish as catholic truth that 'Christ is a creature': hence he argues that 'Christ did not cease in the three days and never can cease to be man,' in Chapters iii. iv. v. viii.: the Jesus of the Gospel narrative is the same yesterday, to-day, and for ever. Moreover, Christ and the Humanity of Christ are henceforth one never to be divided: this is the contention of Chapter x.: that Christ is man in the plain sense of the word 'man' is the gist of Chapter vi.: that he is liable to all the ills that flesh is heir to (*mobilis*) is the argument of part of Chapter vii. Wyclif will have no unreal, equivocal, histrionic humanity, not a God come down to us in the likeness of men, but our 'brother,'¹ 'univoce homo cum aliis hominibus,' 'frater cum fratribus suis,' living as we live, suffering, dying, being buried as other men. And the Evangelical Doctor often loses the stiffness of his Latin style, the scholastic fetters fall off him, and he rises into a real beauty and eloquence of expression when possessed by this thought, *e.g.* page 64, lines 24 seqq.; page 26, line 13; page 184, line 6. Yet with all his clinging to the humanity of Christ, Wyclif does not yield to any one in his assertion of the other side of the Catholic creed. Christ is three natures—*Deitas, anima, corpus*: two forms, God and Man. His doctrine of the Word is that of the orthodox Fathers and Schoolmen, but he brings into prominence the ideal and potential existence of all things in the Word (page 12, line 13). The Word is both Deity and all ideas, *i.e.* all the truth (page 113, line 21). This doctrine of the Realist doctor, as Lechler has shown, is based on St. John i. 4, according to the punctuation of the Vulgate: 'All that was made in Him was life;' and it is supported by the traditional identification of the

¹ 'The Christ of Aquinas is after all not our brother, not a man, but only a ghastly simulacrum.'—Bruce, *Humiliation of Christ*, p. 79.

'Word' of St. John with the 'Wisdom' of Proverbs and the Book of Wisdom, which our author enlarges upon, pp. 11, 12, and chapter vii.

But the treatise being obviously controversial, he does not dwell long on points like this, then generally admitted. He is controversial, but he is more concerned to establish positive truth than to establish or refute various negations rife in the schools. He can agree to most men's affirmations: their sweeping negations he may perhaps admit with limitations (page 13, line 10). He takes his stand on the plain literal meaning of Holy Scripture. The facts vouched for there are enough for him. Hence he is impatient of the numberless questions which arise out of hypotheses which the Schoolmen had propounded. The question as to the necessity of the Incarnation he does not directly handle; but, in contrast to the generality of the Schoolmen, he clearly would answer the question in the affirmative. Only through the Incarnation is the Divine Idea in Man realized. Peter Lombard had raised the question whether the Incarnation could have been accomplished by the Father or the Holy Spirit. Towards the end of the treatise Wyclif replies in the negative, Chapter xiii.

Likewise he shrinks from admitting with Aquinas the possibility of the Word assuming many humanities: to this he replies that in assuming the 'communis humanitas,' he assumed not one or many, but all humanities. He makes what seems to us unseemly mirth (page 65, line 10) over the Scotist hypothesis of the possibility of the assumption of a non-human animal nature.¹ In the concluding chapters xi. xii. xiii. he

¹ Lest any hasty modern reader should dub the Schoolman 'dunce' for such a thought, he may find in Wilberforce on the Incarnation, ed. iii. 1850, p. 209, the same hypothesis glanced at. "Had God been pleased to employ the organs of some inferior animal . . . for the expression of His will, such nature had not been susceptible of that personal union with Him which is set forth in the Incarnation of Christ." And near parallels to the Scholastic hypotheses and questions on this subject may, I believe, be found by the curious in the controversy which took place some forty years ago among the Christians commonly called 'Brethren' on the Very Humanity of Christ.

allows himself to handle some of these 'vermiculate questions,' but his general attitude is that of impatience with them. He wistfully regrets that the days are past 'ante Petrum Lombardum,' when men abstained from these futile hypotheses. He denies the wisdom, he even fears the sinfulness (page 228, line 15) of discussing them. Thus, although with one foot he stands in the Scholastic age, the other is seeking a resting place elsewhere. He has no patience with the puerile vanity, the love of novelty, the ambition, the manifold discordances of the 'moderns': he cares for reality, fact, truth. What God, in fact, has done, that alone is real, is possible, is true (page 228). God's word must be taken, and taken literally 'de vi vocis,' 'de virtute sermonis': the logic of Scripture transcends all other logic. First, What saith the Scripture? and, secondly, What is the 'concors sententia' (page 159), what is the voice of the Catholic Church in its interpretation? Listen to this rather than to the frivolous and swollen disputations of the 'novelli,' the new-fangled doctors. Thus we see in our author, while still only a disputant in the schools at Oxford, the germs of his future revolt from medieval routine. He leans upon the Bible (canonica) absolutely: next, St. Augustine as 'subtilissimus explanator' is made most use of. St. John of Damascus, St. Bonaventura, Hugo of St. Victor, are never questioned, but quoted as absolute authorities; but St. Thomas Aquinas may be mistaken (Chapter xiii.), Duns Scotus and the modern Doctors with their endlessly divergent hypotheses have not been free from sin (page 228), the Nominalists from Roscellinus downwards 'ille clericus in fide devius' (page 155) would render Christian faith impossible.

On the Eucharistic question there is the like nascent indication of the attitude which he afterwards took up. It is still *miraculosa transubstantiatio*, but Wyclif is not unaware of or unwilling (p. 186, l. 10) to recite the opinions of certain of the

saints (*quotlibet dicta sanctorum*, p. 190, l. 25), which seem to mean (sonant), that even after consecration the bread and wine are bread and wine. He makes a praiseworthy effort (ll. 26-29) to explain their words away in what seems to him the orthodox sense, but gives up the attempt to define the Eucharistic change as unnecessary to a 'pilgrim's' faith.

It must be confessed that Wyclif's mind is as yet a strange medley: he uses the very methods which he condemns; he wanders into hypotheses where in the attempt to follow him one finds oneself 'moving about in worlds not realized,' and for me, at any rate, the attempt to analyse his meaning breaks down (*e.g.* Chapter xi. pp. 194-199): the width and variety of his knowledge tempts him to combine incongruous materials: Aristotle and Euclid, Averroës and Avicenna are brought to bear on a doctrine of revelation. He makes the hazardous claim that all Christian truth may be established on grounds of reason, even the miracles explained '*lumine naturali*' (page 159), even the Catholic faith as to the Eucharist philosophically sustained by parallels from the natural sciences. In much of this treatise there is crudity and confusion; but yet there is also the germ of the revolt from medieval Rome, and the prophecy of the English Bible. The greater part of the treatise, now for the first time generally accessible, will continue to be unread: and those who follow his reasoning will come to the inevitable conclusion which we almost start to find that Wyclif himself had reached, that human thought and language are, after all, unequal to the task of dealing absolutely with such themes. Seldom has this sense of 'knowing only in part' been more boldly expressed than in these words of Wyclif (page 115, line 20), "*Imo si non fallor omnis locutio nostra de Deo est figurativa—Non enim habemus nomina quae sine figura Deum signent.*" This is scarcely less distinct than two contemporary utterances with which I venture to conclude this

subject. "The assumption of human nature by the Creator of it brings us to a point where conception absolutely fails—where the light of imagination goes out—where language moves without ideas—where all is lost in one vast and vague emotion of awe." (Archer Butler, *Lectures on Ancient Philosophy*, vol. i. p. 143.) And again,

"Our little systems have their day;
They have their day and cease to be:
They are but broken lights of Thee,
And Thou, O Lord, art more than they."

—TENNYSON, *In Memoriam*, *Introduction*.

It is not then to be wondered at if Wyclif's treatise on the Incarnation leaves the reader unsatisfied. That he will rise from it without increased respect and liking for its author, I do not think possible: and to that end the labour spent upon this edition has been willingly bestowed. No critic will know better than myself how incompletely the work has been done. At a distance from libraries of reference, with other occupation which has left only occasional leisure for the work, and above all with knowledge insufficient for an adequate performance of my task, I have done what I could.

The zealous cooperation of Mr. Rudolph Beer, of Vienna, the readiness of Mr. F. D. Matthew to give me his continual assistance and highly skilled counsel, the patience and encouragement of Dr. Furnivall have made the task a pleasant one, and my hearty thanks are here tendered to them. To the Provost and Fellows of Oriel College for their exceptional indulgence in lending and prolonging the loan of their MS.; to Mr. R. S. Poole for several useful suggestions, and for a skilled opinion on the writing, etc., of the Oriel codex; to Dr. Herzbergfraenkel for his report on the Vienna Codices; and also to various private friends for loans of books and other assistance, I also desire to express sincere acknowledgments.

Parting with what has been the companion of my leisure for many a month, whilst I regret the many imperfections, of which I am conscious in the work, yet I do venture to hope that even as it is it may contribute something towards the truer appreciation of John Wyclif, and may even aid in what was the supreme purpose of his life—to win for himself and his race ‘increase in the knowledge of God.’

S, WELLSWOOD PARK, TORQUAY,
September 9, 1886.

CORRIGENDA.

Page 8, line 25	for <i>non est</i>	read <i>est non</i> .
„ 9, „ 26	„ <i>Dicit, " deus</i>	„ <i>dicit " Deus.</i>
„ 11, „ 22 marg.	„ 308	„ 3. 8. 9.
„ 14, „ 2	„ <i>Dist. 2^a</i>	„ <i>Dist 11^a.</i>
„ 15, „ 20 marg.	„ <i>John xi.</i>	„ <i>John x.</i>
„ 21, „ 17	„ <i>verbum</i>	„ <i>Verbum.</i>
„ 28, „ 8	„ <i>Christum ?</i>	„ <i>Christum ?'</i>
„ 28, „ 10	„ <i>Jeronimus</i>	„ <i>Ieronimus.</i>
„ 32, „ 13 marg.	„ <i>Heb. viii.</i>	„ <i>Heb. vii.</i>
„ 42, „ 27	add <i>unquam</i> after	<i>Deus.</i>
„ 48, „ 29	for <i>patre</i>	read <i>Patre.</i>
„ 64, note 6	„ <i>om.</i>	„ <i>om. O.</i>
„ 74, line 15 marg.	add <i>John v. 39.</i>	
„ 74, „ 25 marg.	for <i>John v. 35</i>	„ <i>John x. 35.</i>
„ 88, „ 14	„ <i>Grossteste</i>	„ <i>Grosseteste.</i>
„ 101, „ 6 marg.	„ <i>1 Cor. xv.</i>	„ <i>1 Cor. xiii.</i>
„ 101, „ 16	„ <i>affeccione [et] conglutinio quodam proprio,</i> read <i>affeccione conglutino, quodam proprio.</i>	
„ 107, „ 17	„ <i>Physicorum : Ymaginatur motum</i> read <i>Physicorum ymaginatur : ' Motum.</i>	
„ 111, „ 10	„ <i>illa illa</i> read <i>illa.</i>	
„ 111, „ 29	„ <i>audacter, licet quod</i> read <i>audacter licet, quod.</i>	
„ 136, „ 10	dele ,	
„ 163, „ 10	for <i>ad</i> read <i>aliud</i>	
„ 167, „ 9	„ <i>esset ? Unde</i> read <i>esset, unde.</i>	
„ 190, „ 30	„ <i>accidentu. Illu</i> „ <i>accidentata ; illa.</i>	

*“Fateor quod propter altitudinem materiae ignoro plurimum; sed credo quod in patria ridebo clare sententiam quam modo balbutio.”—WYCLIF, *Triologus*, page 61.*



Prologus magri Johis de Inarnacoe

no per fen
tes. in p^e

Diligencia
Fidelitas
Humor

Melibato tractatu de anima qui
 introductorius est p^e matrnacoe
 misterii cognoscendi. restat cano
 nicu de bndicta matrnacoe opostq ag
 gredi. cu diligencia. reuencua. et amore /
 Cu diligencia. quia nulla materia est m
 reflectu distillioz. et psequis opti mente
 datur opam plus attenta / Cu reuencua. qz
 nulla materia theologica est affectu p
 ciosior. cu sub rons apprehendit involuap
 toas aradms et reuenciois reuencibile
 facimur / Et cu amore. quia sicut i nulla
 materia qs opendiosus pmet / sic nulli
 libri fualius aut pualosiq oberat / Et di
 uidit at iste tractatus in. 17. capi. qz p
 mu declando ex rctudms scoz. q huaitas
 sic xps. 2 pms aracia. dat sensu doctor
 i spauis. 2 i simbolo que coident huic
 op^m 7 dcm ap^m declant. qud ista se
 tenca dycepac ab heresi p^rriana / Cau
 capi^m ond. qz xpus fuit homo in eduo.
 et obiat mlap^m et dissoluit / Cui^m capi^m
 iurtpomt smas moduoqz doctor. ut re
 ritas plus luceat / Cui^m ca^m suppone
 do. qz obu no dnm sic huaitate p^rduo. p
 bat. qz nec potuit dnmte nam qua a s
 sup sic / Cui^m capi^m ond. qz opus sic
 om^m ho. cu alijs hoibq. et ridedo obiecti
 bus declat. qz xpus est sm mltoz doctor
 testimoniu aratua / Cui^m capi^m dclando
 xpi mobu. explanat sensu spauis mlc
 ambigui. quo sapia sume modit st ha
 bita inuent. ut homo / Cui^m capi^m ob
 at triplac^m con ydepa^m spcafica xpi ad
 alijs. 2 dissoluit / Cui^m capi^m nomu epilogat
 pom de huaitate. et narrado ars iudice
 causate moduoqz dycepaciae dissoluit
 tes obiectus coz p ord me / Cui^m capi^m sua
 det. p. euideriays. q huaitas assupta p
 opus. et h^e roborat doctor testimonis et
 exemplis / Cui^m capi^m soluit instancias
 quibq moduoqz doctes rident. silae
 suam smam. reuencio deca ludia. a que

.. ho p^rstus
 Confmo
 Si inquit
 amay po
 ita plane
 vbi xpi
 vng xpi
 du ad ca
 ligenda /
 anima r ca
 Nec credo
 q dicam
 felicia me
 qz opus e
 corpea. u
 est tam r
 .. sic homo
 Sed qz si
 sine repu
 distmace
 uant su
 recte me
 gapuit. e
 Cui^m om
 gapuit e
 illa glos
 qui mvo
 gaudis /
 detur. op
 p. 2 ocau
 ad felici
 trinitate /
 declama
 tudine n
 ho coz p
 aliud an
 coz dicit
 coz dei e
 mus filiu
 fit. Aliu
 p comita
 de op^m. q
 tate. et a

Johannis Wyclif

Tractatus de Benedicta Incarnacione.

Prologus.

- 175a]
115a]
37a]
217a]
- Prelibato¹ tractatu *De Anima* qui introductorius est propter incarnationis misterium² cognoscendum, restat tractatum *De*
5 *Benedicta Incarnacione* operosius aggredi cum diligencia,³ reverencia, et timore. Cum diligencia,³ quia nulla materia est intellectui difficilior, et per consequens oportet mentem dare operam plus attentam: cum reverencia, quia nulla⁴ materia theologica est affectui preciosior, cum sub uno
10 comprehendit involucro tocus creacionis⁵ et recreacionis venerabile sacramentum: et cum timore, quia, sicut in nulla materia quis compendiosius promeretur, sic nullibi facilius aut periculosius aberratur.⁶
- Dividitur autem tractatus iste⁷ in⁸ 13 capitula.
- 15 Quorum primum, declarando ex testimoniis sanctorum quod humanitas sit Christus et per consequens creatura, dat sensum doctorum⁹ in scripturis et in¹⁰ simbolo¹¹ que videntur huic opposita.
- Secundum capitulum¹² declarat quomodo ista sententia
20 discrepat ab heresi Arriana.
- Tertium capitulum ostendit quod Christus fuit homo in triduo et obicit multipliciter et dissolvit.

The treatise *De Anima* has prepared the way for the present treatise (cf. infra, p. 7, line 21).

The Incarnation requires to be treated with careful attention because of its difficulty;

with reverence as an all-embracing mystery;

and with awe as involving risk of dangerous error.

It consists of 13 chapters.

i. The statement that Christ is Man and therefore a creature, is not contrary to Holy Scripture nor to the Creed.

ii. Nor identical with the Arian heresy.

iii. Christ really Man in the 'three days' between his death and resurrection.

Prologus. Codex A. habet colore rubro superscriptum: Prologus magistri Johannis de incarnatione.

Codex B. Incipit tractatus de incarnatione Mgi. Jo. Wykleph. Prologus.

Codex C. manu recentiore: De Benedicta Incarnacione Jo. Wyclif.

Codex O. in ipso textu nullum titulum habet, sed in exteriori angulo ad summum uniuscujusque folii haec addita sunt: W. de incarnatione V'bi.

¹ Litera initialis (P) om. A B C. ² misterium O. ³ diligencia B. ⁴ nulla om. O.

⁵ creacionis om. O. ⁶ oberratur A B C. ⁷ ille C. ⁸ in om. O. ⁹ doctorum A B C.

¹⁰ in om. O C. ¹¹ simbolo O. ¹² capitulum A B C ut fere semper.

- iv. The opinions of modern doctors; Bonaventura, Duns Scotus, Thomas Aquinas, Anselmus. **Quartum capitulum iuxta ponit sententias modernorum doctorum, ut veritas plus luceat.**
- v. The Word did not and could not lay aside the human nature in the three days. **Quintum capitulum, supponendo quod Verbum non dimisit humanitatem pro triduo, probat¹ quod nec potuit dimittere naturam quam assumpsit.** 5
- vi. Christ is Man in the simple sense of the word *man*: and a creature. **Sextum capitulum ostendit quod Christus sit univoce homo cum aliis hominibus;² et respondendo objectibus³ declarat quod Christus est, secundum multorum doctorum⁴ testimonia,⁵ creatura.**
- vii. Discussion of Wisdom vii. 24. with its bearing on the Incarnation. **Septimum capitulum declarando Christi mobilitatem explanat sensum scripture multis ambiguum,⁶ quomodo sapientia summe mobilis⁷ sit habitu inventa ut homo.** 10
- viii. Three objections to the position of c. vi. refuted. **Capitulum octavum obicit tripliciter contra ydemptitatem specificam⁸ Christi cum aliis et⁹ dissolvit.**
- ix. Restates Wyclif's position and accounts for modern divergence of opinion. **Capitulum nonum epilogat posicionem de humanitate; et,¹⁰ 15 narrando tres radices causantes modernorum discrepancias, dissolvit tres objectus eorum per¹¹ ordinem.**
- x. Twelve proofs that the assumed humanity is Christ, with confirmatory authorities. **Capitulum decimum suadet¹² 12 evidenciis quod humanitas assumpta sit Christus; et hoc¹³ roborat doctorum testimoniis et exemplis.** 20
- xi. Modern objections (Duns Scotus) lead to impossible conclusions. **Capitulum undecimum solvit instancias quibus moderniores doctores videntur fulcire suam sententiam, recitando decem ludicra que concedentes possibilitatem dimissionis annuunt consequenter.**
- xii. In what sense Christ took Man's nature upon him: **Capitulum duodecimum recitando opiniones varias de 25 assumptione creature declarat quod, si assumeret multas humanitates, foret¹⁴ multi homines, sicut dictat sententia sancti Thome.**
- xiii. Not a man's or many men's, but all men's. This statement reconciles divergences, and is the teaching of Holy Scripture and of the Church, and the truth about the Incarnation. **Capitulum tredecimum confirmat¹⁵ aliorum sententias quod¹⁵ tunc nec foret unus homo nec multi homines, sed¹⁶ et 30 unicus atque multi; et sic concordat modernorum sententias cum antiquis.¹⁷**

¹ probat *om.* O. ² hominibus *om.* O. ³ objectionibus O. ⁴ doctorum *om.* C.

⁵ testimonium A B. ⁶ ambiguum O. ⁷ mobilis *om.* C. ⁸ specificam *om.* C.

⁹ ac O. ¹⁰ ut C. ¹¹ in O. ¹² swadet B C. ¹³ hoc *om.* B O.

¹⁴ forent A B, altera manu C. ¹⁵⁻¹⁵ dicta aliorum quod A B C. ¹⁶ set O, et sic saepe.

¹⁷ Cod. A. addit haec rubro colore: Explicit prologus. Incipit de incarnatione capitulum primum.

Cap. I.

[*Declarando ex testimoniis sanctorum quod humanitas sit Christus et per consequens creatura, dat sensum dictorum in scripturis et in symbolo que videntur huic opposita.*

Discussion as to the sense in which it is catholic truth to say : Christ is a creature.]

[C 37b] Quia autem spiritualiter viantibus in discendo necesse est primo remove prohibens disciplinam ; ac in scriptura sacra et ¹sacris doctoribus de Christo¹ sunt multa scripta² que 5 videntur inperitis contraria ; ideo pro solucione eorum in primis supponitur³ quod Christus sit tres nature incommuni- cantes: scilicet, deitas, corpus, et anima. Patet sic. Christus est Deus et homo perfectus, ut ex fide supponitur : omnis A 75b] Deus est deitas : omnis | homo perfectus est tam corpus quam anima : ergo conclusio. Confirmatur per Augustinum super Ioh. Ome. 47.⁴ ' Si, inquit, caro animam posuit, quomodo Christus animam posuit? numquid⁵ caro Christus?' Et respondet : ' Ita plane et caro Christus et anima Christus et Verbum Christus : nec tamen hec tria⁶ tres Christi, sed unus 15 Christus. Hominem interroga et de eo fac gradum⁷ ad ea que super te sunt, et⁸ si nondum intelligenda, saltem credenda. Quomodo enim unus homo anima et corpus? sic unus Christus Verbum et homo.' Nec credo quod nos ignari ad tantum desipimus quod dicamus hunc sanctum tam crebro 20 sententiam hereticam inculcare.

The difficulties which arise from apparent contradictions in Holy Scripture concerning Christ may be removed by remembering that the Person of Christ is twofold. He is God and Man: and Man consisting of body and soul, there are in Christ three 'natures': Godhead, body, and soul; as St. Augustine often teaches.

Ex istis plane⁹ sequitur quod Christus est creatura. Nam 25 omnis natura corporea vel spiritus creatus est creatura: Christus est tam natura corporea quam spiritus creatus, cum sit homo perfectus: ergo Christus est creatura. Sed quia sunt multe scripture que videntur isti sentencie repugnare, ut recitat Magister 3^o Sententiarum Dist. 2^a, ideo ut omnes communiter¹⁰ dissolvantur¹¹ sub uno epilogo; dicitur quod omnes recte intelligentes Christum non esse creaturam

Christ, being perfect man with body and soul, is a creature.

Peter Lombard fixes the sense in which Christ is a creature: not in his divine

¹ et sacris doctoribus de Christo om. A B C.

² scriptura O.

³ supponi oportet A B C.

⁴ 4 A B C; 41 O.

⁵ numquam C.

⁶ tria hec O.

⁷ gaudium, B; gradum fac C; gratiam O.

⁸ et si dum non O.

⁹ palam O.

¹⁰ consequenter B.

¹¹ dissolve ad finem lineae - tur om. O.

concipiunt quod Christus secundum deitatem non est creatura : sicut omnes recte concipientes¹ Christum esse creaturam
 but in his human nature :
 concipiunt eum secundum humanitatem esse creaturam. Et ista² glosa, si non fallor, satisfacit sub communi involucro omnibus auctoribus in oppositum allegandis. 5

Sed ut illa³ materia particularius denudetur, oportet primo fundare sententiam huius glose. Et occurrit michi⁴ primo
 and so St. Augustine
 disputacio Augustini ad Felicianum hereticum ; ubi post duplicem nativitatem Christi et duplicem eius substanciam vel naturam declaratam tam ex scriptura sacra quam simili- 10 tudine naturali, sic⁵ ait inter cetera : ‘ Non⁶ alius homo corpus, alius animus, quamvis aliud corpus, aliud animus ; unus tamen atque idem homo et corpus dicitur et animus. Sic, inquit, in mediatore⁷ Dei et hominum : aliud Dei filius, aliud hominis filius, unus tamen Christus Iesus ex utroque 15 fit : aliud, inquam, pro discrecione⁸ substancie, non⁶ alius

pro unitate | persone.’ Et per hoc solvit scripturas de Christo,⁹ [B 115b]
 explains ap- parent discrep- ancies in Holy Scripture.
 quarum alique locuntur de ipso secundum deitatem et alie secundum humanitatem. Et posiciones¹⁰ secundum habitu- dinem¹¹ concedit simpliciter ; unde subdit : ‘ nec ideo dicimus 20 non patientem quia ipse faciebat celos,¹² nec ideo non facientem quia non alius tollerabat. Nam si dominice incarnationis misterium consideremus,¹³ idem sibi in hac humilitate et auctor¹⁴ et opus | est.’ Unde et post declaratur esse possibile [C 38a] quod eadem | persona simul et semel sed secundum diversam [O 217b] naturam mortem paciatur et vivat, sicut idem sol secundum diversos situs simul tempore diem causat et noctem.

Secundum testimonium Augustini est in Ep. 12¹⁵ ad Pascencium et in Epistula 40 ad Dardanum ubi cap. 7^o ita inquit : ‘ Cum enim Christus sit Deus et homo, Deus utique 30

e.g. John x. 30, est ; unde dicit : “ Ego et Pater unum sumus ” Ioh. 10 : homo
 ‘ I and my Father are one,’
 compared with John xiv. 28, ‘ My Father is greater than I.’
 autem ; unde dicit : “ Pater maior me est,” Ioh. 14 : idemque Filius Dei unigenitus a Patre, et filius hominis ex semine David¹⁶ secundum carnem est. Utrumque in illo consideran-

¹ concedentes O.

² illa A B C ; ‘ ille ’ et ‘ iste ’ variantur saepissime in codd.

³ in ista O.

⁴ michi om. O.

⁵ sicut B.

⁶ est add. B.

⁷ meditatores O.

⁸ distincione O.

⁹ de Christo om. O.

¹⁰ p̄p̄cones A ; p̄c̄iones B ; p̄oes C.

¹¹ predicaciones secundum humanitatem O.

¹² celos om. C O.

¹³ consideres A B C.

¹⁴ autor B.

¹⁵ 125 O M.

¹⁶ davit O.

dum est cum loquimur vel cum scriptura de ipso loquitur : et quid et¹ secundum quid | de illo dicitur intuendum est. Nam sicut unus homo est anima rationalis² et caro, sic unus Christus est Verbum et homo. Proinde quod ad
 5 Verbum attinet, creator est Christus ; “omnia enim per ipsum facta sunt ;” quod vero³ ad hominem attinet, Christus creatus
 est ; “factus enim est⁴ ex semine David secundum carnem,” et “in similitudinem hominum⁵ factus est.” Et post diffuse
 10 sequitur declarando que scripture sibi conveniunt secundum deitatem et que secundum humanitatem.

Nec est maior color quod sit creator quia secundum deitatem, quin per idem sit creatura quia secundum humanitatem, specialiter cum sit illa completa humanitas. Quia
 certum est ex testimonio⁶ Augustini ad Felicianum quod
 15 totus homo assumptus passus est mortem, sicut sola caro iacuit in sepulcro, ut testatur Augustinus Ome. 47 ubi super :
 ‘Confiteris, inquit, in illum⁷ Christum credere qui est mortuus et sepultus : ergo et sepultum esse Christum non
 negas. Et tamen sola caro sepulta est : si enim erat ibi
 20 anima, non erat mortuus : si autem vera mors erat, ut vera sit eius resurreccio,⁸ sine anima erat in sepulcro, et tamen sepultus est Christus. Ergo Christus erat etiam sine anima
 caro, quia non erat sepulta nisi caro.’ Unde paulo ante ipse Christus dictus est sola caro. ⁹ ‘Quomodo, inquit, probas ?
 25 Audeo dicere : sola caro⁹ Christi dictus est Christus ;’ et probatur¹⁰ per hoc, quod Christus iacuit in sepulcro.¹¹

Tercium testimonium Augustini est Ome. 8. super illud Ioh. 2^o. ‘Quid michi et tibi, mulier? nondum venit hora mea.’ ‘Dominus,¹² inquit, Iesus Christus Deus erat et
 30 homo : secundum quod Deus erat,¹³ matrem non habebat : secundum quod homo erat, matrem habebat. Mater ergo erat carnis, mater humanitatis, mater infirmitatis quam suscepit propter nos. Miraculum autem quod facturus erat

¹ et *add.* M. ² ratio O. ³ enim O. ⁴ enim est *om.* A B C.

⁶ testimoniis A B C. ⁷⁻⁷ confitens, inquit, unum A B C.

⁹⁻⁹ quomodo . . . caro *om.* O. ¹⁰ probatur *om.* A B C.

¹² deus A B C.

¹³ deus erat erat et homo C.

⁵ hominis O.

⁸ resurreccio O.

¹¹ sepulchro B.

Christ as the Word is Creator ; John i. 3.

as man is created.

Rom. i. 3. Phil. ii. 7.

Christ is as truly creature in his human nature, as he is creator in his divine nature.

St. Augustine urges that in saying ‘Christ was buried’ we mean Christ in his bodily nature only.

Much more, therefore, may we use the term Christ for his complete humanity of body and soul.

Augustine discussing John ii. 4, ‘Woman, what have I to do with thee! mine hour is not yet come.’

¹ secundum deitatem facturus erat et ¹ non secundum infirmitatem; ² secundum quod Deus erat, non secundum quod infirmus natus erat: sed "infirmum ³ Dei forcius hominibus." ¹ Cor. i. 25. Miraculum autem ⁴ exigebat mater: at ⁵ ille tanquam non cognosceret ⁶ viscera humana operaturus facta divina, tanquam diceret; "quod de me fecit miraculum non tu ⁷ genuisti: sed quia | tu ⁸ genuisti infirmitatem meam, tunc te ⁹ [C 38b] cognoscam, cum ipsa infirmitas pendebit in cruce:" hoc est enim, "nondum venit hora mea." Unde et commemorans illam nominacionem extraneam "mulierem" qua ¹⁰ vocavit ¹⁰ matrem in nupciis Galilee, pendens in cruce dixit matri: ^{John xix. 26.} "Mulier, ecce filius tuus!" Ioh. 19. Non quod Christus aliquando non cognoscit matrem; in predestinacione, inquit Augustinus, noverat matrem, eciam ¹¹ antequam ipse Deus eam crearet, de qua ipse homo crearetur: tunc tamen in ¹⁵ effectu ¹² agnovit, quando illud quod peperit moriebatur. ¹³ ¹⁴ Non enim moriebatur per quod facta erat Maria, sed moriebatur ¹⁵ quod factum erat ex Maria: ¹⁴ non moriebatur eternitas divinitatis, sed moriebatur infirmitas carnis: filius itaque virginis secundum quod creator celi et terre et domi- ²⁰ nus mundi creator fuit Marie, Deus ¹⁶ fuit Marie; secundum Gal. iv. 4. autem quod dictum est "factum ex muliere, factum sub lege:" ipse enim ¹⁷ dominus Marie est filius Marie; ipse creator Marie creatus ex Maria. Noli mirari: nam ideo David est filius, quia Marie est filius. Audi apostolum Rom. i. 3. dicentem "qui factus est ei ¹⁸ ex semine | David secundum [A 75d] Ps. cx. 1. carnem": audi eum et dominum David, 'dixit dominus [Acts ii. 34.] domino ¹⁹ meo: "sede a dextris meis." Unde ¹⁹ et ipse Iesus ²⁰ Matt. xxii. 42-45. hoc proposuit Iudeis et eos inde convicit.'

Et isti regule innitur Augustinus utrobique, ut in libris ³⁰ contra Maximinianum; sicut Ieronimus in Epistula ad Paulam

¹⁻¹ om. A B C. ² sed secundum A B C. ³ infirmus B. ⁴ autem om. A B.
⁶ ac C. ⁶ agnosceret A B C; cognoscit O. ⁷ tu om. O. ⁸ tunc B.
⁹ te om. A B C. ¹⁰ mulieris quam O; mulierem quia B. ¹¹ et A B C.
¹² affectu A B C. ¹³ mirabatur A B C.
¹⁴⁻¹⁴ Non enim moriebatur per factum erat ex Maria A B; non enim moriebatur per quod factum erat ex Maria C. ¹⁵ per add. O. ¹⁶ dominus O.
¹⁷ idem O. ¹⁸ ei om. O. ¹⁹⁻¹⁹ domino etc. Unde B. ²⁰ Christus O.

et Eustochium, et alii probabiles doctores. Unde libro primo
 contra Maximinianum sic loquitur Augustinus: 'Dicis
 3 116a] Patrem in factum quasi Filius factus sit, per quem facta sunt
 omnia. Scite factum esse Filium sed ¹ in forma servi, qui in
 5 forma ¹ Dei usque adeo non est factus, ut per illum facta
 sunt omnia.' Unde et ² infra 2^o dicit quod Deus Pater non
 creatorem creavit, sed creatorem ³ constituit iuxta illud Ps⁴
 8ⁱ quod ⁴ secundum apostolum et secundum Augustinum ⁴ ad
 10 litteram verificatur de Christo: 'minuisti eum ⁵ paulo minus
 ab angelis, gloria et honore coronasti eum, Domine, ⁶ et
 constituisti eum super opera manuum tuarum: omnia subie-
 cisti sub pedibus.'⁷

St. Augustine
 elsewhere, as well
 as St. Jerome and
 other authorities,
 maintain this
 distinction.

Ps. viii. 5, 6.
 Heb. ii. 7.

Nec dubium quin ex principiis beati Augustini plane
 sequitur Christum esse creaturam. Quia iuxta suam infringi-
 15 bilem sententiam Christus nedum est completa humanitas
 assumpta, sed tam corpus quam anima. Et quis dubitat de
 ista sequela? Christus est corpus creatum sicut et ⁵ spiritus
 creatus. Ergo Christus est creatura et secundum illum
 creatus. Nec aliter esset univoce homo nobiscum: ⁹ cum
 20 omnis alius homo sit duarum naturarum utraque. Nec credo
 sine [alta] ¹⁰ illa philosophia *De Anima* nos posse recte con-
 cipere incarnationem Verbi. Ideo Augustinus ¹¹ Epistula 3^a
 ad Volusianum sic loquitur: 'Nunc vero inter Deum et
 homines mediator apparuit ut in unitate ¹² persone ¹³ copulans
 25 utramque naturam et solita ¹³ sublimaret insolitis et insolita
 solitis temperaret. . . . ¹⁴ Ille ergo sine seminibus operatus
 est hominem, qui in rerum natura sine seminibus operatus
 C 39a] est semina. ¹⁴ Ille in suo corpore numeros temporum | men-
 surasque servavit etatum qui sine ulla ¹⁵ mutabilitate mu-
 30 tando ordinem contexuit seculorum. ¹⁵ Hoc ¹⁷ enim crevit in ¹⁵

Christ then being
 perfect man, is
 created body and
 created spirit,
 which, in the
De Anima, are
 shown to con-
 stitute man: and
 to this St. Augus-
 tine gives con-
 firmation.

¹ informam servi qui formam Dei O. ² et om. O. ³ creaturam A B C.
⁴⁻⁴ servi appellacionem (applm) Augustinus ad O. ⁵ cum om. O. ⁶ domine om. O.
⁷ petibus O. ⁸ sed et C. ⁹ cum aliis hominibus A B C.
¹⁰ sine "alta" philosophia in marg. illa man. pr. A; sine alta 1^a philosophia B; sine
 1^a philosophia C O; an prima legendum? ¹¹ Augustinus om. O. ¹² unitatem O.
¹³⁻¹³ copulans utraque et solita A B C; copulam utramque naturam solita O.
¹⁴⁻¹⁴ Ille ergo sine seminibus temperatus est semina A B C.
¹⁵ ista A B C; illa O; ulla Aug. ut sensus poscit.
¹⁶ seclorum O. ¹⁷ homo O. ¹⁸ ex B.

tempore quod cepit ex tempore : Verbum autem in principio, per quod facta sunt omnia tempora, tempus elegit quo susciperet carnem, non tempori¹ cessit ut verteretur in carnem : homo quippe Deo accessit, non Deus a se recessit.' Et sequitur ad propositum. 'Sic autem quidam² reddi sibi | [O 217c] rationem flagitant, quomodo Deus homini permixtus sit, ut una fieret persona Christi, cum hoc³ semel fieri oporteat. Sed quam rationem reddant ipsi de re quae cotidie⁴ fit, quomodo anima misceatur corpori ut una persona fiat hominis? Nam sicut in unitate⁵ persone anima unitur 10 corpori ut homo sit, ita in unitate⁵ persone Deus unitur⁶ homini ut Christus⁷ sit. In illa ergo persona mixtura est anime et corporis, in hac persona⁸ mixtura est Dei et hominis. Si tamen recedat, ⁹ auditor a consuetudine corporum qua⁹ solent duo liquores ita misceri ut neutrum 15 servet suam integritatem.' Et sequitur. 'Quia ergo non oportebat ut in plenitudine temporis novum faceret¹⁰ mundum, nova¹¹ fecit in mundo. Homo enim de virgine procreatus et a mortuis in eternam vitam resuscitatus et super celos exaltatus potencius¹² fortasse opus¹³ est quam mundus.' 20 Quotlibet¹⁴ sunt talia dicta hujus boni hominis, ex quibus aperiri¹⁵ potest sensus scripture loquentis varie de ipso¹⁶ | [A 76a] et controversia doctorum sequencium concordari.¹⁷

And this is the doctrine of the Athanasian Creed ;

Et patet quod in simbolo Athanasii quando dicitur 'Filius a Patre solo non est factus nec creatus sed genitus' loquitur 25 de eo pure secundum deitatem.¹⁵ Aliter enim contradiceret sibi ipsi, cum secundum humanitatem conceptus est a tota Trinitate ex substantia matris : ut dicit idem symbolum quando post introducit Christi incarnationem secundum quam dicit verissime quod Christus est minor patre. 30

Et idem patet in alio simbolo ecclesie ; ubi primo loquens

¹ tēpālī O.

² quidam om. B.

³ hoc om. O.

⁴ quotidie A B ; cottidie C.

⁵ unitatem A C.

⁶ unitatur O.

⁷ deus B.

⁸ persona om. A B C.

⁹ auditor a consuetudine corporum quomodo A ; auditor a consuetudine corporum quomodo B ; audito a² fine^{ne} q^a O. ; qua Aug.

¹⁰ fieret A B C.

¹¹ novam C.

¹² competencius A B.

¹³ omnipotens A B C.

¹⁴ quota O.

¹⁵ apparere A B C.

¹⁶ Christo A B C.

¹⁷ concordare O.

¹⁵ divinitatem A B C.

de eo secundum quod Deus est vere dicit ‘genitum non factum, consubstantiali Patri per quem omnia facta sunt.’ Sed post loquendo de Christo ut homine dicit quod ‘incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine et homo factus est.’ Ideo in talibus attendendum est ad regulam beati Augustini ‘quid et secundum quam naturam de Christo dicitur:’ et facile videtur quotquot auctoritates occurrerint¹ concordare. Cum enim sit Christus multorum singulum, sicut essentia divina, species humana, vel aliud universale; patet quia, sicut non repugnat Deum esse genitum et eundem Deum esse ingenitum, sic non repugnat eundem Christum esse creatorem et tamen ex tempore esse creatum.

and of the Nicene Creed.

We must hold then the diversity of natures, but no less

Sed oportet in istis diversas² naturas subintelligere³ cum ydemptitate persone. Unde in primitiva ecclesia quando Christi divinitas fuit minus cognita,⁴ ordinaverunt apostoli quod fideles baptizarentur | in nomine domini Iesu Christi, ut patet Actuum 8. ut vel sic Christiani elevarentur in animo⁵ ad credendum Christum esse supremam naturam possibilem⁶ scilicet deitatem. Sed postquam sancti doctores ecclesie ut Augustinus, Ieronimus et ceteri cultores assidui scripturarum intellexerunt quod Christus fuit gigas gemine substantie, scilicet⁷ tam divina substantia quam humana, concesserunt copulative Christum esse tam creatorem quam⁸ creaturam.

the unity of Person in Christ.

Acts viii. 16, 37.

This explicit statement as to the Person of Christ gradually attained after the first age of the Church.

Unde beatus Ieronimus in fine primi libri super Epistolam ad Galat,⁹ ‘Quia semel,¹⁰ inquit, ad nomen creature venimus et sapiencia in Proverbiis Salomonis Dicit, “deus creavit me¹¹ in inicio viarum suarum antequam quidquam¹² faceret, a principio ab eterno | ordinata sum,¹³ et ab antiquis antequam terra fieret” ; multique timore ne Christum creaturam dicere compellantur,¹⁴ totum Christi misterium negant, ut dicant non Christum in hac sapiencia¹⁵ sed mundi sapienciam significari :¹⁵ nos libere proclamamus non esse periculum eum

St. Jerome plainly calls Christ a creature :

Prov. viii. 22.

identifying Christ with Wisdom whom God created.

¹ occurrerunt A B C.

² diversitas O.

³ sub *om.* A B C.

⁴ nimis incognita O.

⁵ anima O.

⁶ possibile O.

⁷ scilicet *om.* O.

⁸ quam eciam O.

⁹ galath. O ; Gall. A B C.

¹⁰ solum A B C.

¹¹ *me om.* O ; in *om.* A B C.

¹² quicquam C ; quicquam O.

¹³ sunt C.

¹⁴ ne Christum cere compellantur B ; appellantur O.

¹⁵ sed mundum per sapienciam signari A B C.

dicere¹ creaturam, ²quem verum esse hominem² et crucifixum et maledictum tota spei nostre reverencia profitemur.”

And yet St. Jerome does not confuse this creation with the eternal generation of the Son, as do the Arians: for creation is making out of nothing;

Nec credo quod sanctus iste intellexit Christum esse creaturam sub ratione qua eternaliter genitus; propter tria. Primo quia tunc concederet³ Christum eciam secundum deitatem esse creaturam; et cum creatura dicitur abstractiva, sicut substantia vel essentia, tunc Christus esset alia substantia vel essentia quam Pater; quod est heresis Arriana. Et ad tantum non licet catholico laxare terminos, cum omnis creatura secundum Augustinum in Dialogo ad Felicianum et in De Questionibus⁴ Veteris et Nove Legis 122, sit de nichilo facta essentia. Sed constat quod Christus secundum deitatem non est factus ex nichilo; ergo nec secundum deitatem est creatura. Non est ergo de intencione huius sancti et profundi doctoris baptizare et⁵ tam extraneare⁶ a scriptura significacionem huius nominis ‘creatura.’

Secundo movet me causa quam beatus Ieronimus innuit. | [A76b]

nor did he doubt that Christ was of the substance of the Father (adintra) begotten before the worlds (eternaliter): only this does not refer to his humanity, nor interfere

Videtur enim loqui de fidelibus sui temporis negantibus adverbium scripturarum loquencium⁷ de Christo secundum humanitatem. Sed quis queso fidelium trepidaret concedere⁸ 20 Christum esse genitum⁹ eternaliter de Patre? cum puri philosophi diu ante incarnationem hoc professi sunt, ut declaravi¹⁰ in tractatu *De Trinitate*.¹¹ Non ergo timebat concedere Christum¹² esse genitum vel genitum¹³ eternaliter adintra; sed non secundum hominem assumptum et¹³ ratione cuius 25 concedimus de Christo predicata et gesta hominum ut sanctus doctor exemplificat et clarebit posterius.¹⁴ Unde evidencia Ieronimi est quod concedendum est Christum esse creaturam eo quod concedimus ipsum verum¹⁵ esse

¹ esse A B C.

² quem verum est et hominem A B; quod verum esse hominem C; quem verbum esse et hominem O. ³ concederem A B C.

⁴ in de q. veteris A B; in de veteris C; in questionibus veteris O.

⁵ et om. A B C.

⁶ extranee A B C; extranie O.

⁷ ad verba scripturam loquentem A B C; adverbium scripturam loquentem O.

⁸ contendere O.

⁹ non add. in marg. A.

¹⁰ declarat O.

¹¹ eternitate B.

¹²⁻¹³ esse genitum vel genitum A B C; genitum vel genitura O.

¹³ esse O; et M; et om. A B C.

¹⁴ post A B C.

¹⁵ concedimus esse verum hominem A B C; concedimus ipsam esse v^m ē hominem O.

hominem et cetera huiusmodi que humanitatem con- with its reality.
nunt.

Tercio movet me quod nec iste sanctus sapiens nec scrip-
tura alia canonica, si non fallor, alicubi ¹ accipit creari ² pro Creation no-
5 gignicione eterna. Supposito ergo quod scriptura tam Salo- where confused
monis quam Ecclesiastica loquatur de sapientia increata que in Holy Scrip-
est Verbum Dei, ut testatur Ieronimus, et beatus Augustinus ture with eternal
generation.

C 40a] Ep 31 declarat | ex textu Proverbiorum 8 et 30 quod inten- 'Wisdom' in
cionis Salomonis est dicere, quod Deus habet Filium sapien- Proverbs and
ciam increatam : patet quod de ipsa loquitur nunc secundum Ecclesiasticus is
twofold :

217d] deitatem ut eternaliter adintra | genita non creata, et nunc ut (a) The uncreated
creata vel creanda : ut nunc dicit secundum deitatem, 'cum wisdom or the
eo eram cuncta componens,' et nunc 'ab eterno ordinata Word ;

sum : ' primum ad deitatem sapientie referens, et secundum Prov. viii. 22.
15 ad eius humanitatem, ut patet Proverbiorum 8. Unde de which should be-
eius humanitate dicit infra 30.³ ' Quis ascendit in celum come incarnate :

atque descendit etc?⁴ Quod nomen eius aut quod nomen filii (b) The created
eius, si nosti?' Et isti sensui alludit Apostolus secundum wisdom of
Christ's hu-
manity
Prov. xxx. 4, 5.
as explained by
St Paul.
Eph. iv. 9.

20 cendit ipse est qui et ascendit super omnes celos.'

Et istum sensum⁷ declarat Ecclesiasticus 24 cap. loquens This twofold re-
de eadem sapientia : primo sic : ' ego ex ore altissimi prodiu ference also in
Ecclesiasticus
xxiv. 308.

primogenita ante omnem creaturam,' et sic⁸ de multis que (a) The un-
conveniunt divinitati. Sed post prosequitur quoad eius created Divine
wisdom :

25 humanitatem : ' tunc precepit et dixit mihi creator omnium, (b) The wisdom
et qui creavit me requievit in tabernaculo⁹ meo : ' dixit, Incarnate in the
fulness of time :

inquam, in plenitudine temporis quando misit me incar- to which also
nandam ; iuxta¹⁰ illud Psalmi 31 iuxta exposicionem Apostoli applies
Ps. xl. 6.
as explained in
Heb. x. 5, 6.

30 tunc dixi, ecce venio' scilicet incarnandus ; et sic deitas
creavit me secundum essenciam corpoream ante omnia secula :
que quidem essencia transivit honorata¹¹ a patribus veteris
testamenti nunc in gentibus et nunc in patribus, ut patet

¹ alicubi om. A B C.

² creari om. O.

³ 30 om. C.

⁴ et A B C.

⁵ epheseos O.

⁶ qui O.

⁷ sensum om. A B C.

⁸ cetera A B.

⁹ thabernaculo A ut infra saepius.

¹⁰ sed B.

¹¹ transit onerata O.

The hypostatic union in the Incarnation fulfilled these prophecies.

alibi. Sed in plenitudine temporis quando erectum est tabernaculum ex carne assumpta de beata virgine et forma humanitatis copulata ypostatice, tunc requievit tota Trinitas

Col. ii. 9. in assumpto corpore iuxta illud Colos. 2.¹ 'In ipso, inquit Apostolus, habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.' 5

In him, in the tabernacle of his human body, dwelleth all the fulness of the Godhead.

Nam tota Trinitas est eadem divina essentia que est Christus existens illud corpus. Unde et illud tabernaculum figuratum

est per quelibet tabernacula veteris testamenti. Et ad istum sensum² loquitur apostolorum capitaneus de corpore quod est ipse: 'iustum, inquit, arbitror quamdiu sum³ in hoc tabernaculo suscitare vos in communione, | certus quod velox est [B 117a]

2 Pet. i. 13. depositio tabernaculi mei.' 2 Petri 1^o capitulo.

Sic ergo, intelligendo⁴ per sapienciam Verbum Dei quod est

Wisdom then is the Word of God: i.e. 1. Deity.

tam deitas⁵ quam rationes quotlibet exemplares | et per consequens veritates, quae⁶ terminant creatam sapienciam⁶ obiectione, ac ultimo ipsa sapiencia incarnata; ⁷ possunt dicta in

2. The idea of created wisdom really existing (in the Logos). 3. Wisdom incarnate in Christ.

libris Sapienciae⁸ optime verificari ad litteram de eadem sapiencia incarnata: ⁷ ut testantur Augustinus et Ieronimus

duo⁹ non parvi pugiles scripturarum.

The want of precision in language which makes men shrink from saying 'Christ is a creature,' arises from bad 'logic': i.e. from giving up the true doctrine of 'universals.'

Tercio autem, declinante scola ab antiqua logica¹⁰ de universalibus et a recta metaphisica¹¹ de formis substancialibus,

negarunt doctores moderniores concorditer quod homo est anima, vel Christus humanitas, et¹² consequenter quod

Christus est creatura, intelligentes autonomatice¹³ Christum solum secundum excellentissimum | quod est Christus; et sic [C 40b]

licet verum concipiant, multum tamen degenerant a logica scripturarum.

So to sum up, 1. Christ is very Man, according to the doctrine of the primitive church;

Ego autem finaliter¹⁴ concordo cum quocunque catholice loquente in illa materia, concedens cum fidelibus primitive

ecclesie quod Christus est purissimus homo possibilis: verum- 30

tamen non pure¹⁵ vel tantum est homo, cum sit assumpta

¹ colof. in C; coloc^o. ¶ 2^o. in O.

² sensum om. O.

³ sunt O.

⁴ intendo O.

⁵ divinitas ABC.

⁶ terminantâ sapienciam O.

⁷⁻⁷ possunt . . . incarnata om. ABC.

⁸ lib; add. O; pro libris per errorem iterato.

⁹ non duo ABCO.

¹⁰ loyca C.

¹¹ methaphisica O; et sic saepius.

¹² et om. ABC.

¹³ aûthonomatice ABC.

¹⁴ faciliter B.

¹⁵ purus B.

humanitas; et cum plene sit divinitas, patet quod est aliud but not only man, but very God in the same Person.
sed non alius quam illa humanitas.

Concordo 2^o cum approbatis doctoribus ut Augustino 2. Christ is the creator, and cannot be created or changed; but also a creature, as Augustine, Jerome, and others maintain.
Ieronimo et ceteris concedens quod Christus nedum est
5 creator et essentia que nullo ¹ modo creari poterit vel moveri,
sed etiam ² creatura.

Concordo 3^o cum novellis quod Christus secundum deitatem 3. Christ, as later writers teach, is not a creature, nor has he any attributes of a creature. But this holds good only of his divine nature. What the 'moderns' affirm is true: their denials require qualification.
non est creatura, nec minor Patre, corporalis, mobilis, visibilis,
subicibilis, et sic de quocunque quae scriptura ascribit sibi
10 humanitas. Et ³ ad istum sensum concedo ⁴ affirmativas,
modifico negativas.

Cap. II.

[*Declarat quomodo ista sententia discrepat ab heresi Arriana.*

The assertion of the reality of Christ's humanity, by maintaining that as man he is a creature, gives no support to the errors of Arius, Sabellius, or Nestorius.]

Ex istis per modum corollarii elucescit quomodo ista As a corollary to Chapter i. follows the distinction between that position and the heresies on the Person of Christ.
15 posicio ⁵ differt ab opinionibus ⁶ hereticorum de Christo
heretice sciencium.

Et primo de opinione ⁷ Arrii de quo narrat Eusebius in That of Arius, whose miserable death is related by Eusebius;
Ecclesiastica Historia li^o 10^o ca. 13. 'Arrius, inquit, per-
gens ad ⁸ ecclesiam episcoporum et populorum frequentia
constipatus, humane necessitatis causa ⁹ ad locum publicum ¹⁰
20 declinavit; ubi cum sederet, intestina eius atque omnia
viscera in secessu ¹¹ cumulorum ¹² defluerunt, et ita in apto

¹ non A B C.

² est A B C; etiam O M.

³ et om. A B C.

⁴ concedens O.

⁵ propositio A B C.

⁶ positionibus B.

⁷ opinione C.

⁸ ad om. A B C.

⁹ tam C.

¹⁰ pup^{cu} O.

¹¹ secessus A B C.

¹² cumulorum O ? *cuniculorum*; tumulorum B.

loco dignam mortem blasfemie¹ ² et fetide mentis² exsolvit.
 Et quia secundum Magistrum Sentenciarum in 3^o Dist. 2^a.
 Arrii hec fuisse perfidia³ legitur ut Christum esse⁴ creaturam
 fateretur, ut capit a beato Ambrosio primo libro de Trinitate
 cap. 9^o. 'Ideo, inquit Ambrosius, diffusa sunt Arrii viscera⁵
 et crepuit medius prostratus in faciem ea, quibus Christum⁵
 negaverat, feda ora⁶ pollutus.'

and St. Ambrose
 quoted by Peter
 Lombard,

who shrinks from
 saying that Christ
 is a creature
 from a needless
 fear of being in-
 volved in the
 Arian heresy.

Quando⁷ ergo illa⁵ opinio videtur Arrio in hoc consentire
 bonum videtur differenciam⁹ declarare. Nam propterea
 videtur Magistro et ipsum sequentibus potissime quod non¹⁰
 debet concedi simpliciter Christum esse creaturam vel factum
 sed cum determinacione¹⁰ quod fuit factus secundum homi-
 nem. Primo ergo notandum quod nunquam fuit hereticus
 quin in aliquo dixit verum: omnes enim concesserunt Deum
 esse: et ideo valde inconsonum est doctori imponere alteri¹¹ ¹⁵
 heresim Arrianam, nisi prius diligenter notaverit in quibus
 et quomodo talis heresis est fundata.

This heresy con-
 sists of three
 errors.
 i. Denying the
 consubstantiality
 of the Son with
 the Father.

Stetit ergo heresis Arriana in his tribus precipue. Primo
 in hoc quod negavit Christum esse Deum deorum et magnum
 Deum, cum posuit eum¹² esse non eiusdem substancie cum²⁰
 Patre, sed ipsos differre ab invicem eciam secundum deitatem
 substancialiter sicut¹³ differunt personaliter.

Augustine no-
 tices this in dis-
 tinguishing be-
 tween the error
 of the Arians
 and that of the
 Donatists.

Unde Augustinus Epa. 33 ad Bonifacium, 'Ut, | inquit, [O 218a]
 breviter¹⁴ insinuem dilectioni tue quid inter Arrianorum¹⁵
 et Donatistarum intersit errorem: Arriani Patris et Filii et | [A 76d]
 Spiritus Sancti diversas esse substancias dicunt; Donatiste
 autem non hoc¹⁶ | dicunt, sed unam Trinitatis substanciam [C 41a]
 confitentur.' Dixit itaque¹⁷ Arrius quod summa essencia que
 est Christus sit citra essenciam Dei Patris, ut est essencia
 angeli vel hominis quos scriptura sacra vocat deos pluraliter, ³⁰

John x. 34. ut allegat Salvator Iudeis Ioh. 10. 'Nonne scriptum est in
 Ps. lxxxii. 6. lege vestra, 'Ego dixi dii estis?' Si igitur eos vocat deos,

¹ blasfeme O; blasphemie C.

^{2,2} debitam M.

³ profidea O.

⁴ esse om. O.

⁵ Christum om. A B C.

⁶ hora O.

⁷ Cum A B C.

⁸ ista O.

⁹ drām A B C.

¹⁰ declaracione O.

¹¹ doctori alteri imponere A C; doctori altius imponere B.

¹² ipsum O.

¹³ sic C.

¹⁴ breviter om. O.

¹⁵ arriarorum O.

¹⁶ hoc non A B C.

¹⁷ autem O.

ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi scriptura; quem Pater sanctificavit et misit in mundum, quomodo et vos dicitis 'blasfemas,'¹ quia dixi 'Filius Dei sum'?' Et forte ex isto dicto capta est heresis Arriana. Unde dicit Augustinus Ome 48.² quod Iudei audientes illud Ioh. 10. 'Ego et Pater unum sumus,' et intelligentes Christum intendere quod sit eadem substancia cum Patre, 'Iudei, inquit, intellexerunt quod Arriani non intellexerunt; quoniam senserunt non posse dici "ego et Pater unum sumus," nisi ubi equalitas est Patris et Filii. Sed Dominus videns Judeos pre ira non ferre splendorem veritatis, eum temperavit in verbis eis allegans illud Ps¹. 81.³ "Ego dixi dii estis etc." Nec est putandum quod Veritas illuserit⁴ Iudeis⁵ sophisticè in hoc dicto, sed dulciter manuduxit mitigando eorum rancorem ex⁶ scriptura patriarche David plus eis autentica⁷ inter omnes. ⁸Cum enim non fuit in Christo *EST* et *NON*, et 2 Cor. i. 18 Vulg. dixit⁸ eis superius Ioh. 10. quod ipse est omnipotens et eadem substancia cum Patre: patet quod illam sententiam postmodum non retractat. Minor patet notato textu illius cap¹.

20 Nam ibi dicitur: 'oves mee vocem meam audiunt et ego vitam eternam do eis, et non rapiet eas⁹ quisquam de manu mea' et cetera que secuntur. Probatur illa trimembris conclusio ex ibi positis. Nam ibi¹⁰ dicitur, 'Pater meus quod dedit michi maius omnibus est:' ergo Pater meus¹¹ est omnipotens, et per consequens 'nemo potest rapere de manu Patris mei,' et ultra sequitur¹² 'nemo potest rapere de manu Patris mei;' et 'Ego et Pater unum sumus;' ergo 'nemo potest rapere oves de manu mea.' Istam itaque connexionem subtilissimam Iudei conceperant quam ignorabant Arriani.

30 Ex quo patet quod in deduceione sequenti eandem conclusionem intenderat sed medio plus occulto.

¹⁻¹ blasfemias quia filius dei sum B; blasfemia etc. C; blasfemo O.

² ep. 49 A B C.

³ 81 om. A C.

⁴ illudit O.

⁵ iudeos A B.

⁶ ex om. O.

⁷ illis authenticata O.

⁸ cum enim non fuit in christo est et non dixit A B; cum enim non fuit in christo non est et non dixit C; cum non fuit in christo est et non dixit O.

⁹ ~~om~~ sic in cod. A; eas in margine C.

¹⁰ ubi A B C.

¹¹ meus om. A B C.

¹² sequitur om. O.

¹³ mei om. O.

Arian heresy possibly arose from misunderstanding our Lord's quotation, John x. 30. "I have said, 'Ye are gods,'"

But the Jews made no such false inference.

Pro quo notandum quod sicut Judei multum appreciati¹ sunt prophetam² David, sic³ ex eius textu cognoverant quod Messias venturus ex eis foret tam Deus quam homo. Hoc videtur evidens ex argumento Salvatoris facto Phariseis, Matt. xxiii. 41. M^t 22. ubi sic congregatis Phariseis interrogat ab eis⁴ Jesus 5 dicens,⁵ ‘Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est?’ dicunt ei, ‘David:’⁶ ait illis, ‘quomodo ergo David⁷ in Ps. cx. 1. spiritu vocat eum dominum dicens: ‘dixit Dominus Domino meo, ‘sede a dextris, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.’ Si ergo David vocat eum Dominum quomodo [C 41b] filius eius est? Et nemo poterat ei respondere verbum, nec ausus est quisquam ex illa die eum amplius interrogare.’ Non enim contendebant⁶ illi legis periti in ampliacione⁵ verbi de presenti scientes ex sensu scripture quod apud Deum sunt cuncta⁹ presenciam. Ideo sciverunt Christum vel Mes- 15 siam esse filium David pro quodam tempore. Sciverunt 2^{do} illud Psalmi 109 quod Veritas allegavit dictum esse de Christo. [A 77a] Sciverunt 3^o quod propheta tam eximius non vocaret filium suum tam pauperem et abiectum Dominum suum secundum naturam¹⁰ ab eo assumptam sed secundum naturam¹⁰ 20 superiorem. Ideo non affuit eis vel ullum¹¹ coloratum subterfugium evadendi. Unde pro 2^o argumento Salvatoris supponitur quod Verbum vel Sermo Dei quod idem est, sit eternum idem substancialiter Deo Patri. Patet hoc per illud three conse- quences follow : Ps. xxxiii. 6. 1. The consub- stantiality of the Word; Ps. cvii. 20. 2. The Incarna- tion of the Word: 3. The extension to mankind of the divine nature through the In- carnation. Ps. lxxxii. 6.

Psalmi 32¹² ‘Verbo Domini celi firmati sunt.’ 2^{do} supponitur 25 quod dictum verbum fuit incarnandum. Patet hoc per illud Psalmi 106¹³ ‘misit verbum suum et sanavit eos.’ Unde et dictum Verbum vocaverunt prophete concorditer Messiam vel Christum eis promissum. 3^o supponitur quod dicti Verbi 30 participacione sit multitudo hominum¹⁴ in Christum directe¹⁴ credencium deificanda participative, sicut carbo ex ignis participacione est ignitus. Patet hoc per illud Ps. 81.¹⁵ ‘Ego dixi dii estis.’

¹ appreciati O. ² prophetiam O. ³ sicut AC; sicut B. ⁴ interrogavit ex eis O.

⁵ Jesus d. A. ⁶⁻⁵ David etc. Non enim contendebant B. ⁷ David om. A.

⁸ ampliacione O. ⁹ omnia sunt B. ¹⁰⁻¹⁰ ab eo . . . naturam om. O.

¹¹ ullum om. O. ¹² 22 O. ¹³ 108 ABC.

¹⁴⁻¹⁴ in ipsum debite ABC.

¹⁵ 81 om. O.

Istis suppositis formetur ratio sic ex sententia Salvatoris: Ille Sermo vel Verbum, in quo concordant omnes prophete de operibus miraculosis, de tempore et aliis circumstanciis, et illis quibus mittitur salvandis et deificandis, est verus 5 Messias, et per consequens Deus et homo iuxta textus propheticos: sed in me omnia ista conveniunt: ergo sum ¹Deus et homo: et per consequens non solum ¹ participacione deificatus.² Ideo hic ³ dicit Augustinus; ‘Si Sermone⁴ Dei facto ad⁵ homines fiunt ipsi dii, ⁶tunc participando fiunt ipsi dii⁶; et 10 per consequens Sermo ille, quo participant, erit Deus. Si lumine luminati dii sunt, lumen quod illuminat non est Deus? si calefacti igne salutari⁷ dii efficiuntur, ignis unde calefiunt non est Deus?’ Oportet ergo ⁸quod Sermo, quo⁸ fontaliter deificentur homines ex unitate substancie cum suo 15 eternaliter adintra dicente, sit eadem deitas cum dicente; et per consequens non blasfemat⁹ dicendo se naturalem filium Dei esse. Et ex ignorantia huius sensus literalis scripture exciderant¹⁰ Arriani, sicut et Sabelliani, ut recitat Augustinus Ome. 47.

20 Secundo stetit¹¹ error Arrianorum in hoc quod dicunt Christum sine anima | solam carnem suscepisse¹²; | ut meminit Augustinus libro suo De Heresibus | Heresi 49. ‘Arriani, inquit, dicti ab Arrio in eo sunt notissimi¹³ errore, quo Patrem et Filium et Spiritum Sanctum nolunt esse eiusdem substancie vel nature; sed Filium dicunt creaturam, Spiritum 25 vero creaturam creature; hoc est, ab ipso Filio creatum¹⁴ volunt. In eo autem quod dicunt Christum sine anima solam carnem sumpsisse minus noti sunt. Sed hoc verum esse¹⁵ Epifanius¹⁶ non tacuit, et ego ex eorum scriptis et collocu- 30 cionibus certissime comperi.’ Et in hoc conveniunt cum Appollinaristis¹⁷; de quibus scribit Augustinus Heresi 55

Statement of our Lord's argument in John x. 34-36:

with Augustine's comment:

from which it follows that the Word is One God with Him who speaks it.

ii. The second error of the Arians lies in the statement that Christ assumed human flesh without a human soul:

as Augustine stated, who found the Apollinarists

¹⁻¹ deus et per consequens homo non solum A B C.

² deificus *codd. omnes.*

³ hic *om.* A B C.

⁴ sermonem B; sermo dei factus C.

⁵ ab B.

⁶⁻⁶ tunc . . . dii *om.* B.

⁷ salutarii O.

⁸⁻⁸ oportet ergo sermo quo O; oportet ergo quod sermo primo quo A. B.

⁹ blasfemant C.

¹⁰ exciderant B.

¹¹ stat B M.

¹² suscipere O M.

¹³ notissimo A B C.

¹⁴ esse *add.* B.

¹⁵ Et hoc utrumque esse A C; et hoc utrumque est B.

¹⁶ Ephifanius O.

¹⁷ Apollinaristis B.

fallen into the same misunderstanding of Scripture.

quod de anima Christi ab ecclesia catholica¹ differunt² dicentes, sicut Arriani, ³ Dominum Jesum Christum sine anima carnem suscepisse,³ et Verbum fuisse pro anima: et sic glosant scripturas loquentes de anima Christi et Verbum in carnem⁴ fuisse conversum, non carnem sumpsisse de virgine. 5

Augustine's refutation is not obsolete: for Scripture is to be understood literally: but the distinction is to be borne in mind between what is said of Christ in the form of a servant and what

Et illam heresim⁵ elegantissime destruit Augustinus Ep. 127⁶ et duabus sequentibus ad Pascencium episcopum Arrianum; cuius dicta utinam hodierni attenderent! Scribit enim capcioso heretico, non 'puto quidquam improvide de quo calumpniam formidaret.⁸ 'Quia, inquit, Dei Pa|tris uni- [A77b]

genitus Filius Dominus et Deus noster Jesus Christus, postquam "venit plenitudo temporis" opportune⁹ "formam servi suscepit" ad diem salutis¹⁰ nostre; de illo multa¹⁰ in scripturis Phil. ii. 6. sacris¹¹ secundum "formam Dei" dicuntur, multa secundum "formam servi": quorum exempli gracia duo commemoro,¹² 15 ut singula ad singula referantur.¹³ Secundum formam Dei ait

John x. 30. "ego et Pater unum sumus": secundum autem¹⁴ servi ipse

John xiv. 28. de se ait "Pater maior me est." Nescivit¹⁵ enim ille¹⁶ sanctus negare scripturas illas¹⁷ de virtute sermonis, cum personam¹⁷ Filii concedit¹⁸ esse multorum quodlibet. 20

For Augustine knew that Christ was a composite person.

Et ponit ad hoc consequenter duplicia exempla quibus Deus hucusque non¹⁹ dignatus est ostendere hominibus meliora, per que tam in noticiam Trinitatis quam eiam incarnationis posset²⁰ hereticus manuduci. Primum sic. 'Cum corpus, inquit, et anima sunt unus homo, quamvis 25 corpus et anima non sunt²¹ unum; cur non multo magis Pater et Filius sunt unus Deus? cum Pater et Filius sunt unum secundum illam Veritatis vocem "ego et Pater

God has given us, as Augustine notices, two illustrations of unity combined with diversity; which throw light both on the doctrine of the Trinity and on that of the Incarnation.

1. A man consisting of body and soul,

John x. 30. unum sumus." Cum, inquit, homo exterior et interior homo non sunt unum, neque eiusdem nature est exterior cuius 30

¹ catholica C. ut saepe.

² discesserunt A B C; disserunt O.

³⁻³ deum christum sine anima carnem suam sumpsisse A B C.

⁴ verbum in carne A B, verbum carnem fuisse C.

⁵ eresym B.

⁶ Ep 21 vel 5 O.

⁷ heretico. Non puto A B C.

⁸ formidarem A B C.

⁹ oportune A B C.

¹⁰⁻¹⁰ nostre. Multa de istis A B C.

¹¹ sanctis A C.

¹² comemoro O.

¹³ referuntur O.

¹⁴ formam add. O.

¹⁵ Restitit B.

¹⁶ iste sanctus negare istas istas (sic) scripturas O.

¹⁷ persona A B C.

¹⁸ concedat O.

¹⁹ non om. A B.

²⁰ potest A B C.

²¹ sint O.

est ¹interior; quia exterior cum corpore nuncupato¹ dicitur i.e. of an outer and an inner man, is yet one man.
 homo; interior autem sola anima rationali² intelligitur;
 utrumque tamen illorum simul non³ duo homines sed unus
 dicitur: quanto magis Pater et Filius unus Deus est?’

5 Secundum exemplum est de natura universali. ‘Homines,
 inquit, per consorcium et communionem⁴ unius eiusdem nature
 [C 42b] qua omnes homines unum erant, et si aliquando | secundum
 diversitates voluntatum et sententiarum opinionum et morum
 dissimilitudines⁵ non erant unum, ⁶erunt tamen perfecte plene-
 10 que unum⁶ cum perventum fuerit ad eum finem ut sit “Deus
 omnia in omnibus.” Et sic non est possibile homines esse
 unum in caritate vel alio accidente, nisi prius sint unum in
 substancia vel natura: ut declarat libro primo et⁷ 3^o contra
 Maximinianum 22^o capitulo. Quod autem multi homines sint
 15 unum in substancia vel natura⁸ probat⁹ per illud Apostoli
 ad Cor. 3^o dictum¹⁰ de Paulo et Appollo “qui plantat et qui
 rigat unum sunt.” Unde Veritas Joh. 17.¹¹ ¹²“Non (dixit)
 rogo ut ipsi et nos unum simus;”¹² sed “ut ipsi unum sint,
 sicut et nos unum ¹³sumus:” non solum natura quod iam erat
 20 verum, sed et perfecte¹³ caritatis atque iusticie¹⁴ pro sue¹⁵
 capacitate nature, quantum¹⁶ in Dei regno esse poterit,¹⁷ ut
 sic ipsi summe unum sint in natura sua, sicut Pater et Filius
 summe unum sunt incomparabiliter¹⁸ meliori natura. Nun-
 quam, inquit, de aliquibus rebus legimus quod unum sunt,
 25 nisi sint eiusdem substancie vel nature.’

Et indubie¹⁹ in illo errore de universalibus cecati sunt Arrius,
 Sabellius, et quam plures heretici. Ideo Anselmus De Incar-
 natione primo vocat²⁰ negantes universalialia ex parte rei extra
 signa²¹ dialectice hereticos. Unde Pascencius Arrianus post-
 and Pascencius

¹⁻¹ interior cum corpore nuncupato AB, interior comunia (? quia) exterius cum corpore nuncupato C.
² racionabiliter A B C, rationali O.
³ sunt *add.* B.
⁴ et communionem *om.* B.
⁵ dissimiles O.
⁶ erant A B C; erant . . . unum *om.* O.
⁷ 23^o A B C.
⁸ vel natura *om.* A B C.
⁹ probatur O.
¹⁰ est *add.* O.
¹¹ Joh. 11^o. O.
¹²⁻¹² Non dicit ut et nos unum sumus A B; simus C; sumus O.
¹³⁻¹³ sumus. Sumus enim non solum unum natura quod verum est iam sed et
 perfecte A B C.
¹⁴ iusticia O.
¹⁵ sua A B C.
¹⁶ quod A B C.
¹⁷ esse potuerunt A B C.
¹⁸ comparabiliter A B.
¹⁹ dubie O.
²⁰ vocant B.
²¹ signum O.

the Arian is a case in point: for he could not understand how unity of nature could co-exist with distinction of persons:

quam vocaverat¹ Augustinum succensum errore tanquam aqua cenosa se ingurgitantem et ut arborem curvam et nodosam que nichil rectitudinis in se habet, scribit quid moveat² eum ad depravandum sententiam Augustini confitentis sibi in³ scriptis fidem | suam. Nam⁴ inter alia beatus Augustinus [B 118b] scripsit sibi Patrem et Filium et Spiritum sanctum esse unum Deum, 'Quis, inquit, Pascencius e⁵ tribus personis est unus Deus? an forte | una est persona triformis que hoc nomine [A 77c] nuncupetur?' Si iste hereticus cognovisset quomodo⁶ unica⁷ communis humanitas est quelibet persona hominis; 10 vidisse potuisset⁸ faciliter quomodo unica deitas, essentia, substantia, vel natura divina, est tres persone et quelibet earundem.

nor could Sabellius.

Sabellius etiam si vidisset quod cum unitate nature stat distincio personarum, sic quoque⁹ non fuisset cecatus¹⁰ in 15 isto turpissimo paralogismo¹¹—Petrus est natura specifica: Paulus est eadem natura specifica: ergo Petrus est Paulus—vidisset quod non oportet quod Pater sit Filius, quamvis utrumque sit eadem simplicissima substantia. Et sic de aliis heresibus pullulantibus propter defectum logice scriptu- 20 rarum.

And many now-days do not apply Augustine's rule: (i.e. to ask first whether the words in each passage refer to Christ as God or as man;

cf. p. 9. l. 6.

Multi enim¹² cupiunt autorizare novam logicam extraneam a scriptura et hinc dicunt¹³ se ipsam corrigere tanquam impossibilem¹⁴ de vi vocis. Et illud meminit Augustinus contra dictum Pascencium. ¹⁵Nam contra¹⁵ negantes scripturas de Christo sic loquitur: 'Homines, inquit, minus intelligentes quid propter quid dicatur|precipites|volunt habere sententias: [C 43a] [O 218c] et scripturis non diligenter scrutatis arripiunt¹⁶ defensionem¹⁷ cuiuscumque¹⁵ opinionis¹⁶ et ab ea vel¹⁹ nunquam vel de difficili deflectuntur, dum docti atque sapientes magis putari 30 quam esse cupiunt. Ea quippe, que propter formam²⁰ servi

¹ vacaverant vocaverant (sic) O.

² movet O.

³ in om. O.

⁴ nam om. A B C.

⁵ a O.

⁶ quomodo om. B.

⁷ una A B C.

⁸ posset O.

⁹ quod omnes codd.

¹⁰ cecitatus O.

¹¹ Peraloysmo A B.

¹² autem A B C.

¹³ dicunt om. B.

¹⁴ impossibile O.

¹⁵⁻¹⁵ nam consequenter contra A B C; nam consequenter O.

¹⁶⁻¹⁶ defensionem cuiuscumque opinionis om. B; defensionem add. iterum C.

¹⁷ defencionem O.

¹⁵ opinionis A.

¹⁹ vel om. A B.

²⁰ formam om. B.

dicta sunt, volunt transferre ad formam Dei. ‘Hoc, inquit, nomen Jesus Christus ex dispensacione misericordie¹ suscepteque² humanitatis assumptum est, quia ipse Filius Dei factus est filius hominis, non mutando quod erat, sed³ assumendo quod non erat.’ Et probat diffuse ex scripturis⁴ quod tam Christus quam Spiritus Sanctus⁵ est idem Deus cum Patre et specialiter per illud Apostoli ad Cor. 8. ‘Scimus quoniam nullus Deus nisi unus: nam etsi sunt qui dicantur dii⁶ multi et domini multi, nobis tamen unus Deus Pater ex quo omnia et nos in illo: et unus Dominus⁷ Jesus Christus per quem omnia et nos per illum.’ Ex isto plane sequitur non protervo quod Christus sit idem Deus cum Patre. Unde dicunt periti scripture quod deus et dominus per se sumptus⁸ dicitur athonomatice de Deo et Domino dominorum. Scio tamen quod protervus potest,⁹ ut hodie, negare quamlibet partem scripture de virtute sermonis, et dicere quod Deus erat verbum nuncupative, et quod per Christum non sunt omnia facta sed omnia citra ipsum,¹⁰ et sic est Deus ac animatus,¹⁰ sed nec Deus deorum nec animatus¹¹ nobiscum univoce. Sed non sic sophisticati sunt eciam heretici, non sic negantes¹² scripturam ut hodie, quia melius fundati in logica et methaphisica quam nostrates.

Tercio antem stat opinio Arrii in his que ex predictis erroribus sequuntur¹³: ut puta¹⁴ quod Christus nedum¹⁵ est univoce homo cum aliis sed non est homo simpliciter, cum non potest esse homo si non sit anima intellectiva; et per consequens non est passus¹⁶ mortuus aut sepultus, et sic de quibuscunque predicatis humanitatem Christi concernentibus.¹⁷ Quamvis enim dici possit quod angelus, coniunctus nature corporee tanquam motrix, sit homo; verumtamen est alterius speciei quam totus vel completus homo, id est,

which rule he exemplifies in many places, and asserts plainly both the humanity

1 Cor. viii. 4-6.

and the divinity of Christ.)

So they surrender the literal sense of Scripture through their ignorance both of logic and of metaphisic.

iii. The third error of Arius is a corollary from the above: that Christ not having a human soul was not very man.

For an angel in human form

¹ nunc B; m̃c A C O, i.e. misericordie.

² suscepte quia A B C.

³ et B.

⁴ scripture O.

⁵ sanctus om. A B.

⁶ sive in celo et in terra siquidem sunt dii add. A B C.

⁷ deus A B C.

⁸ sumpti B.

⁹ posset O.

¹⁰⁻¹⁰ ac om. sed in loco habet rasuram duarum litterarum A; et sic . . . animatus om. B.

¹¹ anima O. ¹² mutantas A B C. ¹³ sequentur A B C. ¹⁴ puta A B C; p̃u O.

¹⁵ nedum non A B C.

¹⁶ mortuus passus B.

¹⁷ consernentibus O.

is not very man. natura integra ex corpore et anima composita: homo enim est ratione spiritus eiusdem speciei cum angelis et non ratione nature corporee.

Augustine teaches that for very man, body and soul, i.e. the three elements of flesh, intellect, and spirit, in Luke xxiii. 43. combination, are necessary:

Et per hoc patet quod quidam minus intelligentes Augustinum putant ipsum contradicere sibi ipsi, quando dicit quod anima non completus aut | totus¹ homo: nam² verum dicit ad [A 77d] sensum³ expositum. Unde Epistola 40 ad Dardanum solvendo questionem de dicto Salvatoris⁴ Luc. 23 quo⁵ promisit | latroni quod foret secum illo die in paradiso; [C 43b] 'antequam, inquit, sciatur utrum secundum deitatem⁶ vel⁷ secundum humanitatem intelligatur promissio Veritatis, oportet videre quomodo sit loquendum de homine. Non, inquit Augustinus, sicut quidam heretici dicunt, Verbum Dei⁸ et carnem sine anima humana⁹ suscepit, sic quod Verbum esset carni pro anima; vel Verbum Dei carnem et 15 animam sine mente, ut Verbum Dei esset anime¹⁰ pro mente. Sed accipis, inquit ad Dardanum, hominem Christum; sicut¹¹ superius aisti quod Christum Deum non crederes nisi perfectum hominem credidisses. Profecto, inquit, cum dicis hominem, perfectam totam illic naturam humanam vis 20 intelligere. Non est¹² autem homo perfectus si vel anima carni vel anime ipsi mens¹³ humana defuerit.'¹⁴ Et illam naturam complete ex anima et corpore compositam vocat super Joh. Ome. 47¹⁵ totum hominem: quam¹⁶ notum est ex dictis *De Anima* distingui tam a corpore quam anima¹⁷ licet 25 omnia ista tria sint eadem persona hominis. Sic ergo¹⁸ intelligendus est Augustinus quandocumque videtur dicere | [B 119a] quod corpus vel anima non est homo; id est, non est¹⁹ tota vel completa natura ex corpore et anima composita. Sed pro solucione Dardani questionis videtur Augustino catholi- 30 cum quod promissio facta latroni intelligatur secundum

which is also shown in the *De Anima*:

¹ totus aut completus O.

² non O.

³ sermonem A B C.

⁴ salvatore O.

⁵ quō = quomodo A C.

⁶ divinitatem O.

⁷ aut B.

⁸ deā O.

⁹ humana om. A B C.

¹⁰ anima C.

¹¹ sicut A B C.

¹² est om. O.

¹³ meus O.

¹⁴ deseruit O.

¹⁵ 40 A B C.

¹⁶ quanquam O.

¹⁷ anima om. O.

¹⁸ igitur A C.

¹⁹ non est in margine C.

humanitatem Christi: ¹ sed cum corpus Christi ¹ sepultum sit
 solum in orto, ut patet Ioh. 19,² relinquitur quod sue anime
 in parasceue erant simul; quia modicum felicitatis fuisset
 animam latronis fuisse cum solo corpore Christi mortuo in
 5 sepulcro. Et cum vera mors fuit in Christi corpore, cum aliter
 non fuisset vera resurreccio; querendum est—quo devenit
 anima ³ Christi in illo triduo? Quod cum evangelium non
 reserat, supplet ⁴ beatus Petrus Actuum 2^o probans ex illo
 Psalmi 15 dicto de Christo 'quoniam non ⁵ derelinques
 10 animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre
 corrupcionem,' quod anima Christi descendit in illo triduo ad
 limbum patrum, quem Veritas Luc. 16. vocat 'sinum Abrahe,'
 ubi patres veteris testamenti feliciter quieverunt. ⁶ Quamvis
 enim dictum psalmiste sit negativum, impertinenter tamen
 15 menti prophetice diceretur, nisi intenderet Messiam secundum
 mentem visitare inferos et statim sine media incarceratione
 corpori reuniri.⁶ Et hinc fundatus est de Christo articulus
 fidei, quod 'descendit ad inferos.' Cum ergo paradus
 generale nomen est ubicunque feliciter ⁷ vivitur, quid obest
 20 animam latronis fuisse cum anima Christi in regione quies-
 cencium congaudendo et non in regione inferiori dolencium,⁸
 inter quas est 'magnum chaos' secundum veritatem evangeli-
 cam interceptum? ⁹

Redeundo ¹⁰ ergo ad propositum patet ex dictis quantum
 25 differt ista posicio ab heresi Arriana. Ideo est michi verisi-
 mile quod doctores moderni ¹¹ cum non ydemptificarent que
 [C 44a] minus intelligunt,¹² | locuntur michi temptative, yronice, vel
 iocose. Yronice quidem, quia Arrius negavit Verbum Dei esse
 idem substancialiter Deo Patri, sed creatum esse secundum
 30 supremam substanciam, que est Christus. Ego autem dico

yet Augustine
 rightly admits
 John xix. 42.
 that there is a
 sense in which
 the soul is man:

Acts ii. 31.
 Ps. xvi. 10.

and it was in
 this sense that
 the penitent thief

Luke xvi. 22, 26.

was with Christ
 in Paradise, i.e.
 with Christ's dis-
 embodied human
 nature.

Thus my original
 position (ch. i.)
 that Christ is a
 creature differs
 widely from that
 of Arius.

Yet through
 want of precision
 in thought and
 language, some
 confuse the two.
 1. Arius denies
 the consubstan-
 tiality of the
 Word with the
 Father.

I affirm it;

¹ sed . . . Christi om. O.

² 29 O.

³ devenit Christi B, om. anima.

⁴ supplet O.

⁵ non om. O.

⁶⁻⁶ quamvis enim dictum psalmiste sit negatum impertinenter tamen diceretur menti
 prophetice nisi intenderet Messiam visitare inferos ac statim sine mera incarnatione corpori
 uniri A B C. Cod. O. habet quam enim dictum . . . incineracione corporis veniri; cetera
 ut supra in textu.

⁸ dolencium om. A B C.

⁹ interceptum codd. omn. Qu. interseptum?

⁷ bene B.

¹⁰ respondendo A.

¹¹ mei B C om. O.

¹² intelligunt minus O.

and in this sense deny that Christ, as the Word, is, or can be, a creature. quod Christus | absolute necessario¹ est eadem deitas que est [O 218d] Pater,² nec posse secundum supremam naturam, que est Christus, | creari vel fieri. [A 78a]

2. Arius denies in Christ the existence of a human soul saying that its place was supplied by the created spirit of the Word. 2^o autem dixit Arrius quod Christus non habet animam sed pure carnem; spiritu illo creato³ supplente vicem anime 5 non ypostatice, sed ut motrice, corpori copulato. Ego autem dico quod Christus nedum habet animam, sed est anima, nec

I affirm that Christ has, and is, a human soul; and that only thereby is the hypostatic union possible. posset⁴ carni nisi mediante anima ypostatice copulari. 3^o ubi posuit⁵ Christum non esse hominem nisi equivoce, nec proprie passum⁶ esse, mortuum, et sic de aliis que fides 10 evangelica de Christo predicat. Ego autem⁷ dico Christum esse⁸ verissime, completissime, et univoce hominem cum quolibet fratre suo; et vere de virtute sermonis conversatum esse in terris, ut canit processus evangelicus.

Thus, whereas Arius sinned against both the divine and the human nature of Christ; I cordially acknowledge both, neither confounding natures nor distinguishing persons in Christ. Et sic, ubi Arrius peccavit in deitate Christi negando eum 15 verum Deum⁹ eundem cum Patre; ubi etiam peccavit in humanitate Christi negando ipsum esse verum hominem; ego utrumque¹⁰ pleno corde confiteor non confundendo naturas nec¹¹ distinguendo personas in Christo. Et patet quod non, quia dixit Christum esse creaturam, censetur hereticus¹²; sed, quia 20

The Arian heresy consists not in saying 'Christ is a creature': but in making the word 'creature' in that statement include more or less than 'man': as Augustine perceived, whose rule (pp. 9, 18, 20) would save many of our modern confusions. dixit Christum esse puram¹³ creaturam meliorem homine; et non hominem passum abiectum et ab hominibus reprobatum. Et utinam nostri loquentes attenderent ad regulam Augustini 'quid propter quid de Christo dicitur,' allegando complete scripturam vel determinaciones ecclesie non trun- 25 cate. Ut primo libro contra Maximinianum ca^o 11. 'Audi, inquit, Maximiniane, auctoritatem synodice¹⁴ locucionis: Si quis ex nichilo Filium dicit non ex Deo Patre, anathema sit.' Quis ergo color, si dico—Christus est creatura—sed et Arrius dixit Christum esse creaturam, quod coincido in 30 heresim Arrianam? Vere non plus quam sequitur, si uterque nostrum dicat Christum esse aliquid¹⁵ sive Deum.

¹ intus O. ² eadem deitas cum patre B. ³ increato M A; creato B C O.
⁴ potest A; oportet C. ⁵ ut possuit B.
⁶ proprie esse (sic) A; tibi posset esse B; posset esse C.
⁷ autem om. A B O. ⁸ ipsum esse A C; esse om. B. ⁹ verbum domini A B C.
¹⁰ utraque B. ¹¹ non B. ¹² esse Christum censetur creaturam hereticus B.
¹³ pure O. ¹⁴ sinodice O, ut saepe post. ¹⁵ aliud C.

Sed obicitur quod dico horribilius Arrianis, quia ipsi dixerunt Christum esse primam et optimam creaturam; ego autem dico Christum esse materiam primam, et sic¹ abiectissimam creaturam. Hic dicitur quod non sequitur.

5 Nam Christus est optimus homo possibilis, inter omnes creaturas particulares optima, in tantum quod est melior

119b] ²angelo; et per consequens melior² illa creatura, si esset, | quam³ finxit Arrius nimis stolide esse⁴ primam creaturam Dei, mediante qua⁵ Deus creavit Spiritum Sanctum et

10 consequenter alias creaturas. Nam illa creatura non foret

melior creato angelo: de Christo autem dicit Apostolus ad

Hebr. 1^o quod 'est tanto melior angelis effectus quanto

differencius pre illis nomen hereditavit.' Et si obicitur per

illud Ps. 8^o dictum de Christo ad litteram⁷ 'minuisti eum

44b] paulo minus | ab angelis'; dicitur quod Christus, sicut est

natura increata et natura creata, sic secundum naturam

creatam est simul⁸ tam natura corporea quam natura in-

corporea; ⁹secundum autem naturam corpoream⁹ est 'pau-

lulum minoratus ab angelis,' sicut¹⁰ sentenciat satis¹¹ psalmus;

20 et secundum creatum spiritum per gratiam unionis angelos¹²

antecellit. Conceditur tamen¹³ quod abiectissima creatura

que est Christus Deus, licet sit natura inferior quam angelus

vel anima humana, est tamen optima et suprema persona

possibilis: cum omnis natura que est filius¹⁴ Marie virginis

25 hominis¹⁵ est et¹⁶ Filius Dei; et e contra omnis natura,

que est Filius¹⁴ Dei, est filius hominis; quia natura divina

est filius hominis, ut patet ex confessione beati Petri Mat.

16. querente Veritate, 'Quem dicunt¹⁷ homines esse filium

hominis?' et respondente Petro de eadem humanitate que

78b] est | Christus, de qua fit questio. 'Tu es, inquit, Filius Dei

vivi,' intelligens indubie filium naturalem. Unde Veritas

¹ sic om. A B C.

⁴ esset A B C.

⁷ ad litteram om. B.

¹⁰ sicut om. O.

¹³ tamen om. C.

¹⁵ virginis om. O M; forsitan aut virginis aut hominis omittendum.

¹⁶ et om. A.

² angelo . . . melior om. O.

⁵ quam B.

⁸ filius B.

¹¹ sacer O.

¹⁴⁻¹⁴ Marie . . . filius om. B.

¹⁷ ducent O.

³ quoniam A B O.

⁶ dictum S om. A B C.

⁹⁻⁹ secundum . . . corpoream om. O.

¹² angelos om. A.

Objection.
'I am a worse heretic than Arius: for Arius said that Christ was the highest creature: whereas I make him the lowest.'

Answer.
As a man Christ was the best possible man; i.e. among creatures the best

Heb. i. 4.

Heb. ii. 9.

Ps. viii. 5.

creature. For it is only in his bodily nature that he is 'lower than the angels': by the grace of union even in his created spirit, he is 'better than the angels.'

But even, if it be granted that in nature he is 'lower than the angels,' because of his human body; yet in his compound person, as Son of God and Son of Man, he is the best and highest person possible. And Scripture says that he is both Son of God

and Son of Man. approbando responsionem¹ adiunxit premium, et monet eum²:

Matt. xvi. 17. 'Beatus es, inquit, Symon Bariona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus.'

This doctrine of diversity of natures and unity of person is the answer to the Nestorian heresy, as Anselm

Et per hoc destruitur heresis Nestoriana arguens ex diversitate naturarum in Christo quod sit diversitas personarum. 5

Nesciunt enim quomodo humanitas assumpta et natura divina tam dispare sunt utraque³ eadem persona cum Verbo Dei, ut ostendit Anselmus de Incarnatione Verbi cap. 6.⁴ et sic posuit alium esse filium hominis et alium Filium Dei; sicut aliud est filius hominis et aliud Filius Dei; sicut dicit 10

and Augustine show.

superius Augustinus. Et patet quantum differt ista posicio ab heresi Arriana et Nestoriana, cum quibus videretur minus

If it is still objected that I am worse than Arius in saying that Christ is the lowest of creatures; I grant

intelligentibus maxime concordare. Et si obicitur quod non tollitur, quin Christus sit creatura⁵ et abiectissima, quod⁵ non posuit Arrius; concedo conclusionem. Unde inter alia, 15 que accenderent⁶ virtutes theologicas in nobis⁷ viantibus, maxime videtur mihi debere gignere⁸ illa summa minoracio,

Phil. ii. 7, 8. illa summa exinanicio, illa summa⁹ obediencia vel humiliacio

the conclusion; and gratefully hail, as a help in our Christian pilgrimage, the consideration

qua¹⁰ Verbum, manens substancialiter complete et eternaliter quod erat, assumpsit ypostatice quod prius non erat. 'Nusquam¹¹ enim angelos apprehendit' secundum Apostolum ad

Heb. ii. 16, 17. that Christ thus emptied himself;

Hebr. 2^o. sicut fecte garrunt Arriani; sed 'semen Abrahe'¹² tam secundum naturam corruptibilem quam secundum¹³ naturam immortalem 'ut fieret per omnia fratribus similis':

Heb. ii. 11, 12. dicente Apostolo ubi supra, 'non confunditur¹⁴ fratres eos 25

in taking on himself not an angel's but man's nature, for our sake. This is an incentive a) to our faith,

vocare, dicens "narrabo nomen tuum fratribus meis": et sequitur 'nusquam enim angelos apprehendit, sed semen

Abrahe apprehendit: unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret et fidelis pontifex ad Deum.' Ex

quo textu patet quod fides nostra viresceret ex hoc quod 30 naturam nostram fragilem non pure angelicam dignatur

¹ confirmando questionem B.

³ utrumque O.

⁴ 6. *codd. omn.*

⁶ attenderent A B C.

⁷ nube A B C.

² et monentem *codd. omn.*

⁵ est abiectissima quomodo A B C.

⁸ ginguere O.

⁹ sublima A B; *om. C. cum lacuna.*

¹⁰ quia A C; quam B.

¹¹ nunquam O; nusquam A B C *ut in Vulg.*

¹² habrahe O.

¹³ secundum *om. O.*

¹⁴ confundetur O; confunditur A B C *ut in Vulg.*

suscipere. 2° cum non ¹ potest frustrari, patet quod ex assumptione nostre nature, quos vocat ¹ fratres suos passus et temptatus ² ad nobis auxiliandum, invalesceret spes ³ humana. Et 3° visa humiliacione | qua Dei Patris primogenitus naturalis dignatus est naturam nostram fragilem et abiectam assumere fortificaretur caritas ad ipsum et fratres suos in ipso ⁴ carius diligendum. Non ergo iniuriatur nobis nec debet vilescere quod nos sic univit, non angelos; nec ab honore Patris degenerat, nec ⁵ fundatur in ipso ⁶ remissior nobis diligendi ratio. ⁷ Sed per omnia e converso. Unde Ioh. 14. vere dicit, 'si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem.' Pro cuius declaracione suppono: primo quod Christus, hoc dicens ⁸ secundum humanitatem assumptam, ⁹ sit eiusdem nature nobiscum. 2° suppono ¹⁰ quod apostoli, quibus locutus est et alii sermones eius servantessint nedum servi Domini sed amici. Patet per ¹¹ illud Ioh. 15 ¹² 'Vos amici mei estis si feceritis que precipio vobis: iam non dicam vos servos etc.' 3° suppono quod de ratione amicicie sit, cum amicus sit alter ipse, congratulari de prosperis coamici, specialiter si exinde ¹³ speratur amicicie fructus uberior. Patet per Aristotelem 8 Ethic 5. ¹⁴ Ex istis sic arguitur. Quilibet amicus debet gaudere de eventu prospero coamici amiciciam confirmante; sed Christo amico apostolorum ascendente in celum | et collocato a dextra ¹⁵ Dei Patris advenit summa felicitas: ergo de eius transitu fuit apostolis congaudendum. ¹⁶ Et hinc dicit apostolus ad Hebr. 7 'quod ¹⁷ Iesus accedit per semet ipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro nobis.' Cui conformiter | scribitur prima ¹⁸ Ioh. 2° 'sed et si quis peccaverit ¹⁹ advocatum habemus apud ²⁰ Patrem, Iesum Christum.' Unde Augustinus super illo textu Omelia 78 sic scribit: 'humane nature congratu-

b) to our hope,

and c) to our charity.

In taking man's nature rather than that of angels, he neither dishonours the Father nor offers a weak incentive to our love: as he himself testifies, John xiv. 28.

This passage implies

1. Identity of nature between him and ourselves.

2. That his apostles and followers are his friends, not servants.

3. That 'friends' share in a happiness which befalls their friend, as Aristotle says, especially when by that happiness the friendship is made more fruitful.

Heb. vii. 25.

And this was the result of Christ's ascension: for now he intercedes for us.

1 John ii. 1.

¹⁻¹ potest . . . vocat om. O.

³ species B C O; spes cum rasura supra A.

⁵ vel O. ⁶ in nobis A B C.

⁹ assumptam om. A B C.

¹² lacuna in loco numeri C.

¹⁵ dextris A B C.

¹⁶ scribitur prima om. O.

² temperatus O.

⁴ in ipso om. C.

⁷ pō (potencia) O.

¹⁰ supponantur O.

¹³ inde B.

¹⁶ con- om. A B C

¹⁹ peccaverit O.

⁸ hic docens O.

¹¹ per om. A B C.

¹⁴ 11° A B C.

¹⁷ hebre qui O; 7 om.

²⁰ apud A B.

Thus, as Augustine says, Christ's return to the Father is the exaltation of the

landum est eo, quod assumpta est a Verbo ut immortalis¹ constitueretur in celo, atque ita fieret² terra sublimis, ut³ incorruptibilis pulvis⁴ sedeat ad dextram Patris; et sic

1 Cor. xv. 53. Christum ire ad Patrem et recedere a nobis est mortale, mortal into immortality, which, already fulfilled as to 'universal' humanity, is the hope of the individual believer.

quod ex nobis suscepit, levare in celum⁵ et facere immortale. 5

Quis ergo non hinc gaudeat ut et suam naturam iam immortalam gratuletur in Christo, ac⁶ illud se speret esse futurum per Christum? Nec dubito, quin omnes moderni scholastici nescirent impugnare istas logicas de vi vocis.

This is an irrefragable conclusion from the words of Scripture, as Jerome and others rightly understand them, viz. that Christ is in plain terms our brother.

Et sic intelligit Jeronimus et alii rectiloqui quod tota spes 10 et consolacio nostra est in summa humiliacione Christi, qua naturam nostram assumendo et nobis exemplum conversationis tribuendo fecit se non angelum vel naturam alienam ab homine, sicut fabulantur heretici, sed verissime et univoce fratrem nostrum, ut post⁷ declarabitur. 15

Cap. III.

[*Ostendit quod Christus fuit homo in triduo, et obicit multipliciter et dissolvit.*

Christ's humanity was not suspended during the three days' entombment.]

The position that Christ was man in the three days is thus proved. A man's body and soul are each of them the same man: Christ's body and soul remain during the three days: therefore during that time Christ is very man. This statement is enough for me; but for the sake of reconciling apparent discrepancies, it is well to examine further.

Ex⁸ istis plane consequitur quod Christus fuit verus homo in triduo inter eius mortem et resurrectionem. Probatur sic. Cuiuslibet⁹ hominis tam corpus | quam anima est inseparabiliter idem homo: sed tam corpus Christi quam eius anima per dictum triduum manet: ergo Christus fuit per dictum triduum verus homo. Maior patet ex dictis. Nam quomocunque scriptura vel alii doctores catholici hoc intellexerunt sive figurative sive aliter, suppono me intelligere; sic tamen quod maneat verum de virtute¹⁰ sermonis: et sic oportet me 25 concedere aliqua¹¹ que secuntur. Nam licet illud argumentum det michi plenam fidem ad conclusionem propositam, verum tamen pro intellectu scripture et veritatum annexarum huic

¹ immortalis om. A B C.

² in terra A B C.

³ et C.

⁴ pulvis O.

⁵ in celum om. B.

⁶ at A B C.

⁷ post om. A B C.

⁸ littera initialis om. ut fere semper A B C.

⁹ cuiuscunque O.

¹⁰ de vi sermonis A B; de Christo sermonis C.

¹¹ alia O.

materie cum dictis doctorum oportet illam materiam ulterius triplici medio¹ dilatare. Veritas enim testatur omnimode sibi ipsi, nec aliquid ex veritate consequens offenderet pias aures. Quicquid ergo ex hoc principio perfectus² philosophus sciret deducere concedi debet tanquam catholicum, et oppositum abici³ tanquam dissonum fidei Christiane.

If the converse be true, Christ did not 'descend into hell,' nor lie buried in the tomb.

Ut primo sequitur ex eius opposito quod Christus non descendisset ad inferos, nec iacuisset sepultus in sepulcro, sicut tamen⁴ superius allegatur ex fide. Si enim descendit

ad inferos, vel secundum deitatem vel secundum humanitatem.

Non secundum⁵ deitatem, cum non secundum illam sit mobilis; et si secundum humanitatem, tunc illa fuit servata⁶ pro tunc descendens ad inferos. Nec sufficit hoc, nisi illa pro tunc fuerit sibi ypostatice copulata: quia persone

For this must have happened to his human nature; and if he was not then man, it could not have happened at all.

non est attribuenda pars⁷ denominationis⁸ pro tempore pro quo ipsa non est pars persone: cum tunc omne corpus ratione materie foret perpetue,⁹ et omnis homo ratione anime eque post mortem viveret sicut ante. Quod negant illi, quibus non

sapit, quod Christus vixit humanitus in dicto triduo: unde

dicunt quod est impossibile de vi vocis quod Christus fuit mortuus aut sepultus vel quod descendit ad inferos: sed sic

The hypostatic union was not severed, nor is there need to correct the common saying, 'Christ died and was buried' into 'the body of Christ died,' etc.

in^{78d} telligitur: corpus, quod quondam fuit Christi, sepultum est, et anima, que quondam fuit Christi, descendit ad inferos, sed non Christus,¹⁰ cum tunc non fuit ita quod Christus est.¹⁰

Sed revera ista ficticia superaddit perfidiam Iudeorum. Nam

turba Iudaica Ioh. 12. dixit Iesu: 'nos audivimus ex lege quod Christus manet in eternum': quia Iesaie¹¹ 9^o scribitur:

John xii. 34.

'super solium David et super regnum eius sedebit, ut confirmet illud et corroboret a modo¹² et usque in sempiternum,'

Isa. ix. 7.

For 'Christ abideth ever.'

id est, a tempore quo 'puer natus est nobis.' Probatur sic.

Isa. ix. 6.

Iesus natus est rex humanitus, ut patet Ioh. 18¹³ 'Tu dicis quia rex sum ego: nam ego¹⁴ in hoc natus sum.' Cum ergo

John xviii. 37.

His royalty was not interrupted by death: it was

per mortem non fuit intercisio regni sui, cum fuit spirituale

spiritual and in-

¹ 3^{cl} A B C O. Qu. modo legendum pro medio?

² factus O.

³ hiti B.

⁴ tamen om. A B; tum C.

⁵ secundum om. A B C.

⁶ incarnata A B C.

⁷ partis codd. omn.

⁸ denominandum O.

⁹ perpetuo O.

¹⁰ cum tunc non ita quod Christus fuit B.

¹¹ ysae O.

¹² a^{no} A B C; a m^o O, i.e. a modo.

¹³ Ioh. 18 altera manu C.

¹⁴ ego om. B.

dependent of the a corpore independens; ergo mansit perpetuo. Confirmatur:
 body: Dan. vii. 14. quia Daniel 7 scribitur de humanitate Christi: 'potestas eius
 eterna que non auferetur,¹ et regnum eius quod non cor-
 but still in rela- rumpetur.' Non ergo potest ille Dominus eciam² secundum
 tion to his human humanitatem perdere regnum suum: quia Michee 4^{to}. dicitur,
 nature, it was the 'regnabit super eos ex hoc³ nunc | et usque in seculum.' Et [O 219b
 royalty of his patet⁴ ex hoc quod non est⁵ alia regnacio hominis | interioris⁵ [C 46a]
 'inner man,' and in Christo nisi que est⁶ regnacio Christi Dei: sed anima
 not separable from his royalty regnavit a principio sue creacionis continue: ergo Christus.
 as divine: not a Non enim dictus rex Israel secundum humanitatem ut 10
 corporal but a spiritual royalty, as Augustine testifies. corporaliter regnet sed spiritualiter super illos: ut exponit
 John xii. 13. Augustinus Ome. 50⁷ exponens illud⁷ Ioh. 12 'Benedictus
 qui venit | in nomine Domini, rex Israel.' 'Non enim,⁸ [B 120b
 inquit Augustinus, rex Israel fuit Christus ad exigendum
 tributum vel ferro exercitum armandum hostesque⁹ visi- 15
 biliter debellandos; sed rex Israel, quod mentes regat, quod
 in eternum consulat, quod in regnum celorum credentes
 sperantes amantesque perducatur.' Cum ergo illa¹⁰ potestas
 spiritualis, existens subiective in anima independentem¹¹ a
 corpore, non fuit spoliata ab anima Christi in morte; videtur 20
 quod eciam¹² in morte fuit humanitas vel spiritus¹³ Christi
 rex Israel¹⁴ sicut ante.
 Ps. xxiv. 7. Unde et illud Ps¹⁵ 23 'attollite portas etc.'¹⁵ exponitur a
 beato Augustino et Ieronimo de anima Christi descendente
 ad inferos: ac si angeli preconizantes¹⁶ Christi¹⁷ descensum¹⁸ 25
 ad inferos dicerent principibus tenebrarum; 'O principes
 mundanorum! attollite¹⁰ portas vestras, et introibit rex glorie
 cum captivitate ducta ab inferis, portas aperiens²⁰ eternas.'
 Et sic in scripturis dirigitur liberacio patrum ab inferis ad
 personam Christi, quod ipse humanitus immediate ipsam 30
 Luke i. 79. perficeret.²¹ Ut Luce 1^o. 'Illuminare his²² qui in tenebris
 et in umbra mortis sedent.' Quod,²³ cum sequitur de

1 auferetur A B C.

2 et A B C.

3 super hoc ex hoc B.

4 quod O.

5 aliqua potestas hominis ynterioris B; aliqua A C.

6 est om. B.

7-7 exponendo O.

8 enim om. B.

9 quia A B C.

10 illa om. A B C.

11 independentem om. C cum lacuna.

12 eciam om. O.

13 pars O.

14 israhel C.

15 etc. om. O B.

16 preconizantes A B C.

17 eius B.

18 descensus A B C.

19 attolite B.

20 apperiendo A; aperiendo B C.

21 proficeret O.

22 illis B.

23 et O.

virtute sermonis ex dicto principio, est catholice concedendum.

Item nemo sapiens et plene potens incipit opus laudabile in propria persona perficere; et, dum perfecerit¹ in propria
5 persona rudimenta² operis,³ committit suo subdito operis complementum. Cum ergo edificatio ecclesie et liberatio

patrum⁴ ab inferis sit opus summe laudabile; sequitur quod
Christus in propria persona non perficiet imperfectam dis-

10 belli victoriam, que est operis complementum. Indignius
namque⁵ est temptari a dyabolo, pati, et corporaliter disponere
ad edificacionem ecclesie, quam⁶ potenter spoliare Tartara⁷

a dyabolo devicto. Si ergo Christus in propria persona
passus fuerat et temptatus, quia in carne et⁸ anima yposta-

179a] tice copulata: per idem in | propria persona spoliavit infernum⁹ extrahendo patriarchas ab inferis, specialiter cum

non reliquit unionem anime vel corporis quod assumpsit:
dicente Augustino Ome. 47. 'Si enim dixerimus quod Verbum
Dei posuit animam suam et iterum sumpsit eam, metuendum

20 est, ne subintret¹⁰ prava cogitacio et dicatur:—Ergo¹¹ aliquando
anima illa separata est a Verbo, et aliquando Verbum illud,

ex quo suscepit illam animam¹² fuit sine anima.—Video
enim fuisse sine anima humana Verbum cum "in principio
erat Verbum;"¹³ sed ex quo "Verbum¹³ caro factum est et

25 habitavit in nobis;" et susceptus est¹⁴ a Verbo totus homo,
id est,¹⁵ anima et caro. Quid fecit passio, quid fecit mors,
nisi corpus ab anima separavit, animam vero a Verbo non
separavit?' Et sequitur. 'Fidelis latronis animam¹⁶ non
deserebat? et deserebat¹⁷ suam? Absit.' Et quia minus

30 intelligens potest¹⁸ ex dictis intelligere quod Verbum solum
per gratiam affuit illi anime et non hypostatica¹⁹ unione

He did not delegate to his created spirit, in a state of hypostatic separation from himself, the completion of his work for man.

As he was tempted and suffered in his own person, so also in his own person he 'went down into hell.'

Augustine rightly says that the Incarnation was not interrupted by death:

John i. 14.

all that death did was to separate the human soul from the body.

¹ perfecerit O.

⁴ parentum O.

⁷ creaturam A B C.

¹⁰ subintret om. O.

¹³⁻¹⁵ sed . . . verbum om. O.

¹⁶ fidelis animam latronis animam B.

¹⁹ apostatica O.

² rudimenta O.

⁵ namque A; nam O.

⁸ vel C M.

¹¹ ergo om. B.

¹⁴ est om. O; suscepit est B.

¹⁷ et deserebat om. O.

³ operis om. C.

⁶ quantum A.

⁹ in infernum O.

¹² utcumque O.

¹⁵ id est om. C.

¹⁸ posset O.

subdit ¹ differenciam : 'latronis vero ¹ animam custodivit, suam vero inseparabiliter habuit.'²

Further, a creature, such as the human spirit of Christ would be apart from the person of the Word, could not have released the fathers from their prison.

Et potest illud confirmari ex hoc, quod aliter patres in limbo ³ tantum tenerentur creature, que non est Deus, spoliando ³ eos de manu dyaboli, sicut Christo secundum humanitatem: quod est impossibile. Cum ergo persone debetur accio, anima fuit tunc anima persone agentis.⁴ Unde sicut anima Christi non fuit ⁵ spoliata gracia per mortem, et per consequens non ⁶ gracia unionis; sic non fuit spoliata potestate spirituali regia, caractere,⁷ vel sacerdocio, quod est qualitas 10

This action is the action of a person, and the spirit is that of the

indelebilis secundum doctores. Unde sanctus Thomas concedit ⁸ quod Christus fuit sacerdos secundum animam in triduo iuxta textum Apostoli ad Hebre 8. 'Iesus autem eo quod maneat ⁹ in eternum sempiternum habet sacerdocium.'

Heb. viii. 24. person who performs the action.

Et revera non sapit ¹⁰ quod illa anima sit rex et sacerdos, 15 nisi sit persona; quia actus huius officii sint signantissime personales. Et Doctor Subtilis vere dicit quod Christus mansit Christus in illo triduo. Sicut ergo nichil quod non est Deus sufficit genus humanum redimere, sic nichil quod non est Deus suffecit tam potenter de manu inimici patres 20 eripere. Sed si hoc posset ¹¹ in virtute Dei creatura ab eo ypostatice separata; per idem posset passio vel meritum cuiuscunque hominis a Deo personaliter seiuncti auctoritate Dei pro quocunque peccato | hominis facere recompensam. [B 121a]

The human spirit of Christ did not lose the grace of union (with the Word), which endowed it with its royalty and priesthood.

And to this both St. Thomas and Duns Scotus agree: and it would be absurd to suppose that without the hypostatic union a human spirit could perform acts of redemption. Scripture also consistently as-

Unde videtur michi scripturas insolubiles appropriate ¹² tribuere persone Christi descensum ¹³ ad inferos et spolia-

Ps. lxxviii. 18.

signs the triumph in hell to the person of Christ.

cionem fidelium de potencia inimici. Nam Psalmo 67 dicitur ad litteram ¹⁴ de Christo dividente spolia 'Ascendisti ¹⁴ in altum' sed prius 'cepisti captivitatem,' et 3^o. 'dedisti dona hominibus.' Cui ¹⁵ sensui alludit Apostolus ad Ephes. 4. 30

¹ dram latronis. Vero A B; dram latronis. Non C.

² habuit om. O.

³⁻³ locus corruptus. Qu. tenerentur, tantum creatura . . . spoliante ?

⁴ persona agens A B C. ⁵ est A B C.

⁶ non om. A B C.

⁷ correctere O; nempe caractere.

⁸ concessit A B C.

⁹ manet A B C; maneat O; maneat Vulg.

¹⁰ non sapit om. B; sapit om. O.

¹¹ potest A B C. ¹² appropriate A B C.

¹³ descensus C.

¹⁴ 'de Christo' dicente. Sola ascendisti A; de Christo solo ascendisti B; dicente de Christo: Spolia ascendisti C.

¹⁵ Illi A B C.

‘Ascendens,¹ inquit, Christus in altum,² captivam duxit captivitatem.’ Et sequitur: ‘quod autem ascendit, quid³ est, nisi quia descendit primum ad partes inferiores terre?’

Et ut ostenderet nobis quod eadem sit persona, que hec cuncta [C 47a] perficiat, subiungit: ‘qui descendit ipse est et qui | ascendit super omnes celos ut impleret omnia.’

and this triumph was effected in his humanity; and in his divinity;

Ex istis verbis Apostoli patet primo quod loquitur de Christo secundum humanitatem, secundum quam solum ascendere et descendere sibi conveniunt.⁴ 2°. probat illum 10 hominem esse Deum, cum post ascensionem dedit spiritualia dona hominibus mittendo eis Spiritum Sanctum, ut testatur [219c] utrumque testamentum et rei eventus probaverat | in effectu.

[A 79b] 3°. intendit | quod eadem persona secundum humanitatem eandem descendit⁵ et taliter⁵ ascendit. ‘Qui descendit, 15 inquit, ipse et non alius ascendit,’ rationem autem subiungit ‘ut impleret omnia.’

in the unchanged personality, wherein he descended and ascended and filled all things.

Cum enim tres sint⁶ regiones mundi notabiles,⁷ in quibus oportuit Christum humanitus possessionem accipere vel sessionam,⁸ scilicet celestium, terrestrium, et infernorum; porcionaliter⁹ descendit tripliciter benefaciens et repetens 20 omagium de¹⁰ subiectis. Primo descendit per inanicionem secundum infirmitatem carnis,¹¹ et eum mundus infirmus sibi similis in carne¹¹ et anima eciam genus proprium non cognovit. 2°. Descendit ad patres in limbo qui erant¹² tantum 25 in spiritu post triumphum sed porcionaliter in anima,¹² et indubie fuit in illo triduo in sinu Abrahe per 36 horas, quibus passio¹³ continuata fuerat, non parva exaltacio capite coniuncto membris cum multitudine angelorum. Sicut enim sexto die creatum est genus humanum,¹¹ sic sexto [mystical interpretation of the three days.] 30 senario, qui est numerus perfectus ex ductu eius in se circu-

As there are three regions, viz. heaven, earth and hell, of which Christ was to become Lord; so there was a three-fold descent, viz. 1. By the Incarnation; 2. By the descent of his soul into hell; John i. 11.

¹ ascendit A B C; ascendens O.

⁴ convenit O.

⁷ nobiles A C; mobiles B.

⁹ porcionalabiliter A B C, ut *infra*.

¹¹⁻¹¹ et tunc eum mundus infernus similis in carne A B C.

¹²⁻¹² tamen post triumphum *om.* in spiritu O. *An ita corrigendum?*—qui erant tunc tantum in spiritu sed post triumphum porcionaliter in anima.

¹³ possessio A B C.

² et *add.* B.

⁵⁻⁵ taliter et A B C.

⁸ se'suram A; sessuram B C.

³ quidem O.

⁶ sint *om.* O.

¹⁰ a C O.

¹¹ humanum *om.* A C; hominum O.

lariter, fuerat recreatum; ut¹ per tantum tempus clarere² posset veritas et excludi³ ficticia mortis Chrsti. Resurrexit autem, ut confortaret ecclesiam de fide resurrectionis future,

1 Cor. xv. 12. ut patet ad Cor. 15⁴; et ut 'primatum teneat' ut abbas ordinis Christiani aperiendo⁵ patribus complete purgatis⁵ ianuam eternalem. Tempus autem continens purum integrum diem et duas seminoctes significat quod simpla mors Christi,⁶ que integraliter fuit lucida proporcionaliter ad vitam, fuit medium sufficiens ad nostram duplicem mortem semiplenam. Tercius vero⁷ fuit descensus⁸ corporis in 10 sepulchro,⁹ qui nedum ostendit corpus vere mortuum anima ab eo¹⁰ elongata, sed per omnia factus nobis consimilis sanctificavit subterraneas requies beandorum.

3. By the descent of his body into the grave.

So likewise three kinds of men were set free, and three 'dismissed.'

Et correspondenter tres maneries hominum eripuit, et tres¹¹ dimisit. Extraxit enim, quasi mordens infernum, patriarchas¹⁵ prophetas et fideles alios, quorum peccata sunt plene purgata, relictis purgandis in purgatorio et dampnatis in inferno; sive sint infantes solis originalibus, si sit possibile, irretiti; sive adulti peccatis actualibus maculati.

Sed 3^o. post | privatam instructionem apostolorum 40 diebus, [C 47b]

After the forty days he ascended in triumph,

ut patet Actuum 1^o, ascendit gloriose in celum secundum utramque naturam summe beatus, ducens secum numerum insensibilem suo tempore captivorum; et sic tenendo primatum multiplicem inter omnia supposita humani generis, sicut est prior vel abbas omni dignitate: iuxta illud Baptiste: 25

John i. 30. 'qui post me venit ante me¹² factus est,' Ioh. 1^o. sic habuit

the unique conqueror,

primatum resurgencium, et virtute sui solius ascendentis omnia genera hominum ad se trahentis¹³ fuit primus celum intrancium. Nemo enim sufficit¹⁴ suo imperio portas huius¹⁵ aperire¹⁵ nisi filius¹⁷ hominis, qui notus hostiariis prius³⁰ descenderat.¹⁷ Et sic indubie sicut illuminavit istas tres

¹ et A B C O.

² clare A, *pr. manu.* clarere A *corr. alt. manu.* B C O.

³ concludi O.

⁴ ad corum. 3^o. O.

⁵ aperiendo A.

⁶ mors Christi simpla B; simplani—oris (*sic*) Christo O. ⁷ Tercio non C; 3^o. vero O.

⁸ decensus O. ⁹ sepulcris A B. ¹⁰ a deo O. ¹¹ et tres *om.* O. ¹² prior *add.* C.

¹³ trahentes O. ¹⁴ sufficit A B C. ¹⁵ huiusmodi B. ¹⁶ aperire A O.

¹⁷—¹⁷ hominis hostiarius prius descenderet A B C; hominis qui notis hostiariis prius descenderat O; hostiarius *pro* ostiarius.

machinas sua humanitate impletas, ita suscepit omagium¹ and received universal homage.
vel obsequium utrobique : cum secundum Apostolum ad

B 121b] Philipp. 2^o. 'oportet quod in nomine | Iesu omne² genu Phil. ii. 10.
flectatur celestium, quos restituit, terrestrium, quos redemit,
5 et infernorum,' quos spoliavit.

Omnia quidem hec fecit humanitas Christi. Et ideo post All this was the work of Christ's humanity ; and

tantum honorem triumphalem individui humane nature pro-
hibuit nimirum Iohannem angelus seipsum vel³ dulia adorare, Rev. xxii. 9.
thereby exalted

[A 79c] ut⁴ patet Apoc. ultimo capitulo | : ante quidem satis permi-

serant,⁵ ut patet Gen. 18 et Iosue 5. Omnia quidem hec Gen. xviii. 2.
Josh. v. 14.

fecit idem filius hominis secundum eandem humanitatem

continue⁶ ypostatice copulatum : qua unione habita patet human nature above angels.

quod oportet Christum esse continue creaturam et aliquid
quod prius non fuerat. Sed quid, rogo, si non homo? Ipsa

15 ergo humanitas fecit⁷ hec omnia, id est, 'in opus ministerii, in
edificacionem corporis Christi,' ut dicit Apostolus ad Ephes.

4^o, quia Ioh. 4^o. dicitur : 'meus cibus est ut faciam volun-
tatem eius, ⁸ qui misit me, ut perficiam opus eius,' id est, ⁸ ut
perfecte usque ad consummacionem faciam : inter que hoc

20 videtur principium,⁹ descendere ad inferna et extrahere patres
captivos in limbo, sicut ante promiserat. Et huic consonat¹⁰ Zech. ix. 9.

illud Zacharie¹¹ 9^o. ubi post propheciam Messie quod veniet
salvator et ipse 'pauper et ascendens super asinam et super
pullum asine' alloquitur eundem Messiam in hec verba :

25 'Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos
de lacu in quo non est aqua.' Quod¹² exponitur ad litteram
de patribus incarceratis in limbo. Et¹³ idem sonat illud

Osee 13. verificatum ad litteram de Messia : 'ero¹⁴ mors tua, Hos. xiii. 14.
o mors ; ero morsus tuus, inferne.'¹⁵

30 Qui ergo sumus,¹⁶ ut impugnemus¹⁷ tenorem verborum We dare not, therefore,
fidei vel scripture,¹⁷ specialiter cum sanctioribus et approba-

¹ homagium C O.

² Iesu omne om. B.

³ vel om. A B ; se om. O.

⁴ ut ut C.

⁵ permiserat A B C ; promisserant O ; permiserant sc. angeli.

⁶ continue om. A.

⁷ fecit bis O.

⁸⁻⁸ qui . . . est om. O.

⁹ primum A B C.

¹⁰ et add. O.

¹¹ zekarie O.

¹² sed B.

¹³ ad add. O.

¹⁴ ero om. B.

¹⁵ in inferno O.

¹⁶ quum ergo nescimus O.

¹⁷⁻¹⁷ vel tenorem verborum scripture A B C.

contravene the concurrent testimony of Holy Scripture, the creed, the fathers and doctors, that Christ was man in the three days. *tioribus*¹ *doctoribus* *visa* *sit* *illa*² *logica* *subtilis* *et* *de* *virtute* *sermonis* *verissima*?² Pro certo per idem possemus innovando falsificare reputatione totum corpus biblie³ scripture. Ideo expedit obstare principiis | erroris⁴ ne error intollerabilis⁵ [C 48a] consequatur.

If Christ ceased to be man in the three days, it follows that there was a second Incarnation at the resurrection. Item iuxta sic loquentes sequitur quod Christus bis factus fuit homo, bis eciam incarnatus. Nam semel fuit incarnatus et humiliatus⁶ in utero virginis et in morte desiit⁷ esse homo et caro, et post pro instanti⁸ resurrectionis incepit | esse homo [O 219d] corporeus: ergo conclusio. Si enim⁹ homo pro quacunque modica¹⁰ morula reticens post loquelam reloquatur,¹¹ bis loquitur; multo evidencius persona, que 33 annis¹² est homo et post per¹³ intercisum triduum non est homo ac tercio post est homo, bis evidenter est homo.

Three reasons against this. 1. It would lead to the absurd conclusion, that his resurrection and birth (or generation) were identical. Sed consequens videtur¹⁴ falsum tripliciter.¹⁵ Primo ex hoc 15 quod tunc resurreccio Christi foret eius nativitas vel generacio. Et sic Christus haberet triplicem nativitatem et generacionem multiplicem: nativitatem unam eternam et duas alias temporales.¹⁶ Nam generacio Christi prima¹⁷ in utero ideo est generacio quia est productio a non esse hominem ad esse 20 hominem. Cum ergo sic sit pro instanti¹⁸ resurrectionis, sequitur quod illa sit generacio, et per idem nativitas ex¹⁹ sepulcro, sicut foret posito quod semen virginis esset per se positum²⁰ in sepulcro, et²¹ successive vel subito²² lineatum, ac creata anima copulata.²² Nec est locus nativitati corporali 25 pertinens, nisi forte racione conservacionis, sicut nec est John iii. 6. pertinens nativitati ex spiritu, de qua Ioh. 3^o, sed utrobique habita generacione renati consequitur proporcionaliter²³

¹ approbatis ABC; approbatoribus O.

² lingva (lingbba B) subtilis et de vi verbi sit vera ABC.

³ errorum ABC.

⁵ intellerabilis O.

⁶ humanitus ABC.

³ biblie om. O.

⁷ desivit O.

⁸ et post tempore ABC;

pro Θ^{ti} O, ut saepe infra.

⁹ ergo ABC.

¹⁰ monica B.

¹¹ reloquendo O.

¹² annis om. B.

¹³ per om. ABC.

¹⁴ verbi B.

¹⁵ dupliciter AB.

¹⁶ eternas B.

¹⁷ prima est BC; persone O.

¹⁸ vel instanti resurrectionis A; pro tempore sibi instanti resurrectionis B; pro Φ resurrectionis C; pro Θ^{ti} resurrectionis O.

¹⁹ in ABC.

²⁰ esset suppositum AB; esset persuppositum C.

²¹ ut ABC.

²² creatum (lineatum in margine) ac creata anima, anima copulata A; creatum ac creata anima copulata B; lineatum ac creata anima anima copulata C.

²³ proporcionalis ABC.

nativitas. Oportet ergo ad resurrectionem persone quod eadem persona, que cecidit sopore mortis sive¹ intercisione humanitatis, resurgat; cum spiritus rationalis persone² sit humanitas et sic homo.

5 Secundo obicitur contra dictum consequens per hoc, quod mundus per mortem Christi esset quantumlibet imperfectus: quod est impossibile, cum illa fuit mors iustissima preciosissima et utilissima perficiens³ totum mundum: et consequencia probatur. Christus, in quantum homo, est | pars mundi, ut patet eciam modernis loquentibus, qui concedunt Christum, in quantum homo est, esse creaturam: et mundus est universitas creaturarum. Cum ergo Christum esse hominem plus perficit mundum quam totum usque⁴ celum vel quecunque alia pars mundi; videtur quod, hoc ablato, plus proporcionaliter imperficitur ille mundus: quod est impossibile; | cum tanta perfeccio, quanta ad humanitatem Christi attinet, servatur in anima et corpore incorrupto. Ideo cum totum⁵ sit sue partes, patet quod mansit idem homo in triduo.

20 Tercio confirmatur illud ex⁶ testimonio scripture. Nam Ioh. 19 scribitur: 'ad Iesum autem cum venissent,⁷ ut⁸ viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius⁹ crura; sed unus militum lancea¹⁰ latus eius¹¹ ¹²apperuit, et exivit sanguis¹² et aqua: et qui vidit, inquit Iohannes, testimonium perhibuit;¹³ et verum est testimonium eius.' Rogo, quomodo [C 48b] venissent ad Iesum | mortuum,¹⁴ nisi ille homo mortuus esset Iesus? aut quomodo miles lancea latus eius Iesu aperiret,¹⁵ si non tunc fuerat latus Jesu? Numquid credimus quod evangelista, tam signanter asserens¹⁶ se ista vidisse ultra
30 omnia alia¹⁶ gesta Christi, finxit mendacium? Et si dicatur quod littera occidit, sensus autem spiritualis et rectus vivificat,

2. His death, by withdrawing out of the universe of created things one created thing (the man Christ), would have inflicted loss, not conferred boundless gain.

3. Scripture speaks of him John xix. 32, 33. during the three days as Jesus: and we must take Scripture literally.

¹ sine A B C. ² species rationalis per se O. ³ utilissima et totum om. perficiens O.

⁴ usque om. A B C. ⁵ totum sic C. ⁶ ex om. B. ⁷ pervenissent B.

⁸ et A B C O, ut *Vulg.* ⁹ eius om. B. ¹⁰ lancia O. ¹¹ eius om. O.

¹²⁻¹² perforavit et sanguis C. ¹³ perhibet O. ¹⁴ venissent *add.* B

¹⁵ ^{ult} apperiret (*sic*) A; aperuit B.

¹⁶ se vidisse omnia ista ultra omnia alia B.

cuiusmodi est talis?—cum venissent ad illud corpus mortuum, quod ¹ non potuit esse Iesus, sed ¹ prius, non tunc fuit corpus Iesu; tunc unus militum, non latus eius, nec univoce latus alicuius aperuit, sed partem unius corporis mortui, quod non tunc fuit Christus vel pars eius²; et exivit, non sanguis ⁵ redemptionis et aqua baptismatis de latere Christi, quia tunc non fuit Christus. Et sic spiritus, aqua,³ et sanguis non sunt nec fuerunt testes humanitatis Christi, quia non simul fuerunt, sicut videtur Iohannes dicere I Ioh ⁴ 4°. Nec est ¹ John iv. 6, 9. Eph. v. 26. verum ad verba illud quod dicit Apostolus ad Ephes. 5°. 10 quod ‘Christus sic dilexit ecclesiam quod tradidit semetipsum pro illa, ut sanctificaret⁴ mundans eam lavacro aque in verbo vite;’ cum ecclesia per totum triduum fuit cum sponso vel capite Christo.⁵ Nec est illud Apostoli ad Ephes 5°. verum ¹ Eph. v. 31, 32. as several examples show. Gen. ii. 24. ad verba, quando illud Gen. 2.⁶ ⁷ dictum ad sensum litteralem 15 de primo Adam et de uxore⁷ sua, exponit ad sensum mysticum de Christo et ecclesia: ‘hoc, inquit textus, nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea: propter hoc ⁸ relinquet homo patrem et matrem suam et adheret uxori sue, et erunt duo in carne una.’ ‘Sacramentum,⁹ inquit Apostolus, hoc magnum est: ego autem dico in Christo et in ecclesia.’ Illa autem expositio Apostoli est impossibilis, scilicet quod,⁹ sicut ex costa Adam resoluti¹⁰ in soporem¹¹ edificata est sponsa eius secundum membra ossea solida et tenera, sic ex apertura¹² lateris secundi Adami edificata est ecclesia sponsa 25 Christi secundum varietatem¹³ membrorum ecclesie. Nec reliquit¹⁴ Christus Patrem semetipsum¹⁵ exinaniendo¹⁶ et ¹ John xvi. 27. exeundo a¹⁷ Patre, ut dicitur Ioh. 16°.; et ‘matrem synagogam in qua natus’ est Isa. 50¹⁸; et adheret uxori sue ¹ Hos. ii. 16, 19. scilicet ecclesie, ut dicitur Osee 2°. Nec erant duo coniugata 30 in eadem natura communi tam secundum carnem¹⁹ quam

¹⁻¹ non potuit . . . sed *om.* A B C.

⁴ eam *add.* A B C. ⁵ Christo *om.* O.

⁶⁻⁸ relinquet etc. Sacramentum B.

¹⁰ resoluta A B; resolutio C. ¹¹ sopore B.

¹³ veritatem A B C. ¹⁴ requirit O.

¹⁷ de O. ¹⁸ Isa. 7 A B C.

² eius *om.* O.

⁶ 3° A B C.

⁷⁻⁷ dictum . . . uxore *om.* O.

⁹ quod *om.* A B.

¹² apertura A B C; aptura *pro* aptura O.

¹⁵ seipsum O.

¹⁶ exinaniendo A B C.

¹⁹ naturam *in margine corr.* carnem B.

³ a quo B.

spiritum ac¹ affectione tam sensitiva quam intellectiva concordēs; ut exponit Augustinus et alii sequentes Apostolum. Sed quelibet illarum particularum est impossibilis de vi vocis, cum Christus non passus est mortem in cruce; quia pro² instanti mortis Christus non est Christus, nec fuit illud sacramentum in Christo et ecclesia: cum pro toto triduo non fuit Christus, sed sponsa exspectavit usque ad instans resurrectionis sponsalia. Deliramenta sunt ista et verbis puerorum similia.³

10 Unde omnes moderniores doctores, quorum scripta memini me legisse, dicunt concorditer quod in triduo corpus illud fuit corpus Christi sicut et anima fuit tunc anima Christi: quia manentibus extremis unionis⁴ Verbi ad naturam assumptam,

Not only was the body of Christ buried, but

[C 49a] manet eadem unio. Unde dicunt, quod est synecdochica⁵ locucio, sepelierunt Iesum, id est, corpus Iesu. ⁶ Sed ego

[D 220a] non video, quomodo foret tunc corpus Iesu,⁶ nisi Iesus tunc foret Iesus corporeus, habens omnes partes illius corporis partes suas, iuxta illam⁷ Veritatis vocem Mt 26°. 'mittens

Matt. xxvi. 12.

hec unguentum⁸ hoc in corpus meum ad sepeliendum me

20 fecit.' Pro certo ego credo quod ipse Christus sicut et⁹ quelibet pars corporis sui sepultus est.

Christ himself was buried,

Ideo hoc¹⁰ concedo cum istis doctoribus in prima parte, cum sit de fide, et concedo de summa virtute sermonis Christum iacuisse in sepulcro; cum illud corpus mortuum fuit

Christ lay in the tomb, the hypostatic union with the Word remaining;

[B 122b] persona¹¹ Verbi: non quod¹² quelibet pars quantitativa illius corporis generaretur¹³ pro instanti mortis, sic quod Christus tunc generaretur assumendo novam naturam: sed manens continue idem¹⁴ corpus prius vivum et¹⁵ post mortuum subiectum est perpetuo¹⁶ eidem hypostaticae unioni. Nam per

30 totum triduum Christus mansit homo tam secundum corpus quam secundum¹⁷ animam; et vere passus est mortem pro

¹ et B; om. O. ² per C. ³ puerorum dissimilia A B C. ⁴ unionibus A B C.

⁵ synochica A; sinodochia B; synodogica O; syndochica C. pro synecdochica i.e. per synecdochen. ⁶⁻⁶ sed . . . Iesu om. O.

⁷ illud O. ⁸ hec om. A B C; hunguentum B. ⁹ in O.

¹⁰ hoc om. A B C; ideo om. O. ¹¹ Christi add. O. ¹² quod om. O.

¹³ generabatur A B O. ¹⁴ continuo A B C; illud C. ¹⁵ et om. A B C.

¹⁶ perpetue B. ¹⁷ secundum om. C O.

in virtue of which his death and the water and the blood from his side were effectual.

instanti separacionis; cum caro mortua, que tunc¹ fuit Christus, passa est privacionem vite: et vere de latere Christi exierunt aqua et sanguis Christi pro mora exitus; quia Christus pro toto triduo est idem corpus mortuum, cuius sanguine et spiritibus effluentibus, ut anima naturaliter 5 separetur, reservata est miraculose subtilior pars sanguinis cum ichore² ad sponsalia celebranda inter sponsum viventem gloriose in triduo post triumphum et corpus suum mysticum, quod est ecclesia. Nam Isae 11^o.³ scribitur: 'radix Iesse⁴ in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur; erit sepul- 10 crum eius gloriosum.' Et sic intelliguntur alie scripture de Christo ad litteram tam novi quam veteris testamenti. Oportet enim interpretari⁵ scripturas de Christi humanitate secundum sensum, quem in eis sancti doctores sunt sedule scrutati. 15

It is not a valid objection that, in speaking of a dead body or separate soul as a 'man,' we use

Et si⁶ obiciatur,⁷ quod ista posicio, vocando 'hominem' corpus mortuum et animam separatam, sequitur sentenciam plebeiorum,⁸ et per consequens est erronea, ut multa alia dicta vulgaria; dicitur quod non est color in consequencia; cum dicta vulgaria a prima veritate communitati⁹ hominum inspirata 20

John xii. 35. popular not philosophical language.

non possunt in toto esse falsa. Unde Salvator Ioh. 12^o. approbat turbe¹⁰ sentenciam, que dixit: 'Nos audivimus ex lege quod Christus manet in eternum. Adhuc, inquit, modicum lumen in vobis est; ambulate dum lucem habetis,¹¹ ut non tenebre vos comprehendant; dum lucem habetis,¹¹ credite 25 in lucem, ut filii¹² lucis sitis.' Quasi diceret¹² iuxta expositionem beati Augustini Ome. 52. 'Verum est principium quod de Christo concipitis, scilicet quod ipse eternaliter

Christ himself acknowledged that they did, when they said, "Christ abideth for ever."

manet humanitus cognoscendo. Sed oportet ultra procedere, quod non obest eundem hominem¹³ esse mortuum corporaliter 30 et cum hoc mente vivere. Ambulate, inquit Augustinus, attendite et totum intelligite tam moriturum¹⁴ Christum quam

¹ que tunc *bis* O.

² iecore A B C; ycore O.

³ 7^o A B C.

⁴ qui stat *add.* A B C

⁵ impleri A B C O.

⁶ si *om.* O.

⁷ obicitur A.

⁸ plebeorum A B C; plebiorum O.

⁹ communitate C; a primis veritate communicati hominem O.

¹⁰ turpe O.

¹¹⁻¹¹ etc. et A B C.

¹² sitis lucis q. d. iuxta B; scitis O.

¹³ eundem hominem *bis* O.

¹⁴ mortuum O.

victurum in eternum. Cum aliquid, inquit, verum habetis, Augustine explains this saying
 [C 49b] non sitis comprehensi | tenebris ignorantie¹ contempnendo
 [A 80b] mortuum et occisum² | hinc trahentem ad se omnia, et sic
 offendatis in lapidem offensionis et petram scandali.' Unde
 5 Ome. 78³ super istud⁴ Ioh. 14. 'non turbetur cor vestrum :⁵ John xiv. 1.
 declarando Christum esse duplicem formam, scilicet humani- with its context
of the combined
human and di-
vine nature of
Christ.
 tatem et deitatem, subdit de eius humanitate. 'Non, inquit,
 homo Christus, non dixit⁶ "Filius Dei," quod eciam sola caro
 eius in sepulcro meruit appellari?' Probat. 'Cum,⁷ inquit,
 10 credimus in Dei Filium qui sepultus est, profecto et Filium
 Dei dicimus carnem que sola sepulta est.' Et post declarando
 quomodo ad verba⁸ est verum, 'Pater⁸ maior me est,' per John xiv. 28.
 hoc quod est duarum formarum utraque, ita subdit: 'Quid
 ergo, heretice?⁹ cum Christus sit Deus et homo, loquitur
 15 ut homo; et tu calumpniaris Deo?¹⁰ Ille in se commendat
 naturam humanam; et tu in illo audes deformare divinam?
 Infidelis, ingratus,¹¹ nonne tu minuis eum qui te fecit, quia ille
 dicitur¹² factus sic¹² propter te? Equalis enim Patri est
 Filius per quem factus est homo; ut minor esset Patre,
 20 factus est homo; ¹³quod nisi fieret, quid esset homo?¹³
 agnoscamus, inquit, geminam substanciam Christi: divi-
 nam¹⁴ scilicet, qua equalis est Patri; et humanam, qua minor
 est Patre. Utrumque autem simul; non duo, sed unus est
 Christus, ne sit quaternitas non Trinitas Deus.¹⁵ Sicut enim
 25 unus est homo, anima rationalis et caro, Christum, inquit, in
 omnibus istis et¹⁶ singulis confitemur. Probat hoc. Quis
 est ergo, per quem factus est mundus? Christus Iesus; sed
 in forma Dei. Quis est sub Poncio Pilato crucifixus? Iesus
 Christus; sed in forma servi. Item de singulis ex quibus¹⁷
 30 homo constat. Quis non¹⁸ derelictus est in inferno? Christus

¹ et *add.* O.⁴ istud *om.* O.⁷ probat tamen A B C.¹⁰ ut deo B.¹²⁻¹² factus est homo ut minor esset patre sic O.¹⁴ divinarum O.¹⁷ de singulis quibus O.² ocaum C.⁵ etc. *add.* A B.⁸⁻⁸ est vero non pater C.¹¹ infidelis vel ingratus A B; infideliter, Nonne C.¹⁵ deus *om.* O.³ Unde act. 78 B.⁶ dixit *om.* A B C.⁹ heretici O.¹³⁻¹³ quod . . . homo *om.* B.¹⁶ et *om.* O.¹⁸ enim A B C.

Iesus; sed in anima sola. Quis resurrecturus in triduo iacuit in sepulcro? Christus Iesus; sed in | carne sola.' [B 1:3a]

And, to understand this, we must bear in mind that Christ is any of three natures (cf. p. 3, l. 6).

Hec sententia huius sancti que, sicut non potest dissolvi, sic non cognosci, nisi viso quod Christus est trium naturarum incommunicancium quelibet. Qui ergo voluerit illam materiam¹ verissimam de virtute sermonis infringere, incipiat communicacionem persone² Christi multis naturis, non multis personis, ut deitas, improbare. Parcant igitur emuli huic vie quod naturali instinctu a vulgo sit cognita; quod a scriptura

Thus Scripture, authority, and the common instinct of men, shown in their care for the dead, support our thesis that a dead man is a man;

sacra et sanctis doctoribus sit tam assidue declarata; et quod¹⁰ mentes fidelium substrata sententia non fallaci sed veridica excitat pro cura mortuorum, ut sepultura cum aliis exequiis devocius peragenda. Eadem enim persona hominis, que heri viva conversata est cum proximis, deportatur hodie mortua ad ecclesiam, et deponitur in sepulcro.

and the sophistical objections to miracles wrought by relics and to invocation of saints, have no weight.

Nec oportet timere ampullosas³ | instancias sophisticas [O 220b] quibus nituntur istam sententiam impugnare dicendo, quod frivolum est credere ratione corporum mortuorum vel personarum sanctarum in celo Deum facere miracula: cum, ut false garriunt, non est corpus sancti mortuum,⁴ nec sunt reliquie | sanctorum, nec est possibile Petrum Iacobum vel [C 50a] Iohannem ante resurrectionem orare, sicut in letaniis⁵ canit illusa ecclesia per ignoranciam logice⁶ minus caute. Quicumque ergo sophista logicus⁷ vel naturalis vel methaphisicus vere voluerit ista defendere vel probare, si dicta factis com- 25 pensat,⁸ est simul⁹ excellencior philosophus et objector¹⁰ quam Deus hucusque dignatus est sensibus mortalium | pro- [A 80c] palare.⁹

Objection.

Nec credo sophistam ad tantum desipere quod credat, si sola caro Christi fuit Christus in sepulcro et sola anima fuit 30 Christus in inferno, quod¹¹ tunc sola caro vel sola anima fuit

¹ sententiam O.

³ Nac . . . appullosas B; ampulosas O.

⁵ letariis B; lataniis C.

⁶ loyce C.

⁷ loytus C.

² persone om. A B C.

⁴ mortuorum A B C.

⁸ dictis facta compenset O.

⁹⁻⁹ excellencior vel abieciior philosophia (philosophus C) quam deus unquam hucusque sensibus mortalium voluit propalare A B C.

¹⁰ abieciōr O. abieciior non abieccior A B C.

¹¹ quod om. O.

Christus. Ac si sic¹ argueretur solus Petrus est homo² in domo ista : ergo solus Petrus est homo² alicubi tenendo quidem dictionem exclusive, sicut facit Augustinus quando dicit³ quod nec sola caro nec sola anima fuit Christus, sed
 5 humanitas completa, que differt a parte qualitativa : patet deceptio sophistica introducta; et sicut dixi superius, quando Augustinus dicit quod pars qualitativa non est homo, exponit se ipsum quod non est completus homo, id est, natura composita⁴ ex corpore et anima : et sic intelligit 17⁵ de Trinitate
 10 ca. 7. exponens se ipsum quod intelligit 'hominem' ut veteres diffinierunt⁶ per 'animal rationale mortale,' vel iuxta descriptionem suam 'substanciam rationalem constantem ex corpore et anima.' Et⁷ per hoc distinguit inter triplicitatem naturarum in homine et trinitatem anime ac Trinitatem in-
 15 creatam. Affirmative itaque sue sunt concedende et negative modificande.

Ulterius si queratur, utrum verum sit in triduo quod hoc est corpus Christi et hec anima Christi pro nunc ; dicitur⁸ quod sic : cum⁹ Christus vere sit tam corpus quam anima
 20 pro triduo, quo simul iacet mortuus et descendit vivus ad inferos, et sic persona viva est mortua secundum diversas naturas. Et movent me tria. Primo auctoritas scripture et expositio beati Augustini superius recitata.¹⁰ Secundo quod aliter non esset concedendum quod Christus sit homo per
 25 illud triduum, quod nimis invaderet fidem meam. Et tercio quod doctores tam priores sapienciores quam moderniores capaciores¹¹ dicunt concorditer quod Christus nichil de humana natura dimisit quod¹² assumpsit, sed mansit per triduum unitus tam carni¹³ quam anime sicut ante. Cum
 30 igitur unione ypostatica, que non est per accidens unio ypostatica, fuerat antea copulatus¹⁴; sequitur quod per illud triduum manet tam caro quam anima sicut prius. Unde

"When flesh and spirit are separated, neither alone is Christ."

As Augustine shows in his definitions of Man, there is a distinction between complete humanity and a qualitative part of humanity.

In the three days the body and the soul were the body and soul of Christ: for three reasons. 1. The authority of Scripture and of Augustine as above. 2. The continuity of the humanity of Christ. 3. The continuity of the hypostatic union.

¹ sic om. C. ²⁻² in domo . . . homo om. O.

⁵ 19 O.

⁶ definierunt O.

³ dicitur O.

⁴ complexita O.

⁸ christi. Pronune dicitur A B C.

⁷ et om. C.

⁹ quod B.

¹⁰ recita O.

¹¹ capciosiores A B C.

¹² quam C O.

¹³ corpori A B C.

¹⁴ perante copulata A B C; antea copulatus O.

dicunt loquentes nostri temporis concorditer quod sacerdos conficiens pro illo triduo conficeret dicendo verba sacramentalia corpus mortuum. Sed quomodo, queso, per verba falsissima¹ quibus diceret 'hoc est corpus meum' vere conficeret, nisi corpus confectum pro tunc fuerit corpus 5 Christi?

St. Thomas quoted, to the same effect. But his doctrine of substantial forms requires modification, as

Unde sanctus Thomas de Christo ca^o. 50 videtur dicere² quod idem sit corpus Christi mortuum³ pro illo triduo quod⁴ fuit corpus Christi post et ante; et hoc ratione unionis ad Verbum; licet quelibet pars quantitativa⁵ illius corporis ratione forme substantialis substantialiter | variatur. Teneo igitur⁶ primam [C 50b] partem huius sentencie et vario in 2^a.; cum oportet | formas [B 123b] substantiales esse subordinatas anime, ut patet ex dictis *De*

shown in the *De Anima*; else three difficulties arise.

Anima. Nec video quin, si ad omnem punctum corporis Christi generata sit nova forma⁷ substantialis preter quam- 15 cunque formam substantialem que infuit Christo vivo, foret aliud novum corpus mortuum secundum quamlibet eius partem quantitativam quam fuerat corpus vivum. Nec video 2^o. quomodo illud esset tunc corpus Christi, ⁸nisi tunc Christus esset Christus, et⁹ esset illi novo⁹ corpori nova 20 unione ypostatice copulatus.¹⁰ Nec video 3^o. quomodo illud corpus sit mortuum, cum sit per totum noviter generatum, et

My doctrine is that both in matter and form it was in the three days the same body of Christ as before.

nunquam antea fuit vivum. Dico ergo quod idem corpus in numero tam secundum materiam quam secundum¹¹ formam corporis, quod prius participative vixit, est in triduo corpus mortuum et cum hoc Christus Deus noster. | [A 80d]

Three objections considered.

Sed contra illud obicitur. Videtur primo quod corpus mortuum¹² sit corpus vivum; quia Christus, qui est corpus mortuum¹² in dicto triduo, est corpus vivum post et ante: et sic, cum corpus animatum et corpus inanimatum distinguuntur in specie, videtur quod illa non sunt idem corpus in numero, cum differentia specifica presupponit differentiam

¹ falsissima O.

² dicere om. B.

³ quod add. C.

⁴ quam O.

⁵ quantitativa om. A B C.

⁶ itaque O.

⁷ form; O.

⁸⁻⁹ nisi christus tunc esset christo et A; nisi illud tunc esset christus et C.

⁹ novi B.

¹⁰ computatus O.

¹¹ quam secundum om. O.

¹²⁻¹³ sit . . . mortuum om. O.

numeralem.¹ Hic dicitur quod corpus vivum et animatum est idem corpus in numero mortuum et inanimatum, licet non simul et semel; nec differt corpus in quantum ² animatum specificè ab inanimato² corpore. Pro quo notandum 5 quod dupliciter³ dicitur corpus animatum, scilicet, ab extrinseco participative, vel ab intrinseco qualitative⁴; ut corpus compositum ex corpore et anima est animatum anima, que est eius forma et quidditas, et illud non potest esse inanimatum: sed corpus, quod est altera pars qualitativa 10 hominis, est animatum participatione anime; que, cum non sit forma eius intrinseca, potest abesse a corpore manente eodem in numero; sicut homines, qui participative dicuntur dii possunt manere iidem⁵ Deo absente ab eis per gratiam.

Objection i.
"A dead body is a living body."

Answer. A body remains the same body, although the extrinsic quality of animation be withdrawn.

2^o. obicitur sic. Si Christus in dicto triduo habet corpus 15 et animam,⁶ tunc Christus est animatus; et per consequens tam corpus quam anima⁶ est pars⁷ Christi; et per consequens Christus in illo triduo componitur ex corpore et anima; et per consequens non iacet mortuus in sepulchro.

Objection ii.
"If Christ had body and soul in the three days, he was not dead."

Hic dupliciter⁸ dicitur. Primo quod tam ⁹ corpus quam 20 anima⁹ eius¹⁰ est pars Christi, sed non in dicto triduo; quia non tunc qualitative componunt Christum, sed alias pro suo tempore. Unde posito quod essemus in dicto triduo, vere sciremus quod hec¹¹ anima que nunc est anima Christi, sed non nunc pars Christi, est pars Christi optima post et ante; 25 [O 220c] et correspondenter | de corpore. Ex quo patet quod hec non est synecdochica¹² locutio: 'hoc corpus' vel 'hec anima est nunc Christus:' sed, sicut homo est essentia substantia vel quidditas sua intransitive intelligendo, sic Christus est tunc hoc corpus et hec anima, que sunt sua ad¹³ sensum intransitivum, ut supra. Unde hec anima, licet non nunc animat 30 corpus illud quod iacet mortuum, animat tamen Filium Dei;

To which there are two answers. Answer 1. The body and soul were then the body and soul of Christ, but not in composition.

¹ materialem A B C.

²⁻² inanimatum specificè ab animato A B; inanimatum specificè ab inanimato (sic) C.

³ dur O.

⁴ quidditative O.

⁶ idem A B C.

⁶⁻⁶ tunc Christus . . . quam anima bis A.

⁷ corpus O.

⁸ dupliciter A; communiter O.

⁹⁻⁹ anima quam corpus B.

¹⁰ eius om. A B C.

¹¹ licet A B C.

¹² sinodica A B C; synodica O, cf. p. 39, n. 5.

¹³ ad om. O.

sicut caput¹ denominat hominem capitatum: et patet quod² animare est equivocum ad corpus subiectum vivificare et ad denominare personam cui copulatur ypostatice habentem³ animam, quam⁴ per se animat, cum ad invicem⁵ consequuntur⁶ vires inferiores sicut passio ad subiectum. 5

Answer 2. The body and soul are each a part of Christ, but neither a 'qualitative' nor 'quantitative' but a 'discretive' part.

Secunda responsio dicit quod tam corpus quam anima Christi est in triduo vere pars Christi, sed nec qualitativa nec quantitativa, cum non tunc⁷ componuntur ad idem,⁷ sed est pars discretiva. Et sic intelligit Damascenus, quod Christus descendit totus ad inferos, sicut totus iacuit in sepulcro, sed 10 non totum; quia persona fuit homo in utroque loco, sed non secundum ambas naturas; et sic in triduo habuit omnes partes⁸ quas habuit⁸ post resurrectionem, sed⁹ tunc defecit unio vel¹⁰ compositio. Sed nullum absolutum¹¹: nec pono vim in illa variacione, quia utraque sententia est satis¹² 15 catholica ad sensus equivocos.¹³

Objection iii. "Christ was neither a mortal nor an immortal man during the three days, and therefore not man at all."

Sed 3^o. obicitur ex hoc, quod Christus in illo triduo nec est homo immortalis nec homo¹⁴ mortalis; et omnis homo est mortalis vel immortalis: ergo Christus pro illo triduo non est homo. Maior patet eo quod Christus tunc passus est 20

Rom. vi. 9. mortem: ergo iuxta Apostolum 'mors illi ultra¹⁵ non dominabitur.' Et quod non sit homo immortalis videtur ex hoc quod iacet mortuus in sepulcro et nondum consecutus [A 81a] est dotem¹⁶ immortalitatis, sed primo in resurrectione sequente iuxta communem doctorum sententiam.¹⁷ 25

Answer. He was both mortal

Hic dicitur quod Christus pro hoc¹⁸ triduo est tam homo mortalis quam etiam¹⁹ homo immortalis. Est homo mortalis quia corpus, quod moritur et²⁰ iacet mortuum in sepulcro. Pro quo notandum quod mori, cum sit privari-vita, vel potest intelligi ut dicit subitum actum privacionis vite a corpore, 30 vel ut dicit absolute²¹ carenciam vite a corpore prius²² vivi-

¹ capud B C. ² quomodo A B C. ³ habente B. ⁴ quomodo O.
⁵ inbicem C; mentem O. ⁶ consequitur A B C. ⁷⁻⁷ componunt ad invicem O.
⁸⁻⁸ sicut A B C. ⁹ et A B C. ¹⁰ seu A C; sive B.
¹¹ ab^{tū} = absolutum A B C. ¹² satis om. A B. ¹³ equivocos O. ¹⁴ homo om. O.
¹⁵ ultra om. A B. ¹⁶ dotem & mortalitatis O. ¹⁷ sentencias C.
¹⁸ per hec O. ¹⁹ quan et C. ²⁰ et om. A B.
²¹ absolute om. O. ²² prius om. A B C.

ficato. Primo modo¹ est mors Christi subita non possibilis iterari licet Christus eternaliter potest mori. 2^o. modo est² mors triduanam, sicut corpus incorruptibile per triduum caret vita, sicut aer habet tenebram triduanam, et sicut pater
 5 semper gignit³ filium, sol semper producit lumen et medium per tempus privatur lumine, licet quodlibet istorum complete continue sit⁴ productum. Sic Christus ad sensum expositum⁵ continue moritur per istud triduum et habet simplam mortem triduanam, sicut dampnati habent mortem perpetuam. Est
 10 ergo Christus mortalis pro illo triduo cum moritur in effectu : non potest tamen nisi solummodo semel mori. Est etiam and immortal. immortalis pro illo triduo⁶ quia est spiritus Iesus,⁷ qui nec potest mori corporaliter nec spiritualiter.

Et si obicitur quod hic predicatur oppositum de opposito ;
 15 homo mortalis pro hoc instanti⁸ est homo immortalis ; dicitur quod verum est. Ideo conclusio est impossibilis. Nec est color in isto paralogismo :—ergo homo mortalis est homo immortalis — iste homo Dominus Iesus est nunc homo
 [C 51b] mortalis, | et iste idem homo est nunc homo immortalis ;— Non enim sequitur, si persona que est commune ad
 20 ambas naturas illas est utraque illarum, quod ex hoc una sit reliqua ; sicut non oportet, licet tantum sit unus Deus et ille sit copulative⁹ tam Deus genitus quam Deus ingenitus, quia tam Pater quam Filius, quod exinde Pater sit Filius vel Deus genitus sit Deus ingenitus, quod est idem. Nec
 25 sequitur, si Petrus sapiens et salvatus sit natura humana specifica, et Paulus insipiens et dampnatus sit eadem natura specifica, quod Petrus sapiens et salvatus sit Paulus insipiens¹⁰ et dampnatus. Et patet¹¹ ex simili modo¹¹ nutritis in rectis principiis. Sicut enim natura divina est trium
 30 personarum quelibet, et species humana personarum hominum quelibet ; et tamen tantum est una natura divina sive

¹ modo om. C. ² est om. A B.

⁵ secundam expositionem O.

⁸ per hoc instans A B C.

¹¹⁻¹¹ similitudo A B C ; ex simili¹¹ O.

³ gnignit O.

⁶ pro illo triduo om. C O.

⁹ copulato C.

⁴ sit om. A B.

⁷ Iesu A B C.

¹⁰ incipiens O.

¹species humana :¹ sic persona Verbi Dei est trium naturarum quelibet et tamen una persona Verbi.

Peter Lombard's denial accounted for by the ambiguity of the terms employed.

Quod autem Magister Distinctione 22 aliter loquitur cum modernis est propter equivocationem, cum non admittit aliquid pro quacunq[ue] mensura esse hominem, nisi tunc ⁵ componatur ex corpore et anima. Nos autem sequentes² scripturam non fecte sed philosophice³ dicimus quod eadem persona Petri vel cuiuscunq[ue] sancti prioris, que conversata est hic corporaliter in terris, manet iam beata in celis; et

He will only use the term 'man' when body and soul are united.

ubique est spiritus ille creatus sive in corpore sive extra ¹⁰ corpus est idem homo in numero, et solum, ubi est corpus vel anima, est persona humanitas. Ut patet Ep. 40 ad Dardanum. Et cum certum sit quod Christus pro illo triduo non componitur qualitative⁴ ex corpore et anima, eo quod unio illorum dissolvitur; patet quod tunc nec est sic homo mortalis ¹⁵ nec homo immortalis, quia non ad illum⁵ sensum tunc est

The author, following Scripture, Augustine, Hugo de St. Victor, and true philosophy, uses 'man' for body and soul of man, even when separated.

homo. Si autem vocatur⁶ vere corpus et anima separata utrumque homo, sicut vocat Hugo de sancto Victore sequendo Augustinum, scripturas, et philosophicas rationes; tunc respondendum est sicut superius ad obiectus. Nam anima est per se homo et corpus | nuncupative; et sic utrumque non ^[A 81b] duo homines, sed unus tantum. Si autem Magister intelligit hominem collective pro⁷ duabus naturis ad⁸ invicem et Verbo ypostatice copulatis, non est color quod tunc sit homo nisi utraque natura sit homo: et sic esset homo immortalis sicut ²⁵ anima fuit a sua⁹ origine immortalis; et per consequens partim mortalis, quia mortuus, et partim immortalis, quia anima. Hoc autem concedendum est de quolibet alio homine.

Thus Christ remained true man and a creature in the three days, although the parts of his human nature were then separated.

Mansit ergo Christus pro triduo minor patre quid|quid fuit ^[O 220a] ante et sic suppositum humane speciei licet non tunc componebatur qualitative ex anima et corpore. Unde tunc ^[B 124b] complevit obedienciam Trinitati¹⁰ ministrando secundum naturam assumptam.

¹⁻¹ specifica humana C; specifica om. humana O.

³ sophisticæ B.

⁵ ad id' = idem C; illum om. O.

⁶ ab O.

⁶ vocentur O.

⁹ suo A B C.

² consequentes A B C.

⁴ q̄lete; O.

⁷ per O.

¹⁰ trinitati cum lacuna om. C.

Cap. IV.

[*Iuxta ponit sententias modernorum doctorum ut veritas plus luceat.*

The opinions of Bonaventura, Duns Scotus, and St. Anselm, as to the nature of Christ during the three days' entombment, examined.]

Sed ut magis appareat, quomodo communicatio ydiomatum pro triduo Christo conveniat, iuxta posite sunt sententiae modernorum.

Bonaventura distinguishing three kinds of predication :
1. actualis;
2. aptitudinalis (or habitualis);
3. mixtim;
rightly describes the statement—Christ was man in the three days—as a mixed predication; being 'actualis predication' inasmuch as the Word was united to both soul and body; 'aptitudinalis predication' in that the natural and habitual union between the human soul and body, which is the 'form' of humanity, was suspended.

[C 52a] Scribit enim Bonaventura | super Distinctionem 12.¹ 3ⁱⁱ
Sententiarum, quod triplex² est predicatio, scilicet actualis,
aptitudinalis,³ et mixtim. Actualis, quando subiectum est
ens actu et forma predicati sibi inest; ut cum dicitur homine
existente 'homo est animal.' Predicatio secundum puram
aptitudinem est, quando nec subiectum nec forma predicati
10 est in actu, sed necessaria⁴ est ordinatio unius ad alterum
fundata super principia nature; sicut nulla rosa existente
'rosa est flos.' Quando subiectum autem est in actu, et
forma predicati non inest sibi actualiter sed secundum neces-
sariam ordinationem fundatam super principia nature, tunc
15 est predicatio mixtim, id est, partim actualis et partim apti-
tudinalis. Et sic concedit quod Christus fuit homo in triduo,
quia subiectum, quod est Verbum Dei, tunc fuit in actu, et
forma humanitatis servata fuit in aptitudine coniunctionis
anime ad corpus. Nec vidi planiorem sententiam alicuius
20 doctoris in illa materia; quia indubie, quicumque concedit
quod corpus et anima fuerunt partes Christi in triduo, habet
concedere consequenter quod Christus habet correspondentem
esse hominis ex eisdem.

Sed Doctor Subtilis dilatat⁵ ibidem⁶ amplius istam mate-
25 riam. Dicit enim quod in triduo fuit ita; quod 'Christus
est Christus, et quod Verbum habet tam corpus quam animam

But Duns Scotus,

¹ 22 O.

² duplex O.

³ habitudinalis *codd. omn.* Quae sequuntur lectionem in textu confirmant.

⁴ nata O.

⁵ dilatat O.

⁶ ibi B.

sibi unitam, et tamen non tunc fuit ita quod Christus est homo; quia humanitas dicit ultra naturas imperfectas et ultra unionem respectivam unitatem¹ absolutam, sicut est in numeris. Et illa unitas non componit cum aliis; quia tunc esset² processus in infinitum. Et sic in triduo corruptum⁵ est aliquid absolutum, quia humanitas; sic quod nulla pars eius remanserat, cum sit³ forma totalitatis³ non habens partes quantitativas vel qualitativas. Racio autem quare non sequitur—Christus est Christus: ergo Christus est homo—est ista. Christus secundum Damascenum ca^o. 49 est nomen¹⁰ ypostaticum⁴ duarum naturarum⁵ completarum singulatim,⁶ scilicet humanitatis et deitatis. Cum ergo oportet rationem subiecti talis esse in se veram, antequam aliquid de eo enuncietur; quia aliter esset hec vera—maius Deo⁷ est—quod est falsum,⁸ cum subiectum includit repugnanciam: 15 patet quod hec—Christus est homo—⁹formata pro triduo⁹ foret falsa; quia humanitas non tunc infuit Verbo Dei. Ideo, sicut,¹⁰ nullo homine existente, homo albus¹¹ est homo albus,¹² nec ex hoc sequitur quod homo sit homo albus¹²: sic pro triduo Christus est Christus; sicut Deus-homo est¹³ [A 81c] Deus-homo, | et tamen Deus non est tunc homo.⁷

Ulterius quo ad denominationem Verbi ab illis partibus ita scribit: 'Verbum, inquit, quamvis in triduo habuit¹⁴ corpus et animam sibi unitam a quibus potuit denominari: non placuit tamen doctoribus quod denominetur ab eis, et forte 25 non sine causa: cum partes non dominant, nisi ut subsistent naturaliter in suo toto. Sed tunc defuit humanitas: | [C 52b] ideo non denominavit eum carneum vel carnalem. ¹⁵Verumptamen si essent¹⁵ nomina imposita, posset denominari ab illis; sed¹⁶ oporteret quod essent denominativa, que non 30 saperent vicium. ¹⁷Unde sicut substantia¹⁷ non sufficit denominari¹⁸ alba ab albedine,¹⁸ nisi mediante subiecto: sic

quoting John of Damascus to define the term 'Christ,' denies that Christ was man in the three days; since the unity of the human composite nature was not then present in Him.

The Word, says Duns Scotus, had body and soul, but not united so as to make up the whole — humanity: therefore the Word cannot be called 'man;' or be said to be 'in the flesh.'

¹ humanitatem A B C.

⁴ ypostasis O.

⁷ de eo A B C.

¹⁰ sicut *om.* O.

¹³ est *om.* O; *sed in margine adnotatur* hô ê de⁹.

¹⁵⁻¹⁵ verumptamen esset O.

² est C.

⁵ coniuncturatum *add.* B.

⁸ factum O.

¹¹ a³ O.

¹⁶ si O.

¹⁷⁻¹⁷ *bis* O.

³⁻³ totalitas A B C.

⁶ significancium A B C.

⁹⁻⁹ pro triduo formata A B C.

¹²⁻¹² nec . . . albus *om.* B.

¹⁴ habet A B C.

¹⁸ alba albedine C O.

nec Christus denominari carnalis; nisi mediante humanitate: ut, si Christus assumpsisset solum quantitatem, adhuc¹ non esset quantus propter defectum subiecti materialis.' Hoc Latinum huius doctoris est michi² et forte aliis difficilius³ quam sententia Augustini.³

The author finds the Latin of Duns Scotus difficult: so he applies to it an admitted logical maxim of the same doctor,

Sed pro eius intellectu notandum quod ipse admisit predicacionem secundum habitudinem⁴ sicut Doctor alius.⁵ Et illud antiquitus est famosum,⁶ ut: 'Quandocumque predicatur idem de se vel per se superius⁷ de suo per se⁸ inferiori⁹ est predicacio vera,⁹ licet neutrum extremum sit in actu. Ut verum est, dicit Doctor, quod—Cesar est homo—eciam nullo homine existente.' Sed quando predicatur formaliter res alterius generis, tunc limitat ad predicacionem actualem; ut, 'si homo est qualis,¹⁰ quantus, pater, agens, et cetera; tunc est actu.'

Et cum illo concordat Anselmus in De Concordia^{5°} in the application ca°. ita dicens: 'Quippe non idem est, rem esse preteritam, of which Duns Scotus is supported by St. Anselm. et, rem preteritam esse preteritam; aut,¹¹ rem esse presentem, et, rem presentem esse presentem; aut,¹¹ rem esse futuram, et, rem futuram esse futuram: sicut non est idem, rem esse albam, et, rem albam esse albam: lignum enim non¹² de necessitate semper est album, quia¹³ aliquando antequam fieret album, potuit non fieri album; et¹⁴ postquam fieret album,¹⁴ potest fieri non album: sed lignum album de necessitate semper est album, quia non potest¹⁵ fieri, ut album simul sit non album.'

Volunt ergo isti doctores quod necessaria sit predicacio aptitudinalis secundum esse possibile in causis secundis, quandocumque predicatur idem de se vel per se superius de suo per se inferiori. Nec ex hoc concluditur existencia talis rei. Nec contendo multum circa hanc logicam, cum nescio¹⁶

Their logical theory cannot be successfully impugned;

¹ ad hoc A B C.

² michi *add. in margine* B.

³⁻³ quam e aug⁹ sen^{as} O.

⁴ *An potius legendum* aptitudinem? *cf. p. 49 passim.*

⁵ alius doctore A B C

⁶ famosus A B C.

⁷ vel *add.* A B C.

⁸ *pe* C.

⁹⁻⁹ est . . . vera *om.* A B C.

¹⁰ est equalis C.

¹¹⁻¹¹ rem . . . aut *om.* O.

¹² non *in margine* C.

¹³ quoniam A B.

¹⁴⁻¹⁴ postquam est album A B C; postquam fieret est album O.

¹⁵ poterit O.

¹⁶ nequeo B.

but it does not apply to the case in point. From the author's logical standpoint it follows that Christ was man in the three days.

eam efficaciter | impugnare. Sed considero quod si moderni [B 125a] dignarentur¹ attendere ad scripturas patrum priorum, non tantum mirarentur de hoc quod dico: Omne preteritum vel futurum esse pro suo tempore: quia ex illo dicto sequitur nedum omne preteritum vel futurum sed 5 etiam omne possibile esse² pro semper. Et sic videtur quod infiniti homines, sicut quelibet signanda individua, sunt ubique; nam mille homines sunt mille homines, et sic infinitum,³ nullo homine existente. Nec videtur | ratio quare [O 221a] semper, quin⁴ per idem ubique et sic quilibet⁵ infinitum 10 bonus foret infinitum bonus, et sic de quacunque denominatione possibili.

If Christ was Christ, Christ was man in the three days.

Sed dimittendo istud argumentum, ad propositum quod sequitur: Christum fuisse⁶ hominem in triduo. Nam Christus est per se in specie humana, ut patet posterius: ergo est 15 per se homo: et per consequens, si est Christus, tunc est homo. Confirmatur. Sicut conceditur quod Christus | [A 81d] est Christus, sic concedi debet quod iste homo est iste homo, demonstrando Iesum.⁷ Sed impossibile est istum hominem esse istum hominem, nisi iste homo sit⁸ homo. | [C 53a] Ergo concesso quod Christus est Christus pro triduo, concedendum est ipsum esse hominem pro eodem. Unde dicit Doctor quod, †⁹ 'si hec esset per se Christus est homo et sufficiens quod causet inherenciam predicati ad subiectum, sine hoc quod subiectum dicat compositum unum hoc Christus 25 est homo fuisset semper vera. Sed magis, inquit, credo quod requiritur hoc et plus.'⁹ †

Item sicut conceditur quod pro triduo ille homo est ille homo, ita concedi debet ut convertibile per se, quod ille

¹ dedignarentur O.

² est O.

³ infinito O.

⁴ quando C.

⁵ cuilibet A (*prima manu*) BC; quelibet A (*altera manu*).

⁶ esse B.

⁷ ih̄ O.

⁸ iste *add.* A B.

⁹⁻⁹ *Locus difficillimus et valde corruptus, ut crebrae rasurae et variae lectiones codicum indicant. Edidi supra lectionem codd. A B C; hic codicis O lectio subjungitur. Si hic esset per se Christus est homo et sufficit quod causet inherenciam predicati ad subiectum cum hoc quod subiectum dicat conceptum unum hic Christus est homo fuisset semper vera sed magis inquit credo quod requiritur hoc et plus.*

homo componitur ex hoc corpore et hac anima. Ex quo plane sequitur quod ille homo sit homo, sicut ille homo est Deus-homo. Nam Christus et Deus-homo convertuntur¹ simpliciter et ex equo:¹ et per consequens, sicut conceditur
 5 quod Christus est Christus, sic concedi debet quod Deus-homo est Deus-homo. Sicut ergo conceditur quod rosa est flos propter possibilitatem² licet nulla existat; sic evidencius videtur concedendum quod hec persona est homo, posito quod
 10 essemus in triduo cum sit nedum remota potencia, sed dispositio propinqua et necessaria, ut resurgat. Unde propter essenciam materialem perpetuam videtur Ieronimus³ in Ep. ad Paulam et Eustochium concedere quod Christus a principio seculi erat Christus: sed Doctor ille concedit ad sensum alium.

15 Item cum Christus secundum illum doctorem habet omnes partes⁴ quas habet post resurrectionem, non deficit ad hoc quod tunc⁵ sit homo nisi unio respectiva: sed nullum tale respectivum est de essencia substancie ut patet alibi *De Continuacione*: ergo corpus et anima unita Verbo pro triduo
 20 sufficiunt⁶ denominare ipsum esse hominem. Minor patet ex hoc: quod addita unione illa ad alia principia existenciam⁷ pro illo triduo,⁷ foret consequens formaliter, quod Christus sit homo: ergo tunc non deficit⁸ nisi⁹ dicta unio; nec valet dicere quod humanitas deficit;⁸ quia humanitas est
 25 quod ipse est homo: ergo non est previe requisita¹⁰ ad hoc quod ipse sit homo, quia tunc idem esset previe requisitum ad se ipsum.

Item vel est dicta unio causa humanitatis vel e contra; cum distinguuntur ut absolutum et respectivum, et non
 30 sunt impertinencia. Si humanitas sit causa dicte unionis tanquam¹¹ passionis que consequitur ad subiectum: tunc

Which follows also from the fact that Christ and God-Man are convertible terms.

Christ is (S. Jerome says, ever has been from the beginning of the world) the same Christ.

The absence of 'union' in the elements of the human nature does not invalidate the true humanity of Christ in the three days.

Union is not the cause of

¹⁻¹ ex equo simpliciter B; simpliciter et e contrario O.

² possibilem O.

³ Ieronimum A B C.

⁴ personas B; ptes (sic) C.

⁵ tunc om. B.

⁶ faciunt A B C.

⁷⁻⁷ om B.

⁸⁻⁸ nisi . . . deficit om. C.

⁹⁻⁹ nec O.

¹⁰ requisita codd. omn. s. unio.

¹¹ tanquam bis O.

humanity for three reasons:
1. Continuation is not identical with cause.

2. A man remains a man although changes pass over his body.

3. Union is an accessory not a necessary previous condition.

The fact is that the whole humanity and personality are preserved in the soul: and so Christ's complete perfect humanity existed, and perfected the world, in the three days.

Judges xvi. 30. Consideration of Duns Scotus' statement (p. 50, l. 24) that the name 'man' cannot refer to body or soul separately united to the Word. At any rate the Holy Spirit uses such language, when in Holy Scripture Christ is said to 'descend into hell' (i.e. in his soul) to 'lie in the tomb' (i.e. in his body),

unio non requiritur ad humanitatem, et e contra ¹pro dicto triduo sunt omnes cause posite, que requiruntur ad humanitatem Christi; ¹ et per consequens tunc est homo. Si e contra unio sit causa dicte humanitatis, hoc ²videtur tripliciter esse falsum. Primo per ³hoc quod continuacio per ⁵idem foret causa corporis; quod improbatum est alibi. ²o. per hoc quod unio illa, cum dependeat ab extremis, non est essenciale principium hominis, eo quod posset manere idem homo variato corpore vel ablata eius parte quantitativa. Non ergo est illa unio causa beatitudinis, sciencie et ⁴aliorum ¹⁰accidencium ⁴hominis que insunt ratione anime; et multo minus est causa ⁵humanitatis, que est prior illis accidentibus. ³o. per hoc quod illa unio nedum dependet ab illis extremis absolute, sed ut copulantur qualitative ad invicem; et per consequens presupponit perfectum hominem: et sic non est ¹⁵previe requisita sed accessoria.

Tales multas evidencias | feci alias cum testimoniis sanctorum, quod tota humanitas et personalitas servatur in anima; aliter enim nimis esset mundus peioratus per deperditionem absolute | humanitatis Christi succedente ⁶loco illius iocalis ⁷preciosissimi sola morte. Oportet ergo plenam perfeccionem humanitatis Christi servari ⁸in composito discretive ex corpore et anima, quod plus sic perficit mundum quam prius perficit qualitative compositum, sicut contingit de Sampsonе. [C 53b]

Ulterius quoad denominacionem Verbi pro illo triduo ex ²⁵corpore et anima resultantem, videtur responsio multum literalis, quando dicit quod 'non placuit doctoribus ipsum denominari ab illis.' Nam semper ⁹Spiritui sancto auctori ¹⁰scripture placuit quod denominetur pro illo triduo | 'descendens ad inferos' ¹¹secundum animam, et 'iacens in sepulcro' ³⁰secundum corpus: et sic de sepultura et aliis ministeriis ¹²ad sepulturam pertinentibus, ut condimento mixture mirre et aloes, involucione in sindone, posicionе in monumento. [B 125b]

¹⁻¹ pro . . . Christi om. A B C.

² hoc om. O.

³ ex O.

⁴⁻⁴ rerum accedencium A B C.

⁵ sunt cause O.

⁶ sic sedente O.

⁷ vitalis A B C.

⁸ servare A B C.

⁹ semper om. A B C.

¹⁰ auctore C.

¹¹ ad inferna B.

¹² misteriiis pro misteriiis O.

Et racione anime denominatus est 'rex spolians tartara,'¹ and to 'triumph over hell.'
 regens spiritualiter suum exercitum pacificando rebelles tam
 intraneos quam extraneos:² et sic de omnibus actibus
 regiminis, que ad regem spiritualem pertinent, longe efficacius
 5 quam antea fecit vivus³: tunc enim habuit exercitum plus
 unitum.

Item cum tam corpus Christi quam anima fuerunt secun-
 dum Doctorem tunc partes Christi, et nichil dicitur pars, nisi
 in comparacione ad aliquod totum: videtur quod fuit unum
 10 totum continuum vel discretum, cuius erant partes, ut dictum
 est superius: et illud discretum, cum non deficit in aliquo
 substanciali quod fuit in humanitate, quando affuit qualita-
 tiva composicio: videtur quod tunc,⁴ sicut mediante⁵ illo toto
 et unione sufficiunt partes ille⁶ denominari partes Christi, sic
 15 sufficiunt denominare Christum denominationibus naturaliter⁷
 consequentibus ex eodem.

Et quantum ad⁸ exemplum Doctoris de albedine depen-
 dente a subiecto ut causante et non substantivante⁹: patet
 quod ymaginacio¹⁰ est ficta ex falso principio, scilicet quod
 20 albedo potest primo¹¹ esse ad omnem¹² punctum subiecti
 sui informans; ¹³ 2^o. conservata¹³ ab eo sine hoc, quod
 informat; et 3^o. nec informans nec conservata ab eodem.

[0 221b] Albedo | enim, cum sit subiectum esse album, non potest esse
 sine subiecto.

25 Item de hoc quod dicit Christum posse denominari ab illis
 partibus ut sic 'Si essent nomina imposita;' miror de istis
 verbis tam realis philosophi et subtilis, cum constat¹⁴ quod
 denominacio rei extra est impertinens impositioni¹⁵ nostro-
 rum nominum, ut albedo eque denominaret¹⁶ simplum¹⁷
 30 album, nullo signo artificiali hominum¹⁸ existente; sicut
 quotlibet talibus positus secundum varia ydiomata. Unde
 denominationes, quas Augustinus, Hugo de Sancto Victore,

¹ tarthara A B.

⁴ tunc *om.* A B C.

⁷ naturalibus A B C.

¹⁰ ymago O.

¹³ 2^o conservatum O.

¹⁶ denominari O.

² externos A B C.

⁵ mediate A B C.

⁸ 2^{m.} *add.* O.

¹¹ primo potest A B C.

¹⁴ cum stat A B C.

¹⁷ ipsum A B C.

³ vivus *om.* A B C; vn^o O.

⁶ ille *om.* A B C.

⁹ subiectante O M.

¹² hominem O.

¹⁵ impositionem A B C.

¹⁸ hominem O.

Christ lacked no essential of man when the parts of his humanity were in separation.

The instance of Duns Scotus (p. 50, l. 30), that 'whiteness' makes nothing 'white' without the help of a substance, is invalid; since the idea of whiteness includes a substance.

Also his objection (p. 50, l. 28) to applying to Christ terms which belong strictly to only a part of his being, is not tenable. S. Augustine and others

before Peter et alii precedentes Magistrum Sentenciarum imposuerunt
 Lombard freely used these terms. Verbo Dei secundum illas¹ partes pro illo triduo, scilicet [C 54a]
 quod est caro, quod est anima, et sic de ceteris, non sonue-
 runt in vicium. Nec valet dicere quod ille denominationes
 sunt synecdochice²; quia, ut patet alibi, constructio synec-⁵
 dochica³ est, quando parti quantitative attribuitur primo
 denominatio accidentalis, et consequentur toti secundum
 illam partem ut;—homo est⁴ albus faciem et sanus thora-
 cem.⁵ Cum ergo nec corpus nec anima Christi sit pars
 eius quantitativa; sequitur quod hic non est constructio¹⁰
 synecdochica⁶—Christus est anima—sicut nec—Hic homo
 est tibia.

Discussion of the difference between these expressions and others in which (κατὰ συνεκδοχήν) the part is put for the whole.

Item si pro dicto triduo corpus et anima sunt partes Christi, tunc denominant⁷ ipsum habere partes illas tanquam partes suas: quia constat quod non sequitur⁸—Hec⁹ res est¹⁵ mea et est pars; ergo est pars mea—quia quilibet pars creature esset pars | Trinitatis increate; et, ut sophiste¹⁰ [A 82b] arguunt, homo¹¹ monstruose haberet multa capita asinina.

Ideo concedit doctor¹² quod Christus potest vere denominari pro illo triduo habens partes illas ut partes suas, sed non²⁰ carneus vel carnalis: ut si solum¹³ assumpsisset¹⁴ quantitatem, adhuc¹⁵ non¹⁶ esset quantus propter defectum subiecti materialis: sic licet habeat carneam partem suam, adhuc¹⁷ non est carneus, eo quod deest humanitas. Sed miror de ista similitudine propter tria. Primo cum impossibile sit quanti-²⁵ tatem per se esse. 2^o. cum hoc posito per impossibile Verbum esset quantum per ypostaticam unionem. Non enim est unio vel assumptio personalis sine communicacione ydiomatum nature specificice assumpte¹⁸ Verbo vel persone assumpti: assumptum enim ypostatice oportet terminari sup-³⁰ positacione¹⁹ aliena et non esse suppositum proprie speciei,

Three reasons why he is wrong.

¹ alias O.

² sinodochice A B C; synodotice O; cf. p. 39, n. 5.

³ sinodochica A B C; synodotica O.

⁴ est sec. man. A; om. B.

⁵ serenus thoracem A B C; sanus secundum thoracem O.

⁶ sinodochica A B C; synodogica O; cf. n. 2 supra.

⁷ denominat A B C.

⁸ sequitur om. O.

⁹ hoc A B C.

¹⁰ sophisticæ A B C; so^{te} O.

¹¹ hoī O.

¹² doctor om. C.

¹³ solus B.

¹⁴ sumpsisset A B C.

¹⁵ ad hoc C.

¹⁶ non om. O.

¹⁷ ad hoc C O.

¹⁸ assumpti O.

¹⁹ suppone A B C.

ut etiam¹ dicit doctor. 3°. videtur similitudo² impertinens; cum natura illa non dependet ab humanitate, cum manet naturaliter sine illa, et posset fuisse assumpta sine assumptione humanitatis. Si enim Verbum posset pure assumere
5 quantitatem, multo evidencius carnem mortuam per se de natura possibilem.

Item pari³ evidencia, qua Christus habet corpus mortuum
tanquam partem suam pro illo triduo, habet quamlibet partem
illius corporis partem suam, ut latus,⁴ caput, et pedes,⁴ sicut
10 scriptura sacra patenter asserit. Sed concessio consequente, cum non possunt poni nisi partes quantitative Christi, cum sint partes quantitative corporis, sequitur quod sunt partes quantitative Christi. Et cum omnis pars quantitativa rei componit ut sic quantitative⁵ omne totum cuius est pars,
15 sequitur quod diete partes quantitative componunt Christum quantitative,⁶ et per consequens sic componunt,⁷ ut sit maius⁸ sua parte quantitativa. Sequitur quod Christus sit⁹ pro triduo mole magnus, ut puta septipedalis, in tumulo, cum ibi habeat partes extra partes: et cum nichil sit quantum nisi
20 substantia materialis, sequitur quod Christus fuit pro dicto
[B 126a] triduo substantia corporea; | et per hoc est verisimile¹⁰ Doctorem debere concedere, cum dicit quod Christus potest denominari pro illo triduo homo mortuus a tota natura, cui
[C 54b] discrete | copulatur. Et abbreviator suus Cowtonus¹¹ dicit
25 quod fuit pro illo triduo homo mortuus¹² sed¹³ non homo. Sed videtur michi quod si quis est homo mortuus,¹² tunc est animal et corpus mortuum¹⁴ et sic corpus, quamvis enim mortuum¹⁴ per se circumlocutum cum verbo equivaleat verbo ampliativo. Ita¹⁵ quod non sequitur—ista bestia
30 nunc est mortua; ergo illa nunc est—Tamen si ista bestia nunc sit¹⁶ bestia mortua, ista nunc est bestia, que moritur

In the three days Christ not only had a body, but was

a bodily substance.

In Cowton's summary of Duns Scotus it is stated that Christ in the three days was 'homo mortuus,' but not 'homo': but this will not hold.

¹ etiam om. A B C.

⁵ quantitative om. B.

⁷ componit O ut om..

¹⁰ verissimilem O.

¹²⁻¹² sed . . . mortuus om. O.

¹⁵ amplectiō i O.

² illa add. C.

³ per C.

⁴⁻⁴ pedes et capud B.

⁶ quantitative om. A B C.

⁸ magis B; mag^o O.

⁹ sit om. C.

¹¹ colton A; carton B; cantori C; cowtonus O.

¹³ et B.

¹⁴⁻¹⁴ et . . . mortuum om. O.

¹⁶ ~~est~~ (sic) sit in marg. A.

aut¹ moriebatur. Si ergo res sit mortua secundum partem quantitativam ut² manum aridam³ vivente residuo, quanto magis erit mortua per totum, si quelibet pars quantitativa sui sit mortua? Patet ergo quod si Christus unquam⁴ fuit mortuus,⁵ hoc fuit in triduo, et indubie tunc fuit persona⁵ mortua: et cum oportet dare⁶ naturam unitam, secundum quam passus est mortem, que natura subiectet mortem; patet quod tunc fuit corpus sibi unitum sicut subtiliter⁷ dicit Doctor. Non enim fuisset mortuus, si pro primo instanti non-actuacionis corporis post vitam Christi tam corpus quam¹⁰ anima adnichilata⁸ fuerunt; quia tunc omnis mors esset adnichilacio.⁸

Item omnis anima, in quantum huiusmodi,⁹ | animat, ut [A 82c] patet 2^o *De Anima*. Si ergo ille spiritus creatus fuit pro illo triduo anima Christi, tunc animavit; et, cum non¹⁵ animavit tunc corpus, relinquitur¹⁰ quod tunc animavit Christum¹¹; et per consequens ipse fuit tunc animatus ad sensum expositum. Et cum¹² non secundum naturam divi- nam pocius quam¹³ in mundi principio: ergo servata est unio nature create precedens animam, que non potest fingi²⁰ nisi humanitas. Non enim sortiretur¹⁴ animacionem cum illo creato spiritu, nisi ypostatice uniretur; sicut habet denominacionem humanitatis propter ypostaticam unionem. Confirmatur. Si Christus uniretur ypostatice primo illi spiritui separato tunc esset aliquid quod prius non fuerat,²⁵ cum fieret alicuius speciei in genere substancie, cum aliter non esset unio personalis. sed modo unitus est eadem unione qua tunc uniebatur¹⁵: ergo manet Christus illud pro triduo. Minor patet ex hoc, quod alterius rationis fuit unio, qua¹⁶ Christus uniebatur spiritui suo pro triduo, quam¹⁷ unio non³⁰ ypostatica¹⁸ solum per gratiam: eo quod aliter non denomi- naretur Christus tunc habere animam, descendere ad¹⁹ in-

¹ ac A B C.² aut *codd. omn.*³ aridum O.⁴ nunquam C.⁵ per totum *add.* A C.⁶ dari B.⁷ subiecti O.⁸ anichilata anichilacio A.⁹ modi *om.* O C.¹⁰ requiritur O.¹¹ Christum *om.* O.¹² cum *om.* O C.¹³ quoniam A C.¹⁴ sortitiretur O.¹⁵ uniretur A B C.¹⁶ quam C.¹⁷ quoniam A.¹⁸ ypostaica O.¹⁹ in A B C.

fernum, et ministrare Patri ut sibi subditus, potius quam Spiritus Sanctus dicitur minor Patre secundum columbam; quod est contra Augustinum primo Contra Simplicianum. Sicut ergo Christus fuisset tunc spiritus create speciei, ita
 5 est modo propter consimilem unionem: et cum ille spiritus non esse¹ potest nisi humane speciei, quia tunc posset
 [O 221c] transire de specie ad speciem, et sic species solum | per accidens sibi inexistens foret sibi non species: nam² corrupto
 omni corpore et servatis spiritibus illis, qui quondam erant
 10 anime, forent ipsi individua racionalis nature; quia per se
 [C 55a] denominati agere acciones personales; | et per consequens individua speciei non alterius quam humane, ut olim fuerant: ergo relinquitur quod forent homines: haberent enim
 unam³ naturam communem, in qua convenirent pari evi-
 15 dencia qua⁴ alia supposita speciei, et talis communis natura, cum sit prima quiditas⁵ illorum individuorum, foret illis species specialissima. Et illud facit michi evidenciam quod humanitas servatur in anima; cum individuum non potest exuere formam specificam, et olim fuit in specie humana non
 20 solum indirecte,⁶ sed habuit propriam quiditatem.

Christ was therefore human in the three days:

Propter tales evidencias declinant moderniores loquentes
 7 superficialiter more⁷ legis ab istis principiis dicentes quod Christus non habuit in dicto triduo corpus vel animam; et sic
 nec fuit mortuus nec mortem passus, cum nulla fuit mors
 25 Christi; nec iacuit sepultus, nec descendit ad inferos; et per consequens, cum tunc non fuit unio ypostatica Christi ad naturam creatam, Christus non liberavit in persona propria patres de limbo, sicut nec Pater; cum tunc fuit secundum
 8 omnem naturam⁸ tunc habitam equalis⁹ Patri et non
 30 minister.

and the moderns, who say that Christ then had neither body nor soul, are in error; and practically cancel his death, burial, and descent into hell.

Nec intelligende sunt¹⁰ dicte locuciones¹⁰ synecdochice,¹¹ cum Christus tunc non habuit partem: et non est synecdochica¹²

¹ esset O.

² a add. O.

³ unam om. B.

⁴ quum B.

⁵ deitas B; quantitas C.

⁶ indireem A C.

⁷⁻⁷ superficienter n̄c (nostre) O.

⁹ essentialis C.

⁸⁻⁸ semē m̄n̄ (Qu. semen et naturam ?) O.

¹⁰ de vi locucionis A B; de c̄c (esse) locucionis C.

¹¹ synodochice A B C; s̄ynodotica O; cf. p. 39, n. 5.

¹² synodochica A B C; s̄ynodotica O ut saepissime.

locucio tocius per partem nisi pro mensura pro qua¹ est pars propter inconsequencia,² que secuntur. Sed hos deliros a scriptura a fide et a sanctis doctoribus vocat Magister Sentenciarum Distinccione 21 'hostes veritatis.' Nec inveni in scriptis³ | alicuius doctoris probabilis istam⁴ sentenciam; sed [B 126b] fingunt eam recentissimi correctores. Unde doctor Bonaventura⁵ putat super Distinccione 21. 3ⁱⁱ Sentenciarum quod sit de substancia fidei credere quod tam corpus quam anima | fuerunt in triduo partes Christi; et allegat⁶ ad [A 82d] hoc tam Augustinum quam Iohannem Damascenum dicentes⁷: 10 'Anathema sit, qui dicit Verbum deposuisse quod semel assumpsit.' Unde consequenter declarando quod triplex⁸ est unio, scilicet accio agentis, passio uniti vel unitorum, et 3^o. unitorum relacio, dicit quod eadem⁹ unione activa continue unitum est⁹ Verbum carni et anime sicut eadem 15 tencione tenemus equum et frenum. Unde et sanctus Thomas super D^e. 21 dicit quod deitas fuit coniuncta in dicto triduo tam corpori quam anime; non quod Verbum fuit tunc corpus vel anima, sed quod tunc fuit corpus Christi [corpus]¹⁰ et anima eius anima, et solum¹¹ talis fuit unio ypostatica 20 post et ante.

i. Peter Lombard condemns them; and so does Bonaventura,

who quotes both Augustine and John of Damascus:

with whom St. Thomas also agrees.

ii. The creed also, in stating that Christ lay in the tomb and descended into hell, implies that he possessed body and soul.

Arguitur¹² autem de racione supposita fide catholica ad probandum propositum. Nam, supposito quod essemus in triduo, patet quod corpus Christi iacet in sepulcro et anima descendit ad inferos: nam hoc iacet in sepulcro et hoc est 25 corpus Christi post et ante hoc triduum; ut patet ampliantibus presens tempus: ergo corpus Christi iacet in sepulcro. Et idem est argumentum de anima. Ex quo videtur quod¹³ dicte partes sunt partes Verbi in triduo, quia¹⁴ Verbum habet in triduo illas partes. 30

Sed quia non omnes conveniunt in illo | principio, ideo [C 55b]

¹ mensura que om. pro O.

⁴ illam scienciam A B C.

⁷ dicentes om. O.

⁹ unione (acciva vix legitur in rasura) unitum A; unione anima quo unitum B; unione acca 9^o (activa conclusio) C.

¹⁰ corpus in codd. omnibus omisum restitui.

¹² aliter O.

² inconveniencia O.

⁵ bonaventure O.

⁸ z^x (duplex) B.

¹³ cum O.

³ scripturis O.

⁶ alligat O.

¹¹ solam B.

¹⁴ et quod A B C.

arguitur 3^o sic. Eo ipso quod persona manet¹ per tempus
 et² habet per idem tempus omnes³ subiectas partes³ sibi
 proprie servatas, que erunt postmodum⁴ partes⁵ sue, habet
 pro illo tempore partes illas: sed sic fuit de corpore et anima
 5 Christi pro dicto triduo: ergo tunc fuerunt⁶ partes sue.
 Maior patet eo quod aliter manus arida vel membrum mor-
 tuum non esset pars persone: quod est contra scripturam et
 communem modum loquendi. Imo, ut patet in *De Anima*,
 partes extreme⁷ longe cicius moriuntur ipso corde: et sic
 10 in⁸ media vita est dare aliquas partes mortuas mixtas cum
 vivis.⁹ Ad cuius conformitatem locuntur Morales, quod¹⁰
 membrum corporis Christi mystici¹¹ per privacionem gracie
 mortuum, non exinde desinit esse membrum, cum tunc
 omnis¹² expers gracie foret ut sic¹³ infidelis. Et confirmacio
 15 illius est, quod tunc continuacio non est de essencia sub-
 stancie materialis. Ex quo videtur quod manus abscisa ab
 homine supervivente remanet quodammodo manus sua. Et
 per idem, cum persona Filii Dei mansit per totum triduum
 habens a proprietate¹⁴ et specialiter idem corpus aliter quam
 20 alia, videtur quod¹⁵ tunc fuerat corpus suum.
 Item logice¹⁶ potest deduci illud, posito quod solum¹⁷
 Christus¹⁸ sit¹⁹ mortuus de specie humana: tunc Filius Dei
 est mortuus, licet non sit homo ut conceditur¹⁹: ergo Filius
 Dei est persona mortua. Consequencia videtur tenere,²⁰ eo
 25 quod persona est superius ad hominem secundum tenentes
 istam sentenciam, et in talibus eodem distrahente addito
 conformiter utrobique tenet consequencia, ut: Si Petrus est
 homo mortuus, tunc est animal mortuum et corpus mortuum.
 Si ergo Christus sit persona mortua, cum non superest que
 30 persona nisi persona Verbi, sequitur quod sit persona Verbi

iii. These argu-
 ments from au-
 thority supplē-
 mented by a
 third.
 Continuous per-
 sonality implies
 the continuous
 possession of the
 parts which con-
 stitute the per-
 son.

[As, by analogy,
 members of
 Christ's mystical
 Body, even
 though spiritu-
 ally dead, are
 still members
 and not heathen
 men.]

Again, if the
 person of the
 Word died,

¹ nmq; (*Qu. pro nmh*) = naturam habet? O. ² ut A B C. ³⁻³ substancias O.
⁴ postmodo C. ⁵ parte O. ⁶ fuerant O. ⁷ extere O.
⁸ in om. O. ⁹ cum vivus C. ¹⁰ quia A B C.
¹¹ mixti A B C; mystici (*i.e.* mystici) O. ¹² omnis om. O. ¹³ sit O.
¹⁴ appropriate A B C. ¹⁵ quantum O. ¹⁶ loyce A B C ut *fire semper*.
¹⁷ solus A C. ¹⁸ sic *add.* B.
¹⁹⁻¹⁹ mortuus licet non sit homo ut conceditur de specie humana tunc filius dei est homo
 mortuus ergo O. ²⁰ tenere om. O C.

it was Christ who died : but by the hypostatic union his body escaped corruption ;

mortua ; et per consequens est persona Verbi, que moriebatnr ; et sic persona Verbi est Christus. Si enim caput pedes et alia derelicta pro triduo sint partes hominis mortui, et solum Filius Dei sit homo mortuus ; sequitur quod sunt¹ partes Filii Dei. Unde propter istam unionem ypostaticam Verbi⁵

as Henry of Ghent (doctor solemnis) maintains.

ad² illud sanctum corpus sepultum in triduo dicit Doctor Solempnis | 12^o Quodlibeto : quod illud servatum est nedum [A 83a]

Ps. xvi. 11. incorruptum sed incorruptibile iuxta illud Psalmi 15 'Non dabis sanctum tuum videre corrupcionem.' Nec video quomodo esset naturaliter inditum³ homini timere mortem, nisi¹⁰ poterit pati mortem. Non enim ordinat natura hominem timere eventum, qui⁴ non potest sibi accidere.

The soul of Christ voluntarily and with foreknowledge left his body.

Item si anima Christi desiit esse anima Verbi Dei, cum tunc et ante scivit omnia, sequitur quod hoc scivit continue.

Queritur⁵ utrum voluntarie⁶ reliquit corpus in morte vel¹⁵ non. Quod sic patet : quia fuit obediens usque ad mortem inclusive et post perpetuo. Nec illud debet | verti in dubium⁷ [O 221a]

cum scivit hoc esse de necessario Dei beneplacito ad exaltacionem sui et sui generis. Unde Augustinus Ome. 119.

⁸ 'Quis, inquit, ita dormivit quando voluit sicut Christus?'⁸ 20

Isa. liii. 10. Oblatus est | enim, quia voluit, ut dicitur Is^e. 52. Si volens [C 56a]

⁹ fuerit ypostatice⁹ separata, cum | ex hoc perdidit gratiam [B 127a]

unionis ; sequitur quod sic volendo peccavit, quia voluntarie defecit a gracia ; quod nephas¹⁰ est dicere. Et consequencia videtur ex hoc¹⁰ : quod anima propior¹¹ est Deo, cum est²⁵

anima Dei, quam foret ab eo ypostatice separata : quia aliter esset possibile Deo¹³ plus vel tantum diligere ipsam animam

alterius sicut suam : quod non puto. Cum ergo anima Iesu gratis elongavit se a Verbo postquam fuit sibi carior ypostatice copulata : sequitur quod de tanto gratiam perdidit et³⁰

per consequens sic peccavit. Nam nulli dubium, quin maxima gracia possibilis creature est quod sit pars qualita-

¹ sunt om. C.

⁴ que C.

⁸⁻⁵ quod inquit ideo (cita C) dormivit

⁹⁻⁹ ypostatice fuerat B.

¹¹ prior B O.

² ubi add. B.

⁶ volupta^e O.

¹⁰⁻¹⁰ est . . . hoc om. B.

¹² deum O.

³ ruditum B.

⁷ indubie B.

(sic B) Christus ABC.

tiva vel humanitas Dei sui. Si enim magna gracia est quod Deus velit¹ adoptare hominem in filium et heredem, longe maior est quod velit creaturam eternaliter predestinare in suam propriam animam vel humanitatem.

- 5 Item iuxta sepe dicta et diffusius declarata impossibile est aliquam substantiam esse² materiam vel³ formam vel ex eis compositam, nisi sit singularis essentia vel persona per se supposita speciei: sed tam corpus Christi quam eius anima fuit pro illo⁴ triduo individua substantia: igitur⁵ fuit
 10 essentia vel persona per se supposita speciei: et cum nullum suppositum potest manere aliud⁶ suppositum, sequitur quod utraque illarum naturarum manet idem suppositum quod fuit,⁷ anima et corpore, copulatum⁷:⁸ sed tunc fuit suppositum hominis,⁸ cum cuiuslibet hominis personalitas sit
 15 suppositio utriusque partis qualitative: igitur⁵ utraque natura manet adhuc idem⁹ suppositum hominis, et per consequens eadem persona Verbi. Et illa ratio foret evidens cuicumque cui assumptum principium est famosum: 'Unde quia de virtute sermonis': sequitur ex hoc principio cum
 20 veritate fidei quod tam corpus Christi quam eius anima quantumlibet a se invicem¹⁰ separata sint, utrumque¹¹ eadem persona hominis, que fuerant,¹² copulata. Ideo concedendum est quod pro triduo ypostatice sint unita et patet quomodo Verbum non potest assumere corpus mortuum, nisi
 25 mediante assumptione anime naturaliter precedente. Nec alteram illarum naturarum potest assumere,¹³ nisi faciat se esse¹⁴ illam naturam, cum nulla tali distinguit¹⁵ essentialiter vel specialiter suppositio a natura. Et patet 3^o. quod Verbum non posset assumere corpus et animam separata, nisi
 30 faceret se esse¹⁴ eandem personam que fuerunt tam corpus

Either nature of Christ remained in the three days;

and they remained united to one another.

¹ vult A C.

² esse om. C.

³ sive A B C.

⁴ illo om. A B C.

⁵ ergo O.

⁶ illud B.

⁷⁻⁷ anima in corpore copulantis O.

⁸⁻⁸ sed . . . hominis *suppletum in marg.* A.

⁹ adhuc om. O.

¹⁰ in bicio C.

¹¹ utraque C.

¹² fuerat O.

¹³ assumere B.

¹⁴⁻¹⁴ illam . . . esse om. A B C.

¹⁵ *An distinguitur legendum?*

And it is unnecessary to consider the consequences of absurd hypotheses in this matter.

quam anima copulata. Ideo non sollicitor quid sequeretur,¹ si Verbum assumeret unione² ypostatica tam corpus quam animam proditoris et dimitteret ipsa³ suppositacioni proprie in finali resurreccione. Nam certum videtur michi⁴ quod peccatum inde foret penitus deletum, eo quod ypostatica⁵ assumcio esset⁵ efficacius medium ad tergendum | peccatum [A 83b] quam lavaerum baptismale: sed istud delet omne peccatum suppositi vel nature: ergo multo | magis personalis assumcio. [C 56b] Et ex alio latere puto me esse securum quod peccatum finalis impenitencie⁶ subiectatum in anima proditoris⁷ non potest¹⁰ deleri,⁸ vel post eius incorruptionem⁸ redire. Ideo non superest nisi fugere tales casus. Nec est negandum, quin illud corpus mortuum⁹ sit suppositum, sicut et spiritus; cum utrumque¹⁰ habet suppositibilem operacionem secundum idem suppositum;⁹ quia persona Filii est utrumque.¹⁰ 15

The thought, that God was a body, or even a corpse, is no shock to piety;

Et si obiciatur quod pie aures abhorrent quod Deus universitatis¹¹ sit corpus vel cadaver mortuum; dicitur quod Deus non est cadaver, cum non sit mortuum corpus et putidum¹² sed ad sensum proprium incorruptum. Quamvis enim laceratum sit lancea et flagellis causantibus solucionem¹³ continuitatis, non tamen crura eius fracta per milites, nec carnes eius canibus¹⁴ aut avibus¹⁴ laniate; quia Exod. xii. 46. Exod. 12 mistice est preceptum; 'os non comminuetis ex eo.' Nec horreret, sed accenderet pias mentes¹⁵ quod Dominus celi et terre, qui¹⁶ dignatus est nasci parvulus, vagiens²⁵ in cunabulis,¹⁷ ac reponi coram bestiis in presepe, dignatus¹⁸ est idem et non alius iacere mortuus in sepulcro. Sed quia putrefaccio et incineracio corporis mortui non profuisset suo generi, cum corpus mortuum non mereretur¹⁹ sibi vel aliis: ideo inconsonum et superfluum fuisset quod dictas infirmitates 30

¹ sequitur A B C.

⁴ michi, *om.* B.

⁷ proditoris A.

⁹⁻⁹ sit suppositum . . . suppositum *om.* A B C.

¹¹ pietatis *add.* A B C.

¹⁴⁻¹⁴ aut avibus *om.* A B C.

¹⁷ cunibulis O.

¹⁹ non *om.* A B C; meretur O.

² unionem O.

⁵ est O.

⁸⁻⁸ vel post eius corrupcionem A B C; post eius *om.*

¹² putridum A B C.

¹⁵ aures B.

³ ipsam A B C.

⁶ impunie A B C.

¹⁰ utraque O.

¹³ sollucionem A B.

¹⁶ qui *om.* A B C.

¹⁵ quia *add.* A B C.

post completam victoriam assumpsisset. Nec auderem¹ and this is the
dicere quod corpus mortuum foret Deus, nisi scriptura sacra literal statement
tam patenter illud assereret, Ioh. 19: nec crederem² capiti of Holy Scrip-
meo de expositione sensus litteralis eius scripture, nisi ture, not in my
5 Augustinus, Hugo de Sancto Victore, et ceteri superiores judgment only,
doctores illud patenter assererent: nec diligerem Verbum but as expounded
Dei pro tunc ut Deum meum, nisi pro tunc esset spiritus by Augustine,
[B 127b] descendens ad inferos et cum hoc natura divina gu|bernans Hugo de St. Vic-
omnia.³ Nec video quomodo posset sumpsisse naturam⁴ porci, tor, and other
10 serpentis,⁴ vel alterius creature quam hominis, ut patet leading doctors.
posterius. Nam si aliquid potuisset⁵ esse monstrum, potis- And the Word
sime fuisset⁶ chimera vel tragelaphus habens caput asini- in the three days
num, caudam equinam, pectus leoninum.⁷ Et sic⁸ esset was also spirit
veracissime⁹ de Iesu nostro in casu, quo omnem naturam descending into
15 aliam⁹ assumeret et post assumptionem continuaret. Vacuum hell as well as
ergo¹⁰ et periculosum est rationes tales asserere. a divine nature
ruling all things;
and did not as-
sume any mon-
strous animal
nature, but re-
tained his hu-
manity.

Cap. V.

[*Supponendo quod Verbum non dimisit humanitatem pro triduo, probat quod nec potuit dimittere naturam quam assumpsit.*

Assuming as already proved that the Word did not as a matter of fact in the three days lay aside the human nature which he had taken up; it is here proved to be impossible that he should so lay it aside.]

¹¹ Viso quod Verbum non dimisit de facto in sancto triduo corpus vel animam: restat ostendere quod Deus non potuit
20 dimittere naturam hominis quam assumpsit.

[O 222a] Probatur tripliciter. Primo sic. Deus non | potest damp-
nificare naturam aliquam sine suo demerito¹² precedente: sed

As the Word *did* not lay aside either body or soul; so likewise, although God, he *could* not lay aside the humanity which he had assumed. Threefold proof of this position.

¹ auderunt B; audire O.

² credissem O.

³ animas B.

⁴⁻⁴ porci secundum presentis C.

⁵ poterit A C O.

⁶ foret A C O.

⁷ bovinum A B C.

⁸⁻⁸ esse veracissime B; (cēj) essent variatissime O (sc. nature vel sentencie).

⁹ animalis O.

¹⁰ vanum igitur O.

¹¹ Littera initialis om. A B C.

¹² merito B.

Proof I.
God cannot inflict loss on any nature without any antecedent demerit on the part of that nature.

si dimitteret naturam assumptam, eam sic dampnificaret : ergo et cetera.¹ Maior patet ex hoc, quod dampnificacio est creature rationali ² mali illacio inutilis,² | que non potest [C 57a] sibi inexistere nisi oriatur principaliter a se ipsa, iuxta sentenciam beati Iohannis Chrisostomi et aliorum doctorum 5 communiter. Confirmatur. Si Deus aufert creature rationali bonum aliquod, iustum et pulcrum est illud auferri et per consequens non sonat³ in malum inutile : et sic⁴ servata immunitate peccati non est dampnum. Nam si Deus dampnificat hominem, quia facit eum iuste carere bono possibili ; 10 tunc infinitum multum dampnificaret quamlibet beatificabilem creaturam ; et, ut communiter deducitur, infinitum impediret | quodlibet opus suum. 2^o. Confirmatur⁵ ex [A 83c] hoc, quod infliccio⁶ pene perpetue pro peccato non dampnificat sed meliorat dampnatum in tantum quod, si esset in 15 eleccione⁷ sua sic dampnari post peccatum vel vacare⁸ impunem,⁹ eligeret racionabiliter sic dampnari : ergo a maiori vel pari, si Deus aufert ab aliquo ¹⁰ sine suo demerito¹⁰ quodvis bonum, cum sit pulcrum et bonum quod ita faciat nedum toti universitati¹¹ sed persone, que 20 aliter frustratorie¹² occuparet ; sequitur quod talis ablacio non sit dampnificacio ; cum nec pro illa ablacione nec pro eius causa racionabiliter¹³ sit dolendum. Ex quo¹⁴ videtur 3^o, quod innocens hoc videns eligeret¹⁵ racionabiliter sic privari : et cum nemo¹⁶ potest racionabiliter eligere¹⁶ damp- 25 nificari, sequitur quod Deus non dampnificat creaturam, sed solum ipsamet¹⁷ seipsam¹⁵ vel aliud alliciens ad peccandum. Ymo si bene consideretur, omnis dampnificacio sapit iniuriam, que non potest per se bono et iusto competere, quin potius bonificare et corrigere. Minor autem argumenti sic 30

¹ etc. in marg. A.

⁴ sic om. O.

⁷ elleccione O.

⁹ impune O.

¹² frustracione O.

¹⁵ debet eligere B : eligeret A sed addit in margine debet eligere.

¹⁶ sic (sit B) racionabiliter eligeret A B C.

¹⁸ se ipsam om. O.

²⁻² inutilis illacio om. mali O.

⁵ idem add. O.

⁵ viare cum litura in medio verbo A :

¹⁰ sine suo demerito om. A B C.

¹³ racionabiliter et sic postea B.

³ soluat O.

⁶ influcio A B C.

⁸ viare B : vitare C.

¹¹ universo O.

¹⁴ quo in margine O.

¹⁷ ipsam A B C.

probatur. Humanitas assumpta a Verbo non potest demereri
 preve suam dimissionem : ergo, illa dimissa, hoc sibi con-
 tingeret sine suo demerito. Antecedens patet per hoc, quod
 non potest demereri stante unione, quia tunc Verbum pec-
 5 caret : et si pro instanti dissolutionis vel post peccaret, patet
 quod demeritum [dimissionem] sequetur¹; et per consequens
 non dampnificaretur ex suo demerito precedente. Quod
 autem dimissio² foret dampnosa humanitati Christi ex hoc
 evidet, quod deperdicio gracie unionis foret deperdicio
 10 maximi boni possibilis intrinseci creature³: et per conse-
 quens tum⁴ loco illius non succederet tantum bonum : sequi-
 tur quod humanitas ipsam perdens foret notabiliter peiorata,
 et per consequens dampnificata. Valorem autem ypostatice
 unionis suppono⁵ ex dictis et dicendis : per illam enim fuit
 15 homo assumptus idem personaliter Verbo Dei. Magna ergo
 peioracio sua foret quod dimitteretur sine suo demerito
 tanquam extranea. Non enim pertinet ad dictum Cesarem
 semper Augustum⁶ sic peiorare sine suo demerito carissimam⁷
 creaturam : quia indubie creatura dimissa pro instanti dimis-
 20 sionis posset racionabiliter conqueri de ingratitude Dei
 [C 57b] sui, cum continue ante fecit quidquid debuit, | et finaliter
 reciperet pro 'retribucione⁸ mercedis' tantum dampnum.⁸
 Non ergo foret spes⁹ in tali Deo. Et hinc nimirum¹⁰ dicit
 Augustinus Ome. 47 : 'Absit¹¹ quod Christus pro triduo
 25 animam suam dimiserit¹² : ipsam enim inseparabiliter habuit :'
 unde indubie, si post peccaret, dimissio gracie unionis pre-
 servantis ne peccet foret causa principalis peccati : quia si
 affirmacio sit causa affirmacionis, negacio est causa nega-
 cionis, ut ausencia naute est causa periclitacionis navis ex
 30 2^o Physicorum. Illud ergo peccatum, ex dimissione origi-
 natum, esset Deo principaliter imputandum, cum non ex
 parte creature, sed Dei, causatur talis ausencia : talis¹³ ergo

The human nature of the Word could not sin whilst still united to the divine; could not therefore incur demerit; could not therefore suffer loss.

It is contrary to the justice of the Supreme Ruler (Cæsar semper Augustus) that he should inflict such undeserved loss on (the human nature of Christ, which is) his dearest creature, as the dismissal of the human nature by the Word would be.

Augustine shudders at the thought; and indeed it would stife hope in God to think that by withdrawing himself thus he should cause (Aristotle Physics ii.) a sinless being to sin,

¹ sequetur et in margine suple dimissione A ; sequitur O ; sequetur B C.

² dimissa B.

³ a creatura O.

⁴ tum om. O.

⁵ suppo^o A B C.

⁶ augustutum O.

⁷ kraꝝ B ; bīnāꝝ (i.e. beatissimam) O.

⁸ mercedis tantum premium A B C ; mercedem O.

⁹ species B O.

¹⁰ mimirum A.

¹¹ absit om. O.

¹² dimiseret O.

¹³ talis om. O.

and make our Deus excederet | in malicia deum Manicheorum,¹ qui sine² [B 128a]
 God more spite- demerito servi sui absentaret se pro temptacionis tempore
 ful than the (evil) demerito servi sui absentaret se pro temptacionis tempore
 god of the Mani- non iuvando. Unde et illam rationem tangit sanctus Thomas
 cheans. De Christo,³ articulo 70.⁴

Proof II. Item quilibet beatus in celo est tam insolubilter Deo 5
 If 'dismissal' connexus quod repugnat illi statui miseriam peccati in anima
 could befall the succedere vel⁵ coesse: sed Christus ab instanti unionis fuit
 human soul of Christ. sin might also befall it: perfeccius beatus secundum animam quam alius, cum fuerit
 and this would place the king of sanctus sanctorum: ergo multo magis repugnat anime sue
 saints on a lower level of bliss than peccatum succedere vel⁶ coesse: sed | si⁶ dimissio foret [A 83d]
 any other saint: possibilis,⁷ hoc potuit contigisse⁸: ergo illa⁹ dimissio non
 fuit possibilis. Maior probatur ex hoc. Omnes beati sunt
 immortales et impeccabiles, sicut omnes rectiloqui¹⁰ confi-
 tentur: non quia non possunt peccare, quia multi prius
 tempore suo peccant; sed sunt in gracia confirmacionis et 15
 glorie, cui repugnat peccatum vel miseriam coexistere, vel
 post illam succedere: patet ergo quod beatitudo est qualitas
 implicans securitatem perpetuitatis pleni gaudii et exclu-
 sionis miserie. ¹¹[Eciam ¹²securitas perpetuitatis pleni
 gaudii¹² et exclusionis miserie est per seipsum securitas talis, 20
 cum sit deveniendum ad ultimum formale, quo formaliter
 et non alio est quis securus de perpetuitate pleni gaudii
 et exclusionis miserie. Sed contradiccionem implicat tali
 coexistere in subiecto suo vel post illam in ipso subiecto
 suo miseriam succedere: igitur etcetera.]¹¹ Unde omnes 25
 theologi concorditer confitentur, quod ¹³contradiccionem
 claudit aliquem esse¹³ vel fuisse beatum cum hoc quod fiat
 postmodum non beatus. Nec valet dicere quod beatitudo
 per accidens sit beatitudo, quia ipsa est ultima forma
 abstracta, qua quis est beatus formaliter. Ideo, si illa non 30
 sit per se beatitudo, non superest quid aliud per se foret.

for the bliss of heaven is continuous, everlasting, and secure.

[In reply to a logical objection that bliss may exist not only 'per se,' but also 'per accidens';

¹ manichiorum O.

² sint B.

³ Aquino C.

⁴ 50 O.

⁵ vel *add. altera manu* O.

⁶⁻⁶ coesse. Secundo Christus si A B C.

⁷ possibiliter O.

⁸ contingisse O.

⁹ alia A B C.

¹⁰ reliquie A B C.

¹¹⁻¹¹ *Locus uncinis inclusus in codd. C. O. prorsus deest.*

¹²⁻¹² securitas . . . gaudii B *in marg.*

¹³⁻¹³ contradiccionem anime esse C.

Sicut ergo iusticia non potest esse non iusticia et de formis
 similibus;¹ sic status beatitudinis non potest esse non huius-
 modi² status. Unde notum est methaphisicis quod tales
 forme abstracte non suscipiunt sic³ predicacionem per
 5 accidens ut concreta: si enim beatitudo sit *per accidens*
 beatitudo—cum non sit processus in infinitum; sed, cum *omne*
per accidens sit reducibile ad *aliquid*⁴ *per se*, est devenire ad

it is replied
 that bliss is an
 abstract form,
 and only con-
 cretes admit
 predication 'per
 accidens.']

[O 222b] ultimum formale, quo | quis est beatus—et *illud per se* et
non per accidens est beatitudo: et de tali est michi sermo.

10 Confirmatur. Si *A* qualitas⁵ sit nunc beatitudo et potest
 manere et⁶ desinere esse beatitudo; per idem post esse

[C 58a] potest reincipere esse beatitudo. Quo concesso, | patet quod
 preter *A*, quod non sufficit denominare hominem beatum,
 requiritur forma superaddita; et sic non *A*, sed forma sibi

15 adveniens,⁷ foret beatitudo. Patet ergo, quod cum beatitudo et
 confirmacio non possunt esse, nisi sint perpetue; nec possunt
 esse nisi huiusmodi quod, eo ipso quod insunt, reponunt
 hominem in statu cui repugnat miseriam succedere vel
 coesse; nec dependet beatitudo potius a futuro, quam quali-
 20 tates alie absolute⁸; tunc enim non forent beati de sua
 beatitudine securati. Minor ergo argumenti patet gene-

That of all crea-
 tures Christ is
 the most blessed
 is obvious to all
 who hold the
 doctrine of the
 Incarnation.

raliter omni professori fidei incarnationis: cum anima Christi
 ab instanti sue creacionis fuit plena omni genere carismatum,
 habens clariorem⁹ visionem divine essencie quam alia creatura,

25 et per consequens plenam fruicionem ad tantam noticiam
 naturaliter¹⁰ consequentem. Cum ergo 'vita eterna sit¹¹
 sic cognoscere Deum Patrem ac Dominum Iesum Christum,'
 ut testatur Veritas Ioh. 17; patet quod anima Christi ab
 instanti sue creacionis perpetue est beata.¹² Nee audivi hoc

S. John xvii. 3.

30 negatum ab aliquo, cum palam sequitur ex incarnatione.
 Si enim homo solum¹³ intelligit quod intelligit mens¹³

¹ substancialibus B.

² h¹ (sic) C.

³ sicut A; sed C.

⁴ aliquid A B C.

⁵ a quibus O.

⁶ manere et om. O.

⁷ a deveniens O.

⁸ forsitan abstracte legendum.

⁹ cariorum O.

¹⁰ generaliter A C.

¹¹ sic sit A B; sic sit C; sit sic O.

¹² beatificata A B C.

¹³ intelligit (rasura) mens A; intelligit quod mens C.

ypostatice copulata; per locum a sufficienti similitudine spiritus Iesu cognoscit quidquid cognoverat¹ ipse Iesus specialiter cum sit personaliter Verbum Dei.

Ex istis colligitur talis ratio. Tam determinatum et necessarium est ipsum hominem fuisse assumptum, quam 5 necessarium est mundum vel aliquid aliud prefuisse: sed non potuit fuisse assumptus | nisi fuisset exinde beatus: ergo [A 84a] tam necessarium est ipsum fuisse beatum quam necessarium est aliquid prefuisse: sed pretericiones huiusmodi non possunt solvi: ergo nec beatitudo vel assumptio Domini nostri 10 Iesu Christi. 2°. confirmatur ex hoc; quod anima Christi actu elicito vidit clare in Verbo omnia preterita vel futura; et per consequens clare vidit perpetuitatem sue beatitudinis; and the continuity of that blessedness; et ultra, cum illa visio² non potuit defuisse vel verti in ignoranciam aut³ aliud genus entis; sequitur quod illa 15 anima non potuit desinere esse beata vel Verbo ypostatice copulata. 3°. confirmatur ex testimonio Leonis Pape in quodam sermone dicentis: 'tanta fuit unicio⁴ Dei et hominis ut nec supplicio posset⁵ dirimi nec morte distingui.' | Nec [B 128b] obest isti sentencie divina dispensacio, qua voluit Verbum 20 suum ad tempus esse corpus, non plene sed quasi arraliter tunc⁶ beatum, et per consequens esse animam secundum actuacionem corporis et racionem, qua⁷ ipsam respicit, quantumlibet dolorosam.⁸ Nam ille homo est multarum naturarum quelibet,⁹ secundum quarum unam¹⁰ fuit ad tempus 25 abiectus viator, et simul secundum aliam perfectissimus comprehensor: et sic simul summe gaudens et summe tristis secundum vires et raciones dispares, ¹¹ut ostenditur consequenter: et dico ¹¹quod arraliter habuit in via dotes corporis, cum dote subtilitatis exivit sponsus de clauso utero,¹² dote | [C 58b] agilitatis ambulavit super aquas, dote incorruptibilitatis et claritatis in transfiguratione emicuit.¹³

3°. per deducens ad impossibile patet idem.¹⁴ Nam si

¹ cognoverit O.

² visus o B.

³ vel A B.

⁴ unio A B C.

⁵ potest A B C.

⁶ esse *add.* A B C.

⁷ quam O.

⁸ dolosam O.

⁹ qualibet B.

¹⁰ una A.

¹¹⁻¹¹ ut ostenditur ut dico A B C.

¹² uthero B.

¹³ enituit O.

¹⁴ illud A B C.

The assumption of the humanity carries with it the blessedness of that humanity,

and the continuity of that blessedness;

as Pope Leo witnesses:

although whilst Christ was 'a pilgrim' and 'in the body,' that blessedness was only experienced by way of earnest (arraliter).

humanitas ypostatice copulata posset dimitti et sic dampnari pro peccato, et tam caro quam anima est personaliter ipsum Verbum; sequitur quod Verbum Dei peccare¹ poterit et dampnari; quod nefas² est dicere. Patet consequentia supposito
 5 fundamento, cum arguitur ab inferiori ad suum superius personale, cui per se competit accio personalis. Sequitur ergo—hec humanitas potest peccare: hec humanitas est persona Verbi: ergo persona Verbi potest peccare—. Nam persona Verbi nedum est hec³ humanitas, sed aliquid aliud³
 10 quia divinitas; ideo est superior⁴ vel communior quam⁴ est hec⁵ humanitas. Unde, sicut sequitur quod Filius Dei fuit natus humanitus, conversatus,⁶ passus, mortuus, et sepultus, et ascendit, eo quod humanitas, que fuit dictus Filius, sic se habuit; ita eciam sequeretur quod Verbum peccaret, si
 15 humanitas, que fuit dictum Verbum, peccaret.

Confirmatur ex testimonio moderniorum⁷ dicentium quod hec humanitas non posset⁵ ypostatice copulari peccando nisi Verbum exinde peccaret⁹; et, quod plus est,¹⁰ ratione unionis prioris Verbum denominatum est secundum
 20 moderniores jacuisse pro triduo in sepulcro, et ad sensum consimilem peccasse in casu, quo¹¹ natura dimissa pro tunc peccaverit. Que, rogo, causa diversitatis sensus Spiritus¹² Sancti in isto articulo fidei ‘Christus descendit ad inferos, fuit mortuus et sepultus;’ hoc est, non illa persona, sed
 25 pars eius pro tempore quo¹³ non fuit pars vel ypostatice copulata,¹⁴ sic se habuit; quin ad sensum simillimum concederet, quod natura dimissa et postmodum reassumpta, si peccaret interim, denominaret Filium sic peccare?¹⁵
 Ponatur ergo quod in die parasceves anima Christi¹⁶ per
 30 fecerit liberationem patrum a limbo,¹⁶ et pro tunc agitetur¹⁷ corpus a demone multos homines conquassando et quod in

Proof III.
 If the humanity of the Word can be dismissed, it becomes when dismissed liable to sin: i.e. the Word can sin: which is impossible.

The moderns admit that sin in the humanity of the Word implies sin in the Word.

And from this follow consequences so absurd,

¹ dei deprecari B.

² nefas B.

³⁻³ humanitas . . . aliud om. B

⁴ quam communior quam B.

⁵ ista; om. est O.

⁶ conversatus om. B

⁷ modernorum O.

⁸ potest B C.

⁹ peccaverit O.

¹⁰ est om. O.

¹¹ qua A B C.

¹² spiritus om. O.

¹³ qui O.

¹⁴ copulativa O.

¹⁵ peccaret O.

¹⁶⁻¹⁶ perfeceret libacionem patrum a limbo O.

¹⁷ agetur C.

as to prove that the hypothesis of the peccability of the human nature of the Word after dismissal is untenable.

sancto¹ sabbato † reuniatur² anima corpori suspensa ypostatica unione, et peccet ante nonam adulterio, homicidio, blasfemia, et omni genere peccatorum; et post nonam peniteat, et procreet legitime, ac juste condempnet multos ad mortem, assumpta humanitate in prima sabbati in unitatem [A 84b] suppositi Verbi Dei: quem casum | moderni admittunt et [O 222c] magis mirabiles tanquam necessario possibiles; in quo casu videtur juxta glosam quam dant³ articulis fidei quod⁴ omnes dicte operationes in triduo redundarent in Christum vel aliter fingeret⁵ ex instinctu Spiritus Sancti sensum impossi- 10 bilem et insolitum. Certum est itaque Christum non istos homines suffocasse,⁶ virginitatis laureolam⁷ ex procreacione seminis perdidisse, irregularitatem incurrisse, vel remansisse in eo vestigia peccatorum. Et | conformi ratione nec iacuit [C 59a] sepultus nec descendit ad inferos, nisi conformi ratione 15 denominationes predictae in casu⁸posito sibi insint,⁸ vel aliter dicatur sententia supradicta, quod mansit pro dicto triduo unio ypostatica ad utrumque.

If peccable men by grace have such bliss as to be inseparably united to God, much more is Christ by the hypostatic union inseparably united:

Ex istis colligitur quod, si beatus alius tantum adheret Deo quod non potest post beatitudinem dissolvi unio, qua est unus 20 spiritus cum eo⁹; multo magis natura Christi, que ultra hoc ypostatice est unita: ut si homo, qui potest peccare, habet per gratiam quod sit impeccabilis, immortalis, et sic de aliis que peioracionem sapiunt: quanto magis natura humana in fine bonitatis possibilis exaltata, que omnino peccare non poterit, 25

nor does the cry, 'My God, my God, why hast thou forsaken me?' Matt. xxvii. 47, imply a dissolution of the hypostatic union.

ab illa gracia dimitti non poterit. Unde, quamvis Mt. 27 secundum naturam completam creatam clamet Christus; 'Deus meus, Deus meus, utquid me dereliquisti?' non tamen dimisit ypostaticam unionem, sed dereliquit illud 'infirmum Dei,' quod est suppositum 'forcus' ad tempus, inconservatum 30 a¹⁰ persecucionibus et flagellacionibus Iudeorum; sed¹⁰ nun-

¹ isto C.

² reniatur A C; revivatur B; revinatur *in margine* C; reunciatur O; certe aut revinciatur aut reuniatur *legendum*.

⁴ quod *om.* O.

⁵ finge (*lacuna*) ex instinctu C; fig^t O.

⁶ suffocare O.

⁷ aureolam A B C.

⁸⁻⁸ sibi posito insunt A B; posito sibi nimit (*sic*) C.

⁹ cum eo *om.* O.

¹⁰⁻¹⁰ a persecutoribus et flagellacionibus; sed *om.* iudeorum A B C; a persecucionibus in flagellacionibus iudeorum sed O.

quam dimisit vel simpliciter dereliquit, quia dimissio dicit existenciam dimissi et separacionem ypostaticam ab eodem, quod non fuit in triduo.

Quod si quis in evidenciam huius veritatis olim famose
 5 expectat testimonium scripture, ecce Veritas Ioh. 10. allo-
 [B 129a] quitur Phariseos: 'non potest, inquit, solvi scriptura, | quem
 Pater sanctificavit et misit in mundum.' Pro cuius intel-
 lectu sunt tria notanda per ordinem.¹ Primo quod Veritas
 non loquitur de scriptura nostra artificiali aggregata ex
 10 ficturis² atramenti et pellibus mortuorum; tum quia talis
 scriptura cottidie per artifices potest solvi; tum eciam quia
 illi non competit sanctificacio et missio in mundum: sed illa
 scriptura est 'liber vite' cui inscribuntur omnia, cum sit
 intrinsecus Sermo Dei. Et ad illum sensum exponit Augusti-
 15 tinus Ome. 44.³ 'Forte, inquit, aliquis dicit⁴: Si pater
 eum sanctificavit, ⁵ergo aliquando non erat sanctus; sed si
 sic eum sanctificavit,⁵ quomodo genuit? ut enim sanctus
 esset, gignendo ei⁶ dedit, quia sanctum eum genuit.' Et
 respondet posterius ad obiectum. 'Si, inquit, quod sanctifica-
 20 tur aliquando, non erat sanctum; quomodo dicimus Deo Patri
 —"sanctificetur nomen tuum"—?' Ille ergo, qui est absolute
 necessario in se sanctus, fit sanctus⁷ in nobis per preveni-
 entem gratiam, noticiam, et operacionem, et confessionem
 meritoriam.⁸ Unde Spiritus Sanctus ad relinquendum nobis
 25 exemplar, quod loquitur de scriptura vitali, subdit in genere
 masculino — 'quem Pater sanctificavit' — innuendo nobis
 relacionem faciendam ad Filium. Mos⁹ enim est scripture
 et Augustini per ¹⁰adiectivos masculinos personas concipere
 et per neutros¹⁰ naturas. Et isti modo¹¹ loquendi alludit
 30 Apostolus ad Gall. 3^o; 'non, inquit,¹² dicit *seminibus* quasi
 in multis, sed *semini* tuo, qui est Christus.' Indubie, sicut
 [C 59b] sanctus | Apostolus notavit¹³ numerum, sic et genus.

The possibility of the dissolution of the compound nature of the Word into its elements is expressly denied in Holy Scripture, S. John x. 35, 36: where (in the Vulgate) in the words 'non potest solvi scriptura, quem Pater sanctificavit, etc.' (1) 'scriptura' refers not to writing with ink on parchment; Phil. iv. 3. Rev. iii. 5.

Matth. vi. 9.

for the masculine 'quem' proves that *scriptura* is equivalent to *Sermo Dei*, i.e. the personal Word of God:

Gal. iii. 16.

¹ pro ordine O.

⁴ diceret A B C.

⁶ et A B C.

⁹ mous O.

¹¹ moi A B.

² figuris A B C.

⁵⁻⁵ ergo . . . sanctificavit om. A B C.

⁷ firmiter O.

¹⁰⁻¹⁰ adiecciones masculinas—neutras A B C.

¹² enim A B C.

³ 48 O.

⁸ meritoriam. Ad. Undo (sic) C.

¹³ numeravit C M.

and (2) 'solvi' refers not to the separation of (a) the human soul from the body, S. John ii. 19, or of (b) the Father from the Son: but 2 Cor. i. 18.

2°. supponitur quod Veritas non loquitur de solucione mentis a corpore vel Patris a Filio in hoc dicto: de prima non, quia supra Ioh. 2°. dicit Veritas Iudeis | prophetice quod solverent [A 84c] templum corporis sui ab anima et ipse in tribus diebus excitaret illud. Cum ergo 'non fuit in eo *EST* et *NON*,' patet 5 quod hic non intellexit corpus non posse solvi ab anima. Nec alius sensus est pertinens; tum quia ligacio¹ et solucio est duarum naturarum ad invicem et non personarum eiusdem summe indivisibilis essencie; tum eciam, quia ille sensus fuisset dictis impertinens, non eis ambiguus. Ideo relin- 10

(3) to the separation of the deity from the humanity of Christ.

quitur 3°. per locum a sufficienti divisione quod intellexit insolubilitatem deitatis ab humanitate, quas expressit nomine 'scripture,' ut vel sic scrutarentur scripturas, que testimonium perhibent² de istis duabus naturis sic ypostatice copulatis. Unde et Ioh. 5. dicitur³ 'scrutamini⁴ scripturas 15 in quibus vos putatis vitam eternam habere, et ille sunt que testimonium perhibent² de me.' Non enim haberent evidenciam dicere quod blasfemat dicendo se esse Dei Filium naturalem appposito sufficienti scrutinio scripturarum. Nam and to their indissoluble union, the Scriptures, which Christ bade the Jews to search, bear ample witness:

si in lege scriptum sit de Messia vel Christo futuro in duabus 20 naturis et una ypostasi⁵—quod vinculum propter unionem⁶ ypostaticam ad infinitam personam non potest includi⁷ fine temporis, sicut potest unio participative deificatorum per Sermonem Dei⁸ factum ad eos et non eis personaliter copulatum—quomodo est color concludendi blasfemiam⁹ ex 25 assercione filiacionis naturalis? Medium autem per quod tenet ista inveccio est veritas quod 'non potest solvi' hec 'scriptura' ad sensum expositum. Nam ex illo¹⁰ sequitur quod sit natura increata in supposito Verbi, et cum¹¹ hoc natura creata temporaliter sed¹² insolubiliter copulata. Unde 30 signantissime Veritas dicit negativam quod 'non potest solvi scriptura;' quia, licet sancti in patria sint Deo inseparabiliter copulati, tamen contingentissime possunt solvi, cum sint pro

¹ ligamentum O; pertinens. Cum ligacio C.

³ dicit A B C.

⁶ unione O.

⁹ blasfemia A B C.

⁴ scruta num A C; scruta in B.

⁷ concludi A B C.

¹⁰ 2°. A B C.

¹¹ tamen C.

² prohibent O.

⁵ ypostasis B.

⁸ domini A B C.

¹² scilicet A B C.

tempore suo viantes¹ peccabiles. Homo autem assumptus
 [O 222d] a Verbo Dominus Iesus Christus pro nullo tempore peccare |
 poterit. ² Et patet conclusio.² Nec³ aliter haberent sancti
 doctores evidenciam imprecandi anathema eis qui concedunt
 5 dimissionem vel solutionem huiusmodi naturarum.

Sed contra illud obicitur. Quicquid Deus contingenter et
 libere contradictorie facit, potest alias eciam adnichilando⁴
 destruere: sed libere contradictorie assumpsit hominem:
 ergo potest nedum ipsum dimittere sed adnichilando⁴
 10 destruere.

Confirmatur tripliciter. Primo ex hoc, quod idem est
 iudicium de una creatura et qualibet, cum tanta sit utrobique
 divina libertas: sed aliquam creaturam Deus potest adni-
 chilare: ergo⁵ quamlibet. 2^o. per hoc quod aliter Deus esset
 [C 60a] necessitatus ad conservandam dictam unionem, | et sic non
 libere contradictorie eam servat. 3^o. ex hoc quod Deus non
 esset omnipotens, nisi posset tam contingentem et fragilem⁶
 nedum dissolvere,⁷ sed et adnichilare.⁷ Tales⁸ sunt multe⁸
 instancie, que omnes currunt sub uno circulo quod Deus non

20 esset omnipotens nisi posset in talia. Vel taliter⁹ arguunt
 per locum a simili;— | Si Deus creare poterit et utrobique
 [B 129b] ¹⁰ tanta est ¹⁰ distancia; ergo per idem ¹¹ adnichilare poterit.

Pro isto dico sicut alias sepe dixi quod ad omnipoten-
 ciam Dei consequitur perficere construere et non destruere,
 25 creare¹² et non adnichilare; et sic de actibus positivis priva-
 tionibus repugnantibus separatis. Unde sicut repugnat¹³

[A 84d] pure creaturam esse et non posse deficere, sic repugnat |
 omnipotentie Creatoris posse adnichilare peiorare dampnifi-
 care vel de¹⁴ se destruere creaturam. Peccatum autem¹⁵
 30 accidens ratione peccati punit vel meliorando consumit.¹⁶

¹ euantes O.²⁻² ut patet oculo A B C.³ nam C.⁴ anichilando ut infra saepius A B C.⁵ in *add.* O.⁶ nedum *prima manu* nodum *altera manu* A C; nodum B; nedum O; nisi posset creaturam tam contingentem dissolvere M; et certe aut creaturam *supplendum* aut unionem *subaudiendum* est.⁷⁻⁷ sed et adnichilare *om.* O M; et *om.* B.⁸⁻⁸ sunt multe *om.* A B C.⁹ aliter O.¹⁰⁻¹⁰ est tanta B C. est *carifata* A.¹¹ perinde O.¹² creare *om.* O.¹³ repugnant O.¹⁴ per O.¹⁵ autem *om.* O.¹⁶ consumit C.

and the doctors of the church rightly anathematize those who teach otherwise.

Objection. God being as free to destroy, as he is to create, having freely assumed man, he can as freely annihilate, much more dismiss him.

Threefold confirmation. 1. Based on the unlimited range of the Divine freedom.

2. If God cannot dissolve, he cannot freely maintain this union.

3. God would not be omnipotent, if he could not dissolve, nay, annihilate so contingent a union.

[4.] God's power is equally near for creation or for destruction.

Answer. Omnipotence acts constructively, not destructively, positively not privatively.

Et sic ex omnipotencia Dei sequitur oppositum predictorum et patet quod assumptum est impossibile.

Threefold exemplification of the author's theory of omnipotence. 1. Logical. God produced time:

Ps. lxxiv. 17. but he cannot destroy it.

Mark ii. 28.

Pro cuius¹ intellectu pono triplex exemplum ut alias posui. Primum logicum. Nam Deus produxit tempus perpetuum, sicut testatur scriptura et sepe meminit Augustinus. Nam 5 Ps. 73.² dicitur 'estatem et ver tu plasmasti ea.'³ Et idem est iudicium de⁴ toto tempore,⁴ et signanter dicit Veritas Marc. 2^c. quod 'Filius hominis est dominus sabbati' et sic Deus. Et tamen notum est quod Deus de potencia absoluta non potest tempus perpetuum⁵ adnichilare sive destruere, 10 ymo, quod plus est, tempus vel motum finire ante finem sue periodi naturalis. Modicus ergo color est concludere, si Deus libere contradictorie datum effectum produxerit, quod potest ipsum destruere.

2. Natural. God created the world, but he cannot destroy it, or any other substance: else he would create a want in himself.

2^m exemplum⁶ naturale est de hoc⁶ quod Deus libere con- 15 dicitur produxit mundum ex nichilo et tamen non potest ipsum destruere nec aliam substancialem essenciam ut patet in materia *De Adnichilacione*, ne fiat vacuum vel defectus in Deo formaliter.

3. Metaphysical. God cannot annul the past truth that I existed.

3^m exemplum est methaphisicum. Nam Deus produxit 20 veritatem talem, de preterito me fuisse, et hoc liberrime contingenter; et tamen 'notum est quod'⁷ de potencia sua absoluta non potest ipsam destruere vel eius desicionem⁸ permittere.

God's action is necessarily towards good, advancing towards actual existence, not declining towards non-existence or evil in any form.

Talia quotlibet exempla reliquit nobis Deus, ut considerare- 25 mus eius bonitatem et naturalem condicionem ad positive posse bene agere et non male. Sicut enim est actus purus non admixtus⁹ potencia ante⁹ actum, sic potest per se proficiendo tendere in esse positivum, et non deficiendo per se tendere in¹⁰ non esse, ut, licet modicum sit, mentiri vel 30 aliter peccando male agere; Deus tamen ex omnipotencia hoc non potest.

Et utinam nos¹¹ scolastici, nescientes probare vel

¹ protinus C.

⁴⁻⁴ causa creature A B C.

⁷⁻⁷ notum . . . quod om. A B.

⁸ desicionem A B C M; designacionem O; an destructionem legendum?

⁹ potencia ad A B C.

² 25 A B C; 72 O.

⁵ perpetuum om. O.

¹⁰ et O.

³ eam B.

⁶ "est" naturale hoc A B C.

¹¹ nō (non) O.

[C 60b] sophisticè secundum vivacem¹ scintillam evidencie | tales casus, insisteremus circa noticiam et deteccionem² substrate necessarie veritatis a nobis hodie plurimum occultate propter inanem occupacionem circa conclusiones impossibiles, que ex 5 principiis impossibilibus consecuntur³: ut patet specialiter de casibus quibus ponitur Deum creaturam suam adnichilare, vel Verbum naturas prius assumptas dimittere ac alias personas in eisdem naturis assumendo communicare. Conceditur ergo quod, sicut libere contradictorie et per consequens 10 contingentissime assumpsit hominem, sic potest absolute necessario nunc et semper facere vel⁴ causare quod neminem assumpsit, et quod non est vel⁵ fuit vel erit aliqua creatura, ymo quod ipsummet non fuit vel⁶ erit amplius Verbum Dei. Patet hoc, posito quod non sit tempus. Sed 15 absit ex isto concludere quod Deus potest quidquam adnichilare, vel facere tempus aut unionem predictam cessare. Talis enim non foret potencia contradiccionis ut ad affirmacionem et negacionem, sed potencia adnichilacionis,⁷ destruccionis, sive privacionis. Et patet solucio ad primam 20 confirmacionem cum secunda. Deus enim necessitat se volucionibus⁸ eternis ad omne quod efficit, et tamen non potest efficere nisi summe libere contingenter, cum necessitas illa non sit coaccionis a causa superiori limitante; et per [A 85a] consequens nec pure naturalis inclinacionis, | sed necessitas 25 supposicionis, ut alias diffuse exposui. Et patet ad terciam quod Deus non est omnipotens, si posset vinculum dicte corrigie denodare.

Et quoad argumenta fundata in loco a simili, vellem quod sic arguentes attenderent et stabilirent sufficientem similitudinem argumentis,⁹ et non quererent questiones novas induendo habitum responsalis vel dicendo negativas, quod ipsi nesciunt racionem diversitatis et alia multa verba preter

We schoolmen ought to abandon sophistical discussion, and earnestly search for necessary truth, now-a-days much lost sight of because of our futile efforts to track impossible conclusions from impossible premisses: e.g. If time be not (i.e. if the category under which every possible predication is made be annulled), and if God willed otherwise than he actually has willed, there might follow the possibility of the non-assumption of humanity, of the non-existence of any creature, even of the non-existence of the Word. But this only amounts to the possibility of inserting or withdrawing negations in a logical arrangement of words: not to the actual power of annihilating things. And it does not follow that God can annihilate anything at all, or cause time or the aforesaid union to cease. For God necessitates his own action by his own eternal purposes; and this necessitation, arising from his own being, is no limitation of his absolute freedom. Thus the objection and the confirmations of it (p. 75, ll. 6-20) 1. 2. 3. are answered; and as to [4] (p. 75, l. 21) it rests upon an unproven analogy;

¹ unitatem O.

² decepcionem create in marg. A; vel deteccionem substrate B; et deteccionem substrate C.

³ con- om. A B C.

⁴ vel om. O.

⁵ volucionibus A B C O.

⁶ nichil O.

⁷ argumenti A B C.

⁸ vel om. A B C.

⁹ adilacionis (sic) O.

scolastica. Unde quando assumitur quod tanta est distancia
and is a mere begging of the question. inter terminos creacionis sicut inter terminos adnichilacionis,
pure petitur quod antea probaretur. Oporteret¹ ergo primo
fundare existenciam adnichilacionis vel eius possibilitatem,
et post sollicitari de eius terminis. Sed hoc non probabitur⁵
antequam | humanitas Christi sit soluta.² [O 223a]

Corollary I.
Neither created nature could be the humanity in Christ, unless it were assumed in hypostatic union by the word.

Ex istis videtur corelarie³ sequi primo quod neutra natura
creata in Christo posset esse humanitas, nisi a Verbo yposta-
tice sit⁴ assumpta. Patet ex hoc quod aliter | natura, que [B 130a]
est Christus, dampnificari⁵ poterit; et sic Christus: si enim 10
humanitas Christi posset fuisse⁶ individuum speciei hominis
et non Christus, tunc posset peccasse ut unus homo fuisse⁷
alius. Quorum opposita hic suppono, ponendo quod assumptio
ypostatica a Verbo Dei consequitur⁸ ad hominem Iesum,
sicut passio consequitur⁹ ad subiectum. 15

Corollary II.
The humanity actually thus assumed was the only humanity which it was possible to the Word to assume. The grounds of this corollary to be further discussed later (ch. viii. p. 125).
Corollary III.
Neither the Father nor the Holy Spirit could have become incarnate. This subject also to be discussed at greater length below (ch. vi. p. 86).

2^o. sequitur quod nullam humanitatem aliam Verbum
potuit ypostatice assumpsisse. Patet ex hoc, quod aliter
Christus posset¹⁰ fuisse alius et¹¹ per consequens alia persona,
ut post ostendetur.¹² Cum ergo¹³ consequens sit impossibile,
patet quod antecedens inferius.¹⁴ | [C 61a]

3^o.¹⁵ sequitur quod nec Pater nec Donum incarnari
potuit,¹⁶ quia aliter Filius posset¹⁷ esse humanus pater
patris. Cum ergo minimum inconsequens¹⁸ sit Deo impos-
sibile absolute, ut capit Anselmus de Incarnacione Verbi
cap 6^o, patet intentum. Ista tamen dicta erunt magis 25
evidencia postmodum, cum iuxta posite fuerint sentencie
modernorum. Nam iste sunt conclusiones Anselmi Cur
Deus Homo 6^o. et de Incarnacione 7^o. et 9^o.

All the authori-
ties, such as Augustine and Anselm, which may be alleged in opposition to

Ad omnes¹⁹ auctoritates vel dicta auctorum in oppositum
alleganda dicitur, sicut in materia *De Adnichilacione*, quod 30
intelligenda sunt condicionaliter, quod Deus ex se habet

¹ oportet A B C.

² solita O.

³ correlarie A B C.

⁴ sint A.

⁵ dampnari A B C; dāpnira O.

⁶ esse A B C.

⁷ fuisse om. A B C.

⁸ censetur B C.

⁹ censetur C.

¹⁰ potuisset A B C.

¹¹ non add. O.

¹² ostenditur O.

¹³ ergo om. C.

¹⁴ inferens A B C.

¹⁵ sic add. O.

¹⁶ poterit O.

¹⁷ potest A C; potuisset B.

¹⁸ inconues (i.e. inconveniens) O M.

¹⁹ oppositum A B C.

potenciam sufficientem: unde potest in talia si voluerit, vel si illa possint¹ fieri. Sic enim dicit Augustinus contra Maximinianum, quod Deus potuit alium filium produxisse. Et isto modo loquendi sepe utitur venerabilis Anselmus, ut 5 patet 2°. Cur Deus Homo cap. 5. Et ex hoc processerunt omnes sollicitaciones² inanes quid illo posito sequeretur.² Verumptamen magna consideracio est et nobis inscrutabilis,⁴ unde Deus voluit illum hominem pre ceteris assumpsisse, quod rememorat Augustinus Enchiridion 3°. Profecto modus 10 iste, quo natus est Christus de Spiritu Sancto non ut eius filius de Maria virgine, ⁴ sic insinuat⁴ nobis gratiam Dei, qua homo, nullis precedentibus meritis in ipso exordio nature sue, quo esse cepit, Verbo Dei copularetur in tantam persone unitatem ut idem ipse esset Filius Dei qui filius hominis; 15 ac sic nature humane suscepcione fieret quodammodo ipsa gracia illi homini naturalis que nullum peccatum posset admittere.

Oportet ergo theologum capere tanquam principium quod Deus libere⁵ contradictorie⁶ assumpsit illum hominem sicut 20 libere contradictorie⁶ produxit fabricam⁷ huius mundi, et huiusmodi effectuum⁷ causa est eterna⁸ Dei volucio,⁹ et per consequens essencia ac bonitas Dei nostri cuius non est [A85b] querenda causa ulterior. Et sicut respondetur | querenti,¹⁰ 'Quare Deus produxit mundum in illo loco vel in illo 25 tempore potius quam quocunque alio?'—¹¹ quod hoc est necessarium ex suppositione, eo quod non posset illum mundum producere nisi ipsum produceret in illo loco et in illo tempore¹¹; ita respondetur querenti—'Quare Deus assumpsit illum hominem?'—quod hoc est quia Deus voluit 30 assumere hominem ad complecionem sue fabrice, et non potuit

¹ talia *add.* A B C.

²⁻² omnes sollicitaciones inanes qui illo posito sequetur A B C; homines sollicitantes et amc^o (? *anzii*) quid illo posito sequeretur O.

³ instrumentabilis O.

⁴ liberrime A B C.

⁵⁻⁷ huiusmodi et huius effectus A B C; huius mundi et huius effectuum O.

⁸ trina A B.

¹⁰ querenti *om.* A B C.

³⁻⁴ sicut filius insinuat O.

⁶⁻⁶ assumpsit . . . contradictorie *om.* A B C.

⁹ volucio O, *cf.* p. 77, n. 8.

¹¹⁻¹¹ quod . . . tempore *om.* B.

the author's conclusions, are to be understood as speaking conditionally: they put imaginary cases; but as to the real facts they are at one with the author:

so Augustine in passage quoted.

The ultimate ground of our belief is the eternal purpose of God, *i.e.* his being and goodness, and beyond this we cannot go.

God willed to assume man in place and in time in order to complete his work.

assumpsisse hominem, nisi illum hominem¹ assumpsisset. Sicut enim ille locus et illud tempus individuatur ab illo mundo, sic quod ubicunque vel quodocunque Deus² produxerit³ illum mundum, hoc fecisset in illo loco et in illo tempore. Sic illa humanitas, que est Iesus,⁴ sufficienter individuatur a Verbo, sic quod posita illa consequitur suppositacio sui a Verbo; et quamcumque aliam humanitatem per impossibile | [C 61b] Verbum assumpsisset⁵ illa humanitas foret Iesus. Dimissis ergo casibus et conclusionibus ex illis inaniter coniecturatis,⁶ teneamus confessionem quod dicta 'scriptura solvi non potest'⁷; quia, si non fallor, maior pars heresum circa incarnationem Christi in isto devio titubavit.⁸

God having so assumed man, Scriptura solvi non potest—the Word cannot be dissolved.

This is the point at which heretics for the most part stumble: saying that Christ is mere man, not God; or pure spirit and not a bodily substance composed of body and soul. Enumeration of heresies in this connection. Ebionitae, Theodosiani, Pauliniani, Photinus, and Philaster denied the divinity of Christ:

Nam aliqui ponebant Christum esse purum hominem et non Deum: aliqui autem e contra dixerunt ipsum esse purum spiritum et non substantiam corpoream ex corpore et anima compositam. In prima parte erant Ebionite tempore beati Iohannis evangeliste dicentes Christum esse purum hominem et non Deum; et ista est heresis quam recitat Augustinus in libro suo de Heresibus. Post eos consecuti sunt Theodosiani heretici, qui divinitatem Christi conformiter negaverunt; et hec est Heresis 33. Post eos consecuti sunt Pauliniani, qui negaverunt Christum semper fuisse,⁹ quia non antequam fuit natus de virgine, et, ut verbis utar Augustini, 'Christum non aliquid amplius quam hominem putaverunt'; et illa est Heresis 44. Et post eos consecuti sunt Photinus et Philaster¹⁰ cum suis discipulis eadem heresi dampnati, ut recitat Augustinus Heresi 49. Postea consecuti sunt Arriani et Appollinariste negantes tam Christi divinitatem quam¹¹ eius humanitatem ut¹¹ recitat Augustinus Heresi 49 et 55. Meicagismonite¹² negant cum Arrianis eandem esse substantiam Patris et Filii,¹³ ut recitat Augustinus Heresi 58. Proclianiste et Patriciani¹⁴ negaverunt Christi humanitatem,

the Ariani and Apollinaristae denied both his divinity and his humanity: the Meicagismonite denied his consubstantiality with the Father: the Proclianistae and Patriciani his humanity:

¹ hominem *om.* O.

⁴ Christus O.

⁷ possit A C; poterit O.

⁹ fuisset O.

¹¹⁻¹¹ eius . . . ut *om.* A B C.

¹³ patrem et filium A B C.

² deus *om.* A B C.

⁵ assupserit (*sic*) O.

⁸ titubant A B C; tutubavit O.

¹⁰ fotinus et siliaster A B C; fotinus et filaster O.

¹² Meitangismonte A B C.

¹⁴⁻¹⁴ Pelianiste et princiani A B C.

³ produxisset A B.

⁶ communicatis O.

ut patet Heresibus 60 et 61. Et postea consecuti sunt Priscillianiste¹ dicentes cum Manicheis² quod nulla caro est a Deo bono sed a Deo malo, et per consequens Christus non est Deus³ et homo. Hi autem secundum Augustinum

[O 223b] Heresi 70 apocrypha sumpserunt tanquam autentica,⁴ scripturam sacram vertentes ut hodie ad suam heresim confir-

[B 130b] mandam.⁵ Sed et Sabelliani erraverunt⁶ in divinitate Christi concedentes confuse Patrem esse Filium et Spiritum Sanctum,⁷ seducti paralogismo vocato expositorio, ut ibi

10 recitat Augustinus. Nona heresis,⁸ quam Augustinus recitat 73, posuit divinitatem⁹ doluisse⁹ cum figeretur¹⁰ caro Christi in cruce: et isti, sicut Patripassiani, haberent hodie fautores plurimos.

Nam ut asserunt negantes formas universales, ista foret 15 ratio insolubilis lumini¹¹ naturali—Filius Dei patitur, et ipse est deitas; ergo deitas patitur sive dolet—.Et eadem deduccio valeret Sabellianis—Si Verbum patitur, et ipsum est eadem essentia vel substantia in numero, que¹² Pater vel Donum; ergo¹³ uterque eorum¹³ patitur; et per idem 20 quilibet persona divina indifferenter fuit homo, nascitur de

[A 85c] virgine et suscepit omnem predicacionem temporalem, quam Verbum suscepit¹⁴—.Et confirmacio illius est quod

[C 62a] maior est unio Verbi ad naturam divinam | ac personarum ad invicem¹⁵ quam est corporis ad animam; sed anima 25 naturaliter compatitur corpori; ergo multo magis tam deitas quam utraque persona compatitur Christo passo.

Sed constat nutritis in materia *De Universalibus* quod substantia, essentia, vel natura divina, quod idem est,¹⁶ non potest pati ab aliquo vel moveri. Nec est color—si persona, 30 que est communis humanitas, patitur, tunc et illa—cum natura communis abstracta non recipit formaliter predicaciones huiusmodi personales. Et multo evidencius non

The Priscillianists and Manichei, affirming that matter is evil, deny that Christ is God and man: but Augustine refutes them and shows that they give to apocryphal writings the value of holy scripture.

The Sabelliani, confusing the Persons of the Trinity, deny Christ's divinity.

Another heresy which asserted that the divine nature suffered pain at the crucifixion, as well as the error of the Patripassians, would receive much support nowadays.

The Patripassian heresy, as also the Sabellian, arise from the confusion of thought involved in the denial or ignorance of the true doctrine of universals.

For, in accordance with the true doctrine [of Realism], a common substance, essence, or nature does not admit predications proper only to individuals: therefore it is not the divine nature,

¹ Priolianiste A B C; plalianiste (sic) O.

³ deus bis A B.

⁶ errant O.

⁹⁻⁹ dicentem doluisse A B C; divinitatem dissoluisse O.

¹¹ lumine A B C.

¹⁴ suscipit O.

¹⁶ est om. A B C.

⁴ autenticam O.

⁷ sanctum om. A B C.

¹² vel add. A.

¹⁵ ad idem A B C.

² macheis O.

⁵ confrigendam O.

⁸ heresi A B C.

¹⁰ fugeretur O.

¹³⁻¹³ utraque illarum O.

A inter ad et idem add. verbum in margine.

but the divine *Person*, who is also an individual belonging to *human nature*; in other words, it is the divine nature differentiated by the assumption of *humanity*, which suffers; not the Father [nor the Spirit] but the Incarnate Son.

oportet Patrem pati, etsi Filius, qui est alia persona et eadem essentia paciatur. Nec esset possibile Verbum pati, Patre non passo; nisi Verbum esset tam aliquid quod non est¹ Pater, quam persona alia quam est Pater. Unde, cum, Verbum sit assumpta humanitas plus distans a Patre quam 5 corpus ab anima, patet quod nec est color concludere—Si anima compatitur corpori, cum utraque sit eadem persona hominis; quod² per idem Pater compatitur Filio—cum inter eos sit distincio personalis. Unde tales paralogismi heretici plus placent hodie tam iuvenibus quam adultis quam argu- 10 menta solida scripturarum. Unde ignorantibus naturam universalium videtur ista deducio sophistica insolubile argumentum—Si Petrus ridet, Paulus comedit,³ et sic de aliis actibus personalibus; et omnis homo est natura specifica; ergo illa natura specifica sic ridet⁴ aut aliter per- 15 sonaliter operatur—.Et tales argucie, locum et tempus occupantes, ponunt placentes⁵ plurimis in numerum evidenciarum probabiliium, sed indubie ut Tharsites.⁶ Alias autem declaravi in materia *De Universalibus*, quod communis humanitas non ridet vel comedit, quamvis sit quelibet per- 20 sona hominis, que sic facit. Correspondenter communis deitas non gignit nec gignitur, nec gaudet humanitus nec tristatur; quamvis sit Pater qui gignit, Verbum quod gignitur et secundum assumptum hominem⁷ supra alios mortales patitur et tristatur. Tales intricaciones sophisticas 25 decet theologis⁸ evitando cognoscere, cum sint superficiales colores venenosas hereses palliantes et incautos in logica in errores plurimos inducentes. Et hec est ratio quare Augustinus tam sedule recitat hereses de Christo cum suis evidenciis ut caucius caveantur.⁹

30

The Nestorian and Eutybian heresies

Sed inter omnes hereses Nestoriana et Eutichiana sunt hodie eo diligencius precavende, quo theologi eciam 'qui videntur aliquid' sunt iam ad sapiendum predictas hereses Gal. ii. 6.

¹ esset B C. *pr. man.* C. *alt. man. est.*

² et O.

³ comedet O.

⁴ vel comedet *add.* O. ⁵ placenter O; *fo: sit in* ponuntur placentes *verius legendum?*

⁶ tarlites O.

⁷ omnis O.

⁸ theologum O.

⁹ teneantur C.

prones. Scribit enim Augustinus de Heresi 89 et 90 in fine libri sui De Heresibus, quod Nestorius episcopus contra fidem catholicam dogmatizare ausus est, Christum Dominum Deum nostrum hominem esse tantum; nec illud, quod

are most dangerous in our time.

5 'mediator Dei et hominum' effectus est, in utero virginis de

The Nestorians held that Christ is only man; not that the God-man was conceived, born, and suffered: but that [after his conception] God was blended with man;

[C 62b] Spiritu Sancto fuisse conceptum; sed | postea Deum homini¹ fuisse permixtum, nec Deum-hominem fuisse passum sepultumque² dicebat; evacuare³ contendens omne nostrum remedium, quo Verbum Dei hominem sic suscipere dignatus est

10 in utero virginis, ut una persona fieret Dei et hominis; propter quod sic signanter natus, passus, mortuus, et pro nostris peccatis resurgens, ascendit in celum. Vidit enim iste⁴ Nestorius quod humanitas assumpta non fuit divinitas,⁵

so that in Christ there were two persons; and Christ is either the aggregate of these, or the Person of the Word did not suffer. Thus the error of Nestorius lay in not perceiving how two most different natures may be either of them the same person: and Nestorius was so understood by all the chief doctors before Peter the Lombard;

et hinc paralogisatus credidit⁶ quod non fuit Verbum Dei,

15 concedens cum heresi 73 quod Verbum non patitur nisi

[A 85d] divinitas⁵ paciatur; et sic, cum |⁷ illam esse personam sit suppositum,⁷ dixit quod in Christo fuerunt due persone; et per consequens Christus vel⁸ esset aggregatum ex his, vel persona Verbi non passionata humanitus, ut nec passa,

who, one and all, insisted on the unity of the Person of Christ, [albeit consisting of both a divine and a human nature] being as real as the unity of person in a man, albeit consisting of both body and soul.

20 mortua, nec sepulta; quia non vidit quomodo due tam distantes nature possent⁹ esse utraque eadem persona.

Quidquid autem moderni dixerunt, illo modo intelligunt eum Augustinus, Boecius, Anselmus, et alii capitales doctores concorditer ante Petrum Lombardum.¹⁰ Aliter enim non

The Eutychians with the Apollinarists, recoiling from the Nestorian error,

25 tam crebro dicent,¹¹ quod utraque natura tam corpus quam anima est eadem persona hominis; et quod in Christo tam divinitas⁵ quam humanitas est eadem persona Verbi¹²; et

quod aliquid,¹³ quod nos sumus, recenter factum est¹⁴ Verbum; ut dicit Augustinus super Ps. 80. Ome. 48, 2^o de Visitacione

[B 131a] Infir | morum et alibi.

Eutyciani autem¹⁵ volentes declinare a Nestorianis cum Apollinaristis coinciderant in caribdim, negantes naturam

¹ hominem A B C.

² que om. O.

³ vacuare O.

⁴ iste om. A B C.

⁵ deitas A B C.

⁶ credit O.

⁷⁻⁷ illam humanitatem esse personam suppositum O; "personam" (sic cum noto transpositionis signo) A B C.

⁸ nec O.

⁹ posset O.

¹⁰ lûbardum O.

¹¹ docerent O.

¹² verbi om. O.

¹³ aliud A B C.

¹⁴ esse O.

¹⁵ aliud A B C.

denied the reality of the human nature assumed by the Word: and thus dehumanizing the Head, they deprive the members of Christ's Body of the benefits of the Incarnation and Passion.

nostram cum proprietatibus | et accidentibus ipsam consequentibus per veram humanitatis assumptionem fuisse in Christo, et per consequens omnes acciones vel denominationes humanas negant ¹ esse in Christo ¹ formaliter, nescientes exinde consequi quod ² toti corpori Christi mistico auferri ⁵ oporteat que capiti defuissent; ut, si Christus non patitur vel meretur, multo evidencius nullum ³ membrum; cum in capite exemplari oporteat quidquid perfeccionis ⁴ fuerit esse in posteriores derivatum.⁴

Unde Iudei tempore Christi laboraverunt in ista heresi ¹⁰ negantes Christi divinitatem; ut patet Ioh. 10. 'Non, inquit, de bono opere lapidamus ⁵ te, sed de blasphemia; quia tu, homo cum sis, facis te ipsum Deum.' Sed in ista heresi exorbitant Sarraceni ⁶ dicentes Iesum prophetam eximum sed non Deum. 15

Avoiding these and such like heresies, we should with the Church assert that Christ is two complete substances (*i. e.* natures), viz. God-head and manhood;

Iste sunt ⁷ hereses, quas cum similibus oportet cavere de Christo, confitendo cum ecclesia ⁸ duas plenas substancias esse Christum, deitatem ⁹ scilicet et humanitatem; ita quod eadem persona sit perfectus Deus et perfectus homo ex anima rationali et carne in persona Verbi ¹⁰ secundum ²⁰ ydemptitatem ypostaticam indissolubiliter coniunctis. Et hinc dicit sanctus evangelista 1 Ioh. 4.¹¹ 'Omnis, inquit, spiritus,¹² qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est; et omnis spiritus, qui *solvit* Iesum, ex Deo non est; et hic est antichristus de quo audistis quoniam ¹³ ²⁵

and that of these indissolubly, personally and formally united in hypostatic identity consists the Person of Jesus Christ.

venit, et nunc iam in mundo est.' Oportet ergo volentem | [C 63a] infringere ¹⁴ latebras antichristi confiteri deitatem ⁹ et ¹⁵ humanitatem insolubiliter, personaliter, et formaliter inesse ¹⁵ Domino nostro ¹⁶ Iesu Christo.

¹⁻¹ inesse Christo A B C.

² quot A B C.

³ ullum B.

⁴⁻⁴ fuerit esse in posteros derivatum A B C; fuerit in posteros derivatum O.

⁵ laudamus C.

⁶ sarrasseni O.

⁷ autem A B C.

⁸ ecclis O.

⁹ divinitatem O ut *saepe* infra.

¹⁰ verbi *om.* O.

¹¹ 40 O.

¹² scs O.

¹³ quam A B C.

¹⁴ añfugere. (*Qu.* añfugere?) O.

¹⁵⁻¹⁵ humanitatem personaliter inesse *ceteris om.* A B C.

¹⁶ nostro *om.* O.

Cap. VI.

[*Ostendit quod Christus sit univoce homo cum aliis hominibus; et respondendo obiectibus declarat quod Christus est, secundum multorum doctorum testimonia, creatura.*

This chapter (A) shows that Christ is a man literally and in the same sense as other men are men; and by the discussion of objections to this statement (B) illustrates further the thesis of Chap. I., that Christ is a creature, in accordance with the testimony of many weighty authorities.]

A. — Threefold proof that Christ is a man without metaphor or equivocation, in the same sense as any one of his brethren.

1. — Christ consists of the same elements as we ourselves do, *i.e.* of body and spirit: he is therefore a complete man, and so a man simply, the same in kind (in specie) with his fellowmen.

For (1) neither body nor spirit (which are qualitative parts of a subject) exist in specie (*i.e.* as individuals of a species): but such existence belongs only to the subject of which they are parts.

And since Christ in his divinity cannot belong to a species, nor can his humanity have an individual existence in specie; Christ himself must be the subject having such existence, and the species to which he belongs must be the human species.

Ex istis videtur consequi quod Christus sit univoce homo cum quolibet fratre suo. Probatur tripliciter. Primo sic.

Christus est anima eiusdem rationis cum nostra, sicut et

5 corpus eiusdem specificæ rationis, que etiam univoce copulatur; ergo est univoce completa humanitas, et sic homo.

Non enim est possibile aliquid complete principiari ex principiis omnino similibus cum adequatis principiis, ex quibus principiatur aliquid, nisi conveniat in natura. Cum ergo

10 humanitas Christi et cuiuscunque alterius hominis sic se respiciunt, sequitur quod sunt idem in specie. Aliter enim

Christus non esset potius homo quam ydolum vel ymago; homo enim solum equivoce non est homo.

Confirmatur primo ex hoc, quod nec corpus nec anima,

15 cum sit pars qualitativa suppositi, est¹ per se in specie, sed ipsum suppositum, ad cuius² speciem partes³ huiusmodi reducuntur. Cum ergo Christus secundum deitatem non sit

[A 86a] in specie, nec humanitas eius est per se in specie, | ut dicunt

negantes ipsam esse suppositum; relinquitur quod Christus

20 sit suppositum per se in specie. Sed in qua, rogo, si non

⁴ fuerit in humana.⁴ Nec audebit catholicus dicere quod

corpus et anima Christi erant solum fantastica non consimilis speciei cum partibus aliorum hominum. Quando autem

¹ est om. O.

² eius O.

³ per consequens A B C.

⁴⁻⁴ fuerat in humana A B C.

Another way of stating this argument adapted to meet Nominalists.

communicatur cum hominibus ponentibus—'omnia universalia esse signa,'—oportet aliter loqui: ut posito, ¹quod omnis natura ¹humana sit assumpta ²a Verbo, et ipsum proferat voces et ³scripta talia—'homo est animal rationale' ⁴—et correspondenter eliciat conceptus ut nos facimus; tunc sicut ⁵non exinde deficeret species humana ex parte rei, sic ⁵forent talia signa univoca vera ut prius, posito quod isti conceptus maneant post assumptiones significantes ⁶naturaliter et univoce sicut ante. Aliter enim, solo Christo existente de specie humana, vere sciret ad sensum ⁷univocum priorem ¹⁰nedum quod nemo est Deus, sed quod nemo est animal; cum species non esset, deficiente quocunque eius supposito. ⁸Quod videtur mihi insanum dicere, cum Christus maxime perficeret genus suum; et per consequens si omnis homo sit Deus, non exinde tollitur species hominis. 15

And (2) Christ is *formally* man with a humanity (i.e. *form* of man) like the humanity of other men: and when different individuals participate in a common *form*, that *form* can be predicated of each of them literally and in the same sense.

2^o. confirmatur ex hoc quod Christus est formaliter homo humanitate consimilis rationis cum humanitate alterius: ergo est univoce homo cum alio. Patet consequentia eo quod, quantumcunque ⁹subiecta variantur, dummodo ¹⁰forme, a quibus recipiunt predicaciones huiusmodi, sunt consimilis rationis, predicaciones sunt univoce; ut, quantumcunque ¹¹subiecta corpora ¹¹variantur, dummodo habent per totum albedines consimilis rationis, sunt alba univoce. ¹²Quod autem humanitates ¹³Christi et aliorum essentialiter conveniunt exinde evidet, | quod dimissa humanitate foret [C 63b] illa consimilis rationis cum alia; ergo cum unio sit sibi accidentalis, eo quod potest ¹⁴manere eadem essentia denudata ¹⁵; sequitur quod stante unione erit eiusdem rationis substancialis ¹⁶ cum alia.

And (3) neither the Father, nor the Spirit, but only Christ is man: since Christ is in closer relation to man than the Father or Spirit is,

3^o. confirmatur ex hoc quod Christus est homo, et non ³⁰Pater neque ¹⁷Donum; quod non esset, nisi Christus plus conveniret ¹⁸ cum homine quam Pater; ergo est maior con-

¹ posito

natura (*sic cum lacuna*) O.

² servata B; asserta C.

³ vel A B C.

⁴ animal *om.* C; rationale *om.* O.

⁵ sit B; sicut C.

⁶ signantes A B C.

⁷ sensus O.

⁸ supposita O.

⁹ et *add.* O.

¹⁰ dñi nō O.

^{11, 11} substrata corporum A B C.

¹² unitate A C; veritate B.

¹³ humanitas A B C.

¹⁴ possunt O.

¹⁵ denudata *om.* cum lacuna O.

¹⁶ substancialis *om.* O.

¹⁷ vel A B C.

¹⁸ inveniret O.

[B131b] veniencia Christi ad hominem, quam Patris ad hominem, |
 vel quam ante assumptionem fuerat. Et cum ¹ non sit
 pertinens veniencia nisi vel in genere vel in specie,
 sequitur ¹ quod Christus factus homo convenit in genere
 5 cum aliis hominibus, et per idem in specie ²; quia aliter non
 foret humanitate nobis similior quam perante, cum con-
 veniencia presupponit unionem.³ Noto ergo gradu ⁴ simili-
 tudinis ⁵ vel veniencie, tunc, cum omnis veniencia
 accidentalis presupponit venienciam substantie generalem,
 10 oportet quod secundum humanitatem, qua factus est nobis
 similis, conveniat nobiscum in ⁶ genere vel in ⁶ specie, cum
 veniencia in humanitate sit alterius rationis ⁷ quam con-
 veniencia in aliquo accidente ⁷ novem ⁸ generum.

or than he him-
 self was before
 he assumed hu-
 manity: and such
 close relation is
 necessarily in
 genus or in
 species; and in
 this case in the
 genus and species
 'man.'

Item omne suppositum speciei humane ⁹ est homo univoce; II.—Every indi-
 15 Christus est suppositum speciei humane,⁹ cum sit filius
 hominis; ergo est homo univoce. Maior patet ex hoc, quod
 omne tale suppositum est illa species, et per consequens
 quidditas vel ratio speciei. Et sic eadem est communis ratio
 illi individuo et cuilibet ¹⁰ eidem sibi ¹⁰ in specie. Cum ergo

II.—Every indi-
 vidual (supposi-
 tum) of the hu-
 man species is
 literally and in
 the same sense
 a man: Christ
 being 'son of
 man' is such an
 individual; there-
 fore he is a man.

20 illa descriptive dicuntur univoce predicata; quibus com-
 petit eadem ratio predicati, patet quod non potest esse

[O 223d] individuum speciei humane nisi sit | homo univoce; aliter
 enim individuum esset homo, et non diffinitio vel quidditas
 hominis; et hoc esset ponere hominem non esse hominem.

25 Minor ¹¹ autem argumenti patet ex fide. Nam secundum
 Apostolum ad Hebr. 2. 'nusquam angelos apprehendit, sed

[A 86b] semen Abrahe | ut fieret per omnia fratribus consimilis ¹²; ¹³
 quia tam secundum naturam corpoream ¹³ quam incorpoream, ¹³
 et illa sunt omnia. Et consequenter ¹⁴ similatus est fratribus
 30 suis secundum omnia accidentia positiva ¹⁵ naturaliter con-
 sequencia ¹⁶ has naturas. Aliter enim non esset 'mediator

That Christ is
 son of man, and
 did not take on
 him (the nature
 of) angels, Heb.
 ii. 16, is the
 catholic faith
 based upon Holy
 Scripture.

¹⁻¹ et cum non pte veniencia nisi vel in genere sequitur O.

² speciei O.

³ univocacionem A B C.

⁴ gradus A B C; gradû O.

⁵ similis C.

⁶ in om. O.

⁷⁻⁷ quam . . . accidente om. B.

⁸ 9^{mo} (= commune) O.

⁹⁻⁹ est homo . . . humane om. B C.

¹⁰⁻¹⁰ eidem simili A; idem simili B; idem s. C.

¹¹ maior O.

¹² similis A B C.

¹³⁻¹³ quam incorpoream om. O.

¹⁴ correspondenter A B C.

¹⁵ posita A B C.

¹⁶ veniencia A B C.

I. Tim. ii. 5. Dei et hominum homo Christus,¹ ut dicit Apostolus prima ad² Thimo. 2.

The doctrine that Christ took Man's nature upon him is taught by Augustine,

Confirmatur primo ex testimonio Augustini. Nam in De Vera Religione 27; 'Ipsa, inquit, natura suscipienda erat que liberanda.' Et 2^o. De Visitacione Infirmorum; 'Homo 5 Deus participatus est nostre³ humanitatis ut nos participemus sue divinitatis;' et sequitur; 'quod tu es, fieri dignatus est.' Et ad idem vadit processus Anselmi in libro suo Cur Deus Homo; et De Incarnacione Verbi; 'quod aliter non fuisset competens satisfaccio pro peccato primi hominis, nisi 10 individuum eiusdem nature, et sic idem in specie, solveret debitum, quod natura debuit creatori⁴ suo.' Nec memini me legisse in scripturis alicuius doctoris famosi oppositum. Unde Lincolnensis⁵ in suo Exameron dicit quod Christus est homo eiusdem rationis |⁶ cum aliis. Et idem dicit sanctus [C 64a]

Anselm,

Grossteste,

Thomas Aquinas, and by all Realists: even many Nominalists admit it; as they needs must, inasmuch as even non-Christian philosophers conceive of Christ as specifically human; and, if he was not so, he was the grossest of deceivers.

Thomas et omnes ponentes universalia ex parte rei. Sed et multi non ponentes universalia preter signa; quia multi philosophi, sive fideles sive infideles, conversantes cum Christo et ipsum sencientes, ut apostoli,⁷ haberent conceptum specificum in anima, qui signaret illis⁸ univoce illum cum 20 aliis; quia aliter fuisset Christus illusor maximus, qui ad hoc ostendit eius humanitatem humanis sensibus, et verbo docuit ipsum esse verum hominem. Philosophi ergo habentes terminos vel conceptus specificos, quos vere predicarent de pronomibus demonstrantibus⁹ recto¹⁰ Christum cum aliis, 25 haberent¹⁰ conceptus univocos Christo et aliis: et hoc sufficit ad univocationem ac ydemptitatem specificam iuxta sic loquentes. Ergo conclusio.

The last statement is thus proved.

(1.) It is a sin to deceive by a sophistical use of words or signs.

Ecclesiasticus xxxvii. 20; LXX. and Vulg.

Confirmatur tripliciter. Primo ex hoc quod peccatum est illudere communicantes per verba vel signa sophistica; sed 30 sic fecisset Christus potissime, si non habuisset aliquam denominationem univocam cum aliqua creatura; ergo peccasset maxime. Pro assumpto dicitur Ecclesiastici 37. 'Qui

¹ Iesus *add.* O.

² prima ad *om.* A B C.

³ mater B.

⁴ deo. A B C.

⁵ ut *lync.* O; ut patet *lincoln* B.

⁶ rationis *om.* O.

⁷ philosophi C.

⁸ *i*⁹ (= illius) O.

⁹ in *add.* A B O.

¹⁰⁻¹⁰ Christum tum cum haberet C.

sophistice loquitur, odibilis est.' Et Enchiridion 14. 'Verbis uti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est.'

Christus autem sepe¹ dixit se esse filium hominis et naturaliter ostendit se esse² accidentatum multipliciter; necnon
5 et² passionem et mortem et resurrectionem predixit Apostolis ut patet Matth. 16, unde Petro dicenti sibi, 'Absit hoc a te, Domine;' respondit Veritas; 'Vade post me, Sathana: non sapis ea, que Dei sunt.' Et tamen eandem sententiam Petri dicunt modo scolastici. Sequitur quod vel Christus fuit
10³ falsissimus vel illi sunt racionabiliter arguendi.³

2°. per hoc quod Christus non foret mobilis, sensibilis, passibilis, subditus patri vel parentibus secundum quod homo: que tamen glosa est maximum refugium negantibus de virtute sermonis scripturam sacram de Christo⁴ enun-
15 ciantem talia. Et consequens⁴ sic probatur. Christus non⁵ secundum quod homo est univoce aliquid, nec aliqualiter accidentatus cum aliqua creatura: ergo non secundum quod homo est huiusmodi, ut predicatur. Patet consequentia⁶ ex hoc quod non est color concedendi, quod Christus secun-
20 dum quod homo est sic formatus, nisi vel quia homo est sic denominatus, vel quia illa humanitas est sic formata.

Primum non valet, cum non⁷ sit possibile Christum sic
[A 86c] informari | ut dicunt. ⁸ Nec secundum prodest,⁸ cum illam humanitatem ponunt esse⁹ non suppositum, cui soli debetur
25 accio. Et sic nec illam ponunt concipi, nasci, conversari, pati, ascendere, vel quascumque tales predicaciones per-
[B 132a] sonales | suscipere. Cum ergo non sit predicacio synecdochica,¹⁰ nisi pars primo et principaliter recipit predicacionem,¹¹ que exinde secundo tota tribuitur; sequitur
30 quod hec non est constructio synecdochica¹⁰ — Christus secundum humanitatem fatigatur, sicut tristatur aut moritur — cum repugnat illam humanitatem sic denominari; ut

¹ se O.

²⁻² autenticum multipliciter necnon et A B C; accident¹⁰ institut¹ et O.

²⁻³ falsum vel arguendi *ceteris om.* O. ⁴⁻⁴ enunciante talia et consequentia A B C.

⁵ enim B.

⁶ consequentia *om.* cum lacuna C.

⁷ non *om.* O.

⁸⁻⁸ nec potest O.

⁹ esse *om.* B.

¹⁰⁻¹⁰ nisi . . . synecdochica *om.* A B C.

¹¹ predicatio O.

Christ often spoke of himself as son of man, and exhibited himself as liable to the accidents of humanity: if these words were equivocal and these acts unreal, Christ sinned as a gross deceiver. As St. Peter, Matth. xvi. 23, was rebuked for supposing that Christ spoke of his passion in an unreal sense, so scholastics nowadays need the same rebuke.

(2.) If Christ was not in accordance with the reality of his manhood liable to change, sensation, suffering, etc., he had nothing in common with man at all.

homo non est albus secundum faciem nisi facies sit alba. Et illa est acuta obex contra negantes | scripturas cum [C 64b] glosa seipsam inficit¹ plus quam textus. Non ergo Christus secundum quod homo est alicuiusmodi,² nisi racio hominis univoce sibi conveniat; quia aliter, quid sibi et homini? ³ 5

(3.) The satisfaction made for the sin of the nature or race of man must have been made by an impeccable individual of that race; but that being impossible for any mere man, the Word assumed human nature in its entirety, and as man redeemed the sin, not of angels, but of men.

3^o. confirmatur sic. Ad hoc quod satisficiat⁴ pro peccato nature vel generis,⁵ oportet quod natura, que peccaverat, ⁶ emerendo restituat⁶: sed genus humanum peccavit in Adam et suis posteris: ergo oportet idem genus secundum aliquod eius suppositum ut satisficiat⁷ pro peccato; sed 10 non potuit secundum pure⁸ hominem: ergo relinquitur quod suppositum impeccabile satisficiat assumendo eandem naturam in aliqua essentia singulari: quod et factum est per Verbum,⁹ ut superius dixerat Augustinus. Et illam ¹⁰ rationem tangit Anselmus 2^o. Cur Deus Homo ca^o. 8. que, 15 licet non sapiat negantibus universalia, saperet tamen cuicumque pio theologo.¹¹ Aliter enim non conveniencius assumendo humanitatem redemisset Deus peccatum hominis, quam peccatum angeli; cum plus convenit Christus post ¹² incarnationem secundum humanitatem angelo quam homini.¹² 20 Nam 'dii' solum participative non plus in natura cum Deo conveniunt quam ante participacionem: sed tam equivoce dicitur 'homo' de Deo et de angelis ¹³ quam equivoce 'deus' de creatura et natura divina dicitur: ergo tam equivoce disconveniunt Verbum et homo post incarnationem sicut ante: 25 sed ante plus conveniebat angelo quam homini: ergo¹⁴ modo. Quid ergo ¹⁵ pertinuit Christi ¹⁵ meritum humano generi a quo tante distitit? Non ergo satisfecit illud genus hominum quod peccavit; et per consequens manet in pleno debito sicut | [O 224a]

ante; quod est contra Apostolum ad Colos. 2. dicentem quod 30 'in Christo Deus delevit cirographum decreti, quod erat nobis

Col. ii. 14. contrarium.'

¹ interficit B.

² modi om. A B C.

³ hominis O.

⁴ satisfiat A B C.

⁵ ergo A B C.

⁶ emendando respiscat A B C; emêdo restituat O.

⁷ satisfacere B; et altera manu A.

⁸ purum A B C.

⁹ per sanctum filium B.

¹⁰ 2am A.

¹¹ catholico C.

¹²⁻¹³ incarnationem cum angelo quam cum homine A B C.

¹³ aliis codd. omn.

¹⁴ et add. C.

¹⁵⁻¹⁵ participavit Christus A B C

Confirmatur. Vel est conveniencia maxima, qua Christiani cum Christo conveniunt tantum ex parte signorum, vel tantum ex parte naturarum¹ conveniencium, vel mixtim. Primum dictum est nimium² puerile, specialiter cum hoc 5 signum 'homo' summe equivoce significat Christum et alios. Si ex parte signatorum, vel oportet dare eis naturam communem, vel aliter dicere quod in nullo conveniunt, nisi in quo differunt; ³ et sic, ut plus conveniunt, plus differunt³; et cum tanta sit conveniencia quanta differencia et e contra; 10 ⁴ si igitur in infinitum differunt, in infinitum conveniunt, et e contra.⁴

Argument in support of the assumption made in the preceding argument as to the close relation between Christ and Christian men.

Item, si Christus non sit univoce homo cum aliis, tunc nullum accidens consequens eius humanitatem foret univoce accidens cum accidentibus correspondentibus in suis fratribus. 15 Consequens interimeret totam fidem, spem, et caritatem de Christi incarnatione, et falsificaret scripturas eque nequiter velut Eutichiani et alii heretici supra dicti. Et consequencia patet ex hoc, quod omne accidens individuatur, specificatur, et habet totam essenciam suam a subiecto. 20 Ergo, si subiecta in nullo univoco conveniunt, a maiori vel pari nec accidentia que secuntur; ut, si angelus non sit [A 86d] eiusdem speciei secundum copulatum corpus cum nostro corpore, tunc nec⁵ accidentia, que appropriate⁶ consecuntur [C 65a] nostra corpora, conveniunt eis nisi equivoce; ut, angelus | non 25 dormit, comedit, sentit, gignit, et sic de accidentibus competentibus toti homini: aliter enim essent procreati ab incubis et succubis filii diaboli naturales, et non filii hominum nec proximorum parentum; quod nemo dicit. Si ergo locucio animati⁷ ⁸ psittaci vel ⁹ inanimati organi non est univoce⁹ 30 locucio cum humana, saltem secundum speciem specialissimam¹⁰ propter diversitatem specificam¹¹ subiectorum; multo magis nullum accidens Christum consequens foret eiusdem

III. If Christ the *subject* be not really man, then the *accidents* of his so-called humanity are not literally such and in the same sense as the corresponding accident in his brethren. But this cancels all faith, hope and love, inasmuch as it reduces the acts and sufferings of Christ to the level of a mimic or artificial arranged performance, instead of regarding them as the natural outcome of his humanity.

¹ signatorum A B C.² intuitum O.³⁻³ et sic . . . differunt *om.* A B C.⁴⁻⁴ si igitur . . . contra *om.* O.⁵ nec *om.* O.⁶ appropriate *om.* B; appropriate (*Qu. a proprietate?*) O.⁷ animati *om.* O.⁸⁻⁸ siccati (*in marg. secati*) vel A; securati et B; secati vel C; sithaci vel O.⁹ equivoce B.¹⁰ sensitivam A B C.¹¹ factam A B C.

If Christ be not literally man, then the statements as to what befell the human Christ (the accidents of his humanity), e.g. he was born, walked, preached, suffered, are equivocal and used in a non-natural sense. Then he is not like unto us either in substance or accident: he is not liable to change (mobilis) nor subject to the accidents of humanity, nor a man in any respect 'like unto his brethren.'

rationis cum accidente create substance; cum subiecta nec specie, nec genere, nec in aliquo univoco convenirent. Non enim plus convenit Christus nobiscum quam deitas, ut sic opinantes concorditer confitentur; et per consequens, cum accidentia non sint nisi modi create substance, sequitur 5 quod nulla accidentia de genere¹ Iesu nostro² convenient; ut non potius conceptus est, vel natus humanitus, ambulavit, predicavit, paciebatur sitim, esuriem, opprobria vel flagella, quam deitas ipsa; et sic fuit obiectum maxime illusivum, cum nec fuit quantus, nec qualis, nec aliquod³ aliorum⁴ 10 encium, cum non sit mobilis aut sensibilis eo quod omne tale accidens univocum | cum aliis⁵ requirit primum sub- [B 132b] iectum univocum quod informat. Sed Christus in nullo substanciali est nobis similis, ut dicitur; ergo nec in aliquo accidentali: non enim tantum conveniret sicut elementum, 15 minera, bufo, bestia, vel quelibet⁶ creatura.

Ideo dicunt sic opinantes consequenter, sed minus catholice, quod Christus non est mobilis vel accidentatus humanitus. Quod si verum est, tunc indubie non est homo in aliquo fratribus suis consimilis. Quomodo, rogo, haberet 20 fratres, si non sit univoce filius hominis habens eundem patrem et matrem remotos cum filiis⁷ aliis, et sic temporaliter conceptus, genitus, atque natus, et sic consequenter, ut canit historia evangelica, conversatus? aut quomodo esset

The author dare not thus contradict Holy Scripture, nor upset the historical meaning of the Old Testament and of the Gospel, both of which expressly and without reserve apply to Christ terms descriptive of the accidents of a creature.

nedum in substancia vel natura vel in aliquo accidente 25 fratribus suis consimilis, si⁸ nec in genere,⁸ nec in specie, nec in accidente univoco convenirent⁹? Pro certo dicat qui audet! quia ego non audeo tantum subvertere totum sensum historicum scripturarum, cum evangelium sicut et vetus testamentum expresse et absolute attribuit¹⁰ sibi 30 denominationes accidentales creatas. Quomodo, queso, crederemus¹¹ aliquid de Christo, si non¹² assercionem propriam,

¹ de *add.* O.

⁴ illorum B.

⁶ quecunque A B C.

⁹ conveniunt A B; correspondent C.

¹¹ credimus O.

² Christo B.

⁵ aliis (antecedens in marg.) A; accidens B.

⁷ filiis *om.* B.

⁸⁻⁸ nec in genere *om.* O.

¹² non *om.* A B C.

³ aliud A B C.

¹⁰ attribuit *om.* O.

qua dicit, 'palpate et videte, quoniam spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere.' Ioh. ult^o.? ex qua¹ doctrina hauserat ille celicus paranympus,² quando in principio capituli sui dicit, 'Quod fuit ab inicio, quod 5 audivimus, quod vidimus oculis nostris,³ quod perspeximus, et manus nostre contrectaverunt de Verbo vite, anunciamus vobis'? Et Apostolus ad Hebre. 4^o. 'habentes pontificem [C 65b] magnum, qui penetravit celos Iesum Filium Dei, teneamus | spei nostre confessionem⁴: non enim habemus pontificem, qui 10 non possit compati⁵ infirmitatibus nostris; temptatum autem per omnia pro similitudine absque peccato.' Quod dictum Apostoli ego nescio aliter exponere quam expositum est a sanctis doctoribus. Per hoc ergo quod Iesus est filius Dei, est 'pontifex magnus⁶ superior Aaronitis.⁶' Per hoc quod 15 potestate propria 'penetravit celos,' solus ascendit⁷ trahens [A 87a] alios secum. Per hoc quod potest compati | nobis in natura communi assumpta, factus est nobis propicius; quia ad Hebre. 5^o. dicitur 'cum esset Filius Dei, didicit ex his, que passus est, obedienciam.' Experiencia enim temptacionis multi- 20 modis⁸ didicit⁹ humanitus, que aliter non sic sciret.¹⁰ Temp- tatus¹¹ enim erat tripliciter a dyabolo, ut patet Matth 4^o; For he experi- et quadrupliciter¹² a Iudeis de potencia, sapiencia, miseri- cencia, et iusticia, ut patet ex decursu evangelii. Non For the experi- autem intrinsece a seipso. Quarto fuit illa temptacio nobis eced (1) from the devil three- 25 pro similitudine exemplari ad docendum nos gratis compati- fold temptation. et vincere temptatores,¹³ quia capitaneus apostolorum 1 Pet. Matt. iv. 3-9: (2) from the Jews fourfold tempta- 2^o vere testatur quod 'Christus passus est pro nobis,¹⁴ vobis tion as to his power, wisdom, mercy, and jus- 30 relinquens exemplum ut sequamini¹⁴ vestigia eius.' from his own inner being no temptation arose; but (4) his temptation was suffered for our sakes to leave us an ex- ample, 1 Pet. ii. 21. To this the only sound exposition

Ista est expositio sana, cui oportet nos insistere non super- [O 224b] addendo aliam¹⁵ pre timore impugnacionis sophisticæ de vi | vocis. Non quod fuit in capite nostro¹⁶ ficta passio et non

¹ quadam O.² peranimphus A C; peranympus B; selitus parañphus O.³ oculis nostris om. B.⁴ confessionem om. A B C.⁵ compari O.⁶⁻⁶ C om. superior; O om. Aaronitis, uterque cum lacuna.⁷ ascendens A B C.⁸ multitudine A B C; multi^{do} O.⁹ dicit A B C.¹⁰ foret A B C.¹¹ tempestatus O.¹² quadrupliciter om. O.¹³ temptaciones A B C.¹⁴⁻¹⁴ nobis . . . sequamur A B C.¹⁵ alicui A; aliquam B.¹⁶ nostro om. A B C O; e cod. M. inserui.

of the literal meaning we must adhere, in spite of sophisticated misinterpretations which heretics may put upon it. 2 Cor. viii. 9. And we must maintain that Christ's life, passion, and death were not feigned but actual and real. For they possessed in detail every accessory of time, condition, and circumstance which could give them most intense reality: and if these circumstances (which are logical accidents) are real, the underlying humanity (the logical subject) is also real: i.e. the humanity of Christ was a real humanity; he was a man.

vera, ut dixerunt heretici supradicti; sed veram conversationem, veram passionem, veram mortem, et alias predicationes sustinuit; ut meminit Augustinus esse de substantia fidei in De Vera Religione 29°. et Enchiridion 4^o 1 ca^o. 'Nos, inquit,² patimur egencias et dolores, sed³ indubie⁵ magis ipse; nam "pro nobis egenus factus est." 2 Cor. 8°. Et cum in perfecta etate, tenerrima complexione,⁴ sensu vivacissimo,⁵ non mortificato aliquo membro, in media etate, non supernatante humido⁶ infantili⁷ sit passus, patet quod in nullo alio est pena vel 'dolor tantus sicut fuerat dolor¹⁰ suus,' ut cecinit Isa. 53°. Secundo fratres sui fossi sunt sub terra vel lapide, sed ipse plus, cum Dominus mundi sepultus est sumptibus alienis, ut meminit Augustinus in De Questionibus Veteris et Nove Legis ca^o 59⁸: et, ut breviter dicatur, quicquid debuit facere fecit ad summum, cum¹⁵ oporteat⁹ principia exemplaria esse ultima⁹; et eo fecit hec omnia excellencius, quo ipse fuit humanitas copulata ypostatice deitati. Cum ergo omnes ille maneries accidencium creatorum infuerunt sibi formaliter, et omne tale accidens requirit subiectum sibi proporcionatum; | sequitur quod [B 133a] Christus subiectus eis sit idem in specie cum subiectis accidencium consimilis speciei.

Further discussion of the proposition 'Christus est mobilis' (p. 89, l. 11).

Objection.

Sed arguendo contra illud videtur primo tripliciter quod non debet concedi simpliciter quod Christus sit mobilis. 25
¹⁰ Nam non foret evidencia concludendi quod Christus sit mobilis,¹⁰ nisi ex hoc quod secundum humanitatem est mobilis. | Sed talis deduccio non procedit, cum arguitur [C 66a]
¹¹ a secundum quid ad¹¹ simpliciter. Ergo non est medium concludendi¹² quod Christus sit mobilis. Sicut ergo non sequitur—Christus secundum humanitatem est creatura; 30
ergo Christus est creatura—; ita non sequitur—Christus secundum humanitatem est mobilis; ergo Christus est mobilis.

1 40 O.

2 ergo O.

3 sed om. A B C.

4 et add. A C; at add. B.

5 vacuissimo A B C.

6 humido om. cum lacuna C.

7 infantuli O.

8 79 O.

9-9 principalia . . . ultra A B C.

10-10 nam . . . mobilis om. A B C.

11-11 a quo ad O.

12 concedendi A B C.

Hic dicitur concedendo quod Christus est mobilis cum
 humanitas sua sit mobilis. Et dicant, qui sciunt, quia pro
 certo non puto aliam creaturam, sed neque Deum cog-
 noscere quod Deus sit mobilis, nisi ex hoc quod creatura
 5 est mobilis que Deo ypostatice copulatur. Et per locum
 a sufficienti similitudine concedi debet simpliciter quod
 Christus est creatura, quia tota humanitas eius sibi copulata
 ypostatice est creatura.¹ Sicut enim negacio includitur in
 racione creature, que negacio non potest competere divini-
 10 tati; sic in motu et qualibet forma substanciali vel acci-
 dentali in genere: et per consequens, negato quod Christus
 est creatura, negari debet quodlibet per se inferius; ut,
 [A87b] quod est homo, animal, corpus, anima, sive substancia, | et
 multo evidencius quod sit mole magnus, accidentaliter²
 15 qualis, filius hominis, predicans,³ passus, locatus, tempo-
 raliter natus, sedens, vestitus; quia quodlibet istorum⁴ est
 inferius, indignius, et humilius⁵ quam esse substanciam, et⁶
 presupponit substanciam tanquam subiectum dans eis esse
 accidentale in genere. Omne itaque per se in genere dicit
 20 esse suum possibile esse pro aliqua mensura, pro qua non
 habet existenciam actualem; et per consequens omne per
 se in genere dicit se esse creaturam includendo neminem
 esse primitatis divine.

Unde scriptura sacra⁷ annunciat Christum simpliciter esse
 25 factum, ut ad Gal. 4^o. 'misit Deus Filium suum *factum* ex
 muliere, *factum* sub lege.' 'Non⁸ sunt audiendi, inquit
 Beda, qui legunt "*natum* ex muliere"⁹' Et credo quod
 nullus dicit hoc determinatum 'ex muliere' esse termi-
 num distrahentem quin sequatur—factus ex muliere; ergo
 30 factus—; sicut sequitur—compositus ex corpore et anima;
 ergo compositus—. Et ideo dicit Augustinus Enchiridion
 29, quod illam creaturam, quam virgo concepit et peperit,
 quamvis ad solam personam Filii pertinentem, tota Trinitas

Reply.
 It is by reason
 of his humanity
 that Christ is
 (mobilis) liable
 to change:

and this is im-
 plied in his
 creatureship.

B.—The belief
 that he is a
 creature is neces-
 sary to belief in
 any statement
 whatever concern-
 ing his hu-
 manity; and his
 creatureship is
 expressly stated
 in Holy Scrip-
 ture: he is not
 only 'born' but
 'made.'

Gal. iv. 4:
 and Beda right-
 ly maintained
 this reading
 'factum' in pre-
 ference to '*na-
 tum* ex muliere.'

¹ creata O.

⁴ ^h (i.e. nomen) add. O.

⁷ sacra om. C.

² accent^{er} (i.e. accidenter) O.

⁵ minus A B C; vmsis O.

⁸ notum C.

³ predicant O.

⁶ sed C O.

⁹ sed factum ex muliere add. C O.

His creatureship fecit; et illam creaturam declarat esse Filium Dei tempore¹ is moreover asserted by Augustine, immediate sequente. Et idem dicit in Sermone de Vigilia Epiphanie; ‘magnum misterium fuit, quod creator creari voluit’: et in Sermone Domini in Monte; ‘voluit esse creatura, qui est creator.’ Item ad Hebre. 3^o. scribit Apostolus: 5
 Heb. iii. 1. ‘considerate apostolum et pontificem confessionis nostre² Iesum, qui fidelis est ei qui fecit illum.’ Ecce hic dicit absolute quod Deus fecit Iesum. Unde Leo Papa in quodam sermone; ‘nova et inaudita convencio, Deus qui eternaliter erat, fit creatura.’ Et Lincolniensis in sermone De Natali 10
 Domini; ‘in spectaculo³ creacionis⁴ conspicitur creator faciens creaturam; in isto spectaculo³ conspicitur creator factus creatura.’ Et Johannes Damascenus | ca^o. 50. ‘Christus [C 66b] est creatus et increatus:’ unde et ca^o. 92 concedit quod Christus est creatura. 15

Again Christ Item nichil habet Deum ut superiorem nisi creatura: many times admits himself to be inferior to Christus sic habet⁵: ergo est creatura. Minor⁶ patet ex confessione Veritatis Matth. 27. ‘Deus meus’; et Ioh. 20. Matt. xxvii. 46. ‘vade ad fratres meos et dic eis: Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, 7 Deum meum et Deum vestrum’; et 20
 John xx. 17. ad Ephes. 1^o. ‘Deus Domini nostri Iesu Christi, Pater glorie, et Patrem vestrum, 7 Deum meum et Deum vestrum’; et 20
 John xiv. 28. ‘det vobis spiritum sapientie’; et 1^a ad Cor. 3^o. ‘vos⁸ estis Christi, Christus autem Dei’; et infra 11^o, ‘caput vero Christi Deus.’ Et ad idem sonat tota scriptura de humanitate Christi; et specialiter illud Veritatis ‘Pater maior me est.’ 25
 Phil. ii. 7, imply Ioh. 14^o; et illud ‘seipsum exinanivit, formam servi accipiens’ ad Phil. 2, ut exponit Augustinus primo libro
 God, and thereby accepts the position of a creature: the expressions of St. Paul, Eph. i. 17; 1 Cor. xi. 3; 1 Cor. iii. 23, and the doctrine of exinanition, Phil. ii. 7, imply it, as Augustine and the older authorities expound it.

But Duns Scotus says that men were shy of the definite statement of the creatureship of Christ because of the heresies, which affirmed him to be a creature and nothing more than a creature. Contra Maximinianum. Non enim audebant¹⁰ sancti doctores inficere scripturam suspitione falsitatis, ut hodie. Unde Doctor Subtilis super Distinccione 11. 3ⁱⁱ Senten- 30
 ciarum dicit quod hec propositio—Christus est creatura—est concedenda simpliciter, si bene intelligatur, sed negabatur propter hereses dicentium Christum esse pure creaturam:

¹ tempore *om.* O.

⁴ creaturarum A B C; *ci^s* O.

⁷⁻⁷ et deum etc. C; deum . . . vestrum *om.* O.

⁹ 15 A B C.

² vestre C O.

⁵ esse *add.* O.

om. O.

¹⁰ audiebant O.

³ speculo B.

⁶ maior O.

⁸ nos C.

et fingit postmodum responsiones ei, cui non placet sic And Bonaventura speaks to the same effect: but both admit with Augustine the creatureship of Christ.

[O 224c] dicere. Concedit autem | consequenter simpliciter cum Augustino quod Christus incepit esse¹ sicut generabatur ex tempore. Unde Doctor Bonaventura super eadem Distinc-

5 cione dicit quod doctores magis hoc² respiciunt, quod potest esse via in falsitatem vel errorem, quam quod ipsa de se sit falsa vel erronea. Unde concedit³ consequenter quod Christus

[A 87c] est homo creatus | et non⁴ homo eternus, cum sit secundus Adam habens multos homines seniores.

[B 133b] Quandocumque ergo ego dico, quod Christus | est creatus Therefore, when I speak of Christ as created or made, I use these words in their catholic sense, meaning that, according to his human nature, Christ was created. And this accords with the rule of St. Thomas, who elsewhere explains that 'created accidents' are predicated concerning the Son of God, in the sense that the nature assumed by the eternal Person is 'informed' by them.

vel factus, intelligo catholice, sicut⁵ scriptura sacra et sancti doctores me edocent, quod Christus secundum humanitatem est creatus⁶ vel taliter temporaliter denominatus. Et illam regulam dat⁶ sanctus Thomas 4^o. Contra Gentiles 48.

15 'Nihil, inquit, Deo proprium enunciatur de Christo nisi ratione humanitatis vel expressate vel subintellecte: nec⁷ e contrario quoad denominationes eternas, quas homo ille recipit secundum divinitatem.'

Et sic cum glosa ac alios quosdam, quando dicunt quod Christus non est creatura; And this I take to mean that the Person of the Word is not so 'informed' in his divinity, but in his humanity: for he performs human acts and is 'informed' with virtues and bliss, even as in his substance he is 'informed' with an intellectual soul and a created reason: and thus it is certain that the Person of the Word is 'informed' with created accidents and forms;

20 intelligunt enim quod Christus non est secundum divinitatem creatura: quod est necessarium, cum oppositum sit hereticum. Et quod ille sit sensus suus videtur, quia super

2^m. Sententiarum Dist. 11. Quest. 4⁸ dicit quod accidentia creata dicuntur de Filio Dei, non quod ipsa persona eterna

25 his⁹ informatur, sed quod natura assumpta⁹ his¹⁰ informatur. Quod dictum ego nescio sane concipere nisi intelligendo quod persona Verbi non informetur¹¹ accidentibus creatis secundum deitatem, sed quod ipsa principaliter informetur eis secundum humanitatem. Nam Verbum predicat et agit actus humanos,

30 informatur virtutibus et beatitudine, sicut substancialiter informatur anima intellectiva et creata racionabilitate.¹² Ideo certum est quod persona Verbi informatur istis accidentibus

ac formis creatis, nisi coincidatur in opinionem negantem

¹ esse om. O. ² hoc om. A B C. ³ concepit A B C. ⁴ unus A B C. ⁵ sicut om. C.

⁶⁻⁶ vel (*rasura*) temporaliter denominatus et (*rasura*) dat A; vel creavit vel temporaliter denominatus et (*ceteris ad enunciatur om.*) B; vel talis temporaliter denominatus est et illam *r^m* dat C.

⁷ et A B C.

⁸ 9 A B C.

⁹⁻⁹ informatur . . . assumpta in marg. O.

¹⁰ eis O.

¹¹ informatur A B C.

¹² rōlitate O.

and this follows from the 'mobility' of Christ. Concerning this statement— Christ is a creature — four opinions are held. The doctrine is i. liable to abuse; ii. illogical; iii. heretical; iv. the truth, when the statement is limited to the humanity of Christ; but yet by that humanity must be understood 'whole Christ,' and not a merely formal part of him; as would be the case if the expression were explained as a construction by synecdoche. Those who holding opinions (i. ii. iii.) reject this explanation (iv.), exalt their logic against Scripture and by their Rom. i. 22. mutual contradictions expose their own folly. Three objections considered: Objection 1. If Christ is created, he is produced out of nothing, and once was not: which is impossible since he is God. Reply. This argument would equally disprove his generation, conception, and birth: all of which Holy Scripture expressly affirms. Matth. i. 1. Creation, equally Luke i. 31, ii. 6-7. with generation or beginning, may be possible to Christ according to his existence in time.

mobilitatem Christi simpliciter. | Et illa glosa est evidencior [C 67a] et famosior quam glosa data a modernis ad scripturam sacram et dicta sanctorum.

Quidam enim dicunt quod talis modus loquendi transit¹ in abusum: alii quod doctores desipuerunt ignorantes logicam: tercii² quod dixerunt impossibilia et heretica propter³ devocionem exhortacionis.³ Sed quarti recte intelligunt quod dicta intelliguntur de Christo secundum humanitatem; et ipsi vere intelligunt, specialiter si ponant quod Christus est illa humanitas et non in construccionem synecdochica; ¹⁰ cum illa humanitas sit totus Christus, et ⁴ non pars eius ⁴ formaliter. Synecdochica enim ⁵ locucio vel evidencia est ⁵ a quo ⁶ ad simpliciter, quando parti principaliter attribuitur denominacio, et secundario suo toti; ut hic homo est rationalis vel quantus. Unde quantum ad priores glosantes ¹⁵ dicitur quod affeccione inordinata extraneandi in logica, postposita glorificacione scripture, 'dicentes se esse sapientes et stulti facti sunt': in cuius signum vix duo concordant tam in sententia quam in glosa.

Sed obicitur tripliciter contra illud. Primo per hoc quod, ²⁰ si Christus creatus est, tunc est productus ex nichilo, et per consequens aliquando non fuit: quod est impossibile, cum sit Deus. Sed rogo sic arguentes attendere quomodo ⁷ per idem non sequeretur ⁷ quod, si ⁸ Christus generatus est ex tempore, conceptus, et natus de virgine, ergo habuit esse ²⁵ post non esse: cum omnis generacio substancie sit productio a non esse substancie ad esse secundum philosophos. Nec negandus est 'liber generacionis Iesu filii David, filii Abrahe,' ut patet Matth. 1^o; vel conceptus⁹ aut partus ³⁰ virginis, ut patet Luce 1^o et 2^o; duplicem enim nativitatem ³⁰ Christi catholici concorditer confitentur. Nec est ratio quod creacio non competit¹⁰ Christo secundum esse suum temporale, sicut competit sibi generacio aut incepicio.

¹ transit *om.* C. ² alii B; *et pr. manu* A. ³⁻³ devocionis exhortacionem A B C.

⁴⁻⁴ non per consequens eius C.

⁵⁻⁵ locucio est vel evidencia *codd om.*

⁶ a quo *alt. manu* A; a secundum B; a s' C.

⁷⁻⁷ perinde non sequitur O.

⁸ si *om.* O.

⁹ vel conceptus *om.* C.

¹⁰ convent C.

Conceditur ergo quod Christus creatus est nedum secundum animam, que est Christus, sed secundum corpus. Nam generatus est secundum corpus, et hoc generatione | univoca sicut univoce est homo. Sed omnis alia generacio substancie pre-
 5 supponit eius creacionem : ergo et Christi generacio temporalis. Omnis itaque temporalis nativitas, sicut et motus nature create sensibilis aut insensibilis, presupponit creacionem ut causam, cum prius naturaliter sit creacio simpliciter quam aliqua mocio naturalis. Ex quo plane sequitur, quod omne
 10 naturaliter motum prius naturaliter creatur quam naturaliter sic movetur. Cum ergo Christus naturaliter movetur, et per consequens accidens creatum inest sibi formaliter ; sequitur quod prius naturaliter est ¹creatus : quia aliter ¹ indubie non esset denominatus univoce cum ceteris creaturis. Conceditur
 15 ergo quod Christus productus est ex nichilo, et sic aliquando non fuit. Primum patet de anima et de corporea essencia in mundi principio ; et secunda pars patet intelligendo Christum secundum illam naturam, qua creatus est.

[C 67b] Sed in istis ² oportet cavere diligenter | et excludere tres
 20 sensus erroneos quando dicitur Christum aliquando non fuisse. Primo cavendo ne credatur Christum ³ aliquando secundum deitatem non fuisse, cum Christus eternaliter fuit Deus. 2^o ne credatur Christum secundum esse intelligibile
 [B 134a] humanitatis ac predestinacionem Dei | aliquando non fuisse,
 25 cum eternaliter habet esse intelligibile predestinatum esse Filius Dei. Et 3^o ne credatur aliquando non habere esse ⁴ essencie materialis, ⁵ cum massa essencie materialis ⁵ et corporee, que est Christus, sit in mundi principio et non possit deficere. Excluisis ergo istis tribus sensibus erroneis, claret
 30 quartus, ⁶ verus sensus catholicus, quod Christus secundum existenciam humanitatis aliquando non fuit. ⁷ Quod cum sit verum ⁷ et implicans Christum aliquando non fuisse, eo quod ipse est illa humanitas, est catholice concedendum.

Quod si moveat quemquam quod Christus est creatus vel

¹⁻¹ creatus quam aliter quia aliter C.

³ secundum A.

⁶ quartus om. A B C.

⁴ esse om. O.

² illo A B C.

⁵⁻⁵ cum . . . materialis om. O.

⁷⁻⁷ cum tamen est verum C.

Generation implies creation.

There is therefore a sense in which Christ once was not :

but this must be so taken as
 1. not to apply to him in his divinity ;

2. nor as regards the esse intelligibile (i.e. idea) of his humanity ;

3. nor to deny the pre-existence of his material essence :

but (4) in the catholic sense that there was a time when the humanity, which is Christ, did not exist.

Again, if Christ's body had been suddenly created and in the same instant the soul united to it, and then the complete nature assumed; no other term but *creation* would express this sudden process: and this is the right term to apply to the actual, gradual process of the Incarnation.

factus ex nichilo; rogo, quomodo diceretur, si pro instanti incarnationis corpus Christi subito ¹per totum creatum limitaretur,¹ et anima tunc² creata sibi pro eodem instanti uniretur, et pro eodem instanti | natura completa ypostatice [O 224d] sumeretur? Numquid credimus quod Christus non tunc³ ergo illam faccionem sive produccionem subitam. Et patet quod non superest nomen competens nisi 'creacio' cum tota humanitas a solo Deo⁴ producitur ex puro⁵ nichilo precedente temporaliter in effectum: et cum produccio per se et proprie 10 terminatur ad suppositum, relinquitur, quod Christus in illo casu sit factus ex nichilo; et sic omnia argumenta, que viderentur⁶ militare contra creacionem Christi in⁷ faccione ex virgine, procederent contra illud preter hoc, quod essencia corporea, que est Christus, creata⁸ est in mundi principio 15 et interim per patriarchas ac demum per beatam virginem ministerialiter alterata; et revera hoc, licet⁹ sit gloriosius,⁹ est magis mirabile.

Objection 2. The term 'Christ,' although it speaks of two natures, yet chiefly and taken simply speaks of the uncreated nature; on the principle that an ambiguous term must be understood in its more usual sense.

Quod si 2^o obicitur quod 'Christus' dicens duas naturas dicit principaliter ac simpliciter naturam increatam, cum 20 analogum¹⁰ per se sumptum secundum famosius¹¹ debet intelligi; dicitur, quod si illa evidenciam procederet, negandum¹² esset omne predicabile¹³ de Christo humanitas,¹³ et per consequens totum misterium et fides incarnationis. Ideo, cum scriptura et sancti doctores concedunt simpliciter utram-

Repl. Scripture and the Fathers allow either manner of predicate concerning Christ. As Augustine testifies;

25 que maneriem predicatorum de Christo, qui nos sumus ut audeamus¹⁴ tam consolatoriam fidem¹⁵ infringere? Unde Augustinus 2^o De Visitacione Infirmorum: 'Cum, inquit, credatur scripture sacre testimoniis sunt alia de Deo Filio 16 nobis¹⁷ propinqua et contigua, et¹⁶ ex ipsa | propinquitate [A 88a] sui et contiguitate nobis familiaria, et ex ipsa familiaritate nobis delectabilia. Delectabile quippe est homini et salutare

¹⁻¹ crearetur et liniamentaretur M.

² pro tunc O.

³ baptizarem O.

⁴ Deo om. B.

⁵ ex po (pro ex p^o) B C; ex pure O.

⁶ videntur A B C.

⁷ ex A B C.

⁸ creata om. O.

⁹ sit graciosius A B C.

¹⁰ analogis C.

¹¹ famosia O.

¹² nedum B.

¹³⁻¹³ de Christi humanitatis O.

¹⁴ audiamus O C.

¹⁵ fidem om. O.

¹⁶⁻¹⁶ nobis . . . et om. O.

¹⁷ modo C.



morienti loqui et saciari de humanitate Christi. Quod enim who adduces John i. 14 as referring to his humanity.
 "Verbum caro factum est et habitavit in nobis," hominis
 est; quod homo Deus factus est, hominis est: utrumque
 [C 68a] ergo hoc | ineffabile sacramentum hominis est. Quoniam
 ergo infirmus hominis intellectus, ex sui ipsius humanitate
 ponderosa ebetatus, 'videns nunc per speculum in enigmate,' ¹ Cor. xv. 12.
 non potest Dei divinitatem, ut dignum est, comprehendere;
 ad illam, que sua est, Christi humanitatem oculum suum
 intellectualem reflectat, in illa delectetur, ex illa sacietur,
 10 ad illam faciem suam tanquam parietem cum Ezechia con- Isa. xxxviii. 2.
 vertat.' Et sequitur consilium bonum morbis pestilencialibus
 fatigatis. 'De homine, inquit, tuo puro fac tibi participem,¹
 quia prius fecit Deus de homine tuo puro sibi participem.¹
 Ex divinitate processit salvatio et ex humanitate redemptio:
 15 utrumque tamen ex utroque:² sed, ³ quod unum est michi
 quadam cognacione et secreta quadam affeccione [et] con-
 glutinio quodam,³ proprio iure consanguinitatis vendico,
 tucius et iocundius loquor ad meum Iesum quam ad aliquem
 sanctorum spirituum⁴: plus debet Christus michi⁵ quam
 20 cuilibet celestium spirituum⁶ quia, quod tu es, fieri dignatus
 est Deus, non factus est angelus. Nollem, inquit, habere
 locum angeli, si possem habere locum debitum homini.⁷ which is the plain sense of Holy Scripture in many places.
 Nec dubito quin omnes logici nesciunt offendendo impingere
 in illam sententiam de vi vocis, quia cum Christus sit frater
 25 noster, ut patet Ioh. 20. 'vade ad fratres meos et dic eis John xx. 17.
 etc. '; et ad Hebre. 2^o 'non confunditur eos fratres vocare Heb. ii. 11-12.
 dicens: "nunciabo nomen tuum fratribus meis"': conse- Ps. xxii. 22.
 quens est quod sit eadem communis humanitas, que est
 quilibet frater suus; et per consequens debet lege proximi-
 30 tatis diligere fratres suos. Objection 3. To hold that Jesus Christ did not exist before his conception by the Virgin is a heresy (compare p. 80, l. 22);

Sed 3^o obicitur per hoc quod hereticum est credere Iesum
 Christum non fuisse ante conceptionem ex virgine, sicut ⁷
 patet de Heresi 44^a. superius recitata. Ymo cum contra-

¹ participium A B C.

² utralibet A B C.

³⁻⁵ quod meum est meum quod ex me michi quadam cogitacione et cognacione secreta quadam affeccione conglutinio quodam A B C; quod unum est michi quadam cognacione et cognacione secreta quadam affeccione conclusio (9^o) quodam O.

⁴ spiritum O.

⁵ in A B C.

⁶ celesti spiritui O.

⁷ et sic A B C.

but if Christ is a creature, he did not so pre-exist: hence he had and had not pre-existence.

dictoria non verificantur de eodem, et Christus Deus est eternaliter post et ante; videtur quod, concesso¹ Christum semper fuisse, negandum est, ut contradictorium, eundem Christum aliquando non fuisse.

Reply.

Hic dico quod, si essem pure gentilis philosophus indifferens⁵ omni secte coram capciosissimis | logicis intendentibus² michi³ [B 134b] concludere; dum tamen admitterem gracia argumenti istam philosophicam⁴ supposicionem et necessariam fidei Christiane, quod eadem persona Verbi est trium naturarum quelibet; ego concederem conclusionem⁵ tanquam sine repugnancia⁵ consequentem. Pro cuius declaracione primo⁶ suppono quod in equivocis non sit contradiccio: 2^o quod summa equivocacio sit inter deitatem et naturam creatam, cum in nullo universalis univoco conveniunt: 3^o quod persona Verbi sit corpus, anima, et deitas singillatim. Quibus suppositis patet ex¹⁵ posicionem⁷ tam quod iste Christus fuit in mundi principio. | [C 68b] Affirmativa patet ex hoc quod illa deitas tunc fuit et ipsa est Christus: negativa autem patet ex hoc quod illa humanitas tunc non fuit, et ipsa est Christus. Sicut ergo non est contradiccio quod homo currit et homo non currit, cum²⁰ multa sunt quorum⁸ quodlibet est homo, pro quorum⁸ uno verificatur affirmativa, et pro alio negativa; sic in proposito, cum multa sunt,⁹ quorum quodlibet est Christus. Et hinc dicit beatus Ambrosius 3^o libro De Spiritu Sancto quoad¹⁰ | [A 88b] logicam subtiliter¹¹ et profunde. ‘Generalis, inquit, est fides²⁵ ista¹² quod Christus est Dei filius¹² et¹³ natus ex virgine, quem quasi gigantem propheta describit, eo quod biformis gemine nature unus consors divinitatis et corporis. Idem ergo paciebatur et non paciebatur, moriebatur et non moriebatur, sepeliebatur¹⁴ et non sepeliebatur,¹⁴ resurgebat³⁰ et non resurgebat; resurgebat secundum carnem, que mortua

1. No contradiction holds between equivocal terms.

2. Christ as divine, and Christ as a created nature, are equivocal terms.

3. The Person of the Word is body, soul and deity singly.

So the affirmative holds good — Christ (as God) pre-existed —; and the negative also — Christ (as man) did not pre-exist.

The apparent contradiction is pointedly expressed by St. Ambrose.

Ps. xix. 5.

¹ confesso O.

² intitentibus O.

³ michi om. C.

⁴ phisicam A C; phôca³ O; *verbum om. cod.* B.

⁵⁻⁵ tanquam repugnancia A B C; tanquam sine (*vel* sive) repugnanciam O.

⁶ primo om. B. ⁷ expositive A B C; expōe O.

⁸⁻⁸ quodlibet . . . quorum om. O.

⁹ sint A B C. ¹⁰ quorum ad B.

¹¹ substancialiter A B C.

¹²⁻¹² quod . . . filius om. A B C.

¹³ ut A B C.

¹⁴⁻¹⁴ et . . . sepeliebatur om. O.

fuerat, non secundum Verbum, quod apud Deum semper manebat.' Et quando 'sapiebam ¹ut parvulus,' putabam ¹ istum sanctum multum ignarum logice.

1 Cor. xiii. 11.
(Wyclif's youthful contempt for St. Ambrose's supposed want of logic.)
But when he and

Et patet quomodo intelligende sunt negative doctorum in materia de Incarnacione. Unde Ambrosius primo De Trinitate ca^o 6 dicit quod Christus non est creatura: et tamen constat ipsum ² expressissime dicere quod Christus suscepit predicaciones humanas univoce cum aliis, in tantum quod dicit eum ad litteram 'profecisse sapientia et etate,' et ignorasse multa; ut probat, libro 3^o De Spiritu Sancto, auctoritate scripture. Et sic intelligendum est dictum Augustini in sermone De Fide: 'si quis, inquit, dixerit Dei Filium passum, anathema sit.' Exponit enim ³ seipsum ibidem, quod hoc intelligendum est secundum divinitatem, cum affirmativa sit de substantia fidei, scilicet, quod Dei Filius passus est, ut sepe meminit Augustinus. Et ita concordanda sunt alia dicta doctorum, non concedendo contradictoria, sed veritates nedum simul esse veras, sed a quocunque fidei catholice concedendas.⁴

St. Augustine and other doctors deny the creatureship of Christ; it is with reference to his divine nature that they do so.

Quod si queritur quomodo dabimus contradiccionem in talibus cum negacio preposita toti non sufficit; dicitur ⁵ iuxta regulam Aristotelis primo Elenchorum ca^o 4^o, quod enunciando contradictoria de aliquo attendendum est quod illud sit idem ultimum singulare ⁶ et secundum idem simpliciter et in eodem tempore; ut, quod idem Christus in numero ⁷ secundum eandem naturam in numero ⁷ sit simul ⁸ vivus et mortuus, passus et non passus. Et ita de aliis oppositis est repugnancia.

The propositions concerning Christ which appear to be contradictory do not fall under the Aristotelian definition of contradiction.

Unde concedentes quod Christus etiam ⁹ secundum altissimam naturam in eo non habuit existenciam ante conceptum ex virgine senserunt,¹⁰ ut Augustinus recitat, nimis hereticæ. Non autem illi, qui concedunt ipsum non preextitisse subintelligendo secundum humanitatem ad sensum expositum.

¹⁻¹ nec parvulus putavi O.

² Christum O.

³ sicut exponit A B C.

⁴ concedendas om. O.

⁵ dicit O.

⁶ simpliciter A C.

⁷ secundum . . . numero om. A B C.

⁸ et semel add. O.

⁹ etiam om. A B C.

¹⁰ sencierunt O.

To avoid the mere appearance of a logical contradiction, schoolmen have denied Christ's creature-ship.

¹ Cor. iv. 10. being unwilling to meet the reproach of being 'fools for Christ's sake,' which the Apostles boldly faced in their preaching.

Contradiccio enim non est nominis tantum, sed et¹ rei et nominis. | Et indubie causa quare scola discessit ab illa [C 69a]

logica fuit² inanis apparencia² sophistica, qua mavult vitare apparenciam redargucionis vel puerilis inconsequencie, quam pausare³ in sensu reali scripture. Prima⁴ ad Cor. 4^o 5 scribitur: 'nos stulti propter Christum.' Nam apostoli, predicantes Deum⁵ crucifixum et mortuum, et⁶ simul parem Deo et minorem Deo, reputati sunt nimirum stulti tam a philosophis quam a plebeis. Sed⁷ 'siquis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo, sic stultus fiat ut sit sapiens'¹⁰ Deo: ut precipit Apostolus prima ad Cor. 3^o, quia indubie gentiles philosophi ex ignorantia logice et methaphisice reputant sensum illum stulticiam esse.

Et si queratur, utrum concedi debet quod Deus aliquando non fuit, sicut generabatur temporaliter vel inceptit;⁸ vide-¹⁵ tur michi quod licet illud sane posset intelligi, tamen iste sensus non ministratur ex terminis. Ideo ego concedo negativas solum cum subiectis signantibus geminas substancias in Filio, ut Messias ille homo Iesus aliquando non fuit: quia in illis | intelligo naturam que inceptit⁹ esse et [B 135a] aliquando non fuit. Non¹⁰ sic autem in nominibus appropriate | competentibus deitati. Conceditur tamen quod Deus [A 88c] fuit natus de virgine, passus et mortuus. Sed illud probabitur resolvendo predicacionem ad hominem sic formatum. Et ex hoc non sequitur quod Deus aliquando non fuit, sed¹¹ 25 quod secundum hominem aliquando non fuit. Nec est inceptio vel generacio Deo conveniens, Deum esse et ipsum aliquando non fuisse: sed sic ex esse aliquando¹² humanitus et ex negacione, que est,¹³ antea humanitus non fuisse, cum instanti et aliis principiantibus illum motum. Et patet³⁰ quod non sequitur—Christus aliquando non fuit; et ipse est Deus: ergo Deus¹⁴ aliquando non fuit—propter ex-

¹ et om. A C O.

⁴ ñ (*i.e.* secunda) O.

⁷ sed om. B.

¹⁰ non om. O.

¹³ que est om. O.

²⁻² magis experiencia O.

⁵ Christum B.

⁸ incipit O.

¹¹ sed om. O.

¹⁴ ipse A B C.

³ pensare O.

⁶ et om. A C.

⁹ cepit O; esse om. C O.

¹² aliquando om. O.

traneacionem supposicionis. Unde si concedimus quod Deus genuit Deum et Deus non genuit Deum, licet tantum sit unus Deus propter distincionem personarum; quanto magis concederemus quod Christus est factus et Christus non est factus, licet tantum unus sit Christus: cum sicut Deus est tres persone, sic Christus est tres nature, longe nobis manifestius disparate.¹ Et patet exemplariter quomodo respondebitur ² ad questiones et communes ² obiectus in ista materia seminat.

The difficulties and apparent contradictions are solved when we remember that Christ is three natures (cf. p. 3, l. 7).

10

Cap. VII.

[*Declarando Christi mobilitatem explanat sensum scripture multis ambiguum, quomodo sapientia summe mobilis sit habitu inventa ut homo.*

Having thus far maintained the creatureship of Christ, the author now affirms his 'mobility.'

The sense in which Christ is subject to change (mobilis) is defined by discussing Wisdom vii. 24, 'Wisdom is more moving (mobilior) than any motion,' and Philipp. ii. 8, 'found in fashion (habitu) as a man.'

Secundo principaliter arguitur non esse concedendum quod Christus sit mobilis. Nam si Christus sit mobilis, tunc Deus est mobilis: sed nullus Deus est mobilis³: ergo nec Christus. Minor | sic arguitur.⁴ Aliqua res est immobilis: ⁵sed nulla, si non Deus: ergo Deus est immobilis⁵: et cum unus Deus sit omnis Deus, sequitur quod omnis Deus et per consequens omnis⁶ persona divina sit simpliciter immobilis, et per consequens nulla est mobilis.⁷ Si ergo Deus sit mobilis, et omne aliud a Deo sit⁸ mobile, sequitur quod omne ens⁹ sit mobile, et sic nullum immobile. Ex quo sequitur quod Christus non sit passus, mortuus, aut eum hominibus conversatus, cum tunc esset destructibilis¹⁰ et adnichilabilis.

The denial of this is grounded on the impossibility of believing that God is 'mobilis.'

But this difficulty would equally prevent belief in the facts of the human life and death of Christ.

¹ disparate om. A B C.

³ est mobilis om. O.

⁶ omnis om. O.

⁹ ens O.

²⁻² ad consequentes C; ad comunes sic O.

⁴ arguitur om. C O.

⁷ immobilis O.

¹⁰ desinibilis A B C.

⁵⁻⁵ sed . . . immobilis om. G.

⁸ sit om. B.

Admitted that Christ (who is God) is 'mobilis,' nevertheless it is a necessary truth that God is 'immobilis.'

The existence of something 'immobilis,' is necessary.

1. All motion implies a fixed centre.

2. The eternal realities of things (logical axioms) being 'immobilis' are based upon an absolute essence or nature which is 'immobilis.'

3. This first nature is absolutely perfect, and therefore 'immobilis.'

Hic dicitur quod necesse est aliquam rem esse omnino immobilem: quod patet tripliciter. Primo ex hoc quod omne motum oportet inniti alicui fixo immoto: ¹ universitas creata est mota: ergo oportet illam inniti alicui fixo immoto ¹: sicut ² ergo mixta terrestria innituntur orbi terre, ⁵ qui non commovebitur secundum centrum fluctuans huc aut illuc, sic omne motum cum sit ordinatum sic moveri ab alio oportet stare in suis limitibus secundum ³ ordinacionem principaliter ⁴ ordinantis: quia cum moveri sit imperfeccionis et posse movere perfeccionis simpliciter, patet quod prius ¹⁰ est pura perfeccio quam imperfeccio exemplata. 2^o. patet idem ex hoc quod veritates multe eterne, tam affirmaciones quam negaciones, sunt omnino immobiles; ut 'quod nichil simul est et non est'; 'quod multa encia possunt esse,' etc. ⁵ Cum ergo omnem rem rationis oportet fundari in absoluta ¹⁵ essencia, sequitur quod oportet dare essenciam vel naturam immobilem, cui innixe predictae ⁶ veritates immobilitatem suscipiunt. 3^o. patet idem ex hoc quod illa prima natura est in fine perfeccionis possibilis, quia aliter non esset summe perfecta; sed si posset moveri, posset perfici: ergo moveri ²⁰ non poterit. Si autem ⁷ moveri posset, ⁸ hoc foret potissime | [O 225b] obiective: sed eternaliter ordinat omnia, cum non capit suam speculationem aut ⁹ praxim a rebus extra: ergo non movetur ¹⁰ a suis effectibus obiective; et multo minus localiter, ¹¹ augmentative, vel alterative: aliter enim esset in eo ¹² ²⁵ passiva potencia ante actum mixta cum potencia activa, cum aliud sit | posse movere et aliud posse moveri: et sic varie [A 88d] posset ¹³ perfici et imperfici, quod non competit summe bono. Supposito ergo, quod sit aliqua res et aliquid omnino immobile; consequenter dicendum est quod necesse est ³⁰ quidquid, quod ¹⁴ poterit esse, ¹⁴ esse mobile. Patet sic. Non est possibile aliquid esse nisi illud sit ¹⁵ essencia creata

¹⁻¹ universitas . . . immoto *om.* A B C.

²⁻² sic C.

³ secundum *om.* C.

⁴⁻⁴ principalis A B C.

⁵ etc. *om.* A B C.

⁶ et *om.* O.

⁷ enim A B C.

⁸ potest A; poterit O.

⁹ aut *om.* O.

¹⁰ moveri; *add.* potest *in marg.* A.

¹¹ locatur O.

¹² ea B.

¹³ potest A B C.

¹⁴⁻¹⁴ fuerit O.

¹⁵ sicut C.

vel essentia¹ increata; omnis essentia creata est mobilis; omnis essentia increata est mobile: ergo conclusio. Minor patet ex hoc quod essentia increata est suppositum mobile: ² ergo illa est mobile: consequentia patet, quia ipsa est res
5 mobilis³ eo quod est persona Verbi, que moveri poterit, et
nedum hoc, sed habet naturam sibi⁴ unitam secundum quam
moveri sufficit.

The person of the Word is 'mobilis'; and also united to a nature which is 'mobilis.'

[C 70a] Et sic intelligo illud⁵ Sapientie 7^o, | 'omnibus mobilibus
est mobilior sapientia': quod dictum, ut michi videtur,
10 potest catholice intelligi et vere ad litteram de Sapientia
eterna⁶ suo tempore incarnata; que, cum attrita⁷ sit sec-
undum humanitatem assumptam propter scelera nostra,
bonificans et vivificans omnia ultra hoc quod sufficeret
⁸ vel poterit⁸ alia creatura, habuit nimirum motionem fon-
15 talem, qua principiat quasi vita omnem motionem mundi
sensibilis et cuiuslibet sue partis. Sicut ergo Aristoteles
⁸ Physicorum: 'Ymaginatur motum primi mobilis esse
quasi vitam viventibus cum mediante⁹ illo influitur perfectio
mundo supposito'; sic verissime sine ficticia illa Sapientia
20 est primum mobile efficacia et dignitate secundum assump-
tum hominem, mediante cuius motu primo omnium¹⁰ totus
mundus ante et post perficitur; cum quolibet alia creatura
B 135b] per Christi passionem ad perfectionem | primariam,¹¹ qua
Deo serviret¹² placato et¹² homini, instauratur. Non quod
25 propter devocionem finguntur falsa; sed quod verissime¹³ de
vi sermonis secundum seriem verborum primum¹³ mobile
sit sapientia increata; et quod eius motus vel passio
perficit *[hominem] plus quam motus celi¹⁴ quamlibet crea-
turam¹⁵ [aliam] post vel ante. Nam¹⁶ quolibet creatura

Wisdom vii. 24 explained. Wisdom, i.e. the eternal Wisdom, incarnate in due time, is the source of motion and of life:

even as, according to Aristotle, the motion of the *primum mobile* is the life in things living, and by its influence the world is perfected.

Thus by the passion of Christ all creation is perfected.

¹ essentia om. A B C.

² mobile om. A B C.

³ mobilis om. A B C.

⁴ sibi om. A B C.

⁵ illud om. O.

⁶ eterna om. O.

⁷ attrita O.

⁸ hec (poterit om.) A B; hec poterit C.

⁹ mediante A B C.

¹⁰ omni A B C.

¹¹ pristinam A; priam (i.e. primariam) C O.

¹² et placato A B C; placato (et om.) O.

¹³ de vi sermonis aut secundum seriem (in rasura) verborum (debetur in margine) primum A; sermonis sed causacionem verborum primum B. Cod. O om. vi: cetera cum cod. C ut supra in textu habet.

¹⁴ ce¹ (forsitan pro ceteri) O: at cf. p. 108, l. 11-14.

¹⁵ aliam add. O; forsitan retinendum, et hominem post perficit addendum.

¹⁶ nam om. O.

citra hominem debet ex institucione primaria servire homini; et sic peccato primi hominis, a quo hodie¹ redundanter² haberet perfeccionem ipso stante in originali iusticia, quodammodo peioratur. Cum ergo, per passionem et per consequens per mocionem huius Sapiencie, facta plena satisfaccione,³ sit natura humana gloriosius restituta; patet quod⁴ ista passio rectificat omnem operacionem nature, que humano generi est subiecta: et cum omnis⁵ servitus post et ante facta humano generi, non interveniente ista redemptione, foret quodammodo cassata, patet quod compendiosius¹⁰ motu celi⁶ vivificat preterita⁶ et futura: et cum exinde dolus et peccatum demonum mitigatur, lectum⁷ angelorum consorcium augmentatur, patet quod ultra possibilitatem motus celi spiritualement bonificat creaturam. Nec mirum; quia motor⁸ intrinsecus huius⁹ motus fuit non intelligencia,¹⁵ motrix orbis, sed¹⁰ spiritus preciosissimus¹⁰ Filii hominis et Dei Filii naturalis, qui est 'tanto melior angelis effectus, quanto differencius pre illis nomen hereditavit;' ut dicit Apostolus ad Hebre. primo ca^o, quando dicit quod 'Deus proposuit instaurare in Christo omnia, que in celis et que²⁰ in terra sunt'; ut exponit Gregorius 31^o Moralium ca^o 38.

Sic ergo intelligendo per Sapienciam personaliter Verbum Dei, ut docent Augustinus et Ieronimus,¹¹ concedendum est quod ipsa sit summe mobilis; ymo plus | attendendo ad [A 89a] litteram concedi potest quod dicta Sapiencia nedum fuit²⁵ plus mobilis, sed plus | effectualiter movebatur quam alia [C 70b] creatura quoad velocitatem, quoad compendiositatem, et quoad generalitatem. Quoad velocitatem, quia pro instanti sue generacionis plena carismatum; post verisimiliter in sua ascensione movebatur recte tam velociter ut primum mobile³⁰ circulariter,¹² vel ut est possibile quod aliquid moveatur, quia causa tardacionis post¹³ discipulorum intuitum non est

¹ hodie *om.* C O.⁴ quod *om.* C.⁷ letum (*i.e.* laetum) A B C.¹⁰⁻¹⁰ species preciosissima A B; species preciosissime C.¹² circularur O.² redundancia O.⁵ omnia O.⁸ mo^r motor *sic* O.¹³ post *om.* O.³ satisfaccio A B C.⁶ unificat preterit O.⁹ cuius A B C.¹¹ Iohannes O.

faciliter fingenda: Christus ergo ex se ascendendo a limbo ad celum ultimum pertransiit velocissime longissimum spacium transmeabile. Quoad compendiositatem patet quod eius brevis passio reduxit totum mundum post et ante ad maius
 5 temperamentum quam motus perpetuus primi mobilis suffecisset: prima enim secundum Aristotelem sunt quantitate minima. Quoad generalitatem patet, cum Christus sit crea-
 10 movebatur quidem² generacione et morte, augmentacione et alteracione, et demum motu locali multiplici super terram, aquam, et aerem³ pulsione, traccione, veccione et vertigine, ut actu illo imperfecto reduceret suos ad quietem perpetuam. Unde sicut naturalis philosophus commendat motum tanquam
 15 signum efficax nedum ad philosophandum sed ad intentum nature perficiendum, sic nimirum commendat theologus voluntariam passionem. Et constat⁴ ex 3^o Physicorum quod passio vel est motus vel accidens multum cognatum motui. Sic ergo verissime de virtute sermonis dicitur
 20 'Sapiencia' Dei Patris 'omnibus aliis creaturis mobilior.'
 Sed obicitur contra hunc sensum per hoc, quod Christus non est ante incarnationem; et per consequens scriba huius
 0 225c] scripture non intendebat ad litteram mobilitatem Sapiencie incarnate. Hinc dicitur quod, quidquid fuerit de conse-
 25 quente, consequencia non valet; quia, cum apud Deum omnia que fuerunt sunt presenciam, certum est quod auctor⁵ huius scripture satis cognovit quomodo⁶ 'Christus maneat in eternum' iuxta illam vocem vasis eleccionis sue ad Hebre. 13^o. 'Iesus Christus hodie et cras ipse et in secula.' Et
 30 illud egregie declarat Ieronimus in Epist. De Assumpcione Beate Virginis ad Paulam et Eustochium: 'Christi quidem incarnationem, hoc est quod Christus suo tempore incarnatur, cognovit patriarcha Abraham iuxta testimonium Veritatis Ioh. 8^o. 'Abraham pater vester exultavit ut videret diem

in its summary character,

in its universality.

Thus, as the physicist praises motion, so the theologian extols the Passion; (and passion, according to Aristotle, is a kind of motion;) and it is the literal truth that 'the Wisdom (of God the Father) is more moving than any creature.'

Wisdom vii. 24. Objection.

As Christ before the incarnation did not exist, the author of this scripture could not refer literally to Wisdom in carnate.

Reply. To God all things are present; that 'Christ abideth ever;'

John xii. 35. 'the same yesterday, to-day, and for ever;'

Heb. xiii. 8. was known to the writer of the book of Wisdom; just as, according to Jerome, Abraham knew of the incarnation of Christ: John viii. 56.

¹ tam add. A B; cod. O add. t^a forsitan pro c^a (creatura).

³ et aerem om. O.

⁴ patet B.

⁵ a^or A B C.

² quadam A B.

⁶ qm̄ A B C.

and in support of the statement that Abraham 'saw his day,' Augustine explains Genesis xxiv. 3 to refer to a foreknowledge of the incarnation.

meum," id est, tempus incarnationis et non solum diem eternitatis; "vidit et gavisus est." Cui Augustinus Ome. 43 adicit argumentum. 'Quando, inquit, Abraham, Gen. 24^o., misit servum suum, ut peteret uxorem filio suo Ysaac, hoc eum iuramento obstrinxit, ut fideliter quod 5 iubebatur impleret. Magna enim res agebatur, quando Abrahe semini coniugium querebatur. Sed, ut hoc cognosceret servus quod noverat Abraham, quod nepotes | non [C 71a] carnaliter affectabat, nec de suo genere carnale aliquid sapiebat; ait servo quem mittebat: "pone manum sub 10 femore meo et iura per Deum celi." Quid, inquit, sibi vult "Deus celi" ad femur Abrahe?' Et respondet. 'Cum per femur genus notatur, illa iuracione signabatur de genere Abrahe venturum in carne Deum celi. | Stulti, [A 89b] inquit, reprehendunt prophetam | Abraham tamquam pure [B 136a] puerile gesserit in hoc dicto; sed cum credidit benedictionem sui seminis Messiam credidit de suo semine incarnandum.'

To the same effect Jerome on Gen. xxvii. 27.

Et idem 2^o. declarat Ieronimus de prophetia¹ patriarche Ysaac sencientis Christum odore prophético, Gen. 27. quando dixit, 'Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, quem bene- 20 dixit Dominus.' Et ita de singulis patriarchis. Cum enim ipsi eadem fide salvati sunt nobiscum, patet quod ipsi crediderunt incarnationem Domini sicut et nos; et per consequens Dominum suo tempore incarnari. 'Constat, inquit² Ieronimus, tempus non preiudicasse³ sacramento uniti 25 hominis ac Dei.'

'Time is no prejudice to the mystery of the incarnation.'

As acts of Christ in the *past* are to us the ground of obtaining mercy, (notwithstanding the futile objections raised against the obsecration in the Litany as referring to acts now not present and impossible;)

Et patet ad obiectus garulos sophistarum, quibus invehunt contra oraciones ecclesie quibus⁴ rogat Dominum⁴ 'per⁵ incarnationem, nativitatem, circumcisionem, baptismum, 30 ieiunium, passionem, mortem, resurrectionem et ascensionem a periculis liberari'; 'Inanis, inquit, est oracio suggesta, cum omnia predicta nec sunt nec possunt esse.' Sed constat quod unumquodque illorum, cum sit nobis preteritum, et futurum suo tempore patribus veteris testamenti, [quod⁶]

¹ philosophia A B C.

⁴ orat deum A B C.

² inquit om. B.

⁵ pro O.

³ predicasse O.

⁶ An quod sensus causa omitendum?

vere est pro suo tempore et per consequens causa miser-
cordiam impetrandi: non quod quidquam scrupulosum¹ in
nostra lege celamus,² quod non audeamus disputacioni
cuiuscunque philosophantis ostendere. Et illum modum

so to the O. T.
fathers *future*
acts of Christ;
availed;

5 loquendi docet Ieronimus ex illo dicto Iude. 'Iesus, Jude, 5.

inquit, populum ex Egipto salvans secundo eos, qui non
crediderunt, perdidit: et Apostolus 1^a ad Cor. 10^o: 'neque 1 Cor. x. 9.

temptemus Christum sicut quidam eorum temptaverunt;'
non quod iam esset Iesus Christus natus ex Maria virgine,

10 sed quia illa illa persona, que tempore suo est Christus, est
eterna et sempiterno³ Dei consilio incarnata et⁴ materialis
essencia semper presto. Sic ergo⁵ sancti patres, in quocun-

que tempore fuerunt,⁶ sciverunt vere Christum esse, fuisse,
et fore; et⁷ proposiciones formate ab eis fuissent vere—
of Christ;

15 Christus est, fuit, vel erit incarnatus—quamvis tunc non
fuisset ita⁸ quod Christus est incarnatus. Nam, ut sepe

dixi, sicut propositio potest esse hic vera cum hoc, quod
hic non sit suum primarie significatum, sed satis est quod
ipsum sit alicubi⁹: correspondenter propositio potest esse

20 nunc vera cum hoc, quod nunc non sit suum primarie sig-
natum, sed satis est quod ipsum sit aliquando. Et sic

[C 71b] intelligendus est Augustinus cum aliis | doctoribus quod
eadem est fides patrum tam novi quam veteris testamenti.
Nam incarnacio, mors Christi, et adventus ad iudicium sunt
and their faith
was in essentials
the same as
ours; as Augus-
tine and Gregory
maintain.

25 fides credita, a qua fide absit falsitas, sive ficticia etc.

Unde Gregorius 23^o *Moralium* ca.^o 15¹⁰ exponens illud¹¹

Iob. 33^o, 'semel loquetur Deus, et secundo ad¹² ipsum non Job xxxiii. 14.

repetet,' ita scribit: 'In Deo ideo dicere quodlibet tempus
audacter, licet quod in eo nullum proprie dici¹³ licet.'¹⁴ Unde

The latter ex-
pressly teaches
that to God every-
thing is present;

30 notat¹⁴ causam eius 30^o. *Moralium* ca.^o 5^o dicens quod Deus
preteritorum¹⁵ non reminiscitur, cum ipsa que in semetipsis¹⁶

¹ scrupulos-(is in *vasura*) A; scrupulos B C.

³ semper in O; semper consilio (*sic*) C.

⁶ sibi O.

⁶ fuerint O.

⁸ ita *om.* A B.

⁹ aliquando A B C.

¹¹ idem O.

¹² ad *om.* A B C.

¹⁴⁻¹⁴ unam vocat O.

¹⁵ preterito O.

² colamus A B C.

⁴ et *om.* O.

⁷ per *add.* O.

¹⁰ ca.^o 3 A B C.

¹³ dici *om.* A B C.

¹⁶ ipsis *om.* A B C.

pretereunt eius¹ intuitu semper presencia assistunt: et exemplificat satis notabiliter 34°. Moraliū ca°. 5°. tripliciter: unde 9°. Moraliū 25 expresserat illud diffusius Job x. 5. exponens illud Iob. 10. ‘Numquid sicut dies hominis, dies tui?’ ‘Deo, inquit, nec transacta pretereunt, nec adhuc 5 ventura, que non apparent, desunt; quia is, qui² semper esse habet cuncta sibi presencia, conspicit.’ Et idem dicit so also Anselm; Anselmus Monologion 19°. Ideo, ut sepe dixi, nisi omne tempus | preteritum vel futurum fuerit Deo presens, pater- [A 89c] entur theologi magnas angustias in exposicione³ scriptu- 10 rarum ut Ps. 21°. tempore David dicit dicta Sapiencia: ‘foderunt⁴ manus meas et pedes meos:’ et sic de multis scripturis, que pueriliter essent sine racione posite⁵ sub ita disparatis temp|oribus nisi ad imprimendum in⁶ nobis quod [O 225d] immensa Dei eternitas coassistit omni tempori preterito et⁷ 15 futuro. Unde ad istum sensum loquitur sapiencia Ecclesiastici 47°: ‘Christus purgavit⁸ peccata ipsius.’ Et patet quod facta instancia non impugnat sensum datum ad istam scripturam, ‘omnibus mobilior est Sapiencia.’

Sunt autem multi alii sensus huic littere adaptati.⁹ Ut hi 20 dicunt quod extensive loquendo de motu Sapiencia increata dicunt quod extensive loquendo de motu Sapiencia increata movetur obiective a cognitis terminantibus eius actum. Hi dicunt cum tot sint motus genera quot et entes,¹⁰ et Deus ad omnem punctum mundi continue acquirit dominia, est in illa manerie motus relacionis ‘summe mobilis.’ 25 Tercii autem dicunt quod in omni motu est dare ordinem prioritatis et posterioritatis¹¹ secundum successivam denominationem¹² subiecti in materia motus, et omne tale secundum esse intelligibile ordinatum et descriptum¹³ est eternaliter in Sapiencia increata, et secundum illas raciones dicitur figura- 30 tive ‘summe mobilis.’ Sed prior exposicio, cum sit literalior de virtute sermonis, verior, et fidei conformior, plus placeret.

¹ eius *om.* O.⁴ fodiunt O.⁷ vel O.¹⁰ entis A B C.¹² denotacionem O.² his que O.⁵ posita C O.⁸ pugnavit O.¹¹ et posterioritatis *om.* A B C.¹³ discriptum O.³ exposicionibus O M.⁶ in *om.* A B C.⁹ dappnâti O.

a doctrine necessary to the understanding of Scripture,
Ps. xxii. 16.

- [B 136b] Unde quamvis auctor scripture intenderit | omnes istos sensus, primum tamen principalius, ut sit introitus ad alios consequentes. Et sic Augustinus de virtute sermonis salvat textus scripture plus imbricabiles ut illud Ioh. 14,¹ 'Sermonem quem audistis non est meus, | sed eius, qui misit me, Patris.' Dicit enim illud Ome. 76^a. esse verum de virtute sermonis: 'non, inquit, miremur, non paveamus²: non est minor Patre, vel impar sibi: non enim mentitus est; "qui me non diligit, sermones meos³ non servat:" non est hic
- [C 72a] 10 sibi contrarius, sed forte non⁴ sine misterio ibi dixit pluraliter, hic singulariter; volens hic intelligere semetipsum, qui, cum sit Sermo vel Verbum Dei Patris non autem Sermo sui ipsius, verum dixit ad litteram.' Quod si grammaticus ex accusativo casu offenditur, potest dici
- 15 quod facta constructione recta non sit⁵ anthitesis. Nam qui non diligit Christum, non servat sermones suos, id est,⁶ sententias vel veritates, quas precepit observari. Sed ut manifestet quid ex hoc sequitur, subiungit 'et sermonem quem audistis' (supple⁷ 'non servat'); per quam copulationem docemur methaphisicam quod omnes huiusmodi veritates eterne sunt idem essentialiter Verbo Dei. Et 3^o, ut doceat quod ille Sermo sit idem essentialiter Deo Patri, licet personaliter⁸ distinguatur, subiungit 'non est meus sed eius, qui misit me, Patris.' Licet autem sensus catho-
- 20 licus posset esse quod sermo vocalis non sit Verbi ex se, modo quo Apostolus dicit solum Patrem habere immortalitatem⁹; ut exponit Augustinus primo De Trinitate et primo contra Maximinianum ca^o. 10; tamen¹⁰ prior sensus est subtilior et mihi¹¹ carior.
- 30 Et sic intelligendus est sensus Apostoli ad Philipp. 2^o. quod Christus,¹² 'cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se equalem Deo; sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens.' Pro cuius intellectu notandum quod sicut forma

But the first sense (p. 107, l. 10) is to be preferred; thus the literal truth of Scripture is saved; as also in John xiv. 24.

according to Augustine's interpretation, which deals with grammatical distinctions of

number and

case.

1 Tim. vi. 16.

Similarly Phil. ii. 6. 'being in the form of God . . . he emptied himself, taking the form of a servant.'

¹ numerum om. A B C; 10 O M.

⁴ non om. O.

⁷ suppleendum B C; non om. C.

¹⁰ cum A B.

² paciemus O.

⁵ sit O

⁸ pater O.

¹¹ inde A B.

³ sermonem meum A B.

⁶ id est om. O

⁹ immortalem O.

¹² Christus om. O.

is to be understood by taking 'form' in the metaphysical sense.

Dei est deitas,¹ sic forma ho|minis est humanitas. Utraque [A 89d] enim est forma substancialis; cum quelibet persona divina sit illud quo² est Deus,³ quia Deus formaliter deitate;¹ sicut quelibet persona hominis est illud quo² est homo,⁴ quia est homo⁴ formaliter humanitate. Utramque autem harum 5 formarum habet ut subiectus eis formaliter; unam tamen habet absolute necessario; et aliam accepit⁵ ex tempore. Et istam altissimam methaphisicam de formis vellem nostros theologos, etsi non in⁶ methaphisica Aristotelis, saltem in verbis Apostoli compendiose addiscere. Ex quo patet, quod 10 non ex propria reputacione vel arbitrio proprio sine veritate substrata vendicavit se esse equalem Patri, quasi⁷ raperet sibi honorem Patri debitum, ut facit Sathanas; cum naturaliter et communiter inest sibi cum Patre et Spiritu Sancto⁸ esse Deum. Quod co-inest⁹ sibi et Patri, ostenderat¹⁰ quando 15 dixit,¹⁰ 'Ego et Pater unum sumus.' Augustinus autem format talem racionem; 'Nichil quod est¹¹ naturale et essentiali¹¹ supposito est rapina: ¹²sed Christum esse equalem Deo est naturale et per se inest Verbo: ergo hoc non est rapina.¹² Sed faciendo se esse naturam visibilem exinanivit 20 misericorditer semetipsum: *semetipsum*¹³ dicit propter ydemp-titatem persone que est filius¹⁴ hominis et Dei Filius:¹⁴ *exinanivit* dicit,¹⁵ quia | fecit se ad¹⁶ extra esse naturam corpo- [C 72b] ream, ¹⁷que, [cum] in mundi principio prius originem¹⁷ quam formam habeat, est inanis.' Ad quem sensum, ut exponit 25 Augustinus 12^o. Confessionum, scriptura in principio Gen. Gen. i. 2. dicit, 'terra erat inanis et vacua.' Nec video quomodo exinanicio¹⁸ potius¹⁹ possit intelligi quam quod sit²⁰ res extra facta inanis²¹ essentialiter sic ut sit²¹ exinanita. Et hoc est verum de Christo ad litteram, cum sit trium natu- 30

¹ divinitas; divinitate O.⁴⁻⁴ quia . . . homo om. O.⁷ qui A B.¹⁰⁻¹⁰ quando dixit om. A.¹²⁻¹² sed . . . rapina om. A B C.¹⁴⁻¹⁴ hominis . . . filius om. A B C.¹⁷⁻¹⁷ origine C O; aut cum inserendum aut origine legendum.¹⁹ prius O.² quod O.⁵ accipit O.⁸ sancto om. O.¹¹⁻¹¹ essenziale et essenziale C.¹³ semetipsum om. A B C; s; ipsum O.¹⁵ dicit om. A B C.²⁰ sit om. O.³ deus om. O.⁶ in om. O.⁹ commune A B C.¹⁶ ad om. B.¹⁸ inanicio A B C.²¹⁻²¹ essencia sic et sic A B C.

rarum quelibet. Et hinc vere dicit Veritas, Ioh. 14^o. 'Pater John xiv. 28.

maior me est:' quia, cum ¹ Christus sit tam equivoce The statements 'I and my Father are one' and 'My Father is greater than I' are not really contradictory:

divinitas et humanitas, potest respectu predicati absoluti intelligi secundum rationem divinitatis vel secundum rationem humanitatis, sicut exigit predicatum. Et patet ex dictis superius quod non est repugnancia—Pater est maior Christo ²—et—idem Pater est ³ simpliciter equalis Christo—: ymo, intelligendo personam Christi secundum duas naturas

[O 226a] equivoce, non est repugnancia inter ista—Pater est maior |

10 Christo—⁴ et—idem Pater non est maior Christo—⁴: nec (comp. p. 4, l. 32)

debent tales predicaciones abici de virtute sermonis quod but involve an 'equivocation' as to the Person of Christ.

sunt figurative, quia per idem ⁵ negaretur hoc—Ego et Pater unum sumus—Pater et Filius et Spiritus Sanctus sunt unus

15 Deus, etc :—cum in prima sit equivocacio, et in secunda

concepicio personarum. Ymo, si non fallor, omnis locucio nostra de Deo est figurativa, ut quandocunque dicitur quod We cannot speak of God at all except in human and figurative terms, which involve ἀνθρώπου πάθεια.

Deus est mobilis, natus, passus etc. est constructio non synecdochica sed figura que *antropospatos* dicitur, quando scilicet humana passio Deo attribuitur; ab *antropos* homo

20 et *patos* passio. Non enim habemus nomina, que sine figura Deum signent.

[B 137a] Redeundo ergo ad propositum conceditur quod aliqua res, To resume the general argument (from p. 107, l. 7), a divine nature in itself 'immobilis' may be, as in suffering Christ it is, a *suppositum mobile*.

25 Christus passus. Patet ista logica in exemplo. Nam natura divina est Verbum tam eternaliter quam temporaliter genitum, et tamen ipsa non est genita, et talis ⁶ essentia materie prime est suppositum ignis compositum ex materia et forma: et tamen ipsa materia non potest sic componi.

30 Petrus comedit, moritur, vel aliter transmutatur; et tamen

[A 90a] natura specifica, que est Petrus, non potest taliter | transmutari. Ideo in omnibus istis similibus oportet diligenter attendere ad predicacionem secundum essentiam et formalem.

Et patet quod non sequitur—Deus est mobilis,⁷ et omne aliud The distinction

¹ cum om. B.

² me B.

³ est om. A B.

⁴⁻⁴ et . . . Christo om. O.

⁵ perinde O.

⁶ et sic C; etc O.

⁷ mobile O.

between *essential* and *formal* predication saves a contradiction.

a Deo est mobile: ergo omnis res est mobilis—quia aliqua res non est mobilis. Et si queratur—Quid non est mobile?—potest dici equivocando, quod nichil non est mobile, quia natura divina est mobile: et sic, intelligendo predicacionem secundum essenciam non formalem,¹ omne,⁵ quod est, est mobile.²

Subtle questions in the schools to be deprecated.

Quod si dicatur istam responsionem, cum sapiat contradiccionem, interimere disputaciones theologicas, cum incidit in redargucionem, que est³ meta vilissima respondentis; dicitur quod multum proficeret modum disputandi sophisticum, | principaliter propter apparenciam arguentis et redargucionem⁴ patulam respondentis, ex peccato Luciferi [C 73a]

The devil asked the first question in Scripture.

introducitur, esse⁵ in scolis theologis pretermissum.⁶ In cuius signum prima questio, quam scriptura meminit,⁷ est a dyabolo⁸ introducta. 'Cur,⁸ inquit serpens, precipit vobis 15 Deus ut non comederetis de omni ligno paradisi?' Gen. 3^o.

Every question is an evidence either of ignorance or of sin:

Unde omnis questio attestatur indubie super ignoranciam vel peccatum. Tamen non negandum est, quin questiones theologice possunt tractari meritorie, cum Veritas quesivit

yet Christ asked questions, and we may do so if our aim is a right one.

a peccatoribus plurimas questiones. Oportet tamen quod 20 utrobique intendatur Dei gloria augmentanda, sophistarum superbia destruenda, et ignota veritas detegenda: omne⁹ autem quod amplius est in disputacione theologica 'a malo est: ' ideo questio, sicut et iuramentum, occasione vel pena

Matth. v. 37.

peccati introducta est. Et ista est sententia Augustini 2^o 25

Augustine condemns the contentiousness and vanity of disputants.

De Doctrina Christiana 31^o, ubi docet in disputacionibus cavere rixandi libidinem et ostentacionem frivolum puerilem.

Nec¹⁰ ducunt argucie sophistarum theologos¹¹ ad metam aliam, sed detegit eorum versuciam arundineam qua prius pompaverant; et hoc ex propriis eorum principiis. Unde 30

What such men deny absolutely, I accept in a limited sense as catholic truth:

frequenter, ut colores sapiencie sophisticæ minus appareant, obvio eis negando negativas, que ad sensum equivocum satis catholice concedi potuerunt¹²; ut, dando exclusivam huius

¹ tunc *add.* A B C.

³ est *om.* O.

⁶ pretermissis C.

⁹ omnis B.

²⁻² quod . . . mobile *om.* O; quod est mobile C.

⁴ responsionem B.

⁷ invenit O.

¹¹ theologum O.

⁵ introductum esse *om.* B.

⁸⁻⁸ introductatur O.

¹² poterunt O.

⁰ nunc O.

universalis—omnis res est mobilis,—formo sic exclusivam, ut as in the definition of 'res mobilis.'
 apparencia¹ sophistica sit minus evidens—tantum res mobilis
 est res—quod est falsum pro rebus eternis. Concedi tamen

posset quod nichil aliud quam mobile est res, accipiendo
 5 'mobile' essentialiter substantive; et tamen aliud quam
 mobile est res, posito quod 'mobile' predicetur formaliter
 adiective. Sed Augustinus et alii sancti non curarunt de
 istis apparenciis sophistarum. Unde in Dialogo ad Feli-
 cianum, 'genuit, inquit, et non genuit Maria Filium Dei.'

10 Sed ulterius arguitur quod Verbum Dei non sit simpliciter
 mobile ratione assumpti hominis. Nam nulla persona move-
 tur propter habitum² vel accidens essentialiter separatum²:
 sed humanitas Christi est habitus Verbo Dei accidentaliter
 copulatus: ergo propter eius laceracionem³ vel passionem non

15 sequitur⁴ passio Verbi Dei. Confirmatur triplici exemplo.
 Primo ex hoc quod homo non laceratur vel comburitur,
 etsi vestimenta eius taliter⁵ paciantur. 2°. ex hoc quod
 humanitas conceditur per tempus notabile non fuisse: quando
 tamen non conceditur Verbum Dei conformiter non fuisse,

20 non ergo sequitur—si ista humanitas movebatur post a non
 esse acquirendo essendi terminum,⁶ tunc et Verbum—. 3°.
 confirmatur ex figura Abrahe patriarche, qui cum voluit

[A 90b] Gen. 22°. immolare⁷ filium suum Ysaac, | non hunc occidit
 sed arietem, quem vidit post⁸ tergum herentem⁸ eornibus.

25 Cum ergo passio Christi fuit per Ysaac allegorice figurata,

[C 73b] videtur quod non persona Christi, sed eius humanitas, | fuit
 passa.

Hic dicitur quod non esset concedendum Verbum pati
 propter passionem sue humanitatis, nisi Verbum esset per-

30 sonaliter illa humanitas. Sed quia Verbum ex integro est
 illa humanitas tam secundum corpus quam secundum
 animam, et acciones ac passiones sunt primo suppositorum;
 patet quod illa humanitas non pateretur vel ageret,⁹ nisi

Objection. The Word is not necessarily 'mobilis' because the humanity assumed by the Word is so. For the humanity is a 'habitus' or separable accident, and the 'passion' of the humanity is not necessarily the passion of the Word
 Threefold confirmation of this objection.

1. Injury to a man's clothes (vestimenta=habitus) does not imply injury to a man's person.

2. Transition from not-being to being on the part of the humanity does not imply a corresponding 'mobility' in the Word.

3. Not Isaac (i.e. the person of Christ) but the ram (i.e. the humanity) was offered by Abraham.

Reply. If the humanity be not the Person of Christ, Christ did not suffer.

¹ evidencia A B C.

²⁻² vel . . . separatum om. O.

³ accionem M

⁴ est O.

⁵ totaliter O.

⁶ v'im A B C; tñ O.

⁷ ymolare A B C; imolare O.

⁸⁻⁸ tergētē herentē B.

⁹ ageretur C.

But the Word of God, even God himself, suffered. quia Verbum, quod est eadem ypostasis vel persona, sic agit vel patitur. Firmiter itaque est tenendum quod Verbum Dei et per consequens Deus ipse pendebat dolens et passus in cruce, et sic de ceteris humanis actibus quos evangelium de Iesu prosequitur. | Et sic, licet humanitas Christi sit [B 137b] essencia, substancia, vel natura separata non conservative sed essentialiter a deitate, que Christus est; | non tamen [O 226b] sic separatur quin sit persona Christi.

Four senses of the word 'habitus' in Augustine on Phil. ii. 8, as—the acquisition
 1. of truth,
 2. of food,
 3. of clothes which take shape from the wearer. (compare p. 119, l. 15.)
 4. of things worn, which do not change their shape, as a ring.

Sed pro nomine 'habitus' est notandum quod 'habitus' quadrupliciter sumitur, ut exponit Augustinus 83 Questionum 10 Questione 73^a. exponendo illud Apostoli ad Philipp. 2^o. 'habitu inventus est ut homo.' Primo pro sapientia, que est veritas, quam addiscimus, que manens¹ non mota movet animam, quam informat. 2^o. pro alimentis habitis mutantibus corpus, quod nutriunt, et digestionem mutatis. Omne quidem substancialem nobis adiacens, quod mutat et mutatur adiacendo subiecto, dicitur 'habitus' 2^o huiusmodi: 'habitus' 2^o quidem, quia denominat subiectum habere quod sibi accidentaliter adiacet. 3^m. genus est quando habituata formantur a subiectis 3^o habituatis †perfeccius quam quando membris 20 aptata induuntur. † 3^o 4^m. genus habitus, ut anulus in digito. Omnia autem hec quatuor, cum 4^o denominant substanciam habituari vel habere, dicuntur in predicacione secundum essenciam esse 5^o 'habitus;' ut 'motus' dicitur materialiter esse res, que est motu dicto formaliter acquisita, ut patet 25 3^o. Physicorum 9^o. 4^o. Sumitur autem sufficiencia illorum quatuor penes hoc, quod primus habitus mutat substanciam cui advenit et 6^o non mutatur; 7^o secundus mutat et mutatur 7^o; tercius mutatur et non mutat; quartus nec mutat necessario nec mutatur. 30

Characteristics of these four kinds of 'habitus.'

Besides these four senses, philosophers use 'habitus' in two other senses,

Sed preter hec quatuor, 8^o que in se sunt 8^o substancie, sumitur habitus apud philosophos formaliter ad duos 9^o sensus

¹ movens A B C.

²⁻² huiusmodi habitus om. O.

³⁻³ habituatis quam quando membrum aptata induitur A B C; habituatis proficitur quam quando membris aptata induitur O; *lectionem superius in textu datam non sine dubitatione ipse conieci.*

⁴ cum om. B.

⁵ est O.

⁶ et om. O.

⁷⁻⁷ secundus . . . mutatur om. O.

⁸⁻⁸ que non sunt A B C.

⁹ suos O.

equivocos. Primo pro qualitate preternaturali¹ de prima specie qualitatis ; ² sive sit ² corporis habitus, ut sanitas ; sive habitus anime, ut virtus intellectualis aut ³ moralis ; habitus autem spiritualis ex habitu primo modo dicto³ materialiter

5 generatur, sicut ⁴ habitus corporalis efficitur ex secundo.

Sed secundo modo sumitur habitus pro forma respectiva de 10^o. genere, quod est habere, possessio, vel habicio, et talis habitus causatur ab habitu tercio et quarto modis materialiter intellectis : ‘divicie’ enim denominant homines divites,⁵

10 possessionatos, vel habentes formaliter.

[C 74a] Et patet quod ille sex maneries habitus sunt | satis equivoce. Dicitur ergo quod humanitas assumpta a Verbo est habitus tercii modi, cum accidit enti in actu, non mutans vel faciens ipsam aliam personam quam prefuit. Ideo dicunt

15 sancti quod humanitas est quasi vestis detegens deitatem ;⁶

et religiosi, qui Christum induunt, habent habitus⁷ corporis ;

hoc notantes, quod ⁸ accidit Deo humanitas, sed non ⁹ inseparabiliter.

Ideo dicit Augustinus in Dialogo ad Felicianum quod humanitas est accidens Verbo, non quod sit res in-

20 herens ut accidentia novem generum, cum sit precipua

creata substantia ; nec quod sit coëva Verbo vel sicut passio

[A 90c] naturaliter consequens¹⁰ ad subiectum ; | sed contingenter

ex tempore nobis ineffabiliter¹¹ inest Verbo non mutando

naturam, cui advenit, sed formata¹² mirabiliter, quia Verbo

25 Dei ydemptificata vel ypostatice copulata : cum secundum

Augustinum primo De Trinitate, ‘talıs fuit unio¹³ incarnationis, que Deum faceret¹⁴ hominem et hominem Deum.’

Et patet quod dicta humanitas est forma in tribus conveniens cum formis per se in genere accidentis. Primo in

30 hoc quod presupponit naturam, cui contingenter advenit, longe priorem ipsa naturaliter, quam accidens presupponit creatam

substantiam, quam informat. 2^o. in hoc quod non facit

¹ passionali A B C ; p̄r̄ ñli O.

²⁻² sumpsit O.

³⁻³ moralis aut habitus specialis. Et ille ex habitu primo dicto A B C.

⁴ sive A B.

⁵ divites om. A B C.

⁶ divinitatem O.

⁷ habitum B.

⁸ quod om. C O.

⁹ non om. A B C.

¹⁰ consequitur O.

¹¹ ineffabiliter O.

¹² unita C.

¹³ unionis A.

¹⁴ facere O.

5 (a) for a *state* of body the result of (2) : or of spirit the result of (1),

6 (b) to express the tenth Aristotelian category.

Of these six possible meanings, the Word's humanity resembles 'habitus' in the third : it is changed, but does not change the Word.

Explanation of the sense in which the humanity is an accident of the Word.

Three points in which the said humanity is *forma per se in genere accidentis*.

1. It presupposes a pre-existing nature which it 'informs.'

2. It does not
change that
nature.
3. It cannot exist
without the Word
as its substance.

naturam, cui advenit, esse¹ quid vel aliud² quam absolute
necessario semper erat.³ Et 3°. quod non potest esse sine
supposito Verbi Dei, cui inseparabiliter sed contingenter
adheret. Et constat quod proprietates proporcionales analo- 5
gice conveniunt generi accidentis: assimilatur autem pas-
sionibus, que dicuntur per se egredi de propriis principiis⁴
subiectorum; cum non potest abesse, postquam infaicit, cum
inseparabiliter consequitur⁵ ad Verbum, sicut passio ad
subiectum; sed, sicut accidentia separabilia, deesse poterit
a subiecto. Convenit 2°. cum accidentibus absolutis per se 10
in genere, cum sit per se substantia motiva et mobilis
denominans subiectum proprie et per se moveri formaliter.
3°. convenit⁶ cum accidentibus respectivis. Nam, sicut
relaciones, habitaciones, et respectus consimiles non exinde
movent naturam, cui inherenter adveniunt; sic indubie 'forma 15
servi,' que est humanitas, non potest movere naturam divi-
nam, cum deitas solum denominatione respectiva denominatur
ex eius adiacencia summe mirabili.⁷

The humanity is
also *accidens*
absolutum per se
in genere.

Also *accidens*
respectivum.

Also *forma sub-*
stantialis :

1. because it
changes the sub-
stance;
2. because it is
one hypostati-
cally with the
subject;

Convenit autem cum ceteris formis substancialibus⁸ in his
tribus. Primo quod facit suppositum, cui advenit, esse aliud 20
quam prefuit; quia, postquam Verbum fuit pure deitas, nunc
est homo. 2°. in hoc quod est idem ypostatice cum subiecto,
cui advenit. Sicut generaliter omnis forma substancialis est
idem essentialiter vel personaliter⁹ cum subiecto forme et
composito ex eisdem; sic, inquam, ista humanitas; cum sit 25
eiusdem rationis cum aliis et idem personaliter Verbo Dei,
licet Verbum commune sit natura divina, que non potest esse
illa humanitas; | sed cum sit individuum humane nature [C 74c]
homo Iesus Christus, suscipit saltem in predicacione et
secundum essenciam predicata temporalia, que historia 30
evangelica de Christo contexuit, ut post declarabitur. Et
patet mira subtilitas in verbis Apostoli quando dicit 'habitu
inventus ut homo': non enim video alium terminum, quo

[3. (?) as being
'habitus.']

The subtlety of
St. Paul is
shown

¹ esse om. A B C.

² aliquid O.

³ erit A.

⁴ principiis om. A B C.

⁵ cum non inseparabiliter consequitur verbum A B C.

⁶ conveniunt B.

⁷ miraci O.

⁸ specialiter add. A C.

⁹ personaliter corr. altera manu personali A.

[B 138a] posset apcius quoad auditorii intellectionem, | copiosius in using this expression 'habitus' of the humanity of Christ.
 quoad philosophicam consideracionem, aut expressius quoad
 fidei explanacionem, humanitatem Christi exprimere. Ideo
 respectu¹ sentencie Apostoli, qui fuit prudentissimus predi-
 5 cator, et Augustini sui discipuli, qui fuit scripture sacre
 subtilissimus explanator, oportet nos ignaros colla mentis
 submittere.

Quantum ad primam trium confirmacionum² patet quod Reply to confir-
 [O 226c] similitudo | non est sufficiens³; cum humanitas Christi non mation 1 (p. 117,
 10 solum sit ut vestimentum Verbo, vel⁴ ignis ferro,⁴ sed l. 16);

vera Christi quiditas, idem personaliter cum subiecto. Ad
 2^{am} negatur consequencia quod mocio, passio, et similia to confirmation 2
 positiva, cum sint. predicata personalia, sunt⁵ persone Verbi (p. 117, l. 18);

6^o racione forme assumpte⁶ principaliter tribuenda. Non sic
 15 autem negaciones, que non sunt predicata personalia. Ideo

[A 90d] dixi superius | quod inceptio non est esse et prius non [reference to p.
 fuisse, sed causatur ex illis; cum stat illa esse eterna et 99.]

inceptionem solum instantaneam, et faciens inceptioem non
 potest facere dictam negacionem. Ideo non oportet, si Deus

20 temporaliter generatur, quod ante⁷ non fuit; cum satis est
 quod sit illud ex vi generacionis, quod non effectualiter fuit

ante. Ad 3^{am} patet quod non oportet in toto esse correspon- to confirmation 3
 denciam figurati cuiuslibet ad figuram. Unde satis est quod (p. 117, l. 22).

Abraham ducens filium significet Deum Patrem, qui de facto
 25 duxit et obtulit super montem Calvarie filium suum uni-

genitum, sicut Ysaac unigenitus imolatus⁸ est super montem
 ubi templum constitutum est. Ipse quidem fuit forma risus

domini nostri Iesu Christi: et satis est quod humanitas idem
 personaliter Ysaac nostro, sicut aries est idem genere cum

30 Ysaac figurante,⁹ sic passa et occisa persona Verbi secun-
 dum deitatem et animam semper salva; et sic de aliis, quo

huic loco non pertinet¹⁰ applicare. Sed constat repugnare
 figure quod sit in toto conformitas; quia tunc evidenter

¹ rth O.³ efficiens C.⁶ assumpte racione forme A B C.⁸ ymo locus C.² confirmacionum om. cum lacuna C.⁴⁻⁴ vltus fio O.⁷ alη (aliquando) B; autem O.⁹ figurante O.⁵ sint A B C.¹⁰ pertinent A B C.

sequeretur¹ Christi mobilitas ; cum Ysaac portavit ligna sicut Christus crucem, ligatus est super² struem, sicut Christus affixus est ad crucem. Igitur cum Ysaac noster ex partibus³ quantitativis componitur, que tam⁵ varie movebantur : et, mota parte tocius, movetur et totum, cuius est pars ; sequitur⁵ quod Christus compositus ex illis partibus movebatur. Nec

The assertion that God is man implies the mobility of Christ.

credo⁵ philosophum dicere Deum esse hominem, nisi consequenter dicat eum componi ex partibus, et consequenter moveri ad motum progressivum parcium⁶ ; ⁷ cum impossibile sit aliquid non moveri, quod tamen subiective habeat in se¹⁰

In Jerome, Augustine and the Clementine Decretal, the Catholic doctrine is clearly stated.

motum.⁷ Unde Ieronimus exponendo fidem catholicam : ‘ passus est, inquit, Dei Filius | non putative sed vere.’ Et [C 75a] idem docet Augustinus in Enchiridion 40 : et Decretalis in Clementinis De Summa Trinitate et Fide Catholica : ‘ confitemur, inquit, Filium Dei, una cum Patre eternaliter¹⁵ subsistentem, partes nostre nature simul unitas, ex quibus ipse verus Deus in se existens fieret⁸ verus homo, (humanum videlicet⁹ corpus et animam intellectivam seu rationalem, ipsum corpus vere et per se et essentialiter informantem,) assumpsisse ex tempore in virginali thalamo ad unitatem²⁰ sue ypostasis¹⁰ seu persone : et quod in hac assumpta natura ipsum Dei Verbum pro omni operanda salute non solum affigi cruci et in ea mori voluit, sed eciam emisso iam spiritu perforari lancea sustinuit latus suum.’

1. Christ is one with his brethren by his agreement with them in a specific nature.
2. He truly suffered.
3. He was man in the three days' entombment.

Eecce primo univocacio¹¹ Christi cum fratribus¹² propter²⁵ convenienciam¹² in natura specifica.

Eecce 2°. vera passio Iesu Christi.

Et 3°. cum passus sit et mortuus, sequitur quod fuit homo pro illo triduo.

¹ sequitur A B C.

⁴ tn (tamen) B.

⁷⁻⁷ cum . . . motum om. B.

¹⁰ ypostatice A B C.

¹² propter convenienciam specificam (sic) A ; propter pm (propriam an primam?) convenienciam O.

² ad A B C.

⁵ credo om. B.

⁸ foret O.

¹¹ unio (unicio?) O. u

³ nostris add. A B C.

⁶ per totum C.

⁹ scilicet B.

Cap. VIII.

[*Obicit tripliciter contra ydemptitatem specificam Christi cum aliis, et dissolvit.*

Examination of three objections to the statement that Christ is man in the same sense of the word as other men : i.e. that Christ is of the same species as other men.]

Ex istis patet solucio argumentorum factorum communiter ad probandum quod Christus non sit univoce homo cum aliis. Primo per hoc, quod nichil reponitur in specie per
5 aliquod sibi accidentale : sed humanitas Christi est sibi
accidentalis : ergo non est in nova specie propter illam : sed
ante incarnationem non fuit eiusdem speciei nobiscum : ergo
nec¹ post propter² adventiciam unionem. Confirmatur per
locum a simili. Nam si homo de novo acquirat albedinem
10 vel quaecumque formam aliam accidentaliter³ inherentem,
non ex hoc⁴ est disparis speciei : ergo per idem nec Christus
propter humanitatem tam adventiciam.

Quantum ad illud patet ex dictis quod falsum assumitur.

[A 91a] Nam Verbum, quod prius erat super omnem speciem, per
15 assumptionem humanitatis factum est in nostra specie et
'sub lege.' Et quantum ad similitudinem⁵ patet ex dictis
rationis diversitas. Si enim per impossibile albedo vel alia
forma inherens esset illud, quo subiectum esset aliquid vel
aliud quam prius fuerat, ⁶(sicut humanitate fit Verbum
20 aliquid aliud quam prius fuerat),⁶ procederet ratio per locum
a simili : sed antecedens est impossibile.

Et si multiplicentur argumenta sophistica ad probandum
quod, quicquid est Verbum, eternaliter fuit Verbum ; patet
ex dictis de formis solucio. Nam aliquid, quia aliqua

Principal Objection I.

Nothing is in a species owing to some accident belonging to it : humanity is only an accident of Christ : he is not therefore, through the incarnation, in the human species. Confirmatory instance.

Reply.

The Word before the incarnation was above every species, by the incarnation is in our species. The instance does not apply.

Subsidiary arguments to support objection.

1. Whatever is the Word, eternally was the Word (comp. p. 114, l. 2).

¹ nec om. O.

² propter om. O.

³ accidenter O.

⁴ exinde O.

⁵ consimilitudinem O.

⁶ () om. A B ; sic humanitatem fit verbum aliquid aliud quam fuerat prius C.

Reply. The substantial form or nature of man, *forma substancialis vel natura,*¹ nunc est Verbum, quod non in primo instanti temporis erat Verbum. Non enim antequam 'Verbum caro factum est' 'in plenitudine temporis,' erat homo; et certum² est quod esse hominem est esse aliquid: ideo quando fiebat homo, fiebat aliquid,³ quod prius⁵ non fuerat. | Verumptamen omne suppositum, ypostasis, vel [B 138b] persona, que est, vel que⁴ fuit, Verbum, eternaliter erat⁵ Verbum. Sed absit ex isto concludere—ergo quicquid.⁶ Aliud enim, sed⁷ non alius, est Verbum post incarnationem quam prefuit.⁸ Et sic querenti—Quis est⁹ nunc Filius Dei, | [C 75b] qui non semper erat?—Idem¹⁰—dicitur: quod nullus¹¹ est vel esse potest Filius Dei naturalis, nisi¹² qui absolute necessario semper erat. Sed querenti—Quid est Filius Dei, quod ante incarnationem ipse non fuerat?—dicitur quod—Natura humana sive humanitas; et illa est quiditas suppositi¹⁵ vel persone—.

2. Whatever is the Word, is the Person of the Word.

Reply. This involves a confusion between *quiditas* and *qualitas*, between *substantia* and *person*.

3. If the humanity is the Word and the Word was in the beginning, the humanity in the beginning was the Word.

Reply. This involves a confusion between *humanity* abstract and *man* concrete.

4. If only *this* thing (i.e. the person of the Word) is now the Word, and eternally was the Word;

Et patet solucio ad tales argucias—Omnis¹³ persona, que est Verbum, eternaliter erat Verbum: sed quicquid iam est¹⁴ Verbum est persona, que est Verbum: ergo, quicquid iam est Verbum,¹⁵ eternaliter erat Verbum. Omnes quidem²⁰ deducciones tales sophisticè sanantur¹⁶ per noticiam fallacie accidentis. Nam persone Verbi accidentalis est quiditas in [O 226a] genere, sicut substancie create accidentalis est qualitas.

Et si 3^o. sic arguatur¹⁷—Hoc Verbum in principio erat Verbum, et hoc Verbum est hec humanitas; ergo hec²⁵ humanitas in principio erat Verbum—patet quod idem est ac si sic argueretur—In principio fuit, quod hoc est Verbum; et hoc Verbum est ille homo; ergo tunc fuit, quod ipsum est homo; sic enim significat humanitas simpliciter abstractive.

Et si 4^o. sophista replicet per conversionem ab exclusivis³⁰ aut exceptivis—Tantum hoc nunc est Verbum—demonstrando personam Verbi—et hoc eternaliter erat Verbum;

¹ in (materia) O.

⁵ fuit A B C.

⁸ ante A B C.

¹² non qui B.

¹⁵ et *add.* A B C.

² iterum O.

⁶ quicquam *om.* ergo A B; quod quicquam C.

⁹ esset B.

¹³ omnes persona O.

¹⁶ sonantur O.

³ aliud O.

¹⁰ eidem A B C.

⁴ que *om.* A B C.

⁷ et A B C.

¹¹ erat *add.* B.

¹⁴ est *om.* O.

¹⁷ arguitur A; obicitur B.

ergo nichil iam est Verbum, nisi quod eternaliter erat Verbum—constat quod antecedens est verum et consequens falsum. Licet enim tantum hoc sit Verbum, non tamen tantum ista humanitas est Verbum: cum deitas,¹ que est
 5 aliud quam illa humanitas, est Verbum et² eternaliter erat Verbum. Et patet quod, licet tantum homo et tantum Deus sit Verbum, non tantum humanitas, nec nichil preter deitatem est Verbum. Nam aliud quam deitas et aliud quam humanitas est Verbum; sed nec alius nec aliud quam
 10 Deus vel homo est Verbum. Si enim tantum deitas esset Iesus, tunc Pater in divinis non esset aliquo modo maior Iesu. Et constat quomodo exclusive ac exceptive sint suis universalibus adaptande; ut sic dicto—omnis Iesus est humanitas—⁴ licet correspondenter dare istam ⁴ exclusivam—
 15 tantum persona, que est humanitas, est Iesus—et proportionaliter exceptivam et non conformissimam⁵ sophisticationem contingit habere de quolibet alio homine, qui per se est homo, sed adventicie natura corporea.⁶ Unde quilibet nostrum in finali resurrectione erit aliud quam erat⁷ in
 20 morte, quia alia natura; cum in resurrectione erit tam natura corporea quam natura incorporea; in morte autem dumtaxat natura incorporea. Sed non erit alius: ymo solum-
 [A91b] modo idem ipse, cum non potest esse nisi eadem persona. |
 Et illam methaphisicam intexuit⁸ ille magnus philosophus
 25 sanctus Iob 19 ca°. quando dixit; ‘in carne mea videbo Deum salvatorem meum, ego ipse, inquit, et non alius.’ Unde Gregorius 18 Moralium ca°. 32. ‘Quamvis Christus sit aliud ex Patre aliud ex matre,⁹ non tamen est alius ex Patre alius ex virgine: sed ipse eternus ex Patre, tempo-
 30 raliter ex matre⁹; ¹⁰ ipse, qui fecit, factus¹⁰; ipse auctor operis, ipse opus auctoris; manens unus ex utraque et ¹¹ in utraque natura¹²; nec naturarum¹¹ copulatione confusus,

nothing is now the Word, but what eternally was the Word.

Reply. The antecedent is admitted to be true, the consequent is false.

The error arises from mishandling exclusive and exceptive propositions.

A change of nature does not necessitate a change of person.

Death and resurrection change our nature; but we each remain the same and ‘not another.’

Job xix. 26-27.

So Gregory maintains the diversity of natures but identity of person in Christ;

¹ divinitas O ut saepe infra.

⁴⁻⁴ habet correspondentem istam O.

⁵ non om. A B C; conformissimam O.

⁷ erit O.

¹⁰⁻¹⁰ ipse qui fecit ipse qui factus est A B C.

¹¹⁻¹¹ in utramque naturam nec naturam O.

² et om. O.

³ a'q^{oo} (aliquo modo) B.

⁶ nature corporee A B C.

⁹⁻⁹ non . . . matre om. B.

¹² natura om. A B C.

nec naturarum distincione geminatus.¹ Ecce aliud sancti doctoris testimonium ²de sententia suprädicta.² Et sic intelligendus est Augustinus in Dialogo ad Felicianum circa medium et alibi | crebrius, quando dicit: ‘quamvis enim [C 76a] aliud corpus, aliud animus, unus tamen atque idem homo 5 et corpus dicitur et animus.’

Principal Objection II.

Christ has not identity in species with other men, since he is man only *per accidens* they *per se*.

2^o. principaliter arguitur contra ydemptitatem specificam Christi cum aliis ex hoc quod³ ipse solum per accidens et quilibet alius per se est homo.

Reply. The accident by which Christ is formally man is of the same kind as the forms by which his brethren are formally men, and not an accident simply. Christ is man *per se*. The term ‘Christ’ expresses two forms, deity and humanity.

Sed patet ex dictis quod non sequitur. Cum illud 10 accidens, quo Christus est homo formaliter, quod Apostolus vocat⁴ humanitacionem et habitum,⁴ sit eiusdem rationis cum formis, quibus confratres Christi sunt homines formaliter, et non est accidens simpliciter. Sed quia Christus est gigas gemine substancie, scilicet, deitas et humanitas, quarum 15 inferior contingenter inest superiori; ideo dicitur⁵ humanitas ad sensum expositum accidens Verbo Dei. Et si queritur⁶ utrum Christus⁷ sit per se homo, videtur michi quod sic. Nam cum ‘Christus’ dicit duas formas, scilicet deitatem et humanitatem,⁸ ydemptificatas⁹ in eadem persona, 20 et potest supponere simpliciter pro utraque: patet quod, intelligendo eum secundum humanitatem, ipse eque per se est homo sicut aliquid¹⁰ individuum sui generis; cum eque vere causatur¹¹ ex partibus qualitativis et quiditativis consimilis rationis, et eque dependet a corpore et anima a specie 25 et genere cum suis differentiis, sicut Petrus. Nec est color, si Christus sit per accidens homo quia secundum deitatem, quod non sit per se homo: ¹²quia extra deitatem est humanitas Christi, que est per se homo,¹² cum de sua essentia sit universalis¹³ humanitas. Et ita sicut duplici 30 nativitate nascitur Verbum Dei, sic videtur michi quod duplici

¹ genitus O.

²⁻² de scia sepe dicta A B C; de sma sepe dicta O.

³ quod om. A B C.

⁴⁻⁴ humanitatem et hominem A B C.

⁵ debet B.

⁶ queratur A B C.

⁷ Iesus A B C.

⁸ que sunt *add.* A B C.

⁹ ydemptitas *codd. omn.*

¹⁰ aliquid O.

¹¹ causantur O.

¹²⁻¹² quia . . . homo om. C; quia extra deitatem est ~~he~~ humanitas Christi que est *etc.* A; quia extra deitatem est homo humanitas Christi que est *etc.* B; quia extra deitatem est humanitas Christi qui est *etc.* O.

¹³ illius A B C.

racionalitate¹ satis equivoce est² ipsum rationale. Nam²

[B 139a] quoad creatam substanciam causatur³ ab hu | manitate et
racionalitate¹ communi sicut alie creature : et hinc competit
sibi primus modus predicandi per se ex 2^o. posteriorum.

5 Et quoad diffiniciones hominum dico quod nunquam in-
venta est a philosophis aliqua probabilis diffinico sive
descripcio hominis, quin illa univoce conveniat Iesu nostro.

No definition of
'man' fails to
suit Jesus.

Est enim animal rationale mortale ante passionem, sicut
veteres describebant hominem integrum⁴ secundum noticiam
1 animal rationale mortale.

10 imperfectam, quam de ipso habuerant,⁵ quos⁴ sequitur

Augustinus in De Qualitate⁶ Anime ca^o.⁷ : est iterum
rationalis substancia ex corpore et anima composita tam
post resurrectionem quam ante ; sicut Augustinus describit
hominem perfectum 15^o. De Trinitate ca^o. 7^o. : est tercio

2. He is both be-
fore and since
his resurrection
rationalis sub-
stancia ex cor-
pore et anima
composita.

15 anima rationalis habens corpus ab instanti sue concepcionis
et ulterius in eternum. Et sic loquitur Augustinus de

3. He is since
his conception
anima rationalis
habens corpus.

homine ut⁸ ad personam attinet, Ome. 19,⁹ exponens illud

Ioh. 5. 'Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius
John v. 27.

hominis est.' 'Ex virgine, inquit, Maria homo factus est

20 filius hominis ; sed hanc potestatem temporalem faciendi

iudicium non haberet, nisi acciperet¹⁰ et esset homo prius

sine hac potestate. Sed ipse filius hominis, qui et Filius

Dei : herendo¹¹ enim ad unitatem persone filius¹² hominis

Filius¹² Dei facta est una persona eadem Filius Dei et

These definitions
proved to apply
to Christ by
Augustine,

[C 76b] filius hominis. | Quid autem |¹³ propter quid habeat,¹³ dinos-

[A 91c] cendum est. Filius hominis habet animam, habet corpus :

Filius Dei, quod est Verbum Dei, habet animam,¹⁴ tanquam

anima habens corpus ; et sicut anima habens corpus non

facit duas personas sed unum hominem,¹⁵ sic Verbum habens

[O 227a] hominem¹⁵ non facit duas personas | sed unum Christum.'

Et sequitur. 'Quid est homo ? anima rationalis habens

¹ rationabilitate A B C.

²⁻² ipsum homo. Nam. B.

³ citatur viz per rasuras distingui potest in A ; creatur B.

⁴⁻⁴ secundum . . . quos in margine O.

⁵ habuerunt A ; habuerat C.

⁶ quantitate A B C.

⁷ numerus in omn. codd. om.

⁸ aut C.

⁹ 9 A B C.

¹⁰ nisi per acceptionem O.

¹¹ attendendo A B C.

¹² filio . . . filio A B C.

¹³ pp̄r (proportionaliter) habeat A C ; p̄biliter (probabiliter) om. habeat B.

¹⁴ Nonne hominem legendum ?

¹⁵⁻¹⁵ sic . . . hominem om. O.

corpus. Quid est Christus? Verbum Dei habens hominem.
 Ex istis ¹ patet quod supradicta sententia est ¹ beati Augustini et Hugonis de Sancto Victore cum aliis; scilicet, quod omnis homo est anima vel spiritus habens corpus. Et credo quod non est possibile hominem completum esse, nisi habeat ⁵ tempore suo corpus: quia nisi assit corpus organicum, anima non creatur. Unde et Christus habuit corpus in triduo.

and by Hugo de St. Victore.

A soul is never created unless there be an organic body.

4. And no less does Grosseteste's definition of 'man' on

Quod si ⁴ volumus ² describere hominem in sua communitate maxima, patet quod Christus fuit univoce homo cum ¹⁰ aliis: cum hec descriptio hominis communissima sit superior ad descriptioem triplicem supradictam. Pro quo notandus est Lincolniensis in suo Exameron de opere sexte diei, qui post expositionem huius—³ 'Faciamus hominem ad ymaginem

Gen. i. 26. et similitudinem nostram' ³—sic scribit: 'Quid autem sit ¹⁵

creatura rationalis facta ad ymaginem conditoris apply to Christ.

homo, ex hic cognitis et auditis diffiniamus: ⁴ non enim egemus mutuari ⁴ diffinitiones alienas. 'Homo, inquit, est creatura rationalis, facta ad ymaginem conditoris.' ⁵ Unde

Explanation of Gen. ii. 2, 'man became a living soul.' This soul, the inner man (comp. p. 19, l. 1), is the abiding personality,

exponens illud Gen. 2^o. 'spiravit in faciem eius spiraculum vite,' ita scribit: 'Deus verbo ⁶ beneplaciti ⁷ spiraculum vite ²⁰ id est, animam rationalem formavit, et ⁷ in unitatem persone corpori formando infudit.' Et sequitur: 'per hoc, quod

"homo factus est in animam viventem," notatur quod homo interior est homo, et corrupto homine exteriori nichilo minus manet veritas et personalitas uniuscuiusque hominis in ²⁵ subsistencia hominis interioris; quod ex verbis Domini satis

as in Matth. xxii. 32.

God (Deus Θεός) is in the same sense God both of dead and living.

insinuatur, cum dicit Matt. 22^o. "Ego sum Deus Abraham, Deus Ysaac, et Deus Iacob: non est Deus mortuorum sed vivencium." Hec Lincolniensis. Quamvis enim Christus sit Deus mortuorum prima morte, non tamen est Deus ³⁰ obiective beatificans mortuos secunda morte. Et hoc sonat *theos* in uno sensu. Cum autem Deus tempore Moysi particulariter dixit se esse Deum illorum patriarcharum

¹⁻¹ patet supradicta sententia que est A B C.

² voluerimus C.

³⁻³ faciamus hô etc. B.

⁴⁻⁴ non negemus mutuari A B C; non enim egemus mutari O.

⁵ auditoris O.

⁶ verbo *om.* A B C.

⁷⁻⁷ spiraculum . . . et *om.* O; in *om.* A B C.

non solum pro lapso tempore cum hodie non daret Moysi evidenciam ad credendum Deum tunc velle iuvare semen eorum; non mirum si isto argumento Salvator imposuit silentium Saduceis de negacione resurrectionis mortuorum. It is the term 'dead' which has two senses, according as it is applied to those *mortui secundum quid ad tempus*, or to those *mortui morte perpetua*.

5 Cum enim ipsi perpetuo vixerant in spiritu, nec desiderium naturale ad naturam corpoream extingui poterat¹; sequitur quod sancti patriarche non ab hoc perpetuo finaliter sint frustrandi, licet secundum quid mortui sint ad tempus. Alii autem presciti mortui sunt simpliciter morte perpetua; et

10 ista est expositio beati Augustini Ome. 43. super illud Ioh. 8: 'Si quis sermonem meum servaverit, mortem non gustabit in eternum.' John viii. 51.

Nec est negandum a sic dicentibus quin angeli sint **[C 77a]** *homines*, iuxta testimonium | scripturarum. ² Quod si obicitur scripturam dicere ² angelos esse *viros*, et per consequens pari auctoritate concedendum esset fore distinccionem sexuum angelorum. Sed sic arguens non recolit quod 'vir' notat etatem, formam, sexum,³ probitatem. Concedendum est ergo sine distinccione sexuum omnem creaturam rationalem

15 virentem virtutibus *virum* esse. Unde Ierem.⁴ 31. dicitur significanter de beata virgine involvendo ⁵ Christum duplici matricula, 'femina circumdabit virum'; non quod tunc fuit

[B 139b] vir forma corporis vel etate, sed quia omni genere | caris-

[A 91d] matum tunc pollebat ⁶; vel quia ⁷ boni angeli | sic virtutibus

25 semper virent,⁸ non ⁹ mirum si ⁹ scriptura sine implicacione¹⁰ distinccionis sexuum verissime tales angelos vocet 'viros.'

Sed ulterius non est negandum quin Christus habet rationem equivocam individuantem, secundum quam est Iesus, que non potest alteri individuo convenire. Aliter enim non

30 esset essenciale principium generis ¹¹ Christiani, nisi in eo quod esset proprietatum collacio addita nature specificce per

¹ poterit A B C.

²⁻² quod si obicitur dicere A C; quod obicitur dicere B; et si obicitur scripturam dicere O. ³ sexuum O. ⁴ Ezech. A B C.

⁵ involuere (*an pro involvente?*) O. ⁶ possidebat O. ⁷ ergo add. O.

⁸ vivunt super A B C; semper vivunt O; virent *ex ipso textu paulo superius inventum restitui*. ⁹⁻⁹ nimirum B. ¹⁰ multiplicacione A B C. ¹¹ ergo A B C.

which other individuals of the species have not; so Anselm.

But this fact does not necessitate a difference in species.

Principal Objection III. Christ is not an individual or person in the same sense as other men; because his personality is eternal; other men's is created. If he has also a created personality, he is two persons, and the Nestorian heresy is true.

Reply. Granted that in Christ *personality* is not spoken of in literally the same sense as in other men; it does not follow that *nature* and *species* in Christ are not the same as in other men.

quam individualiter a singulis aliis distinguitur: ut dicit Anselmus in De Incarnacione 7^o, 'Quis alius, queso, est

Deus et homo, et¹ ex illis principiis individuanti-
bus tempo-

raliter procreatus,² ex quibus efficitur noster Iesus?'³ Sed procul hoc ad inferendum³ diversitatem specificam, quia per idem omnia que individualiter distinguuntur differunt⁴ specificè.

Tercio principaliter arguitur quod Christus non sit univoce homo cum aliis eo quod non est univoce cum alio homine individuum vel persona. Nam solum personalitate⁵ eterna est persona⁶; et illa in nullo univoce⁷ convenit cum personalitate creata: ergo Christus non est univoce persona cum alia creatura. Maior patet ex hoc quod aliter, sicut dixit Nestorius, esset in ipso⁸ duplicitas personarum, quia una personalitas eterna et alia temporalis: nec⁹ dubium quin, si multiplicantur rationes personales multiplicabuntur et persone; quia unius persone una tantum est ratio personalis.¹⁰ Et patet minor¹¹ argumenti ex hoc quod non est maior¹¹ conveniencia, imo tanta diferencia inter personalitatem eternam et quamlibet aliam temporalem¹² sicut et inter essenciam eternam et quamlibet aliam temporalem¹²: sed quelibet essencia eterna¹³ non convenit eciam in esse univoco cum alia temporali: ergo per idem nec personalitas.

Hic videtur michi probabile quod personalitas Christi sit equivoca vel analogica¹⁴ cum personalitate cuiuscunque alterius fratris sui; et tamen conveniunt summe univoce in specie vel natura. Ideo non sequitur, si Christus non sit univoce¹⁵ cum alio homine individuum vel persona, quod exinde non sit cum isto univoce species vel natura: quia notum est quod univocacio in superiori non arguit univocacionem in inferiori; nec equivocacio inferioris arguit

¹ et om. C.

² procreatus om. A B C.

³ licet procul hoc sit ad ferendum O.

⁴ different in rasura alter. man. A; indifferenter B.

⁵ personalitas A B C.

⁶ Christi add. A B C.

⁷ equivoco A.

⁸ Christo A B C.

⁹ ut O.

¹⁰ personalitas C.

¹¹⁻¹¹ argumenti . . . maior om. O; quod om. C.

¹²⁻¹² sicut . . . temporalem om. A B C.

¹³ eternaliter O.

¹⁴ analogica A B C; ana^g O.

¹⁵⁻¹⁵ in specie . . . univoce bis O.

equivocationem communiorum,¹ ut evidet in exemplo.² Nam For ambiguity in a lower term (person), does not necessarily involve ambiguity in a higher term (species).
omnia creata per se³ in genere diverso⁴ per differencias
[O 227b] oppositas univocantur | in genere et non citra; ut substantia
[C 77b] et accidens univocantur | quodammodo in analogo transcen-
5 dente, homo et asinus in genere animalis, et ita de aliis:
ydiotes⁵ eciam et Hercules equivocantur in signo hominis,
et tamen univocantur in genere corporis sive⁶ substantie:
correspondenter Iesus et Petrus equivocantur in signo⁷
personalitatis et tamen univocantur in specie hominis, et in
10 quolibet creato genere plus communi: quia correspondenter,
ut aliquid est communius, magis⁸ univocat; et ut particu-
larius, sic et minus: in tantum quod persona vel individuum
non potest univocare secum personam aliam; ut persona
Verbi non potest assumere quamlibet personam hominis,
15 sicut nec aliquam, quia tunc persona esset summe communi-
cabilis. Univocatio enim realis de qua nunc⁹ [est] sermo,
est quando aliqua secundum eandem rationem communicant
vel conveniunt in communi; ut quelibet persona hominis est
eadem communis species que est *homo* sub illa communi
20 ratione—*creatura rationalis ad ymaginem Dei facta*—persona
autem hominis equivoce communicatur naturis¹⁰ oppositis,
cum alia sit ratio vel individuandi condicio, que est hoc
[A 92a] corpus, et alia ratio vel individuandi condicio, que est hic |
spiritus. Et sic intelligunt illi qui dicunt personam descrip-
25 tive esse¹¹ naturam rationalem¹¹ incommunicabilis¹² essencie
vel¹² existencie. Nec¹³ est negandum quin sub eisdem
signis licet equivoce analogicatur tam increata personalitas
quam creata; ut quelibet persona divina est rationalis nature
individua substantia, et quelibet persona hominis est ratio-
30 cionalis nature¹⁴ individua substantia; sed nature¹⁴ sunt
multum equivoce tam rationales quam essencie¹⁵ vel nature:

¹ ὁμοῦ A B C; κοῖνοῦ *pr. man. colorū in margine altera manu O.*

² Christo A B C; ex^o *pr. man. et alt man. in marg. O.*

⁴ diviso O. ⁵ ἰδιότου A B O; ἰδιότου (sic) C. ⁶ sue A B C. ⁷ specie A B C.

⁸ generalius A B C. ⁹ modo B C; nobis O, est *supplendum evisco.*

¹⁰ personis B. ¹¹⁻¹¹ naturalem rationalem O. ¹² essencie vel *om.* O.

¹³ nunc O. ¹⁴⁻¹⁴ individua . . . nature *om.* O. ¹⁵ encia O.

The definition of *personality* is applicable to both divine and human personalities; but in senses which are different although analogous.

Petrus eciam est multum equivoce substancia vel individuum respectu persone alterius increate. Sed utrobique est ratio creata exemplata analogice in ratione superiori eiusdem nominis increata. Ideo laboraverunt priores doctores ad habendum in suis descripcionibus nomina significancia simul licet equivoce tam exemplaria eterna quam eciam exemplata; ut veritas, iusticia, liberum arbitrium; et persona analogicatur¹ secundum Anselmum² et Boecium sub istis nominibus.

Person is among the terms used in an ambiguous sense by Anselm and Boethius.

Counter objections to Reply. (1.) If Christ be an individual of the human species, and besides an individual of the divine nature; he is a twofold individual. Answer. Christ is son of God and son of man, but not a twofold son.

He is *per accidens* an individual of the human nature; *per se* an individual of divine nature.

Counter objection (2).

It is only in time that Christ has individuation: for *universal* or *singular* cannot be predicated of a divine person.

Answer. Granted that *singular* (or *universal*) cannot be predicated of a divine person in regard to that person's divinity, since it implies *species*; yet the same objection does not apply to individuality or personality, and

Sed obicitur primo per hoc quod Christus est individuum speciei humane, et preter hoc est individuum nature divine: ergo est duplex individuum³ sicut est duplex³ natura.⁴

Hic dicitur negando consequenciam sicut non sequitur, si Christus sit Filius Dei et filius hominis, quod sit duplex filius; idem enim est individuum nature humane et nature divine, sed per accidens individuum nature humane, quia secundum naturam assumptam, per se autem individuum, persona, vel suppositum nature divine. [B 140a]

2^o. obicitur per hoc quod universale et singulare dicuntur ad aliquid et per consequens sunt simul natura: sed Christus solum temporaliter est universale: ergo solum temporaliter est singulare; et per consequens aliqua individuatione solum temporaliter inest Christo. 20

Hic conceditur prima conclusio. Nam singulare et universale sunt res secunde intencionis que sese mutuo relative respiciunt ita, quod singulare, ut sic, sit individuum vel suppositum speciei. Ideo nulla persona divina est ad illum sensum⁷ quoad deitatem universalis vel singularis, ut patet in De Questionibus Veteris et Nove Legis. Questione 122; sed est⁸ individuum suppositum vel persona, Cum ista sint nomina significancia analogice extra genus, ut patet de nomine individui in⁹ descripcione Boecii De Persona. Nec est vis¹⁰ quare philosophi sic varie utuntur 25 [C 78a] 30

¹ analogia B.

^{3,3} sicut est duplex *om.* A B C.

⁶ ut *om.* A B C.

⁹ et O.

² Augustinum A B C; añs & boy^m O.

⁴ nature A B C.

⁷ sensum *om.* C.

¹⁰ vis *om.* C.

⁵ et *om.* B.

⁸ est *om.* A B C.

nominibus. Sicut ergo Christus solum ex tempore est singularis, sic quod singularitas a posteriori accidit sue¹ individuitati vel personalitati, sicut accidit sibi quod sit persona speciei humane: ideo individuitas vel personalitas

5 in Christo non est singularitas que supponitur speciei.

3^o. instatur per hoc quod Christus, quia iste homo, vel in quantum iste homo, est suppositum, individuum vel² persona; ergo ista singularis humanitas est causa personalitatis in Christo, sicut est in suis fratribus, et non est causa personalitatis eterne: ergo est causa personalitatis temporalis: ergo in Christo est duplex personalitas, sicut³ duplex nativitas.

Hic negatur causalis assumpta eo quod significat circumstanciam cause.⁴ Conceditur tamen de Christo vel aliis quod, quia est iste homo, ideo est persona hominis: sed non, quia persona hominis, ideo est persona; cum habet personalitatem nature superioris quam est eius⁵ humanitas, quod nulli alii homini potest competere; cum ipse solus⁶ sit homo per accidens et cum hoc summe univoce. Est autem in

20 Christi duplex nativitas, una eterna secundum naturam divinam, quæ eternaliter absolute necessario personaliter nascitur et est natus; et illi accidit alia temporalis non interpellatim⁷ sed simul adveniens, secundum quam fuit natura alia et noviter persona hominis. Non enim sequitur

25 —Christus solum temporaliter vel noviter est persona, individuum, vel suppositum humanum: |⁸ ergo sic est suppositum⁸—cum arguitur ab inferiori ad suum superius cum impedimento habente vim negacionis.

4^o. obicitur per hoc quod Christus recenter est tam corpus quam anima, et utrumque illorum est suppositum et persona: ergo Christus recenter est suppositum vel persona: ⁹ sic enim Christus⁹ est corpus et spiritus creatus:

Counter objection (3).

The fact that Christ is a definite man makes him a supposite, individual or person: that definite singular humanity is the cause of his personality in time: which added to his existing personality in eternity, makes in Christ a twofold personality.

Answer.

The fact that Christ is a definite man is not the cause, only a circumstance, of his personality.

He has a twofold nativity, not a twofold personality.

Counter objection (4).

Christ at a point in time (*recenter*) is both body and spirit, either of which is a supposite and a person, and those created ones:

¹ sui A; sui C.

⁴ cause om. O.

⁷ interpolatim A B C.

⁸⁻⁹ ergo sic suppositum A; ergo sit suppositum B C.

⁹⁻⁹ sequitur enim quod Christus A B C.

² et C O.

⁵ gis (*i.e.* communis) O.

³ et *add.* B.

⁶ solum A B C.

Christ is therefore a created person, and therefore has a twofold personality.

Answer. Christ did not become a person through taking nature of body and spirit.

His personation is unique: in every created person accidental properties are the cause of individuality; Christ is a person *per se*.

As every other man is *aliquid* before he is *homo*, so Christ is *persona* before he is *homo*.

sed utrumque illorum est per se individuum et persona : ergo Christus est persona creata: et cum eciam sit persona increata, sequitur quod duplex personalitas inest Christo.

Hic dicitur quod antecedens primi argumenti est verum et consequens impossibile. Nec est verum quod aliqua creatura preter Christum est primo per se suppositum vel persona; quia in omni persona creata proprietates accidentales individuunt ipsam; et sic idem est sibi personalitas et singularitas que ad ipsam consequitur, sicut passio ad subiectum: Christus autem solum personatur per se primo¹ ex divinitate,¹ et non ex proprietatibus accidentalibus ut alia singularia. Ideo non mirum, si sua personalitas recipit singularitates personarum,² ut sibi accidentia, et non ut personalitates. Due ergo nature create eciam in sancto sabato sunt simul utraque eadem persona Verbi. Si ergo 15 persona esset per se superius | ad istam naturam, sicut [C 78b] aliquid est ad *hominem*, tunc sequeretur³—si Christus est hoc singulare creatum,⁴ tunc est ista persona creata—; sicut sequitur, quod Christus⁵ sit aliquid creatum,⁴ ex hoc quod est natura creata; et tunc foret duplex persona creata, | [O 227c] sicut est duplex natura creata, quarum utraque est persona. Modo⁶ autem ille ambe nature, et utraque illarum, sunt eciam pro triduo separate idem individuum, suppositum, et persona: licet enim sint due essencie singulares, tamen sunt unita individua substancia nature humane. Et sophista 25 satis colorate concederet⁷ quod illa persona, demonstrando humanitatem Christi, est persona et natura eterna. Ideo in talibus oportet ultra pronomina significancia pure essencias explicare res de quibus loquitur per terminos specificantes formas.

*⁸ Quod si arguitur eo ipso quo ponitur aliqua⁹ per se

¹⁻¹ d'1te A B C.

² naturarum A B C.

³ sequitur O.

⁴⁻⁴ tunc . . . creatum *om.* B.

⁵ Christus *om.* O.

⁶ non A; mō B C; m̄ O.

⁷ concederent O.

*⁸ *Totus hic locus a Quod si usque ad substancie tales (p. 136, l. 25) stellulis supra notatus in Cod. O. omittitur, sic—specificantes formas sunt multe argucie O; in margine autem alia manus deficit multum adnotavit.*

⁹ esse *add.* B.

et completa causa causabilis, sequitur illud causabile: sed natura singularis in Christo cum communi creata substantia sufficit per se et complete causare creatum suppositum: ergo illis positis et unitis, sicut est in Christo, sequitur quod
 5 oportet ponere creatam personam ex illis principiis resultantem: nam eiusdem speciei specialissime est creata natura atque substantia in Christo, cuius est in quolibet fratre suo.

Objection.
 All that causes a human person is in Christ: therefore the result (a human person) must also be in him.

[B 140b] Sicut ergo Christus est univoce cum Petro rationalis nature | individua substantia, sic cum eo univoce est persona: cui
 10 enim univocatur diffinitio eciam competit univoce diffinitum.

Confirmatur ex hoc quod tractantes pollitice¹ cum Christo acceptarent univoce cum aliis personam suam in testimonium et iudicium et quodlibet aliud opus sensibile vel quodlibet personale. Nec potest fingi quod deitas impedit ista prin-
 15 cipia ad causandum personam.

Christ's person would be accepted as a witness in court.

Hic dicitur quod minor est falsa cum nulla creatura causat naturaliter nisi de quanto a posteriori subicitur voluntati divine prius causanti. Sed voluntas divina non potest ex istis causare creatam personam: nam assumptio impedit, vel
 20 verius iuvat ut natura creata sit suppositum increatum. Cum enim omne recipiens denudatur a natura rei recepte, oporteret Verbum vel esse duas personas, ut dixit Nestorius; vel recipiendo personalitatem creatam personalitatem increatam dimittere; quorum utrumque cum sit summe impossibile,
 25 sequitur quod natura rei exaltantis naturam assumptam, ut quasi insorbendo, non permittat² eam habere personalitatem creatam. Et hoc intendunt loquentes de suppositione aliena. Et dicitur quod ista natura est persona gloriosis-

Answer.
 Cause does not produce effect except by the will of God.

[A 92c] sima, | sed illi non competit diffinitio persone create. Pro
 30 quo notandum quod *substantia* est commune in Greco ad *ypostasim*, *usiosim*, et *usion*: quando autem diffinitur persona per nomen substantie intelligitur *ypostasis*, quam alii differenter explicant per nomen *subsistentie*. Et sic Christus non est rationalis nature individua subsistentia vel suppositum,

The Latin word *substantia* represents three Greek words:

ὑπόστασις, *οὐσίωσις*, and *οὐσιον*.

Some translate *ὑπόστασις* in the sense of *persona* by *subsistentia*.

¹ poll^{co} B; polletice C; pollitice A (*pro* politice = civiliter, p. 136, l. 12).

² permittant A; permittunt B.

nisi suppositum nature increate. Ideo natura assumpta non est formaliter persona sed ydemptice vel ypostatice. Non enim est formaliter ypostasis vel subsistencia, sed substancia vel usion. | Ideo in Christo sunt formaliter tres substancie, [C 79a] sed unica subsistencia, sed ille due nature create faciunt 5 unam naturam completam, que est humanitas, non autem personam, cum deest complementum ex parte cause finalis. Utterius conceditur quod conversantes cum Christo putando eum esse univoce personam cum aliis hominibus ex ignorantia sue divinitatis ¹[acceptarent], univoce personam suam 10 in testimonium.¹ Ideo non potest iudicare² vel conversari civiliter, ut patet alibi, sed omne iudicium suum foret infinitum maioris auctoritatis quam iudicium persone create. Et ita videtur de omni actu personali quem fecit humanitus: auctoritas enim consequitur personam in dignitate et non 15 naturam accionis pure. Et patet quod descriptio persone signata convertitur cum ista rationalis nature incommunicabilis existencia. *Incommunicabilis* dico quoad supposita, non naturas; et ita subsistencia est contractior quam substancia, ut sumitur ad hec tria. Et ita Trinitas commune 20 principium et commune principatum non est persona vel subsistencia, sed persone vel subsistencie. Nec est color in illa equivocacione, quod divicie sunt substancia rationalis nature, sed substancia restricta ad subsistenciam est consequens ad omne suppositum substanciale. Tales*³ sunt 25 multe argucie quibus decipiuntur incauti, facte pro stabi-lienda opinione Nestorii.

Principal objection IV.
Christ has not identity in species with other men because of the difference of the *materia proxima* (=semen).

Sed 4^o. principaliter arguitur contra ydemptitatem specificam Christi cum aliis ex parte materie. Nam semen decisum⁴ a diversis sexibus et commixtum est alterius speciei 30 quam simplex semen sexus feminei: ⁵sed Christus conceptus est pure ex semine sexus feminei,⁵ omnes autem alii ex commixtis seminibus maris et feminei: ergo materia ex qua

¹⁻¹ *codd.* A B lacunam xii litterarum exhibent: *cod.* C omnia post verbum divinitatis ad testimonium sine lacuna omittit. acceptarent (*cf.* p. 135, l. 12) pro certo supplendum est.

² indicare C.

* ³ *vide supra*, p. 134, n. 8.

⁴ decis C.

⁵⁻⁵ sed . . . feminei om. A B C.

factus¹ est Christus est alterius speciei quam materie proxime aliorum: et cum agens semper dat formam secundum conditionem materie, ut patet philosophis, sequitur quod Christus sit alterius speciei quam alii secundum communem

of which his body was made by reason of his conception by a virgin.

5 cursum nature univoce² procreati. Confirmatur per Commentatorem 8vo. Physicorum 9. 46. ponentem contra Avicennam quod si homo generaretur ex terra, ipse esset homo equivoce propter extraneacionem materie.

This objection is confirmed by an opinion of Averroes.

Hic dicitur quod illud argumentum deficit in pluribus.
10 Primo in assumpto quod semen muliebre, quod differt a menstruo, non distat a virili semine nisi secundum maius et minus; sic quod semen virile de communi cursu nature sit in substancia spissius, complexione³ calidius, et informacione virtuosius. Sed quale magisterium Deo de beata virgine
15 complexione³ mundissima descindere⁴ semen vel sanguinem pro mensura delectationis sue humilime ex gaudio salutationis⁵ angelice, que excedat⁶ in⁷ bonitate complexionis⁷ in proporcione multitudinis et in limitacione virtutis omnem aliam materiam, ex qua fuit persona hominis procreata? quod
20 quia factum est, unde non daretur illi capaci⁸ organo spiritus consimilis speciei?

Reply.
1. The divine intervention may have affected the *materia proxima*.

Deficit 2^o. in sequela quando infert quod materia proxima, de qua factus est Christus, sit alterius speciei quam materie proxime aliorum. ⁹Nam si, sicut est summe⁹ possibile, Deus de lapidibus¹⁰ vel quocumque alio mixto vel | simplici | descidisset¹¹ materiam, et commiscendo atomos¹² in utero virginali dedisset post¹³ commixturam ydoneam formam complexionalem¹⁴ humani seminis; adhuc proxima materia, ex qua talis homo fieret, foret eiusdem rationis cum aliis,
30 licet remota materia sit diversa: aliter enim semina hominum generata ex distinctis cibariis in specie forent eo ipso disparium specierum.

2. It is not proven that in this case the *materia proxima* was not made like that of other men.

Ex istis 3^o. colligitur quod non refert ex qua materia Deus

¹ natus B. ² univoce om. A B C. ³ commixione A B C. ⁴ decindere O.
⁵ saluatoris O. ⁶ excedit A B. ⁷⁻⁷ materia commixionis B. ⁸ capiti C O.
⁹⁻⁹ si nam perfectum sed summe O. ¹⁰ lapide B. ¹¹ decidisset B.
¹² attomos (i.e. atomos) O. ¹³ n^o O. ¹⁴ commixionalem A B C.

3. To God the *materia proxima* is indifferent: He uses agent or second cause according to His own pleasure.

adaptet¹ materiam proximam ad hominem producendum; dum tamen reducat eam ad temperamentum complexionis seminee,² et limitet³ successive vel subito infundendo humanum spiritum in corpus debite limitatum.⁴ Nec refert quo agente Deus ad illud officium utatur pro organo: aliter 5 enim primi parentes, qui sunt principia humani generis, non convenirent cum suis | generacionibus in specie vel [B 141a] natura: talis tamen error auctoris in principio † caret⁶ maximum in processu. Patet deduccio ex hoc quod Adam plasmatus est de limo terre forsitan sine⁶ ministerio creature, 10 et Eua de costa viri ab eodem opifice est formata. Sicut ergo non refert utrum ignis ab igne, vel immediate a lumine producat ad hoc quod sit de natura ignis univoce, et sic de aliis effectibus cuiuscumque speciei vel generis; sic facta de quacumque materia prima complexione et limitacione 15 sufficienti ad animam subiectandam, non refert ad unionem compositi⁷ ministerio cuiuscumque agentis secundi hoc factum fuerit, ut⁸ sive immediato a Deo, sive ministerio angelorum, sive per se a constellatione celesti, sive a quocumque agente secundo corpus humanum productum fuerit; non refert data 20 anima adesse hominis sicut nec refert a quo artifice creato ydolum vel aliud artificiale fuerit⁹ fabricatum.

That a thing is strange and in our experience unprecedented is not a disproof of its reality.

Et si dicatur quod Deus, non potest per se, nec cum tam disparibus secundis agentibus, tales effectus producere; tum,¹⁰ quia nec est¹¹ auctenticum nec expertum; sed rationes 25 seminales forent superflue limitate¹²: quoad illud videtur michi quod talis contencio de Dei persona sit satis superflua, ubi non evidenter scimus rationem pro vel contra producere: unde leve verbum multorum est et satis inevidens—‘ego non sum expertus hoc, vel ego non inveni¹³ hoc scriptum 30 in historiis michi auctenticis: ergo non est verum’.—Et ex

¹ adept; O.

² seminis ABC.

³ liniat ABC; et cod. O in rasura.

⁴ liniatum ABC; litatû (i.e. limitatum) O.

⁵ caret om. ABC: forsitan pro caret codicis O. lectione cresceret vel foret legendum.

⁶ tñ (tamen) AB; cû (cum) C; sñ (sine vel sive) O.

⁷ suppositi ABC.

⁸ ut om. ABC

⁹ sit ABC.

¹⁰ tamen CO.

¹¹ est om. B.

¹² linite ABC; litate O.

¹³ invenio ABC.

alio latere sollicitando fingere quod agens secundum potest naturaliter in talia¹ inexperta excedit limites philosophi naturalis. Sed inter alia opera, que de Deo credimus, partus virginis tenet locum satis probabilem in lumine² naturali; cum in multis aliis speciebus animalium narrantur femelle sine commixtione³ seminis vel tactu maris concipere. Sed admiracio ineffabiliter nobis mirabilis est quod post limita-

The real wonder is not that a virgin should bear (there are such cases in animal life);

[C 80a] cionem⁴ subitam corporis capti⁵ de pura virgine copulatus | sit⁶ Deus pro instanti generacionis⁶ nature complete, et hoc

10 ypostatica unione. ⁷ Ideo hoc oportet nos ex fide supponere credendo quod nullum aliud tale novum potest fieri, licet

but that to the body thus generated God should be hypostatically united.

hoc fuerit in natura creata analogice exemplatum de ypostatica unione⁷ mentis cum corpore. Et hinc tam sepe exempli-

[O 227a] ficat Augustinus cum | simbolo Athanasii quod 'sicut anima

15 rationalis et caro unus est homo, ⁸ ita Deus et homo unus

est⁸ Christus.' Decuit enim auctorem nature specialiter post peccatum hominis remissibile per talem assumptionem

The birth from woman only is a new start for the race of men; which (1) began with a male from non-human matter; (2) then came a woman out of the male; (3) then the race of men from these two together; (4) mankind is perfected by one born of a woman.

viri⁹ ex femina speciem hominis innovare: ut, sicut primo formatus est mas ex non-homine, ¹⁰ secundo femina ex

20 homine ¹⁰ sed ex mare solummodo, tercio autem ex his sexibus commixtis sunt alii communiter procreati; sic

quarto pro complemento iusticie ¹¹ per se stantis in quatuor ¹¹ compleat Deus virum celestem pure ex femina; cuius

[A 93a] necessitas patet alibi. | Nec sequitur ex illis superfluitas

25 limitacionis racionis seminalis diversis mixtorum generibus, ut experientia philosophorum testatur, quod multa genera animalium, in quibus est distincio sexuum, tam ex putrefaccione quam ex semine procreantur. Et tamen, cum hoc

dicunt philosophi quod nec sexuum distincio, nec racionis

30 seminalis limitacio est aliquo modo superflua; sic ¹² latet in visceribus nature, quid Deus disposuit secundum potenciam obediencialem creature sue per se facere, et quid agens

Animal life not always *ex semine*, sometimes *ex putrefaccione*. In the phenomena of life God works mysteriously.

¹ talis O.

² lūe A B C.

³ commixione A B C.

⁴ liniacionem A B C.

⁵ capi O.

⁶⁻⁶ deus per generacionem A B; deus per generacionis C.

⁷⁻⁷ ideo . . . unione *om.* A B C.

⁸⁻⁸ ita . . . est *om.* O.

⁹ utri O.

¹⁰⁻¹⁰ secundo . . . homine *om.* O; secundo ex femina ex homine C.

¹¹⁻¹¹ persone stantis in quarto A B C.

¹² sicut A B C.

Many superstitions are based on this mystery; as demonology, witchcraft, astrology.

creatum a seculis multis absconditum sufficit preter com-
munem cursum nature producere. Et circa¹ possibilitatem
talium sollicitantur multi superflue: ut illi, quod demones²
possunt in aspectu placido celi, mediantibus virtutibus
mixtorum sicut herbarum et lapidum, mirabilia vulgo in- 5
opinabilia per se efficere: illi quod celum secundum diversas
figuras et aspectus astrorum per se³ potest in talia: et hi
quod homines possunt cum iuvamine demonum et constel-
lacione celestium mirabilia inopinata producere. Et in
speculacione talium theologizant speculativi inaniter. In 10
practica vero mathematici consumunt tempus figuras celi
superflue prestolantes, et demones periculosius consulentes.

The pious theologian is content to know,
1. that strange things may come to pass through second causes;
2 that the power of second causes is restrained by God;
3. that God's incommunicable omnipotence assigns to each work its agent, and to each agent his work.

Sufficit ergo pio theologo quod sciat in genere talia mirabilia
ab agente secundo posse fieri: 2^o quod sciat istis agentibus
secundis a Deo, a quo est omnis potencia, terminos secundum 15
maximum et minimum limitari; nec⁴ creaturam aliquam
posse in aliquid, nisi secundum eius ordinacionem et benevo-
lenciam limitantem: et 3^o. quod Deus ex condicione omni-
potencie⁵ facit eo ipso quodlibet dandum opus quo vult
ipsum a quoquam fieri, et istam condicionem potencie non 20
potest communicari alteri.

As for the opinion of Averroes (p. 137, l. 6) he is not a decisive authority in philosophy, much less in theology.

Quantum ad testimonium Commentatoris patet quod dic-
tum Averrois⁶ non debet esse alicui philosopho, et minus
theologo, testis auctenticans, cum tam in philosophia quam
fide⁷ presumptive vel invide sepius⁷ deviavit. Fautor autem 25
Commentatoris, cui placeret⁸ dictum suum palliare, posset

Possibly Averroes, commenting on Avicenna, supposed that the latter meant that unchanged earth might be the material of a man.

fingere ipsum de Avicenna concipere; quod posset esse homo,
cuius proxima materia subiecta anime foret terra, et per
consequens corpus alterius speciei | quam mixtum organicum⁹ [C 80b]
a sibi simili in specie procreatum; et cum forme dantur 30
secundum disposicionem materie, si haberet¹⁰ animam, ipsa
foret ab humanitate nostra disparis racionis. Nam in tam

¹ ita O.

³ per se om. C.

⁵ ὀπο^e A B C.

⁷⁻⁷ p^{sup}uo ve inde septus O.

¹⁰ sed haberent O.

² denōiacōēs (i.e. denominaciones) O.

⁴ et sic C; ut O.

⁶ aūois A B; auctoris C; aūoys O.

⁸ placet B.

⁹ tamen add. A B C.

vilem materiam non inducit natura formam ¹ simee vel
 [B 141b] pigmee :¹ vel 2°. quod natura | plus ingenias ² circa pro-
 duccionem hominis quam animalis alterius imperfecti, quod
 corpus sicut et anima ³ non posset produci naturaliter nisi a
 5 rationali supposito producat. Ideo non sequitur—animal
 imperfectum potest ex putrefaccione produci : ergo homo—
 qui est finis uniuscuiusque alterius animalis, quia effectum
 preciosiorem virtus regitiva universitatis plus curat. Unde
 figuracionem embrionis oportet fieri a virtute informativa
 10 ab anima hominis per species triplices dirivata, per fomen-
 tum caloris consimilis in matrice, et per nutricionem concepti
 de sanguine menstruo parientis. Quod si alius sit modus
 producendi quoad corpus hoc est auctori nature specialiter
 reservatum. Sed totum illud vix moveret protervum ad
 15 credendum possibilitatem negative que petitur.

Tercii autem dicunt quod nemo post primum parentem
 potest produci nisi materialiter⁴ producat ab homine propter
 amorem humani generis nutriendum. Nam ratione stipitis
 et cognacionis oportet nutriri amorem inter homines ultra
 20 bruta, quia aliter fuisset facile post peccatum Adam totam
 [A 93b] suam generacionem sicut genus Caim ⁵ | extinguere et aliud
 genus hominum ex disparato ⁶ principio procreare ⁶ sine hoc
 quod Christus paciatur pro salvanda specie. Et tunc esset
 homo species imperfecta, sine qua mundus posset existere ;
 25 cum, nullo homine existente, celum posset ut vermes homi-
 nem ⁷ de novo producere ; †et multo magis elementum ⁸ quod
 est ⁹ gracia hominis tamquam finis non esset de substancia
 universali ;¹⁰ et, sicut ¹¹ situs spere ¹² corruptibilium posset
 vacuus a corpore.¹³ †

30 Sed cum iste tractatus multum ¹⁴ distat a puncto proposito,
 redeundo dicitur quod philosophicum et facile est catholicum
 sustinere quod primus homo fiebat de terra, secundus sexus

¹ symee vel pigmei A B C.

³ animans B.

⁵ cayn A B C.

⁷ hominem in margine alia manu suppletum A.

⁹ est om. A C.

¹² spere (i.e. sphaerae) codd. omn.

¹⁴ membrum O.

² ingenias (pro ingeniās) B.

⁴ naturaliter prima manu correctum e materialiter A.

⁶⁻⁶ principio provocare A ; principio hominum provocare B.

⁸ elementum om. A B C.

¹¹ sicut om. O.

¹³ † hic locus corruptus videtur.

But nature does not form even an ape or pigmy of earth, and elaborates man more than any other animal. The superiority of man implies a superiority of 'formation.'

Others say that, since Adam, no one can be produced otherwise than materially: since on this material link depends the tie of love among mankind.

To discuss this is beside the point. The catholic doctrine is (compare p. 139, l. 19) that the first man was made of earth,

the second (sex) from him, the third (man) from both: and so on in the order of nature, until the new and last man of the same species was made of a woman: from him (fifthly) every man is made in spirit, and ultimately remade when the circle is complete (5 and 6 are circular numbers), and by him the human species is to be perfected.

ab illo, et tercius ab ambobus; et sic gradatim de genere consequente quousque novus homo atque novissimus eiusdem speciei cum aliis fiebat ex femina; et quinto¹ omnis homo secundum animam fit ab illo circulariter a quo ultimate reficitur: quinarius autem et senarius sunt numeri circulares. Non enim credo quod species humana peribit, vel quod possit sub tanto auctore eciam quoad perfeccionem illam² deficere.

Cap. IX.

[*Epilogat posicionem de humanitate; et, narrando tres radices causantes modernorum discrepantias, dissolvit tres obiectus eorum per ordinem.*

I. *Gives a summary of the author's position concerning the humanity of Christ.*

II. *Explains the three sources from which the modern diversities of opinion have arisen.*

III. *Deals with three principal objections to the author's position.]*

Comparison of the true opinion with errors conducive to clearness.

Consequens est iuxta ponere sententiam illam sententiis modernorum, ut diversitas summe veritatis magis appareat et obiectus, quos adversantes invehunt, plainius dissolvantur. [O 228a]

I. Wyclif's position.

Primo ergo danda est posicio in quodam compendio.

II. Sources of error.

2°. declarende sunt radices ex quibus oritur discrepantia modernorum. 15

III. Objections refuted.

Et 3°. commixtim solventur instancie.

I. Wyclif's position.

Stat itaque posicio in hoc—**Quod humanitas assumpta**

The humanity assumed by the Word is perfect man composed of body and a reasonable soul, and by hypostatic union identified with the Word in person, not in nature.

a Verbo sit perfectus homo ex corpore et anima rationali compositus, et per ypostaticam unionem ydemptificatus Verbo in persona non natura—Et sic non est aliud suppositum, individuum, ypostasis, vel persona in Christo ydemptice³ quam persona eterna Dominus Iesus Christus; [C 81a]

¹ ergo A B C.

² secundam A B C; illam (an pro ullam?) O.

³ ydemptice O (an Christi ydemptitate legendum?).

cum tam corpus, quam anima, ¹quam eciam ¹humanitas completa sit persona eterna, quamvis sint inter ²se nature solummodo temporales distincte plurimum ab invicem, ³et a divinitate ⁴a natura, et a substantia vel essentia divina.

5 Et sic ⁵cavendum est specialiter de his tribus.

Three cautions.

Primo ne credatur aliquam illarum naturarum esse aliud suppositum a Verbo, quod est simul Filius Dei eternus et filius hominis temporalis.

1. Not any of his natures (deitas, anima, corpus, p. 3, l. 7) is a suppositum other than the Word.
2. There is neither conversion,

10 2°. oportet cavere ne credatur conversio ⁶vel confusio naturarum; cum manet plene natura divina ⁷cum duabus naturis incommunicantibus sed creatis constituentibus humanitatem perfectam, omnes ⁸et singule eadem persona in numero. Si autem esset conversio tunc natura conversa pro mensura conversionis ⁹non maneret; ut lignum conversum
15 in ignem pro mensura conversionis desinit, nova forma inducta et veteri desinente; quod non potest esse de tribus formis incommunicantibus ¹⁰supra dictis. Si autem esset confusio naturarum, tunc forent reciproce quelibet eadem
20 cuilibet, vel omnis vel aliqua incompleta, sicut est de elementis et ¹¹mixtis integraliter componentibus ipsum mixtum. ¹²Modo autem manent tres incommunicantes nature, quelibet plene incommunicans cuilibet; sed utraque creatura per unionem personalem idem ypostatice Verbo Dei.

nor confusion of natures.

3°. oportet cavere ne ¹³credatur ex humanitate et deitate
25 fieri unum aggregative, ut est cumulus lapidum, vel accidens et subiectum. Nam unio ypostatica, que est ydemptitas ¹⁴personalis facit quod quelibet istarum trium incommunicantium naturarum est plene eadem communis persona; licet inter se naturaliter distinguantur per totum ex multis sanctorum testimoniis supradictis, ut Augustini, Gregorii, | et Anselmi. Unde istam sententiam colligit ¹⁵venerabilis Anselmus in De Incarnacione Verbi ca. 7. sub his verbis :

3. The humanity and deity are one, not by aggregation, but by hypostatic union, i.e. by personal identity.

This is the view of Anselm,

¹⁻¹ quantum vel O.

⁴ directe A B C.

⁷ divina om. O.

¹⁰ formis communicantibus A; formis et communicantibus O.

¹¹ in A B C.

¹⁴ unio B.

² in se O.

⁵ sic om. O.

⁸ omnis A B C.

¹² mixtum om. C.

¹⁵ tollit O.

³ ab $\widehat{\text{I}}$ A B C.

⁶ conversio om. A B C.

⁹ conversacionis O.

¹³ vel O.

[A 93c] torum testimoniis supradictis, ut Augustini, Gregorii, | et Anselmi.

‘Sicut, inquit, in Deo una natura est plures persone, et plures persone sunt una natura; sic in Christo una persona est plures nature, et plures nature sunt una persona. “Quemadmodum enim¹ Pater est Deus, Filius Deus et Spiritus sanctus Deus; ²et non tamen tres dii, sed unus 5 Deus²;” ita in Christo Deus est persona, et homo est persona, non tamen due persone sed una persona.’ Intelligit autem iste doctor | per *Deum* et *hominem* deitatem et humanitatem, [B 142a] quia aliter esset similitudo impertinens, et verba sequencia nimis falsa. ‘Non, inquit, alius Deus alius homo in Christo, 10 quamvis aliud sit Deus, aliud homo, sed idem ipse Deus qui et homo.’ Quando ergo dicit cum beato Augustino, Ieronimo, Gregorio et aliis quod aliud Deus in Christo et aliud homo, intelligit quod alia natura est deitas et alia humanitas, sed utraque non alia sed eadem persona; quia 15 homo, ut dicit, solum naturam significat, et illum assumptum hominem dicit postea esse Iesum, et eandem personam cum Verbo. Unde non dubium quin per assumptum hominem intelligit naturam humanam | assumptam. ‘Verbum, [C 81b] inquit, naturam aliam assumpsit, non aliam personam.’ 20 Et ita generaliter intendunt sancti quando dicunt ‘aliud Deus, aliud homo; sed non alius,’ quod alia natura sit deitas et alia natura³ humanitas, non autem persona alia sed eadem.

Augustine,
Jerome,
Gregory;

who all maintain
a difference of
natures in Christ
with a unity of
person.

II. Three roots
of modern diver-
gences:
Root 1. The dis-
belief in uni-
versals (*i.e.* the
prevalence of
Nominalism).

Pro 2^o.⁴ notandum quod in tribus radicibus stat moder- 25
norum variacio ab antiquis. Primo in hoc quod non
conciunt res communes. Noticia quidem⁵ universalium
secundum Anselmum in De Incarnacione ca^o 1^o. est medium
ad cognoscendum misterium Trinitatis, misterium incarna-
cionis, et multa alia fidei sacramenta. Sicut enim natura 30
vel forma⁶ divina est communis ad tria supposita, sic omnis
natura vel forma specifica universalis in actu est communis
ad omnia eius singularia; et persona Verbi⁷ communis ad

¹ enim *om.* A B C.

⁴ pro quo A B C.

⁷ videtur A.

²⁻² et non . . . deus *om.* B.

⁵ quidem noticie O.

³ natura *om.* sit *add.* O.

⁶ vel forma *om.* A B C.

naturam divinam et alias duas contingenter extranee ypostatice copulatas: et ¹tolluntur hinc inde¹ sophistica argumenta conformiter.

2^a radix est methaphisica de forma substanciali compositi. Quelibet enim talis forma substancialis compositi est eius² quiditas, idem essentialiter vel personaliter cum formato; ut quelibet anima animati, cum sit ipsum vivere et per consequens ipsum esse; et eius essentia, ex 2^o *De Anima*, est idem essentialiter vel personaliter cum composito et subiecto; ut anima intellectiva hominis, que est eius humanitas, est eadem persona cum homine sic formato; igneitas est idem suppositum cum igne, et ita de ceteris: et per consequens, cum alique forme sint separabiles a materia que non accidentaliter³ sunt persone, patet⁴ quod personalitas manet cum forma a materia separata.

Root 2. The metaphysical question as to the *substantial form* of a compound existence. Is the *forma* identical with the *formatum*? Yes. Personality resides in this *forma* (as in the *anima* in man) apart from the *materia* which may or may not remain part of the subject.

3^a radix est abiectio predicacionis secundum essentiam, ut⁵ recte admittentes predicacionem secundum essentiam concedunt cum Anselmo De Incarnacione 7 quod quelibet universalis forma est idem cum omnibus et singulis eius suppositis, et correspondenter de aliis rebus communibus: concedunt eciam quod tam in creatore quam eciam⁶ in qualibet creatura omne esse est essentia et e contra, licet in omnibus istis sit formalis differencia vel distincio racionis.

Root 3. The rejection of predication according to essence, *i.e.* the denial that any universal form is the same as all and each of its supposites.

Cum ergo moderniores variant in istis tribus radicibus, non mirum si variant in germine consequente. Ponunt enim quod non est possibile⁷ plures naturas vel res alias⁸ singulas esse unam. Ponunt 2^o quod omnis forma substancialis compositi est distincta essentialiter a subiecto, in tantum quod aliqui dicunt omnem formam materialem substancie posse a natura separari. | Et 3^o dicunt⁹ quod in omni creatura est dare essentiam, que non est esse, sed eius causa, sicut lux luminis vel¹⁰ lucere. Ex istis dicunt consequenter

Positions of the modern doctors.

1. Several natures or other things cannot be one.

2. Every substantial form of a compound is distinct from its subject.

3. In every creature there is an essence which is not its being, but the cause of its being.

¹⁻¹ collinitur in O.

⁴ P (*i.e.* per) O.

⁷ impossibile O.

¹⁰ et A B C.

² eius *om.* A B C.

⁵ nec O.

⁸ aliquas A B C.

³ accidenter O.

⁶ eciam *om.* A B C.

⁹ dicunt *om.* A B C.

As deductions they deny that many natures can be the person of the Word. And as in every man his individual existence and his essence (*homo* and *humanitas*) are distinguished; so Christ did not assume the individual existence of a man but humanity, and this cannot be hypostatized one with the Word.

It is necessary in the face of these wide deviations to assume the three propositions called in question above in the three roots, pp. 144, 145, viz. 1. the existence of universals; 2. the identity between the *form* and the *individual formed*; 3. the identity of the (*ab-tract*) essence and the individual existence.

III. Three Objections considered. Objection I. The Word assumed a person, by assuming humanity which is a person.

Reply.

i. The Word already being a person could not become a person.

The assumption of personality in the incarnation

quod non est possibile multas naturas esse personam Verbi. Dicunt eciam quod in quolibet homine esse suum et essentia et per consequens ipse homo ac sua humanitas distinguantur, sic quod omnis homo vel non est humanitas, vel humanitas solum est homo per accidens: unde Christus ut dicunt non 5 suscepit hominem, sed humanitatem, que non potest esse idem ypostatice Verbo Dei. In istis ergo tribus radicibus et aliis ex eis consequentibus stat modernorum variatio ab antiquis. Magnam¹ quidem vim habent principia, cum eorum variatio | dilatatur distinccionem multiplicem posterius [C 82a] dicendorum. Oportet igitur supponere res communes: quod idem est forma substancialis cuiuslibet et formatum; ac demum, admittendo² predicacionem secundum essentiam, quod sicut in omni creato vel increato omne esse est essentia et e contra; sic omnis humanitas vel³ esse hominis est homo 15 sive assumpta sive suppositione propria terminata.

Quibus suppositis restat 3^o tollere evidencias ex adverso. Videtur enim primo quod Verbum personam assumpsit, quia humanitatem assumpsit, que quidem humanitas est persona. Nec valet nude negare consequenciam, cum arguitur ordinate 20 ab inferiori ad suum superius. Et talis deducio a Deo approbatur quod conceditur exinde Verbum sumpsisse aliquid quod prius non fuerat. Et istam rationem Nestorianorum recitat Anselmus in De Incarnacione in principio ca^o 7.

Hic dicitur quod consequentia non valet, cum idem sit 25 ac si sic argueretur—Verbum fecit se esse hominem, et esse hominem est esse personam: ergo Verbum fecit se esse personam—ubi constat quod antecedente existente necessario | [B142b] consequens est impossibile; cum tantum⁴ una persona, que absolute necessario est Verbum, poterit esse Verbum, et per 30 consequens cum Verbum non potest se facere illam personam, patet quod Verbum non potest facere se personam. Sed pro ulteriori declaracione notandum quod assumere personale, de quo scriptura cum sanctis doctoribus in proposito loquitur,

¹ Vaguani O.

² dimitendo A B.

³ est A B C.

⁴ tamen O.

est duas naturas personaliter unire, id est,¹ duas naturas facere esse unum suppositum vel² personam, et ideo vocatur² *unio personalis*. Et potest secundum³ tres gradus active intelligi. Primo pro active principiari unionem huiusmodi:

is the uniting two natures in *personal union*.

Personal union may be understood in three senses.

1. A sense in which the Trinity took human nature.

2. A sense in which the Divine nature assumed, in the Word as subject, the nature of man.

3. The sense in which the Word as a personal cause took human nature into personal union with himself.

5 et sic tota Trinitas assumpsit naturam humanam de quanto univit⁴ eam ypostatice Verbo Dei. 2° striccius pro activa⁵ causancia principali unientis, ut ipsum fiat eadem persona cum natura unita; et sic natura divina univit vel assumpsit in supposito Verbi⁶ naturam hominis; quia fecit naturam

10 hominis esse eandem personam non eandem naturam cum persona divina. 3° strictissime dicitur assumere personale pro causancia persone quia fecit⁷ naturam creatam⁸ esse idem personaliter sibi ipsi. Et illo modo solum Verbum assumpsit hominem. Ex istis patet, cum⁹ nulla assumptio

15 ypostatica sit eterna, quod oportet assumptum esse solummodo creaturam, quia nec alia persona, nec alia natura | est Christi humanitas; licet sit creator, quia persona Verbi, que secundum deitatem non secundum ipsam creat omnia.

[A 94a]

20 2° patet, quod non potest esse personalis assumptio nisi persona naturam assumpserit non personam.¹⁰ Oportet enim personam assumere, quia aliter non esset unio personalis, nisi persona ydemptificaret sibi naturam. Et quod oportet

ii. Further, *personal assumption* consists in a *person assuming a nature*.

[C 82b] personam | assumptam naturam assumere non personam, patet ex hoc quod personarum personalis¹¹ ydemptificatio

25 vel naturarum essentialis ydemptificatio est impossibilis, ut nullum unum suppositum potest esse aliud, nec una natura fieri potest alia. Sed sicut persone maxime entitatis uniuntur in suprema essentia vel natura, sic nature maxime distantes ydemptificantur in eodem supposito vel persona. Et patet

A person cannot assume a person; for nothing can be something else.

30 quod natura divina non potest primo sibi assumere naturam aliam vel personam. Patet ex hoc quod non potest esse alia natura vel persona quam est ab intrinseco necessario absolute, et nullius talis potest esse assumptio. Oportet

¹ id est om. O.

²⁻² personam non vocatur B.

³ secundum om. O.

⁴ vicit (i.e. vincit) O. corr. *alra manu in margine* univit.

⁵ causa add. O.

⁶ videtur C.

⁷ facit C.

⁸ creata O.

⁹ quod A B.

¹⁰ nec add. O.

¹¹ personarum iterum O.

ergo naturam divinam unire¹ Verbo non nature primo quam sumpsit.²

iii. The incarnation is not

3^o patet quod assumpcio ypostatica, unio, vel incarnacio, aut³ quomodocunque aliter nominetur,³ nec est generacio, nec conversio, nec alteracio, sed ydemptificacio; et si est⁵ mutacio, tunc est potissima mutacio dextere excelsi. Non enim est generacio,⁴ licet generacio⁴ ad ipsam consequatur:⁵ sicut motus localis ad motum augmentacionis, cum omnis generacio temporalis sit a non-esse ad esse productio:⁶ assumpcio autem⁶ videtur esse subsistencie⁷ summe mino- 10

a generation,

Heb. ii. 7. minus ab angelis, ut exponit Apostolus ad Hebre. 2^o illud

Ps. viii. 5. Psalmi 8ⁱ; 'minuisti eum paulo minus ab angelis.' Nec est

nor a conversion of substance,

conversio, cum subsistencia Verbi manet summa secundum omnes eius proprietates non composita⁸ cum aliquo. Nec est 15

nor a change into something else;

alteracio, tum quia humanitas assumpta non est inherens accidens; tum etiam quia persona secundum naturam precedentem humanitatem assumptam est omnino immobilis eo quod illi nature non potest accidens, ad quod est motus, formaliter inherere. 20

but an identification

Ex istis colligitur⁹ ratio quare sequitur quod Verbum assumendo humanitatem assumpsit essenciam, substanciam,

of an essence or nature, not of an individual or person, with the person of the Word.

aliquid, et naturam; et non assumendo illam humanitatem assumpsit individuum, suppositum, vel personam. 10 Nam

illa¹⁰ humanitas est per se inferius ad aliquid, essenciam, vel 25 naturam; cum sit per se quiditas singularis in specie humana;

persona autem¹¹ cum sit extra rationem generis creati est solum accidentaliter superius ad substanciam, aliquid et¹²

quodcunque genus creatum. | Cum ergo persona Verbi sit equi- [O 228c]

voce Verbum respectu humanitatis, patet quod non sequitur, 30 si Verbum illam humanitatem assumpsit, que non primo per

¹ uniri (sic) A; uniri B. ² sumpserit A; assumpsit B M; naturam quam sumpsit O.

³ quomodolibet alio nominetur A; quomodolibet nominetur B.

⁴⁻⁴ licet generacio om. O.

⁵ consequitur O.

⁶⁻⁶ assumpcio enim A B; assumptum autem O.

⁷ sbê (i.e. substancie) O.

⁸ componens A B C; compos ad extremum lineae, -ita in initio sequentis om. O.

⁹ tollitur A B C.

¹⁰⁻¹⁰ hlr (i.e.) naturaliter O.

¹¹ Pso^{ri} (i.e. personari) B.

¹² substanciam aut etiam quodcunque A B C.

se sed a Deo equivoce est persona, quod exinde assumpsit personam: ut in exemplo sequitur—Petrus fecit se septipedalem, album, patrem, et sic de ceteris generibus accidentium: ergo Petrus fecit se esse aliquid—; quia est *aliquid* extra 5 racionem quanti, vel qualis etc. Correspondenter Verbum esse personam est tanquam longe prius extra racionem humanitatis, sed esse aliquid est ratio per se humanitatis; cum Christus, in quantum homo, est aliquid eciam quod prius non fuerat: ideo assumendo hominem assumpsit aliquid non personam.

10 Et si arguatur ex illo sequi quod Christus assumpsit personam hominis, sicut fecit se esse personam hominis: dicitur quod non hoc sed oppositum sequitur ex predictis; cum assumptio non sit nisi nature per se possibilis, et, Although after the assumption Christ was something other than he was before,

[C 83a] ¹ nulla | inherente accidente,¹ mutacio est assumptio. Non 15 enim quelibet facio, sed solum facio, qua natura rationalis

[A 94b] fit Deus, est assumptio vel ypostatica | unio; et per consequens solum ydemptificacio est assumptio.² Et patet quod it does not follow that he assumed a person.

[B 143a] sicut Christus fecit se esse hominem, animal, corpus, substanciam, et aliquid; sic assumpsit hec omnia in illa substancia singulari. Unde idem aliquid, quod fuit eternaliter | est equivoce ³ ad illud aliquid quod ³ assumpsit. Ideo sicut albefactum ⁴ sit ut sic ⁴ coloratum et quale, licet perante fuerat coloratum, quia aliter non esset alteracio possibilis: sic in proposito per incarnationem Christus fit aliquid licet 25 prius fuit aliquid. Sicut enim sufficit ad alteratum, quod ipsum sit alterum secundum gradum quam prius; sic sufficit ad alietatem Christi quod aliquid aliud sit Christus quam prius fuerat.

Et patet quod non est assumptio nisi substancie; et per 30 consequens nullius forme inherens est assumptio: ut Christus non assumpsit ypostatice se pati, mori, vel ascendere, quamvis se fecit huiusmodi; quia tunc ydemptificasset passionem, mortem, et ascensionem ypostasi Verbi, sicut fecit The only assumption possible is assumption of substance, not of a forma inherens.

¹⁻¹ natura inherente accidente A B; natura ente accidente C; nulla inherente in accidente O. ² est assumptio om. O.

³⁻³ ab illo quod; *in marg. corr.* ob illud A; ab illo quod B; ab illud aliquid quod C.

⁴⁻⁴ sit ut sit C; tit ut sic O; fit ut sic M.

humanitatem; quod est impossibile. Et sic quelibet nature rationalis accidentaliter transmutatio esset assumptio; quod repugnat supradictis. Persona ergo Verbi accidentaliter est persona hominis. Ergo sicut non assumpsit dominium¹ in mundi principio, nec filium hominis pro instanti incarnationis; sic nec personam hominis, cum non assumpsit personam. Sed assumendo 'formam servi' fecit se esse personam hominis; licet nullam personam se fecerit, sed illam naturam, quam assumpsit, se fecerit:² cum sophisma illud non habet hic locum—Christus fecit se esse hominem,³ 10 sed nullum hominem—; cum illam³ humanitatem, et per consequens hoc aliquid se fecit, quod prius non fuerat. Unde si correspondentem esset personam hominis, que tunc et non prius⁴ fuit Verbum Dei; tunc concedendum esset quod personam hominis assumpsit: sed assumptum est 15 impossibile.

Objection II.
Every man is a person; if Christ did not assume a person, he did not assume man.

2^o principaliter obicitur per hoc quod videtur esse distincio inter humanitatem, naturam, vel formam hominis et personam hominis; cum humanitatem, naturam, et formam hominis Verbum assumpsit,⁵ non personam: et hoc sufficit 20 ad inferendum distincionem. Oppositum tamen dicit posicio, cum dicit naturam assumptam esse personam Verbi; et sic non videtur quod Verbum hominem assumpsit,⁶ cum omnis homo sit persona, et nullam personam assumpserit.⁶

Reply. This conclusion follows from pressing needlessly a distinction of relation as though it were a distinction of essence or of person. As in the Trinity the divine nature or essence is distinguished from the divine person, being itself common to the three Persons;

Hic dicitur sicut⁷ in materia *De Trinitate*, quod multiplex 25 est distincio, ut alia essentialis, alia personalis, et alia rationis. Unde distincio rationis non interimit mutuam predicacionem distinctorum; ut natura specifica hominis, licet a Petro ratione distinguatur,⁸ cum ipsa sit communicabilis omni homini, Petrus autem non; et⁹ tamen Petrus 30 est illa natura specifica, et conversim, sed non ex equo. Et natura vel essentia divina ratione distinguitur a persona, cum ipsa communicatur tribus personis producentibus vel

¹ doñ (*i. e.* donum) O.

⁴ plus C.

⁷ quod O.

² fecerat A B C.

⁵ assumpserit A B C.

⁸ distinguitur A B C.

³ ita; (*pro istam*) O.

⁶ assumpserat O.

⁹ et *om.* A C O.

productis ; nulla autem persona sic communicari poterit,¹ and no Person
sicut nec natura divina adintra producere poterit¹ vel pro- can be thus made
duci. Et tamen non obstante distincione huius racionis common ; never-
omnis persona divina est natura divina et e contra. Corre- theless every di-
nature Person is
the divine na-
ture :

5 spondenter cum persona Verbi communicatur² humanitati et

[C 83b] divinitati, patet | quod est distincio racionis inter personam

illam et humanitatem ; cum illa persona sit deitas, illa so the person
persona est eterna absolute necessaria equalis simpliciter Deo of the Word is
Patri. Illa quidem³ humanitas non potest esse deitas ; sed common to the
humanity and
the divinity, yet
there is a dis-
tinction of rela-
tion between that
person and the
humanity :

10 est necessario temporalis, contingens, et minor simpliciter

Deo Patre, licet sit personaliter illud, quod est deitas, nevertheless the
absolute necessarium et equale simpliciter Deo Patri. Et form of man
patet illa distincio non tollit predicacionem mutuam forme may be used as a
convertible term
with person.

15 mento est verum, sed negatur minor, cum nemo recte dicit
oppositum.

Unde si moderniores admisissent predicacionem secundum

[A 94c] essenciam vel personam, licet non formalem, | concedendo tamen So Anselm.

cum Anselmo in De Incarnacione 7^o. quod natura specifica

20 est singulus⁴ hominum, sicut natura divina est singulum

suorum suppositorum ; et correspondenter quod persona As the person
of man consists
of two natures
essentially dis-
tinct, viz. body
and soul ;

cuiuscumque hominis est tam corpus quam anima, licet ille

25 natura essencialiter distinguantur ; et quod inter quamlibet

personam hominis et illas naturas sit cum predicacione

mutua distincio racionis : tunc, inquam, saperet illis quod

natura divina et natura humana sunt utraque persona Verbi,

licet ille nature essencialiter distinguantur, et inter Verbum

et utramque naturam sit distincio racionis ; et tunc saperet so according to
the Athanasian
Creed 'God and
man is one
Christ.'

30 Athanasii quod⁶ Augustinus tam crebro recitat ; ' sicut

anima rationalis et caro unus est homo, ita Deus et homo

unus est Christus.' Diversio autem⁷ ab istis principiis facit

nimirum variacionem maximam consequenter.

¹-¹ sicut . . . poterit om. O.

² communicati et O.

³ quieta O.

⁴ singl^s A B C ; sig^{lls} O.

⁵ illud om. A B C.

⁶ et O.

⁷ ergo C ; g¹ (i.e. igitur) O.

That the Word assumed man is literally true, as the Fathers often say.

Man is the concrete of *humanity* and may stand either for the *nature* or the *person* of man.

It is true in the former sense that the Word assumed man, untrue in the latter.

Distinction between *humanitas* and *homo*: *humanitas* like other abstract terms is not always used in the strictly abstract sense

Ulterius | concedendum est de virtute sermonis¹ quod [O 228d]
 Verbum hominem assumpsit, sicut persepe dicunt Augustinus, Ieronimus, et Anselmus, et antiqui qui recte sapuerunt in logica. Cum enim *homo* sit concretum humanitatis, sicut *Deus* deitatis, patet quod potest indifferenter simpliciter 5 supponere pro natura, vel personaliter pro persona; ut sicut *Deus* communicatur omnibus tribus personis divinis, quia deitas est sic communis, et tamen idem *Deus* incommunicatus, cum sit persona gignens; sic *homo* communicatur omni persone hominis,² cum sit forma specifica; et tamen *homo* 10 non potest sic communicari, cum sit persona hominis; et correspondenter de aliis secundum suppositionem simplicem et personalem equivoce variatis. Unde quandocumque dicitur quod hominem Verbum assumpsit, intelligendum est simpliciter pro natura; ut humanitatem nedum specificam sed 15 singularem assumpsit, quam Anselmus nominat Iesum Christum. Imo si diligenter attendimus quomodo homo quale-quid vel substancialem qualitatem primo significat, ut dicunt Aristoteles et Anselmus, prius significaret talis propositio—*hominem Verbum assumpsit*—quod naturam humanam 20 assumpserat⁴ quam quod personam hominis | assumpserat.⁴ [B 143b] Ideo est talis propositio ad sensum primarium concedenda et sensus alius est negandus.

Et si queritur⁵ diversitas inter illos terminos *humanitas* et *homo* quoad modum significandi cum, licet de se mutuo 25 predicentur, refert tamen multibi⁶ ponere unum vel relicum: dicitur quod more aliorum terminorum quorum unus est concretus aliisque abstractus, concretum supponit indifferenter personaliter | pro persona vel simpliciter pro natura; et hinc [C 84a] recipit formalem predicacionem cuiuscumque generis accidentis: abstractum autem abstractivum non suscipit formaliter nisi predicacionem per se et predicacionem secundum habitudinem abiciendo omnem formalem predicacionem 30

¹ de vi vocis in margine textus erasi correctio A.

² hominis bis O.

³ sumit A B C.

⁴⁻⁴ quam . . . assumpserat om. O.

⁵ queretur O.

⁶ multicubi A B C.

suppositalem; ut humanitas non est qualis aut quanta
 accider, nec agit, nec patitur, sedet vel ditatur,¹ sed
 predicaciones respectivas recipit modo quo dictum est de
 universalibus; ut, si humanitas esset alba, cum humanitas
 5 sit esse hominem, tunc esse hominem foret formaliter esse
 album; et per consequens, ut arguit Aristoteles, homo tunc
 esset albedo. Et patet quod Verbum solum humanitatem
 vel naturam humanam assumpsit, non personam hominis;
 licet secundum alium sensum omnis humanitas sit persona.

10 Verumptamen notandum est quod in materia de incarna-
 cione doctores sancti utuntur isto termino 'humanitas' tan-
 quam medio inter abstractum et concretum: ut Augustinus
 Ome. 19. super Iohannem dicit, quod 'Maria humanitatem
 genuit que eiam in cruce passa est'; et Enchiridion 29°;
 15 'illam, inquit, creaturam quam virgo concepit et peperit,
 quamvis ad solam personam Filii pertinentem, tota² Trinitas
 fecit.' Inseparabilia enim³ sunt opera Trinitatis, et indubie
 per 'illam creaturam' intelligit substanciam humanam, que
 est humanitas, cum paulo ante dicit utramque substanciam,
 [A94d] divinam scilicet⁴ | et humanam, esse Filium unicum Dei
 Patris. Et sic de multis similibus, que omnia cum eis
 similibus intelligenda sunt, quod persone Verbi Dei insunt
 huiusmodi predicata⁵ secundum⁶ quod homo; hoc est,⁶ hu-
 manitas est medium vel causa, secundum quam predicata
 25 huiusmodi insunt; ut non haberet unde temptaretur, gigne-
 retur, vel meritorie pateretur,⁷ et sic de aliis communica-
 tionibus⁷ ydiomatium, nisi assumendo naturam hominis.
 Nec mirum de ista transsumptione dispari in illa materia,
⁸cum [solum] Verbum Dei sit homo per accidens prius
 30 persona quam homo⁸; cum solum illa personalitas trahit⁹
 sibi naturam singularem in suam ypostasim; alie autem
 persone¹⁰ similis nature sunt cum aliis¹⁰ formis singularibus.

of the pure es-
 sence apart from
 accidents.

The Fathers use
 the term *humani-
 tas* in a less strict
 sense intermediate
 between abstract
 and concrete: as
 Augustine.

¹ dicatur C O.

² totum O.

³ non O.

⁴ scilicet om. O.

⁵ predicato A B.

⁶⁻⁶ quod homo est quod O.

⁷⁻⁷ et sic de aliis coicantibus O.

⁸⁻⁸ cum . . . homo om. A B; solum e sequentibus correptum omittendum censeo.

⁹ transit O.

¹⁰⁻¹⁰ simul nature sunt cum illis A B C.

When the Fathers say that 'the humanity of Christ suffered, etc.,' they mean that 'Christ in his human nature suffered, etc.'

¹ Ideo sic cum dico hoc¹—'passus est in cruce'—multi fideles sunt indifferentes ad intelligendum² illam passionem secundum deitatem vel humanitatem: multi autem proniores ad intelligendum hoc secundum illam naturam secundum quam habet subsistentiam et personam. Ideo racionabiliter⁵ ordinarunt sancti specialiter³ in illa materia ad destruccionem ambiguitatis huiusmodi et certificacionem sentencie pertinentis, quod abstractum⁴ limitaret ad sensum expositum. Quandocumque ergo dicitur quod humanitas Christi suscepit⁵ predicaciones huiusmodi, intelligendum est quod Christus¹⁰ secundum illam sic suscipit.

Objection III.
(If there be no personality nor individuality in the being which is assumed;) then the assumer, the creator, the cause are respectively identical with the thing assumed, created, caused; and so God is assumed.

³o principaliter arguitur⁶ deducendo multiplicia inconueniencia⁶ que secuntur. Nam primo videtur quod nedum idem est assumens et eciam assumptum, sed quod assumens est assumptum, creans est creatum, causa | suum causatum; [C 84b] ymo si Dominus Iesus Christus sit assumptus, tunc et Deus assumitur, sicut⁷ humanitus humiliatur⁷: et per consequens secundum duplicem naturam fuit duplex Christi assumpcio: ymo si nature tam distantes ydemptificari potuerunt, multo evidencius ypostases, que in natura magis conveniunt, tanta²⁰ ydemptitate uniri potuerunt.⁸

Reply.
As in the Trinity there is in the divine nature begetter and begotten, and in humanity (collectively) father and son; so the Word

Ad illud conceditur quod sicut natura divina est generans et generatum, et natura specifica humana cum sit homo pater et eius filius, et per consequens efficiens⁹ et effectum; sic Verbum commune¹⁰ ad hec tria deitas, corpus, et anima est²⁵ simul assumens et assumptum; et racione comunicacionis personalis, que distinguitur a duabus prioribus, in quibus est comunicacio naturarum, suppositis¹¹ istis, conceditur quod assumens et assumptum, quamvis in Trinitate non generans, sed illud quod est gignens est genitum; et sic non communis³⁰ humanitas, sed persona, gignit et gignitur. Ideo aliter

¹⁻¹ ideo cum sic dico homo A B C; ideo sic cum dico hoc O; *forsitan aut sic aut hoc omittendum.* ² ad illo intelligendam C.

³ specialiter *om.* C.

⁴ abstractis C.

⁵ suscepit O.

⁶⁻⁶ deducendo ad multiplicia inconueniencia A B; deducendo at multi inconueniencia C; deducenda mu tiplicia inconueniencia O.

⁷⁻⁷ humanitas humanatur A B C.

⁸⁻⁸ potuerunt *om.* O.

⁹ effectus B C.

¹⁰ quoad M.

¹¹ istis *om.* C O.

loquendum est in communicacione personarum quam commu-
 nicacione¹ naturarum eidem supposito. Verumptamen licet
 Verbum sit assumens et assumptum, tamen non assumitur,
 sed est natura que assumitur. Et conformiter conceditur
 5 quod causans est suum causatum,² et creans est suum
 creatum.² Nec ex illo sequitur quod idem³ secundum idem³
 causat se, cum Verbum solum secundum naturam divinam
 causat se secundum naturam humanam. Unde non sequitur,
 10 229a] quod Deus assumitur, quia predicatum assumptionis | limitat
 ad naturam creatam excludendo actum persone vel nature
 divine assumpto competere: et aliter non esset concedendum
 quod Deus assumitur, nisi quia vel⁴ natura vel persona
 divina assumitur,⁵ quorum utrumque cum sit impossibile
 docet negandum esse quod Deus assumitur.⁵ Et patet quod
 15 non est color concedendi quod natura divina creatur, assu-
 mitur, patitur, moritur etc. licet Christus, qui est natura
 divina, predicaciones tales recipiat; cum non secundum
 20 B144a] deitatem sed secundum humanitatem illas suscipiat. Et in
 isto sophismate⁶ cecatus est ille Clericus in fide devius,⁷ contra
 quem Anselmus fecit librum De Incarnacione; credidit enim
 si natura divina sit homo, tunc et omne, quod est natura divina,
 est homo,⁸ et per consequens confuse quelibet persona divina
 25 A 95a] est quelibet, vel tres persone⁸ divine sunt tres homines; |
 ignoravit enim naturam rerum communium. Licet autem
 25 negetur quod Deus assumitur, conceditur tamen quod Deus
 subicitur, humiliatur, et sic de similibus predicatis formali-
 bus; generari quidem vel nasci non solum competit supposito
 sed nature. Ideo conceditur quod Christus, sicut est duplex
 30 essencia vel natura, sic habet duplex esse et duplicem nati-
 vitatem: et⁹ iuxta illos qui restringunt rationem filii ad sup-
 positum vel personam, tunc tantum una est filiatio in Christo,
 sicut tantum inest sibi una personalitas, ita quod filiatio

including deity,
soul, and body, is
both the assumer
and the being as-
sumed.

Yet it does not
follow that God
is assumed; for
the assumption is
only predicated
of the created
nature.

Christ, who is a
divine nature, is
created, suffers,
etc.: the divine
nature is not
created, nor suf-
fers, etc.

The error of
Roscellinus, the
Nominalist, is
answered by An-
selm in his De
Incarnacione.

¹ personarum *add.* C.

⁴ vel quia *codd.* *omn.*

⁶ *sophistice* A B C.

⁸⁻⁹ et per vel conse quelibet persona divina est quelibet tres persone O.

⁹ et *om.* A B C.

²⁻² et creans . . . creatum *om.* O.

⁵⁻⁵ quorum . . . assumitur *om.* B.

⁷ Nestorius *add.* A B; devius . n. contra C.

³ illud A.

humana accidit¹ filiacioni divine, sicut singularitas hominis accidit personalitati² divine. Et sic filiatio humana in Christo simpliciter³ non est filiatio; cum, multiplicata filiacione que est ratio filii, multiplicarentur et filii; sed est genitura temporalis. Aliis autem | plus⁴ placet, cum quibus [C 85a]

Christ has a twofold nativity, a twofold filiation, and a twofold essence.

et michi, quod est dare in Christo⁵ duplicem filiacionem, sicut et duplicem nativitatem, non autem duplicem personalitatem, cuius ratio est nasci, sicut et mori competit persone⁶ Christi ratione humanitatis et non per se⁶ primo illi nature. Ergo per idem vel evidencius filiatio competit supposito⁷ primo ratione nature, et non primo illi nature.⁷ Et hoc sentenciant moderni, qui dicunt, quod natura assumpta non est filius, sed per eius dimissionem⁸ Maria potuit⁹ duos filios habuisse sine actu gignicionis duplici, vel sine hoc quod illa natura fuit filius Marie pro instanti aliquo vite sue, cum¹⁵ senex inciperet esse filius hominis, quando inciperet dimitti.

Licet autem talia ludicria sint impossibilia, tamen videtur probabile quod Christus ratione humanitatis habeat filiacionem humanam, sicut ratione eiusdem nature habet nativitatem¹⁰ temporalem; potissime cum filiatio sit realis relacio²⁰ persone¹¹ in genere sicut alia accidentia Christo humanitus dependent a parente temporali: non sic autem personalitas absoluta, cum *persona* dicitur ethimologice *per se una*: illa ergo non dependet relative ab extremo, nec ab actu temporali, ut nativitas, concepcio, sive gignicio. Unde vel²⁵ oportet dici¹² quod filiatio eterna accidentaliter sit filiatio hominis, vel quod filiatio hominis non sit filiatio. Secundum non est dandum cum iste terminus *hominis* vel *humanus* non distrahit. Primum autem ex hoc videtur deficere quod filiatio eterna non potest fieri filiatio tempo-³⁰ralis. Christus ergo habet in se tot filiaciones quot parentes, sicut Petrus in se tot proporcionones duplas et similitudines

Discussion of the filiation of Christ
(a) eterna,
(b) humana.

(*Persona* = *per se una*.)

¹ accidat A B C.

⁴ plus *om.* A B C.

⁷⁻⁷ ergo . . . nature *om.* A B C.

⁹ potuit *om.* C.

¹² oporteret dicere O.

² personali O.

⁵ in Christo *om.* B.

¹⁰ filiacionem A C.

³ simpliciter *om.* A B C.

⁶⁻⁶ Christi . . . per se *om.* O.

⁸ dimissionem O.

¹¹ *p* se (*i.e.* per se) O.

quot rebus ipse ¹duplus vel similis est. Et sic ¹cum Ioseph
 fuit pater eius, ut patet ²testimonio beate virginis Luce 2^o; Luke ii. 48.
 ‘ ecce pater tuus et ego dolentes querebamus te; ’ patet quod
 Christus habuit ad istum parentem vel nutricium filiationem
 5 legitimam putativam; non autem fuit filius adoptivus, cum
 non potuit esse filius perdicionis, et illa potencia vel imper-
 feccio presupponitur ad filium adoptivum. Verumptamen
 ‘ predestinatus est Filius Dei, ’ ut dicit Apostolus ad Rom. 1^o. Rom. i. 4.
³illa quidem creatura ordinata est eternaliter esse Dei Filius
 10 naturalis ut ³sepe dicit Augustinus, et recitat eum Magister
 3^o ⁴Sentenciarum Dist. 6^a.

Redeundo ergo ad propositum conceditur quod Christus To resume the
 general argu-
 ment; although
 God is not as-
 sumed, Christ is
 assumed.
 assumitur, sicut incepit esse et aliquando non fuit; ⁵et nega-
 tur ⁶quod Deus assumitur vel aliquando non fuit, ⁵licet ille
 15 sit Christus. Et movet me inter alia anathema, quod Augus-
 tinus in Expositione Fidei illud negantibus imprecatur:
 ‘ si quis, inquit, dixerit atque crediderit hominem Iesum
 Christum a Filio Dei assumptum non fuisse, anathema sit.’ So Augustine,
 who anathema-
 tizes those who
 deny the propo-
 sition that the
 man Christ Jesus
 was assumed.

Quod si obicitur quod alius sit sensus quem ⁸verba pre- And this is
 Catholic truth.
 20 tendunt, dico quod ad sensum catholicum, quem et ⁹ipse
 conceperat, loquor. Ego puto quidem me in recta logica
 et philosophia huius sancti dimissis sophismatibus ¹⁰scripture
 [A 95b] sacre contrariis | educari. ¹⁰Christus ergo assumpsit homi-
 [C 85b] nem et non Deum, | licet ille homo sit Deus. Nec est color
 25 negandi quod Deus sit exinanitus, ¹¹passus, humiliatus, et
 sic de predicatis creatis. ¹²Et sic negatur, ¹²quod Deus
 assumptus est; predicatum enim *assumi* limitat ad suppo-
 sicionem simplicem ¹³pro natura, ut—si Deus assumptus
 est, tunc est deitas ¹³—sicut homo assumitur ex hoc quod
 30 humanitas est assumpta. Ulterius cum ¹⁴assumpcio respicit

¹⁻¹ duplus si} et sic O.

² ut patet om. B.

³⁻³ illa quidem creata naturalis ordinata est eternaliter esse filius dei ut A B ;
 illa ordinata est eternaliter esse dei filius C.

⁴ 3^o om. O.

⁵⁻⁵ et negatur . . . non fuit om. C O.

⁶ negetur A B.

⁷ dominum A B C.

⁸ quam A B C ; quem *in margine iterum distincte alia manu add.* O.

⁹ et om. A B C.

¹⁰⁻¹⁰ scripture

contrariis educare A B ; *haec verba om. C.*

¹¹ inanitus A B C.

¹²⁻¹² et sic

negetur A B C ; et si negatur O.

¹³⁻¹³ pro . . . deitas om. C.

¹⁴ quod B C.

naturam, conceditur quod, sicut duplex natura a Christo assumitur, scilicet corpus et anima, ¹ sic duplex fuit¹ in Christo simplex assumptio et una completa ad humanitatem principaliter terminata. Nec² exinde sequitur quod aliqua illarum posset esse non existente reliqua; ³ sed ordo nature ⁵ extitit inter³ illas, ut assumptio anime fuit prima; et mediante illa assumptum est corpus; et tercio ex his | unita [B 144b] est completa humanitas, et totum in eodem instanti temporis, quo iste nature incipiunt esse.⁴

Lastly, in Christ there is a personal identity of different natures, as in the Trinity there is an identity of persons in the *prima essentia*.

Quoad ultimum de ydemptitate constat michi quod numero 10 rose evidencie volant hodie⁵ ad probandum per locum a [O 229b] simili quod quilibet⁶ potest ydemptificari cuilibet, si ⁷ natura prope nichil potest fieri⁷ Deus: exinde enim concluditur quod Deus quamlibet naturam creatam potest assumere, et sic de multis inaniter geminatis. Utrum autem ydemptitas ¹⁵ personalis naturarum disparium in Christo sit maior quam ydemptitas personarum⁸ in eadem natura simplici, est difficultas. Certum tamen est quod iste ydemptitates sunt disparium rationum et ydemptitas Trinitatis in prima ²⁰ essentia, cum presupponitur ad omnem aliam, est maior quam reliqua, licet non in proportione rationali.⁹ Quoad ³⁰ instancias factas per locum a simili, patet ex dictis quod similitudo non est probabilis.

To explain how this can be, we must leave subtle discussion and fall back on the fundamental facts of the divine nature and the divine will;

Sed dimissis argucis queritur communiter ratio diversitatis, quam est difficile placide assignare, cum sit de fundamento nature; ut quare Deus agens libere contradictorie adextra potuit illud tempus eternum, et non aliud nisi eius partem producere et sic de similibus. Prima ergo pars ³⁰ questionum huiusmodi vel non habet causam,¹¹ vel consequitur essentialiter ad Deum, sicut passio ad subiectum. Causa autem negative, que est secunda pars questionis, absolute necessaria est per se divina essentia. Cum enim ¹²

¹⁻¹ sic duplex sit A B C; sicut duplex fuit O.

³⁻³ sed est ordo nature inter A B C.

⁵ hodie om. C.

⁷⁻⁷ natura proprie nichil potest fieri B; natura prope nichil fieri posset O.

⁸ personarum om. B.

¹¹ causam om. C.

² nec om. O

⁴ capiunt C; esse om. O.

⁶ quilibet (sic) rasura alia manu add. A; quilibet B; quilibet C.

⁹ naturali C O.

¹⁰ parte O.

¹² enim om. A B C.

non potest fieri quod due persone fiant eadem persona in numero, ¹ aut due nature eadem natura in numero, ¹ vel quod Verbum aliam naturam assumpserat; ² patet quod solum Deus est causa huius. Quod si dicatur adversarium eque faciliter

5 sustinere oppositum sicut illud a nobis fingitur, dicitur quod tales contenciones sophisticæ secundum Apostolum sunt nimis

Tit. iii. 9.

inutiles, et ideo debet theologus ipsas abicere ³ tenendo illud quod fides Christiana, scriptura sacra, et sanctorum doctorum consors sententia ab antiquo nos edocet. Et in omni secta

in accordance with the Christian creed, Holy Scripture, and the concurrent authority of the Fathers. In every 'sect' there are difficulties for the wayward; in the Christian 'sect' the mysteries of the faith can be abundantly proved, explained by light of nature, and illustrated by philosophical evidence and examples, and the subtle objectors refuted on their own ground.

10 sunt multa credita ⁴ que nec sufficiunt nec expedit protervo deducere. ⁵ In hoc tamen ⁵ excedit secta Christiana quas-

Thus the mystery of the Incarnation may be illustrated by three analogies.

cunque alias, quod maxime archana sue fidei copiose probari

[C 86a] possunt, miracula | explanari in naturali lumine evidenciis et exemplis philosophicis, necnon omnes impugnationum argucie

15 evidenter tolli etiam ex naturalibus et propriis eorum principiis. Ut triplex exemplum ⁶ ponitur quod fidelis poterit manuduci ad credendum incarnationis misterium. Primum

1. Two accidents, e.g. quantity and quality, having no separate existence, may be the same as their subject.

quomodo duo accidentia diversorum generum, quorum nullum secundum genus potest esse reliquum, sunt idem subiecto

20 ut quantitas et qualitas; non quod ⁷ sint nature, res, sive

2. Matter and form, different in themselves, may be one essence.

substantie ⁷ que possunt a subiecto et ⁸ a se invicem separari, sed quod eidem subiecto inest esse quantum et quale; sicut eidem supposito Verbi inest esse tam Deum quam homi-

[A 95c] nem. 2^m exemplum propius est, | quod eidem ⁹ essencie

25 corporee inest posse igniri, quod est materia prima, et accidentaliter esse ignem quod est forma; et sic materia et forma tam dispares sunt eadem essentia, ¹⁰ que adventu forme

3. The union of body

sit aliud quam prefuit; sicut humanitas et deitas sunt eadem persona, ¹⁰ que est aliud quam prefuit. 3^m exemplum pro-

30 pinquissimum creatorum est de unione ypostatica corporis humani ad animam. Nam eadem persona est tam corpus

¹⁻¹ aut . . . numero *om.* B.

² assumat O.

³ ipsas (*corr. al. man. ipsis*) abicere A; ipsis obicere B; ipsis abicere C.

⁴ tradita A B C. ⁵⁻⁵ et in hoc tantum A B C.

⁶ exemplum *om.* O.

⁷ sint vere res sive substantie A; sint nature res sive substantie B C; sic ⁸ n^e

limite sbê (sicut nature limitate substantie?) O.

⁹ et *om.* A B C.

⁹ idem O.

¹⁰⁻¹⁰ que adventu . . . persona *om.* A B C; que aductu etc. O.

and soul in the person of man.

quam anima, aliud propter corpus et aliud propter spiritum, sed non alius. Proporcionaliter est de Christo, qui est duarum naturarum utraque. Nam sicut eadem persona hominis nunc est tantum spiritus, nunc cum hoc aliud quia corpus; sic et Christus necessario est deitas sed contingenter 5 humanitas. Raciones autem alias diversitatis et alias conveniencias scit peritus satis elicere et raciones oppositas plane dissolvere.

Cap. X.

[*Suadet 12 evidenciis quod humanitas assumpta sit Christus; et hoc roborat doctorum testimoniis et exemplis.*

The proposition that the humanity assumed is Christ proved by twelve arguments; and supported by the authority of the Fathers.]

Quia maior pars variacionis in ista materia stat in metha- 10

The moderns say that the humanity of Christ is not man, although it is a reasonable substance composed of body and soul; (cf. p. 127, l. 12) because by the hypostatic union Christ's humanity is united to an alien substance; and this annuls the negative condition, non suppositata suppositacione aliena, which is a necessary part of the definition of humanity.

phistica de humanitate assumpta; ideo expedit iuxta ponere 10 sentencias contrarias supradictis. Dicunt enim moderni concorditer¹ quod humanitas Christi nec est homo, nec suppositum, vel persona, licet sit substantia rationalis 15 composita ex corpore² et anima, que sunt partes hominis Iesu Christi; sed dimissa illa natura suppositacioni proprie,³ ut possit per possibile⁴ quod maneat non assumpta, tunc foret homo et modo non est homo. Ideo dicunt quod diffinico hominis negacionem includit formaliter, ita quod descriptive homo sit substantia ex corpore et anima intel- 20 lectiva composita⁵ non suppositata suppositacione⁶ aliena. Et quia ultima differencia deficit nature assumpte cum

¹ concorditer om. A B; conco

C.

² 9oncorpe ex cor^e C.

³ Pp^e (i.e. prope) O.

⁴ ut posito proporcionale A; ait posito per possibile B; ut posito possibile C.

⁵ composit O.

⁶ suppositata (rasura al. man.) A; suppositacione B C.

suppositatur suppositione Verbi; ideo¹ stante assumptione ypostatica non est homo.

Ista sententia² iam famosa est michi et forte aliis magis difficilis quam aliqua sententia antiquorum doctorum superius

This is a harder saying than the older doctrine.

5 inculcata. Primo ergo videtur quod Christi humanitas non suppositatur suppositione aliena: nam³ nec est nec fit suppositum: et omne suppositari est fieri vel esse suppositum: ergo non suppositatur. Preterea si aliqua suppositione suppositatur cum illa⁴ nulli alii creature⁴ conveniat,

The hypostatic union does not imply *suppositatio aliena*.

10 videtur quod sit suppositio sibi propria, et sic non ali-

[C 86b] qualiter | aliena. Confirmatur ex hoc quod suppositio qua suppositatur formaliter est solummodo temporalis et per consequens dependet ab illa humanitate, sicut accidens respectivum dependet essentialiter ab extremo. Quod si [B 145a] dicatur suppositionem illam | esse suppositum Verbi, tunc indubie cuiuslibet suppositi creati suppositio dependet a suppositione aliena, quia a supposito increato et ad illud finaliter terminatur; et per consequens nullum esset suppositum creatum.

0 229c] Sed hic dicit Doctor Subtilis super 3^o Sententiarum | Dist. 1^a Questione articuli 3ⁱ quod est dare⁵ triplicem negationem, sicut et triplicem dependenciam pertinentem. Ali-

With reference to *suppositio* Duns Scotus distinguishes three forms of *dependence* with a *negation* corresponding to each, 1. actual;

quid enim⁶ actualiter dependet a suppositione aliena, quando est natura completa suppositi nature superioris; ut 25 humanitas Christi⁷ non est suppositum, sed natura suppositi Verbi; et si Verbum faceret ipsam esse non naturam persone⁸ superioris, tunc esset suppositum et persona. Nichil⁹ ergo deficit ad hoc quod sit persona nisi ista negatio quod non est natura suppositi superioris nature. Ideo suppositio, 30 quam habet in potencia terminatur suppositione Verbi, que non actu sed potencia est aliena a suppositione nature humane. 2^a dependencia vocatur potencialis¹⁰; quando scilicet 2, potential:

¹ ymo B C.

² sententiam O.

³ et iam O.

⁴⁻⁵ nulli n^c (*i.e.* nature) O.

⁵ dare *om.* B.

⁶ enim *om.* O.

⁷ Christi *om.* O.

⁸ p^c *codd. om.*: quod *compendium etiam* per se *significare potest.*

⁹ vel O.

¹⁰ personalis A B C.

3. obediencial dependence; and applies the last of these to the humanity assumed in the incarnation.

natura rationalis dependet a supposito increato a quo potest assumi, sed nondum assumitur in unitatem | persone; sed [A 95d] et talem negacionem oportet naturam creatam habere, ut sit persona¹ hominis. 3^a est dependencia obediencialis,² qua omne suppositum substancie essentialis dependet a qualibet 5 persona increata, sed eciam³ potest assumi in unitatem suppositi increati, ut sit comunicacio⁴ ydiomatum, et ut ipso facto natura persone increate vere Deus sit lapis vel lignum vel cuiuscunque speciei⁵ substancie individuum; sicut Deus iam est individuum speciei⁵ humane, licet natura 10 talis non possit esse⁶ persona divina.

Arguments to prove that the assumed humanity is (the man Christ *i.e.*) man.

i. Every complete human nature is in itself (per se) man.

Dimissa autem contencione verbali, quod suppositacio Verbi non est aliena a suppositacione nature assumpte, cum illa non sit; arguitur primo contra illud⁷ per hoc quod omnis homo-non-Deus per se est homo: omnis natura 15 humana completa non assumpta est homo: ergo omnis talis natura per se est homo, et per consequens non potest vicissim nunc esse homo et nunc non-homo. Maior licet sit famosa apud philosophos potest⁸ ex hoc patescere, quia aliter humanitas non esset species vel quiditas cuiuscunque persone⁹ 20 hominis; cum potest manere idem quod est modo¹⁰ et non homo. Non ergo predicatur homo in quid de aliquo supposito¹¹ humano; et per idem nulla potest esse per se species in genere substancie, cum omnis substancia potest esse idem quod est, et non esse individuum huius speciei. 25

i. Everything requires an accidental difference to constitute it formally what it is:

Item impossibile est aliquid esse accidentaliter alicuiusmodi¹² nisi sibi insit accidens a quo est huiusmodi formaliter sicut patet ponenti respectus et accidentia distincta: sed

omnis homo iuxta hanc | viam accidentaliter est homo: ergo [C 87a] est dare formam accidentalem qua est homo formaliter. Sed 30 et hoc concedunt plurimi dicentes quod in assumptione ypostatica negacio supradicta corrumpitur et in dimissione

the aforesaid negation (p. 160, l. 21) called *ultima diferencia* by the objector,

¹ pars A B C.

² obediencialis om. A B relicto *xii litterarum spatio*: et sine spatio om. C.

³ et O. ⁴ comunicacio om. C.

⁵⁻⁵ substancie . . . speciei om. O.

⁶ posset A B C; possit persona om. esse O.

⁷ idem A B C.

⁸ potest om. O.

⁹ per se B.

¹⁰ numero C.

¹¹ supposito om. O.

¹² modi om. A B C.

ypostatica generatur : et per illam est homo formaliter aliquid positivum, ut nichil, in quantum caret visu vel non habet hoc vel illud, est aliquid. Ex quo sequitur quod nichil in quantum homo vel persona hominis est aliquid vel alicuiusmodi¹ positivum; cum quicquid aut cuiusmodi-
 5 cunque² homo nunc est, assistente negacione quod *non suppositatur*² *suppositacione aliena*, potest esse adveniente suppositacione aliena ipso facto non³ homine vel persona. Quod est contra Augustinum 7^o De Trinitate 9^o volente,
 10 quod persona in quantum huiusmodi, est aliquid, non ad aliquid. Si ergo nemo potest fieri qualis aut quantus nisi moveatur, multo magis nemo potest fieri homo cum hoc quod non exinde moveatur; aliter enim non esset generacio.

Item eo ipso quod forma inseparabilis inest⁴ mere formaliter alicui, ipsum denominat⁵: sed humanitas est forma inseparabiliter existens cuicumque nature humane: ergo si inest alicui singulari nature ipsam denominat⁵: sed non potest denominare quicquam primo formaliter nisi hominem: ergo, si inest nature create formaliter, ipsa est homo. ⁶Cum
 20 ergo humanitas manet continue in natura humana assumpta, videtur quod stante assumptione erit homo continue sicut prius. Minor videtur ex hoc quod omnis homo est formaliter humanitate homo, sicut mobile movetur motu formaliter, album denominatur albedine, et paciens passione. Humanitas
 25 ergo manens post unionem denominat⁵ formaliter Christum esse hominem et non dicta negacio: ymo cum ipse sit⁷ homo nobiscum univoce et in⁷ sua racione, non oportet negacionem ponere, sed ipse humanitate est homo formaliter, videlicet⁸
 30 96a] quod eadem sit ratio cuiuslibet fratris sui. Ipse enim [non potest suppositari suppositacione aliena, nec negacione; sed humanitate oportet ipsum esse singulare speciei humane formaliter: ergo per idem et alios univoce consimilis speciei.

is not such a difference; for a negation being nothing cannot formally constitute anything: and therefore does not affect the proposition that the assumed humanity is Christ.

iii. Humanity is an inseparable form which belongs to every individual man, and to none other:

therefore to predicate humanity of Christ is to assert that he is man.

¹ modi om. A B C.

² supponitur A B C.

³ in O.

⁴ inest om. A B C.

⁵ denominant A B C.

⁶ et add. B.

⁷⁻⁷ homo unitate in (*spatio viii litt. relicto*) A B; homo unitate in C.

⁸ vi. (i.e. unde) O.

iv. Humanity consists in a human suppositum being man; and the Word, by assuming humanity, assumed man; not the nature of any already existing individual man; but *the form of a servant*, i.e. the essence of man.

Item iuxta dicta *De Universalibus* omnis humanitas est suppositum humanum esse hominem: sed, posito quod Verbum assumat ypostatice naturam Petri, manebit ista assumpta humanitas: ergo manebit quod idem suppositum est homo; et sic personam manentem personam Verbum 5 assumeret. ¹ Pro assumpto non est facile fingere, quid sit humanitas, | quam Apostolus vocat 'formam servi,' ² nisi [B 14] esset ³ hominis vel humana essentia. Et ex isto ⁴ videtur quod alia nova humanitas ⁵ incepit esse homo, quando Christus incepit esse homo, humanitate ⁵ Petri extincta per 10 assumptionem; quia quod Verbum est homo, tunc incipit ⁶ esse et quod Petrus est homo tunc desinit. Ex quo | patet [C 87] quod non assumpsit naturam Petri, cum illa natura manet modo ⁷ tantum distans a Verbo ut prius. Nam illa res, que prius ⁸ fuit suppositum Petri, nec est natura nec persona 15 divina, nec est homo modo sicut nec Christus est natura humana: per antecedens ⁹ vero ista res et Christus conveniebant in specie sic quod uterque fuit homo ut suppono ¹⁰:

Nor is the Word *man* in any equivocal sense, otherwise than other men.

ergo maior fuit conveniencia tunc quam modo. Nec valet dicere quod Christus est homo formaliter non negacione ¹¹ 20 nec humanitate, sed ypostatica unione; quia sic foret racio qua ¹² Christus est homo multum equivoca a racione quacumque alius est ¹³ homo; quod indubie sequitur ¹³ multiplici racione. Nam quilibet alius homo dicitur formaliter homo | negative ¹⁴ et per consequens racione increata; [O 2] Christus autem dicitur homo per unionem ypostaticam, que nulli alii potest competere.

v. Christ is *per se humanitas* as other men;

Item quilibet alius homo a Christo ¹⁵ est per se humanitas; Christus secundum istam viam non potest esse humanitas: ergo non est univoce homo cum alio. Maior patet ex hoc 30 quod licet omnis homo per accidens sit homo, tamen eo ipso

¹ et *add.* A B C.
⁵⁻⁵ incepit quando Christus humanitate O.

⁸ prius *om.* O.
¹¹ non negacione *om.* O.

¹⁴ negacione A B C; netiẽ O.

² servi *om.* B.

⁵⁻⁵ incepit esse homo humanitate A B C; incepit esse homo ⁶ incepit C O.

⁹ per ante A B C; per añ O.
¹² quia O.

³ esse A B C.

⁴ quo B.

⁷ non B.

¹⁰ *supp*° A B C.

¹³⁻¹³ homo et dubie sequitur quod O.

¹⁵ Christo *om.* O.

- quod est¹ humanitas, cum iuxta hanc viam post assumptionem manebit non homo sed humanitas: sed cum illa humanitas non inceperit² esse per assumptionem, sequitur quod prius manserat iste homo. Hoc 2^o confirmatur ex eo
- 5 quod omne per accidens³ oportet reduci ad aliquid per se³: sed Petrus est per accidens homo: ergo est prius per se aliquid, quod potissime foret humanitas. 3^o per istud⁴ quod ista humanitas adequate individuatur ex eisdem principiis ex quibus iste homo: ergo sunt idem: non ergo potest esse
- 10 ordo causandi inter eos. Et consequentia principalis ex hoc videtur quod, dato antecedente, Christus et quicumque alius homo non forent eiusdem nature univoce. Nam quilibet alius homo foret natura humana in recto: Christus non potest esse natura humana sed nature humane: igitur sicut
- 15 Deus non predicatur univoce de creatura, de qua solum dicitur in obliquo, et de persona divina, de qua dicitur in recto; sic nec humanitas dicitur univoce de Christo et aliis: et per consequens non sunt univoce eiusdem nature: ymo cum humanitas sit nomen competentissimum speciei per se
- 20 predicatum de suis suppositis⁵ et non homo, humanitas autem non potest predicari in recto de Christo, videtur quod Christus non sit eiusdem speciei cum homine. Confirmatur ex hoc quod Christus non potest esse⁶ alicuius speciei: ergo Christus non est singulare⁷ speciei humane. ⁸ Nam
- 25 per adversarios non potest esse⁶ aliquid nisi deitas, sed⁹ ipsa¹⁰ non potest esse aliquid speciei humane⁸: ergo Christus non potest esse aliquid speciei humane. Si enim deitas foret illius speciei, tunc foret causabilis passibilis et activa, sicut alia individua speciei: quod est impossibile.
- 30 Ideo, si non fallor, repugnat isti vie,¹¹ quod Christus sit eiusdem speciei cum aliis. Et in ista methaphisica vellem me studuisse, quando sollicitabam¹² me, si quantitas, motus,

else he is not of the same nature as other men; (and then *humanitas* cannot be predicated of Christ *casu recto*, as *Deus* can only be predicated of a creature *casu obliquo*);

in that case Christ is in fact not of the human species at all.

(The author regrets that in time past, instead of worrying himself about the distinction of accidents, (cf. p. 162, l. 28)

¹ e' (*rasura*) ē A; eūj B; eūj est C.

²⁻³ oportet alicui per se C; oportet inniti alicui per se O.

⁴ ex isto B; per idem O.

⁷ simpliciter C.

¹⁰ ipse C.

⁵ compositis O.

⁸⁻⁸ nam . . . humane *bis* A C.

¹¹ die O.

² incepit B; incipit O.

⁶⁻⁶ alicuius . . . esse *om.* O.

⁹ sed *om.* O.

¹² sollicitabor A B C.

he did not study the 'metaphysic' of the distinction of the humanity from the Word.) et cetera accidentia distinguantur. | Subtilior enim est distincio humanitatis a Verbo quam accidentis huiusmodi a subiecto; cum¹ secundum moderniores² Petrus inficians³ in ista hora per assumptionem et dimissionem potest esse homo et post non homo⁴ sine⁵ generacione vel corrupcione⁵ alicuius rei vel motu aliquo pertinente; quod non contingit eciam de relacione.

vi. If the assumed humanity be not Christ, and if Christ thus differ from it in essence and person; then through the incarnation Christ is not anything other than he was before, being only deity: and there can be no univocation, i.e. nothing can be predicated of Christ in the same sense as of any creature.

Item iuxta nunc tacta, si illa humanitas non sit Christus, sed Christus tam extranee differt et essentialiter et personaliter⁶ ab illa; tunc Christus per incarnationem non est aliquid⁷ nisi quod fuit eternaliter, cum sit solum deitas sicut ante: sed in deitate non univocatur cum aliqua creatura: ergo nichil vel non aliquid⁸ est Christus, in quo univocatur cum aliqua creatura.⁹ Sequitur enim—Christus est univoce homo cum aliis: ergo est univoce aliquid cum alio—sicut¹⁵ a simili,¹⁰ si Christus sit univoce albus cum Petro, tunc est univoce coloratus, et qualis cum eo, et ita de aliis generibus quibuscumque. Et sequitur—Christus est univoce aliquid cum aliqua creatura; ergo¹¹ aliquid est Christus in quo ipse univocatur cum aliqua creatura—quod non esset possibile,¹² 20 si solum deitas foret Christus: oportet ergo speciem humanam, que est communis humanitas, esse Christum; et per consequens non solum naturam divinam, cum illa sit natura plurimum separata a natura humana: ymo cum¹³ nulla substancia secunda inest supposito nisi mediante substancia prima, patet quod non communis humanitas foret Christus, nisi singularis¹⁴ humanitas, que natura assumpta foret¹⁴ Christus: patet igitur,¹⁵ si Christus sit eiusdem speciei nobiscum, quod ista species in athomo¹⁶ vel individuo foret Christus; et sic aliquid, quod non eternaliter fuit³⁰

¹ tamen A B C.

³ inficiens A B; infi in ista C; inficiens O.

⁵ sive (corr. ex sine) A.

⁸ aliquando C.

¹⁰ inassimili B O.

¹³ st (sicut) add. O.

¹⁴ humanitatis (que est natura in rasura) humana foret A; humanitatis que est natura humana foret B C.

¹⁶ athopio B; in cum lacuna C; attomo O.

² modernos O.

⁴ homo om. A B C.

⁷ aliud B.

⁹ ergo non aliquid . . . creatura iterum A B C.

¹¹ et O.

¹² et add. O.

¹⁵ ergo A B C.

Christus. Et sic intelligit Augustinus Enchiridion 29^o,¹ 'Utraque, inquit, substantia, divina scilicet atque humana, Filius est unicus Dei Patris omnipotentis, de quo procedit Spiritus² Sanctus; utraque³ unus, sed aliud propter Verbum, 5 et aliud propter hominem.' Unde prius 28^o⁴ miratur quomodo ille homo fit⁵ una persona cum Deo. Et in libro De Predestinatione Sanctorum bene post medium: 'Ille, inquit, homo ut a Verbo Patri coeterno in unitate persone assumptus Filius Dei unigenitus esset! Unde⁶ hoc meruit? Faciente, [B 146a] inquit, et suscipiente Deo Verbo⁷, ipse homo, | ex quo esse cepit, Filius Dei unigenitus⁸ esse cepit.' Ideo ut exponit 13 De Trinitate 37^o. 'Gracia Dei in hoc commendatur quod Christus tanta unitate Deo sit coniunctus,⁹ ut una cum [C 88b] illo persona Filius Dei fieret, nullis | eius precedentibus 15 meritis.'

Sed hic datur duplex responsio. Prima quod non est equivocacio vel univocacio nisi in signis solummodo, et sic nulla res est quicquam univoce sive equivoce, sed signa dicuntur quedam equivoce et quedam univoce. 2^a responsio 20 modernorum doctorum stat in glosa Augustini et aliorum sic loquencium, quod ipsi non intendunt¹⁰ naturam assumptam esse Verbum sed naturam¹¹ Verbi.

Contra primum verbale sophisticum non delector pro¹² nunc [A 96c] arguere, quia intencio loquencium de | rebus univocis est cog- 25 noscere, si res similes in ratione vel quiditate communicant, vel si de creata essencia Christi est quod ipse sit homo, sicut est de essencia cuiuscunque alterius singularis hominis quod sit homo. Aliter enim secundum verbales logicos non predicaretur iste terminus *homo* in quid de Verbo et secundum 30 rectam methaphisicam; nisi Christus¹³ secundum humanitatem, vel secundum quod homo sit aliquid sit¹⁴ sic quod humanitas

Augustine's doctrine is that either substance, the divine and the human, is the Son.

The author's opponents would reply

1. That univocation and equivocation apply to signs (*i.e.* words) only, not to things;

2. That Augustine and others mean not that the nature assumed is the Word, but the nature of the Word.

vii. The first reply is a sophistical evasion.

In using *univocal* terms, people mean to express

¹ nono A B C.

³ utrumque O.

⁶ cum *add.* A B C.

² conuictus (*forsitan pro* conuinctus) O.

¹¹ sed natura A B C; secundum naturam O.

¹³ nisi Christus *om.* O.

² Spiritus *om.* A B O; ~~spus~~ scus C.

⁴ 28 *om. spatio relicto* C.

⁷ deo ~~cum verbo~~ A.

¹⁰ intendunt *in margine* A; *om.* B.

¹⁴ sit *om.* O.

⁵ sit A B C.

⁸ unicus O.

¹² pro *om.* A B C.

a real identity of being: for substance or quidity is as real as quality or quantity.

sit causa, quare ipse est idem.¹ | Aliter non foret univoce [0 230a]
 homo cum aliis humanitate specifica. Sicut enim² quantitate
 est subiectum *quantum*, qualitate *quale*, et ita de ceteris; sic
 substancia vel quiditate est *quid* vel *aliquid* formaliter: et
 ita, sicut adveniente qualitate fit subiectum³ eo ipso *quale* 5
 quod prius³ non fuerat; sic adveniente⁴ substancia vel
 quiditate fit subiectum eo ipso *aliquid* quod prius non fuerat.
 Cum ergo humanitas sit per consequens quiditas advenit
 Christo formaliter, sequitur quod secundum illam fit aliquid
 quod prius non fuerat, et per consequens est⁵ dare, quod 10
 aliquid est⁵ Christus per incarnationem, in quo convenit
 cum homine plus quam ante: et cum *quid* dicit naturam ut
quis dicit personam, sequitur quod post incarnationem alia
 substancialis essentia est Christus, que⁶ prius non fuerat:
 quia aliter indubie in nullo esset univoce vel conveniens 15
 creature plus quam ante. Sicut ergo pertinenter queritur et
 solvitur—⁷ Qualis est Petrus post alteracionem,⁷ qualis prius
 non fuerat?—sic pertinenter queritur et solvitur—Quid est
 Christus⁸ post incarnationem, quod ante non fuerat?—⁹ et
 illud est substancia,⁹ natura, et essentia creata Dominus 20
 Iesus Christus, que¹⁰ est Verbum esse hominem; quia
 aliter indubie homo non predicaretur in quid de Verbo:
 nec Christus, in quantum homo esset aliquid, quod nedum
 contradicit principiis philosophicis, sed etiam Decretali^{11*}
*Cum Christus*¹² libro 7^o De Hereticis. Quomodo queso 25
 dicerent¹³ doctores tam veteres quam novi quod aliquid
 cepit esse Christus, nisi aliquid per incarnationem fuerit
 factum Christus? Aliter non oportuit Decretalem libro 7^o
 De Hereticis sic scripsisse: ‘Cum Christus perfectus Deus

To deny this is unphilosophical;

and contrary to the Decretal beginning *Cum Christus*; which anathematizes

¹ aliud *in rasura* O.

³⁻³ quale eo ipso quale prius B.

⁵⁻⁵ dare quod aliquid est A B; dare quod est C.

⁶ qui (*al man. corr.* que) A; qui B.

⁷⁻⁷ qualis . . . alteracionem *om.* O.

⁹ et idem substancia A B C.

¹¹ *Totus hic locus post verbum decretali usque ad confirmatur, p. 170, l. 15, in codice O. omissus est.*

¹² *Cum Christus om.* O.

² ergo A B C.

⁴ sic deveniente A B; si adveniente O.

⁸ et *add.* O.

¹⁰ qui A B C.

¹³ debeñt C.

et perfectus homo, mandamus quatenus¹ sub anathemate interdicas—Ne quis de ceteris² audeat dicere, *Christum non esse aliquid secundum quod homo*—quia sicut Christus verus [C 89a] est Deus, ita verus est homo ex anima rationali et humana³ carne | subsistens.³

any who deny the reality of Christ's existence as man (*secundum quod homo*). From which Decretal follow two consequences.

Ex qua Decretali patet primo quod Christus, quia homo, est aliquid quod ante non fuerat; 2^o quod sit univoce homo cum aliis. Nam aliter non esset verus homo ex elementis⁴ univocis cum aliis principiis fratrum suorum. 10 Aliter enim non esset vere homo, sicut nec Spiritus Sanctus est vere columba. Habito ergo quod sit univoce homo cum aliis, ut dicit Augustinus in quodam Sermone De Trinitate: patet quod est univoce animal, corpus, et substantia cum aliis; et per consequens substantia, que est Christus, est 15 univoce substantia cum aliis substantiis creatis: ⁵ et cum nulla natura divina sit univoce substantia cum aliis creatis substantiis⁵; sequitur quod creata substantia assumpta est ⁶ univoce et Christus cum aliis⁶ substantiis. Confirmatur tripliciter. ⁷ Omnis substantia unica univoce⁷ subiecta est 20 accidentibus cum aliis creatis substantiis: sed illa non potest esse substantia, essentia, vel natura divina: ergo relinquitur quod alia substantia, ita quod sit *gigas gemine* substantie, ut canit ecclesia. Item Christus cum sit univoce homo, animal, corpus, et substantia cum aliis est species et genus hominis; et 25 omne tale universale est creatum secundum se totum: ergo [A 96d] Christus | est aliquid creatum. Item si Decretalis solum intelligit Christum esse aliquid *secundum quod homo*; quia omnis homo est aliquid, et, si Christus est homo, ipse est aliquid; tunc conceditur, quod Christus secundum quod 30 quantus, qualis, vel quomodolibet aliter accidentatus foret aliquid; quod notum est repugnare logice, methaphisice, et sensui Decretalis. Sic enim dicerent quod omnis homo secundum quod peccator est aliquid placens: et Christus

1. That Christ, as man, is something other than he was before: 2. That he is man in the same sense (*univoce*) with other men: not metaphorically, as the Holy Spirit is a dove; but as a real created substance;

and thus he is

gigas gemine substantie; Ps. xix. 5. Gen. vi. 4. (cf. p. 9. l. 21; and p. 102, l. 27.)

a created thing;

but not a *thing* (i.e. a real existence) only because *created*;

¹ qts A; 9t9 B; 9tmus C.

² cetero BC.

³ carno assumpta vel subsistens C.

⁴ elementis om. *spatio relicto* C.

⁵⁻⁵ et . . . substantiis om. B.

⁶⁻⁶ an univoce homo cum aliis *legendum*?

⁷⁻⁷ *ce* substantia univoce C.

secundum quod homo natus ex virgine creavit mundum, cum ut sic inanimatus sit equalis Deo¹ Patri; et per consequens secundum quod minor Patre est equalis Patri. Sed quis, rogo, hereticus negaret quin Christus, si est homo, est aliquid? Ideo certum est quod nec Decretalis nec hereticus 5 intelligit sic reduplicativam; sed ut iste terminus *secundum* signat causam formalem specificam, que est causa subiectiva, unde Christus sit aliquid ut pugnarius substance. Unde videtur michi indubie quod quicumque | concedit de Christo [B 146b] communicacionem ydiomatum et denominacionem univocam 10 accidencium cum creatura, habet concedere consequenter,² quod Christus sit duplex substantia et per consequens creatura. Nam increata non potest esse creato accidenti absoluto subiecta; quia tunc foret mole magna et specialis,³ ut alie create substance.*⁴ 15

for the term, *secundum quod homo*, only indicates a subjective cause.

Further proofs that after the incarnation Christ is something other than he was before.

Confirmatur ex hoc, quod post incarnationem fideles sciverunt quid est Verbum, quod per ante nec Deus sciverat esse Verbum: ergo aliquid tunc fuit⁵ Verbum quod prius non fuerat. Infideles ergo nescientes ipsum esse Deum sciverunt quid⁶ fuerat: ergo fuit aliquid preter deitatem. 20 Cum ergo aliqua ratio substantialis | post incarnationem [C 89b] Verbo conveniat, que non prius convenerat, que non potest poni, nisi hoc quod Verbum est homo; sequitur quod hec sit ratio substantialis non aliena a Christo, ut nunc fingitur. Nec sollicitor⁷ aptare verba, ut pertineret volenti contendere 25 cum doctoribus signorum⁸; quia ex dictis⁹ patet materialiter sententia et ratio Augustini.

And proofs of *quidity* in the humanity assumed.

Illud confirmari potest tripliciter. Primo ex hoc: Verbum assumendo hominem assumpsit aliquid; ergo cum omne assumere sit facere, sequitur, quod faciendo se esse¹⁰ hominem, fecit se 30 esse aliquid; et per consequens per assumptionem fuit aliquid quod prius non fuerat. 2^o confirmatur. Posito quod¹¹

¹ deo *om.* C.

³ speciabilis B.

⁶ quod B.

⁹ signis C.

² communitur (*al. man. corr.* consequenter) A; communiter C.

⁴ *v. p.* 168, *n.* 11.

⁷ Nolicitor O.

¹⁰ esse *om.* O.

⁵ fuerat A B C.

⁸ terminorum O.

¹¹ quod *om.* O.

pro instanti incarnationis Petrus fidelis cognoscat Verbum di-
vinum nunc esse Deum et ignoret quod nunc sit homo ; tunc
patet quod sequitur—Verbum divinum nunc non est aliquid
quin iste Petrus nunc¹ cognoscat ipsum esse aliquid : sed
5 Verbum divinum nunc est homo : ergo Petrus cognoscit
ipsum nunc esse hominem—. Hic enim non est fallacia acci-
dentis, cum Christus, in quantum homo, sit aliquid : et con-
sequens est falsum : ideo relinquatur quod maior : ex quo
sequitur aliquid esse nunc Verbum, quod Petrus nunc ignorat
10 esse Verbum, quod non potest poni deitas. 3^o confirmatur
ex hoc quod quantitas et cetera accidentia non sunt essen-
cialiter distincta² a subiectis : ergo multo evidencius hu-
manitas est homo.

Quoad 2^{dam} 3 patet cuilibet volenti advertere, quod glosa
15 est nimis extranea preter mentem sanctorum ; ut quando
Augustinus, Gregorius, Ieronimus, Anselmus, et alii dicunt,
quod utraque substancia, scilicet divina et humana, est
Christus, dicit glosa ipsos per hoc intendere, quod altera non
est Christus, sed natura eius, nec conveniens secum⁴ in
20 essentia nec persona. Pro certo inter omnes glosas, quas
unquam audiveram est hec inculcior, glosare dicta sanctorum
directe per sua opposita. Si,⁵ inquam, ista glosa sufficeret,
quis formidaret auctoritatem sibi oppositam ? ⁶ Sed ut
[A 97a] pallient⁶ glosam suam, dimittunt verbaliter nega|tivam⁷
25 dicentes quod Augustinus intendit utramque naturam esse
naturam Christi. Quando autem queritur utrum Augustinus
intendit utramque naturam esse Christum, dicunt quod non,
sed utramque esse naturam Christi. Et quando ulterius oppo-
nitur, si⁸ intenderit naturam humanam esse Christum, sicut
30 intendit naturam divinam esse Christum, dicunt quod non :
et sic⁹ finaliter incidunt in glosam yronicam supradictam.
Sed quam sinistrum est dicere quod tam subtiles logici et

viii. Answer to the second reply of the objectors (p. 167, l. 19). Their gloss upon Augustine comes to a fiat contra-diction of his plain meaning.

¹ nunc om. B ; non O.

² distincte O.

³ tertium A B C ; sed de secunda responsione (p. 167, l. 20) nunc agitur.

⁴ secum om. A B C.

⁵ sed C.

⁶⁻⁶ sed plus pallientes O.

⁷ negacionem C.

⁸ sed O.

⁹ quia sit O.

philosophi tam pii et prudentes theologi in precipua materia fidei, capciosissimis hereticis circumsepti, dicerent tam crebro et patule quod utraque natura Christi est Deus, quia persona Christi, si finaliter intenderent quod altera est | Deus, ¹ et [C 90a] altera non est Deus.¹ Et nimis leve² verbum est dicere 5 Augustinum ³intendere, quando dicit³ ‘aliud Deus aliud homo sed non alius, quia non alia persona,’ ⁴quod est⁴ quod ipse per hoc intendit, quod non natura alterius persone sit Christi deitas sive humanitas: tum quia glosa illa seipsam interimit falsitate, cum natura divina sit natura alterius 10 persone quam Filii, quia tam Patris quam Doni⁵; tum eciam quia verba essent nimis impertinencia suis sentenciis. Nam Augustinus persepe asserit, quod anima sit Christus ⁶et caro Christus, sicut deitas Christus et humanitas Christus,⁶ utrumque aliud a reliquo sed non alius⁷; ut patet super 15 Ioh. Ome. 47. 78 et sepe alibi ut patet superius. Et ad hunc sensum ut verba sonant ac rationes concordant, exponunt eum Anselmus, Hugo de Sancto Victore, et alii. Unde De Incarnacione ca^o 6^o in fine sic scribit Anselmus; ‘suscepit Verbum hominem in unitatem persone, ut due 20 nature, scilicet⁸ divina et humana, sint una persona.’ Et hoc dicit Augustinus in Dialogo ad Felicianum; ‘aliud, inquit, Dei Filius, aliud hominis filius, sed non alius:’ et primo De Trinitate 9^o ca^o; ‘forma ⁹Dei formam⁹ hominis accepit, utraque¹⁰ Deus utraque homo’; et sic de quotlibet 25 similibus, ex quibus patet quod sensus datus Augustini primo De Trinitate¹¹ 16^o sit nimis sophisticus,¹¹ quando dicit, ‘talis fuit illa | suscepio, que hominem faceret Deum et [O 230b] Deum hominem’; hoc est, ut inquit, ‘illa suscepio fecit quod homo est Deus, et e contra.’ Quis dubitat eciam laicus¹² 30 de conversione illorum? Non ergo oportuit Augustinum

Augustine not only asserts that the human nature is Christ (*i.e.* the Word); but that even its separate parts, soul and flesh, are Christ: and

he was so understood by Anselm, Hugo de Sancto Victore, and others.

So that both these propositions are rightly asserted—*God is man*—and—*man is God*—

¹⁻¹ et . . . deus *om.* O.

⁴ quod est *om.* A B C.

⁶⁻⁶ et . . . Christus *om.* B.

⁸ scilicet *om.* O.

¹⁰ utrumque B.

¹² logicus A B; laicus C.

² leve *om.* O.

³⁻³ intenderet aliud B.

⁵ ~~dei~~ A; dōi B.

⁷ alius *om.* C.

⁹ forⁿ (*idem verbum in utroque loco*) O.

¹¹⁻¹¹ ratio sit nimis sophistica A B C.

exponere quod idem sit—Deum esse hominem—et—hominem by reason of the hypostatic union;
 esse Deum. Intenditur¹ ergo, ut alibi sepe dicit, quod
 natura illa sit² Deus et Deus sit illa natura ypostatice
 assumendo.³ Et sic favorabilius et coloracius sunt moderni although in Him-
 self, formally,
 and according to
 the essence of the
 divine nature,
 God is not man.
 5 glosandi, qui dicunt quod humanitas non est Deus. In-
 tendunt enim quod Deus nec per se nec formaliter nec
 secundum essenciam deitatis sit humanitas.

Et si queratur qualis predicacio sit⁴ ista—Deus est homo The proposition
 —God is man
 or humanity—is
 logically a predi-
 cacio equivoca
 per accidens.
 sive humanitas—, dicitur quod equivocando in nomine acci-
 [B 147a] dentis | ⁵ ut supra; hoc⁵ est, per accidens; sicut et hec—
 Petrus est bipedalis⁶—secundum negantes quantitates dis-
 tingui est predicacio secundum essenciam; non quod deitas
 sit natura humana, sed quod persona deitatis sit illa essencia.
 Est eciam in parte predicacio causalis et formalis, cum
 15 humanitas causata a Deo sit ‘forma servi,⁷ secundum quam
 Deus est servus obediens Trinitati. Et patet quod hu-
 manitas cum sit forma temporalis distinguitur a Verbo, licet
 sit ypostatice ipsum Verbum. Nec sequitur per locum a
 simili quod substancia sit sua quantitas; cum non possit esse
 20 personalis unio substancie ad accidens inherens formaliter.

[C 90b] Item si sint aliqua | duo, quorum omnes partes sint idem ix. Things, all the
 parts of which
 are the same, are
 themselves the
 same: the parts
 of Christ and of
 his humanity are
 the same; there-
 fore Christ and
 his humanity are
 the same.
 inter se, et⁸ ipsa sunt⁹ idem inter se: sed Christus et eius
 humanitas sunt duo distincta quorum omnes partes sunt
 [A 97b] idem inter se: ergo⁹ et ipsa tota | eisdem¹⁰ adequale com-
 25 posita. Minor¹¹ patet ex hoc quod quilibet pars corporis
 Christi sicut et totum ipsum corpus et anima est pars
 humanitatis Christi et e contra; cum Christus non habet
 partem¹² qualitativam aut quantitativam, nisi secundum
 humanitatem eo quod secundum deitatem sit indivisibilis
 30 omnino. Et maior patet eis qui ponunt omne totum com-
 positum ex partibus esse insimul¹³ illas partes; hoc autem

¹ intendunt A B C.³ assumenda (*corr. ex assumendo*) A.⁵⁻⁵ accidentis hic (ut supra *om.*) B.⁷ servi *om.* O.⁹⁻⁹ idem sed sic est de Christo et eius humanitate ergo A B C.¹¹ maior A B C.¹² partem *om.* O.² fit O.⁴ est O.⁶ septipedalis A B; bipedalitas O.⁸ et *om.* A B C.¹⁰ ex eis A B C.¹³ in simile A B C; *in simi* O.

hic supponitur. Et patet cum ista multitudo parcium sit Christus et ista eadem multitudo sit ista humanitas, quod Christus et ista humanitas sunt idem alicui tercio; et per consequens inter se: et cum nulla ydemptitas sit pertinens nisi fuerit personalis, sequitur quod Christus et illa hu- 5 manitas sunt ¹ eadem persona.¹ Et istam sentenciam videtur sapere prima conclusio 5^{ti} ² Elementorum Euclidis: 'si fuerint quotlibet quantitates aliquarum totidem eque multiples, ut eque maiores aut eque minores, aut singule singulis equales, quemadmodum ³ una illarum ³ ad sui comparem; 10 necesse est totum aggregatum ex his singulariter ⁴ se habere.' Quod eque evidenter videtur de ydemptitate tocius ad totum, presupposita ydemptitate numerali ⁵ cuiuscunque partis ad partem sibi correlatam,⁶ sicut de ⁷ paritate proporcionum, sicut patet † applicati.⁸ Nam si sint aliqua duo, et quelibet 15 pars unius ydemptificata fuerit parti alterius et e contra; tunc unum ⁹ ydemptificatur ¹⁰ primo alteri.

The major premiss is confirmed by Euclid v. 1.

So the Word assumes every qualitative and quantitative part which an individual man has, and makes every such part a part of himself;

Pono ergo quod Verbum incipiat a pedibus Petri usque ad caput assumendo ypostatice quamlibet partem quantitativam aut qualitativam Petri, sic quod primo in fine hore tam corpus 20 quam anima sit ypostatice assumpta: et patet, posito quod Verbum non aliunde habuerit partem aliquam, nec assumptum dimiserit ante finem, quod quelibet pars Petri fiet idem parti Verbi; et quelibet pars Verbi ¹¹ fiet pars Petri,¹¹ posito quod in hora alia dimittatur. Nec fingendum quod ydemptificabuntur 25 totali ydemptificacione, nisi Christus et Petrus vel eius natura. Si ergo quamlibet ¹² partem humanitatis Christi fecit esse partem sui, tunc se totum fecit totam illam naturam, ut loquitur Augustinus.

he therefore makes himself that whole nature.

Threefold confirmation of this statement.

Et potest confirmari tripliciter.¹³ Primo per hoc quod 30 Christus non est ¹⁴ infinitum bonus homo, sed tantum

¹⁻¹ idem persona etc. O.

³⁻³ una illarum *om.* O.

⁵ naturali A B C.

⁸ applicati A B C; appl^{ti} O. ⁶ coloratam O. ⁷ de *om.* O.

⁹ una A B.

¹⁰ ydemptificabitur O.

¹¹⁻¹¹ fiet pars verbi A B C; fiat pars petri O.

¹² qualibet A.

¹³ tripliciter *om.* O.

¹⁴ est *om.* O.

² conclusio 7 A B C; 9^o 5^{ti} O.

⁴ singulariter *om.* O.

finite bonus ut homo; licet sit infinitum bonus Deus, ut ^{1.} As man
hic supponitur: sed omnis bonitas humana, quam habet, ^{Christ's goodness}
^{is finite;}

resultat precise¹ ex eisdem principiis ex quibus resultat
bonitas humanitatis: ergo precise¹ eadem est Christi se-

5 cundum quod homo, que est bonitas sue humanitatis, cum ^{but his goodness}
^{and his entity}
bonitas et entitas convertuntur: sequitur quod eadem sit ^{are convertible;}

entitas Christi, que et sue humanitatis. Sed et hoc² sonat
vocabulum et omnia que movent concedere Christum esse

[C91a] creaturam. Non enim est | dare, que creatura esset Christus, ^{therefore} ^{his}
^{entity as man is}
10 nisi foret illa humanitas: bonitates enim non possunt dici ^{finite.}

incommunicantes; et, si in aliquo communicant, commu-
nicant³ secundum⁴ totum; nec est inconveniens sed neces-

sarium, quod Christus habeat quidditatem creatam, cum sit
univoce homo cum aliis habens denominationes accidentales

15 creatas, quod sonat in amplius imperfectum: aliter enim
non, in quantum homo, foret aliquid.

2^{do} confirmatur ex hoc quod eadem in numero est ^{2. The quantity}
quantitas, qua ista⁵ duo quantificantur, eadem qualitas qua ^{and quality of}
qualificantur; et sic de motu et ceteris accidentibus quibus- ^{Christ and of his}
^{humanity are the}
^{same.}

20 cunque, que insunt Christo humanitas, ut patet posterius:
quod non esset nisi foret ydemptitas in subiecto: ergo idem
est iste homo et ista humanitas. Cum ergo accidens non sit
nisi modus subiecti, patet quod ad numeracionem subiectorum

[A97c] oportet accidentia numerari; ut, si aliquid | ⁶ est *A* motum,

25 aliud est *B* motum⁶; alia est motio *A* mobilis, et alia
est motio *B* mobilis; neutra⁷ autem predictarum⁷ substan-

ciarum est pars alterius, cum preter humanitatem vel eius
partes non restat signare aliam partem Christi. Ideo hu-

30 et per consequens, si essent distincte substantie, omnia
accidentia, que insunt eis formaliter, distinguerentur; cuius
impossibilitatem suppono ex alibi declaratis. Non enim est

¹ p^o (i.e. pure) O.

² sed ex hoc A B; secundo C.

³ communicat *semel* A B C.

⁴ se *add.* A B C.

⁵ isti A B C.

⁶⁻⁶ est 'a' motum ad 'b' moto A; est amotu a'd moto B; est a motu ad a b moto C;
est 'a' motum aliquid est 'b' motum O.

⁷⁻⁷ aliquid predicatarum A B C.

possibile puncta¹ et quantitates, qualitates, et ceteras formas
simillimas coextendi. [O 230c]

3. Every difference, whether essential or accidental, of the Word is also a difference of the humanity.

Et ex isto capitur 3^o quod omnis differencia substantialis vel accidentalis, qua Verbum secundum humanitatem differt ab alio supposito vel natura, est differencia qua humanitas Christi differt ab eodem. Ex quo sequitur ulterius, quod nulla est differencia, qua Christus humanitus differt ab illa humanitate: et cum non sit possibile quod aliquid differat ab aliquo, nisi aliqua differencia differat ab eodem; patet quod non est differencia inter Christum et illam humanitatem assumptam. Patet ex hoc quod omnis substantialis differencia capitur vel a materia vel a forma: sed omnis talis pars Christi est pars sue humanitatis et e contra, sicut et omne aliud accidens absolutum: ergo non superest fundamentum, unde caperetur differencia Christi humanitus, nisi ab illa natura assumpta. Nec valet dicere quod solum secundum naturam divinam differt ab illa; ² quia ³ sic tantum differret ³ ab illa ² sicut Pater, et precise ⁴ convenirent, non obstante unione ypostatica, appropriate ⁵ ad Verbum: et tunc non plus conveniret ⁶ Verbum cum aliqua creatura ⁷ post incarnationem quam ante; et per consequens non foret eiusdem speciei vel generis cum aliqua creatura, eo quod tantum differt ab ista humanitate cum qua maxime conveniret inter omnes creaturas, quantum differret si esset pure Deus et illa homo, cum differencia amplior non sit fundabilis. [B 147b]

x. The humanity of Christ has causes and denominations peculiar to man: it is therefore man; and no other man than the man Christ.

Item humanitas Christi habet causas completas et denominationes positivas,⁸ que non possunt nisi homini competere: ergo est homo. Et, cum non potest poni alius homo, quam Christus; quia sic Verbum gereret in se monstruose duos homines, quia personam quam assumeret ad suam personam sed non in unitatem persone, et ipsemet foret alius homo, et illi concurrerent faciendo redempcionis commercium: [C 91b]

¹ puncta O.

²⁻² quia . . . illa om. A.

³⁻³ sicut differet (om. tantum) B.

⁴ precise A B C; precise O; cf. p. 175, n. 1.

⁵ appropriate O.

⁶ communicaret A.

⁷⁻⁷ post . . . creatura om A B C.

⁸ positas A B C.

oportet ergo quod illa humanitas ¹ sit idem homo, qui
 Christus. Assumptum videtur primo ex hoc quod illa
 humanitas ¹ est substantia ² corporea rationalis ad ymaginem
 Dei facta, et hoc ³ sufficit ad esse hominis secundum Augus-
 5 tinum et Lincolnensem ut patet superius. Nec valet ficta ⁴
 negacio, quod sic nemo esset formaliter humanitate homo;
 nec in quantum homo esset aliquid vel alicuius generis
 potius quam in quantum peccator, quod non consonat philo-
 sophie vel fidei; ymo nemo sciret an esset homo. Quod
 10 autem illa humanitas sit substantia rationalis, omnes con-
 corditer confitentur, cum sit composita ⁵ ex corpore Christi
 et eius anima. Ideo, si illa non esset substantia, nesci-
 retur quid esset, aut que alia res esset substantia; et ultra
 videtur, cum omnis substantia sit substantia prima vel secunda,
 15 quod illa humanitas sit substantia prima, et per consequens
 individuum speciei vel generis. Et cum non solum sit in
 genere substantie vel corporis, sed ⁶ inferius in genere
 animalis, eo quod est sensitiva et rationalis et per conse-
 quens substantia animata sensibilis; sequitur quod sit
 20 animal. Non enim est ratio quod negacio caderet in dif-
 finicione animalis potius quam in diffinicione cuiuscunque
 substantie, cum omnis singularis substantia sit suppositum.

Humanity is a
*rational bodily
 substance made
 after the image
 of God*; (cf. pp.
 43, 127, 128) and
 this description
 applies to the
 humanity of
 Christ.

Confirmatur. Anima Christi, corpus, et unio eorum cum
 [A97d] suis consequentibus sufficiunt principiare humanitatem | esse
 25 hominem, et non impediuntur propter Verbi incarnationem:
 ergo de facto constituunt illam in esse hominis. Maior
 patet ex quolibet alio homine principiato et individuato per
 corpus et animam unita cum suis consequentibus: ymo
 videtur quod absolute necessario sequitur ⁷ positis istis prin-
 30 cipiis cum unione predicta, quod individuum constituatur
 in specie. Nam non est ⁸ possibile quod forma ⁹ elementi
 vel mixti inanimati informet ¹⁰ proporcionatam materiam,
 nisi eo ipso constituatur elementum vel mixtum in sua

Soul and body
 united constitute
 humanity; and
 in the case of
 Christ the Incar-
 nation does not
 interfere with
 this result.

¹⁻¹ sit . . . humanitas *om.* O.

⁴ facta A B C.

⁶ secundum O.

⁹ formale A B C.

² substantia *om.* A B C.

⁵ compositum B; componitur (*om. sit*) O.

⁷ consequitur O.

¹⁰ informaret A B.

³ sic A B C.

⁸ non est *om.* O.

specie: ergo cum totum genus animalis sit perfeccius et¹
 Intrinsic causes (principia) and their union constitute an individual. eque plene ab intrinseco principiatum; sequitur quod est
 Christ having the intrinsic causes, corpus and anima, dare principia intrinseca et eorum unionem, cum quibus non
 Christ has animal nature; and this nature is not debarred by the Incarnation from any perfection belonging to it; i.e. from the highest bliss of creatureship, the beatific vision: stat quod individuum illius generis non resultet. Si enim
 non sit² possibile quod albedo informet subiectum, nisi eo⁵
 ipso³ constituatur unum album; eque⁴ evidenter, si anima
 informat proporcionatum subiectum, oportet quod⁵ ex eis
 constituitur in signanda⁶ specie individuum animalis. Quod
 autem natura Christi non impeditur ne sit animal, probatur
 sic. Per assumptionem est humanitas Christi summe ex-¹⁰
 altata et in perfeccione ultima creature possibili collocata:
 ergo non est ab aliqua perfeccione naturali, quam naturaliter
 appeteret, prepedita: cum ergo omnis perfeccio substancialis
 sit suppositum, vel presupponit suppositum ut subiectum,
 et omnis perfeccio | accidentalis presupponit essencialem, et [C92 a]
 suppositum sic perfectum; videtur quod, si natura assumpta⁷
 sit, ut sic, a racione suppositi exclusa, et⁸ a perfeccione
 maxima sit prepedita. Quomodo ergo non tristaretur lan-
 guens circa perfeccionem possibilem a qua deficit per
 ypostaticam unionem? Maxima quidem perfeccio creature²⁰
 possibilis est beatitudo, sicut philosophi et theologi profi-
 tentur concorditer cum scriptura: modo illa beatitudo con-
 sistit in clara visione et fruicione divine essencie iuxta vocem
 John xvii. 3. Veritatis Ioh. 17⁹; 'hec est vita eterna ut cognoscant etc. ';
 ergo illa creatura cum¹⁰ non¹¹ potest esse¹¹ suppositum stante²⁵
 unione et per consequens non exercere¹² actus suppositales,
 non potest, ut sic, perfeccionem talem attingere. Sed et
 hoc¹³ concedunt concorditer dicentes quod ista natura, cum
 non sit suppositum, nec agit nec patitur. Unde et illud
 Ps. lxxv. 4. Psalmi 44^{ti} ad litteram dictum de Christo, 'beatus quem¹⁴ 30
 elegisti | et assumpsisti,' dicunt esse falsum de virtute ser- [B 148]
 monis: sed sic intelligitur—beatus, cuius est natura, quam

¹ et om. A B C.⁴ que O.⁷ assumpta om. A B C.¹⁰ cum om. A B C.¹³ sed secundo C.² est A B C.⁵ oportet quod om. C O.⁸ quod A B C.¹¹ pre è O.¹⁴ quam O.³ eo ipso om. B.⁶ in assignanda A B.⁹ 14 O.¹² exercendo A B C.

elegisti et assumpsisti—ista autem natura non est beata, cum non sit suppositum, quia per idem meruit redemptionem generis humani, quod non sufficit creatura, nec est colenda vel latria adoranda: illud ergo, quod nunquam exercuit
 5 actus suppositales, non est beatum. Sed rogo attendat lector et iudicet,¹ que istarum viarum² sit auribus fidelium magis pia; vel dicere quod natura illa per assumptionem est beatissima creaturarum; (sic quod³ non deficit sibi esse
 0 230a] hominis vel persone ratio⁴ per se agendi | et paciendi ac
 10 recipiendi formaliter felicitatem et cuiuscunque generis perfectionem; sic quod assumptio extollat eam ad omne genus perfectionis et non vinculat eam excludendo a perfectione huiusmodi;) quam dicere eius oppositum? quia non dubium quin esse hominem summe merentem ex passione maxime
 15 acceptabili Trinitati, et postmodum esse beatum beatitudine maxima⁵ possibili creature, est perfectionis denominatio. Illam autem tollit adversa posicio, et illam ponit expresse
 [A 98a] nostra posicio | concorditer cum antiquis doctoribus et scriptura.

whereby that nature attains the denomination of perfection.

20 Sed ne dicatur tales denominationes humanitatis non posse probabiliter sustineri, cum non sit persona; arguitur primo sic ad illam probandam. Nam illa humanitas est mole magna et accidentaliter qualis cum aliis denominationibus corporeis accidencium; ergo per idem habet denominationes
 25 spirituales accidentales secundum animam. Probatur consequentia eo quod dato antecedente⁶ illa humanitas crevit a quantitate infantili⁶ usque ad quantitatem virilem, et
 c 92b] hoc⁷ secundum omnes | condiciones augmentationi proprie competentes: ergo augmentabatur, et per idem ambulabat
 30 super terram et mare, predicavit, manducavit, et sic de ceteris actibus⁸ animalibus, que Christo conveniebant. Nam, cum componitur ex omnibus partibus,⁹ ex quibus et Christus; fuit ex se mobilis, sicut et Christus: et per consequens

xi. The absence of a human personality is no bar to the application of *corporeal* denominations to the humanity of Christ. His humanity was capable of *growth* and of the other characteristics of man as an animal.

¹ indiget O.

⁴ ratio *om.* B.

⁶⁻⁶ illa crevit a quantitate infantili C; illa humanitas crevit infacili O.

⁷ sic A B C.

² viarum *om.* A B C.

⁵ maxime A B C.

⁸ accidentibus A B C.

³ quid O.

⁹ partibus *om.* A B C.

sufficeret expirando aerem a suo pulmone secundum suam ymaginativam et^{1 2} cetera vocis organa formare voces similime sicut Christus. Non enim haberet organa sensuum² et operum suppositivum superflua; sic quod, habendo oculos et aures et instrumenta vocalia, preclusa esset sibi via per⁵ positivam³ assumptionem ne sufficiat plus sentire quam surdus et mutus; sic quod sufficiencia sciendi et personaliter operandi foret per negacionem,⁴ qua⁵ imperficetur relaxata. Patet ergo, cum⁶ humanitas Christi habet de propriis tam formas quam organa ad humanitas operandum, 10 nec ligatur ex benedicta unione, qua⁷ tantum perficitur; quod sufficit, ut loquitur scriptura, humanitas operari. Et confirmatur ex hoc quod Christus non⁸ predicat, vel ambulat,⁸ nec 'interpellat pro nobis' 'factus obediens,' nisi secundum illam humanitatem. Sed quodcumque duobus nate⁹ sunt 15 inesse denominationes et non uni nisi¹⁰ per reliquum, sequitur quod illi reliquo denominatio inest primo iuxta illud principium Aristotelis primo Posteriorum; 'propter quod unumquodque et illud magis.' Ergo prius taliter¹¹ predicavit et ceteros actus humanos fecit illa humanitas 20 quam Christus, cum solum secundum illam sic fecerat: sic enim iuxta sententiam 5^{to} Physicorum: si homo sit sanus secundum thoracem vel moveatur secundum partem, tunc illa pars primo movetur et totum per accidens. Cum ergo denominationes humane insunt Verbo secundum illam hu- 25 manitatem, que est primum et completum subiectum eorum; videtur quod prius insunt sibi quam Verbo, cum non possunt inesse Verbo nisi per illam, et sibi possunt inesse cum hoc quod non insunt Verbo; ut signato motu progressivo Christi certum est quod iste non potuit fuisse sine illa humanitate, 30 cum motus ex 5^{to} Physicorum individuatur¹² a spacio, a

He had human organs of sight, hearing, speech, and so forth;

and performed human acts;

Rom. viii. 34.
Phil. ii. 8.

these denominations belong to the Word only as man, and prove the completeness of his humanity as their subject.

¹ et om. A B C.

²⁻² cetera vocis organa formare simillime etc. A; cetera organa formare voces similime etc. B; cetera vocis organa sensuum (formare . . . organa om.) C.

³ propositum A B; perpositam C.

⁶ quod A B C.

⁹ innate B; sunt om. C.

¹¹ caliter (i.e. causaliter) O.

⁴ mediacionem A B C.

⁵ quia O.

⁸⁻⁸ predicavit vel meruit A B C.

¹⁰ unica per (om. nisi) A B C.

¹² indiatur O.

tempore, et subiecto. Si ergo Christus secundum aliam humanitatem moveretur pro eodem loco et tempore secundum quamlibet eius partem quantitativam, alius foret motus. Cum igitur illi humanitati dimisse potest inesse dictus motus
 5 sine hoc quod insit Verbo, ut dicitur, et Verbo non possit inesse nisi sibi infuerit¹; ² patet quod naturaliter prius sibi inest.³ Si enim denominatio creata post naturaliter insit Verbo hoc foret² secundum deitatem vel secundum humanitatem vel mixtim; non secundum deitatem quia nulla
 10 forma accidentalis inest sibi nisi secundum naturam qua est mobilis; si secundum humanitatem sive parcialiter⁴ sive totaliter; tunc illi humanitati naturaliter prius inest.

Et indubie⁵ idem videtur iudicium de spirituali denomina-
 cione secundum animam. Nam si anime sanctorum sunt

Also *spiritual* denominations *secundum animam* apply to the humanity of Christ; and the human soul of Christ above all other souls enjoys the beatific vision, unimpeded by its assumption in the Incarnation.

[C 93a] beate in celo, | ymo et corpora; quanto magis completa Christi humanitas, cum habeat in se primo subiective omnem creatam beatitudinem qua Christus humanitus est beatus.

[A 98b] Augustinus itaque, qui ponit quod | anima prius nedum intelligit ymo sentit quam totum compositum, diceret quod

20 anima Christi in celo haberet visionem et fruicionem beatificam ultra quamcunque aliam animam. Nec est fingendum quod assumptio ligat spiritum Iesu ne beatifice delectetur. Et per idem habendo quatuor⁶ dotes corporis foret perfecte et complete beata eadem beatitudine, qua est Christus; et

B 148b] idem est iudicium de omnibus | accidentibus creatis que humanitus⁷ insunt Christo. Quomodo, queso, aliter adorarem eam latria, si non tantum benefecit michi ut crux Christi? aut quomodo dimissa recoleret de operibus Christi sui, vel maneret inter passionem et mortem dimissa a Deo
 30 corpore fatigata⁸ si nichil antea⁹ fuit passa. Dimissa ergo in uno loco et Christo assumente eam in alio, foret plus quam Christi germanus, ut patet de convenienciis substan-

¹ infuerit *om.* O.

² patet quod si naturaliter prius insit verbo hoc foret (*coll. om.*) A B C.

³ in esse O.

⁴ particulariter O.

⁵ et indubie *om.* O.

⁶ quatuor *om.* B.

⁷ humana O.

⁸ fangata O.

⁹ anna (*an pro anima?*) O.

cialium et accidentalium: et non est conveniencia amplior nisi fuerit personalis; in nullo itaque casu Verbum assumeret personam, que esset natura Verbi passa et quomodo-libet temporaliter¹ formata; ut patet de comitancia absolutorum conmultiplicatorum cum taliter multiplicatis; et sic 5 facta revelacione illi homini quod adnichilabitur, patet quod dolor redundaret in Christum, nulli autem alteri homini posset sic affici.

xii. Certain accidents (*passiones*) peculiar to man can be predicated of Christ: therefore he is man.

Quo dato, videtur multipliciter quod humanitas Christi sit homo, et sic persona Verbi. Nam nichil est risibile nisi 10 homo; humanitas Christi est risibilis, cum sufficiat predicare: ergo est homo. Maior | patet ex hoc quod risibilitas [O 231a] est propria passio hominis convertibilis cum specie. Et idem est iudicium de passione mortalitatis capta a causa materiali, de productivitate sui similis in specie, que competit sibi 15

1. Such accidents can only exist formally in their supposit; they exist in the humanity of Christ, which is itself the supposit of the Word: the Word therefore is man.

2. The possession of *accidental forms* means that a subject is *accidentally* so conditioned. Christ and his humanity are both so conditioned by the same *accidental form*; they are therefore the same subject.

passionaliter a causa efficiente, et de beatificabilitate² secundum corpus et animam que competit sibi³ a causa finali.³ Cum ergo predicaciones huiusmodi solum possunt formaliter inesse suppositis, videtur, cum humanitati Christi insunt, quod ipsa sit suppositum Verbi. Secundo confirmatur idem 20 ex hoc quod omnis forma⁴ accidentalis non est aliud⁵ nisi subiectum accidentaliter se habere; ut mocio est mobile⁶ moveri, locucio est ipsum loqui, et ita de ceteris, ut hic supponitur. Cum ergo eodem accidente informatur Christus et ista humanitas, sequitur quod idem est Christus et illa 25 humanitas: vel⁷ si Christus non sit illa humanitas sed movetur secundum illam, alia est mocio Christi et alius motus eius: et ita numerarentur omnes forme complete accidentales in Christo secundum numerum subiectorum: quod⁸ est impossibile, cum nullum tale accidens foret pars 30 alterius, sed quelibet pars unius pars alterius et e contra.

3. Nothing which is not God can redeem man-kind;

Tercio confirmatur ex hoc quod nichil sufficit redimere genus humanum | perfecte, ut modo redimitur, nisi ipsum sit [C 93b]

¹ temporalis A B C.

³⁻³ a causa finali *om.* A B C.

⁶ mobile *om.* C.

² et beatificante A B C.

⁴ forma *om.* C.

⁷ ut O.

⁵ aliud *om.* C O.

⁸ et O.

Deus : humanitas Christi sic redimit : ergo est Deus. Ipsa¹ the humanity of Christ redeems ;
 enim fuit passa omni passione, qua Christus dedit sanguinem therefore that humanity is God.
 in redempcionem ut Christus, et sic de posicionem anime ac [The humanity redeems because
 commercio quo mercatus est Christus. Cum ergo per² pas- the means of re-
 5 sionem et tales formas fiebat redempcio, sequitur quod ipsa demption, and
 fecit redempcionem ; aliter enim³ non esset illa humanitas deity is impas-
 tante⁴ diligenda nec latria adoranda. Cum tamen indubie sible.]
 quilibet⁵ Christianus debet tantum diligere humanitatem
 Christi quantum⁵ et Christum sub ratione qua homo : ymo
 10 hec idem sunt et colenda eadem pietate in numero, ut
 ostendit Magister 3^o 6 Sentenciarum Dist. 8. ex⁷ testimonio
 beati Augustini. Christus enim ex hoc quod est ista There are three
 humanitas et per consequens creatura adorari debet *yper-* degrees of wor-
dulia, et omnis alia creatura venerari debet⁸ tantum *dulia*. ship ; viz. *dulia*
 (δουλεία) which
 15 Nam excellens honor debet⁵ Christo attribui, qui ex unione is offered to crea-
 [A 98c] ypostatica est creator ac eciam creatura ; | et illa vocatur tures ; *hyperdulia*
 (ὑπερδουλεία)
 significanter *yperdulia* ; et cum hoc, cum idem Christus sit wherewith Christ
 creator, debet *latria* soli deo debita adorari. Correspondenter as humanity and
 humanitas Christi cum sit Verbum, debet adorari⁹ *latria*, the highest crea-
 20 et cum in se sit creatura debet adorari⁹ *yperdulia* sicut ture is adored ;
latria (λατρεία)
 Christus. Et sic tam Christus quam ista humanitas, que wherewith Christ
 est personaliter ipse Christus, debet secundum duplicem as the Word is
 rationem eadem tam *latria* quam *yperdulia* adorari : sed to be adored.
 absit hoc, nisi illa humanitas foret¹⁰ Christus ! Ex quo patet
 25 quod non solum deitati, sed soli deo est *latria* exhibenda.
 Nec est putandum quod humanitas Christi adoranda sit
latria solum secundum ordinem ad alterum, sicut *crux*,
ymago, vel pars Christi quantitativa, sed¹¹ tanquam corpus
 animatum, sumptum de virgine, passum pro nobis, dolens
 30 et merens, et per consequens vere positum precium pro
 redempcione humani generis : ‘empti enim estis¹² precio

¹ ipà A B C ; ipm̄ (i.e. ipsum) O.² per om. A B C.³ enim om. A B C.⁴ tantum tante (sic) A C.⁵⁻⁵ Christus debet diligere humanitatem tantum quantum B.⁶ 3^o om. O.⁷ hoc add. A.⁸ tantum . . . debet om. O.⁹⁻⁹ *latria* . . . adorari om. O.¹⁰ Christus sit B.¹¹ sit C O.¹² est O.

1 Cor. vi. 20. but as the
1 Cor. vii. 23. animated body,
'the great price' where with we
were bought;
Rom. viii. 32. Gal. ii. 20.
this price was
the humanity of
Christ: and if
that humanity
were dismissed
(an impossible
supposition), it
would still be
above all angels
and men, and
demand divine
adoration.

magno,' ut dicit Apostolus prima ad Cor. 6° et 7°: et ad
id precium atque commercium explanat expressius: 'Deus,
inquit, proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus
tradidit illum': et indubie sic fecit tota Trinitas: unde ad
Gal. 2°, 'in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me et tradidit 5
semetipsum pro me': et indubie precium traditum fuit
Christi humanitas; ¹ unde si per impossibile humanitas
Christi dimissa ¹ fuerit personalitati proprie conversans no-
biscum ut proximis, ego diligerem eum ut salvatorem et
redemptorem meum, adoraremque eum latria sicut prius: 10
nulli enim alteri hominum adeo potero obligari. Nec video | [B 149a]
quin iste homo dimissus, sine peccato vel merito decedens,
foret supra angelos et omnes alios homines merito exaltandus
propter meritum quo meruit ypostatice copulatus.

These arguments
prove that Christ
is essentially and
substantially
man in accord-
Tit. iii. 4.
ance with Holy
Scripture and
Augustine.
Baruch iii. 37.

Tales sunt ² multe evidencie² ex quibus | credi debet—si [C 94a]
illa humanitas sit aliquid, tunc est Christus—et sic intelligo
illud ad Titum 3°; '³ cum autem benignitas et *humanitas*
apparuit³ salvatoris nostri Dei' etc. Illa quidem humanitas
est *mas* de quo Baruch 3° 'in terris visus est et cum
hominibus conversatus est'; ipse enim est 'vir quem femina 20
Jer. xxxi. 22. circumdedit.' Ierem. 31°. Et hinc dicit Augustinus in
De Vera Religione quod 'Verbum virum suscepit natus ex
femina.'

¹⁻¹ que si dimissa fuerit (per impossibile humanitas Christi *om.*) A B C.

²⁻² multe evidencie *om.* A B C.

³⁻³ cum autem et humanitas apparuerit A C; cum autem et apparuerit B.

Cap. XI.

[*Solvit instancias quibus moderniores doctores videntur fulcire suam sententiam, recitando decem ludicra que concedentes possibilitatem dimissionis annuunt consequenter.*

Discussion of Duns Scotus' theory of the Incarnation including the analogy of Transubstantiation in the Eucharist (pp. 189-191) ; followed by a refutation of the hypothesis that Christ could have assumed many humanities.]

The theory of Duns Scotus stated. "As an accident has a twofold relation to its subject, (a) as giving form and so perfection to that which else would be imperfect, (b) as in the order of nature later, and depending on its subject as its cause : So the nature assumed has a twofold relation to the Word ; (a) a relation of causation depending like any other creature on the Trinity, presupposing a natural power which smacks of imperfection, and which must have the divine causation in act inseparably accompanying it ; (b) a relation of potential compliancy by which the nature assumed can be the nature of the Word, but is only by a miracle actually so made, implying perfection in the person who assumes ; and the assumption of the said creature consists in terminating that creaturely dependence in accordance with (b)."

Superest¹ videre evidencias ex quibus fulcitur opinio huic
² sentencie mee in verbis contraria.² Declarat autem Doctor
 Subtilis istam opinionem in principio ³ Sententiarum satis
 5 subtiliter. 'Accidens, inquit, duplicem habitudinem habet
 ad subiectum : scilicet, informantis ad informatum ; et talis
 ratio includit imperfectionem subiecti, quia potenciam ad
 actum quo subiectum perficitur : aliam autem habitudinem
 ut naturaliter posterius dependens a subiecto causaliter ; et
 10 ista habitudo attestatur perfeccionem subiecti et imperfec-
 tionem forme dependentis. Sic, inquit, simillime natura
 assumpta habet duplicem habitudinem ad Verbum, vel sub
 racione causandi sicut generaliter omnis creatura dependet
 a tota Trinitate ; et illa habitudo presupponit in creatura
 15 posse naturale imperfectionem sapiens, quod oportet habere
 actum causancie divine inseparabiliter comitantem. 2^a autem
 habitudo est, qua natura assumpta secundum potenciam
 obediencialem potest esse natura Verbi, et illa potencia non
 potest actuari nisi per miraculum, et dicit quodammodo
 20 perfeccionem in persona assumente³ ; terminare itaque de-
 pendenciam creature secundum istam racionem est ypostatice
 [O 231b] assumere dic[am creaturam.]

Et ista sententia placet michi. Nam omne subiectum
 [A 98d] accidentis | includit in se analogice racionem causantis ad

¹ insuper est A B.

³ assumentem O.

²⁻² huic sentencie contraria in verbis A B C.

The analogy between the relation of *accidents* to *subject* and that of the created nature to the Word is admitted.

But the eucharistic transubstantiation does not prove the independent existence of accidents apart from subject (v. infra, p. 190).

Scotus' theory suffices to prove that God can be united hypostatically to humanity; but no proof or instance can be adduced to show that God can assume a nature other than that actually assumed.

Scotus asserts that the Word can assume human nature in such a manner as to make it a nature belonging to him, and yet not make it actually the Word. He alleges *five* reasons.

i. Scotus' 1st Reason. No consequence follows incongruently with either the assumer or the assumed.

Reply. This argument proceeds on a false assumption. For personal union implies a oneness of person between the assumer and the humanity assumed.

Nature and *essence* are convertible terms: in assuming the *nature* the Word

sum causatum quod est in Deo equivoce perfeccionis simpliciter. Verumptamen omnis causancia, qua subiectum

causat inherens accidens, sapit imperfeccionem subiecti, quia causanciam materialem vel subiectivam qua est ¹ in potencia

perfici ¹ tali forma. Unde non est dare aliam singularem ⁵

habitudinem, qua subiectum potest causare accidens sine hoc, quod ipso informetur. Sed quilibet singularis ratio

vel causa includit rationem analogam, que secundum illud ² quod est perfeccionis simpliciter, soli Deo ³ potest competere.

Nec sequitur ex miraculosa transsubstanciacione in eucaristia ¹⁰

quod vel qualitas vel inherens quantitas ⁴ possit per se ⁵ existere sine informacione et essentiali dependencia ad sub-

iectum. Ad tantum ergo valet illa sententia, quod vere

ponit in qualibet ratione creata lucere potenciam unde Deus

potest humanitati Christi ⁶ ypostatice copulari, sed quod ¹⁵

aliam naturam possit assumere probari non poterit vel exem-

plariter edoceri.

Quod autem Verbum potest assumere naturam humanam | [C 94b]

faciendo ipsam esse naturam sui et non ipsum Verbum probat

Doctor quintuplici ratione. 20

Primo ex hoc, quod nullum ex hoc sequitur inconveniens ⁷

ex parte assumentis ⁸ nec assumpti. ⁸

Sed in ista ratione falsum petitur; cum personalis unio,

qua humanitas fieret natura hominis, implicaret ⁹ illam

humanitatem fieri unum personaliter cum sumente. Natura ²⁵

enim completa substancialis cuicumque supposito est gene-

raliter idem suppositum. Et si humanitas sit natura com-

pleta Verbi, tunc est ¹⁰ essencia et substancia Verbi eo quod

natura perfecta et *essencia* convertuntur, et si est essencia

vel substancia Verbi, tunc est ¹⁰ Verbum; cum cuiuslibet ³⁰

rei create vel increate idem est essencia vel substancia et

assumes the *essence* of man.

¹⁻¹ \equiv (sic in rasura alt. manu A) imposita perficit B; imposita perfici C.

² idem B C. ³ deo om. O.

⁴ 'n' add. O. quod compendium alibi in hoc cod. enim significat, in hoc loco forsitan non valet. ⁵ per se om. O. ⁶ Christi om. O.

⁷ inconsequens A B C. ⁸⁻⁸ nec assumpti om. O. ⁹ implicat A B C.

¹⁰⁻¹⁰ essencia . . . tunc est om. B.

res cuius est essentia. Ideo Verbum non potest facere
 humanitatem esse naturam Verbi, nisi fecerit ipsam esse
 essentiam ac substantiam Verbi, et per consequens ipsum
 Verbum. Nec sequitur—ista natura humana est natura
 5 Dei; ergo est natura divina—quia talia abstracta cum
 huiusmodi possessivis convocant¹ possessionem sui primitivi
 cum quadam ratione reduplicandi; ut, si humanitas Christi
 sit essentia, natura, vel substantia divina, tunc est natura
 Dei sub ratione qua Deus, quod solum est deitas; et si
 10 deitas sit natura humana, tunc est natura humana sub
 ratione qua homo; et sic deitate foret Verbum formaliter
 homo, et humanitate Deus; quod est impossibile. Et patet
 quod multum refert² dicere—deitas est natura hominis—
 et—ipsa est natura humana; humanitas est natura Dei—
 15 et—ipsa est natura divina—; cum ille nature tam dispares
 conveniunt in eodem supposito.

And so the In-
 carnation con-
 sists in the union
 with the essence
 and substance of
 the Word of two
 natures which
 have between
 themselves a
 great disparity.

2^o arguit Doctor per hoc quod persona divina potest
 terminare quaecumque dependenciam creature, quam de-
 pendenciam terminare foret³ perfeccionis; sed perfeccionis
 [B 149b] simpliciter est posse facere naturam creatam | esse naturam
 Dei; ergo Deus hoc potest.

ii. Scotus' 2nd
 Reason. A divine
 person can ter-
 minate any de-
 pendence of a
 creature, and so
 bring about its
 perfection; per-
 fection is to be
 the nature of
 God: therefore
 God can make
 human nature his
 own nature.

Sine dubio verum concluditur, sed infidelis diceret quod
 minor foret pura peticio. Unde quia videmus, quod Deus
 producit per se multos effectus ut substantias, sicut fide
 25 capimus de mundi principio; eliciunt quidam tanquam
 principium quod deitas vicem cuiuscunque cause secunde
 supplere poterit. Et ex illo pullulant plurime vanitates;
 quia certum est quod nullius cause materialis vel subiec-
 tive vicem deitas supplere poterit, hoc est, causare formam
 30 eadem causacione sive simillima subducto subiecto; quia
 tunc deitas posset esse ignea et quomodolibet informata;
 quod dementis est dicere. Ideo causare materialiter vel
 [A 99a] subiective | non potest sibi competere; ymo nullum acci-
 dens vel formam materialem potest Deus sine causancia⁴

Reply. The con-
 clusion is true:
 but God does not
 play the part of
 a second cause:
 He produces
 substances as the
 great first cause:
 but apart from

¹ An pro convocant in codd. omn. repertum connotant potius legendum?

² referret O.

³ esset O.

⁴ communicancia A B C.

substance he does not produce accidents, which are the result of material or subjective causes.

substantie per se producere: ut, sicut non potest producere motum meum, nisi ego movear hoc causando, sic de qualibet forma materiali. Ymo de accidente spirituali idem dicitur; ut non potest actum volendi creature producere | nisi ipsa [C 95a] creatura nedum concurrat cum eo subiective causando, sed 5 et eciam coagendo. Ymo si ultra perspicitur, nullius secundi agentis potest deitas vicem supplere agendo univoce. Ideo vicis supplecio, cum dicit inferioritatis condicionem vicariam, non potest deitati competere. Quando ergo per se miraculose opus perficit,¹ quod posset facere agens ²secundum alia² 10 accione in genere cum suo regimine instrumentaliter efficere, non supplet vicem agentis; nec e contra cum conformantur in genere.

iii. Scotus' 3rd Reason. The assumed nature is an individual existence before it gains personality: and God can give to that pre-existing existence personality in another than itself.

Reply. This would prove that every person could be somebody else: and it really involves a confusion between first in order of time (prius), and first in order of thought (superius) cf. p. 193, l. 12.

In Christ (as God) personality, supposition, substantiality precede his individuality (as man).

3^o arguit Doctor quod natura assumpta est prius essencia singularis quam suppositatur; ergo pro illo priori potest 15 Deus personare illam naturam in alio.

Sed hic videtur michi quod consequencia sit neganda. Nam iuxta illud sequeretur quod quilibet potest esse quilibet. Nam Petrus prius origine est essencia quam substantia; ergo pro illo priori Deus posset facere eum non- 20 substantiam; et, cum prius sit substantia quam corpus, et prius corpus quam animal, et prius animal quam homo, eo quod omne superius est causa sui inferioris; sequitur quod posset indifferenter fieri cuiuscunque speciei substantie tam secundum corpus quam animam. 25

Sed ulterius pro materia argumenti dicitur quod, quam primo quoad consequenciam humanitas Christi est ista singularis natura, tam primo est ipsa persona Verbi. Non enim posset derelinqui non assumpta, nec post assumptionem 30 supponeretur prioritatem consequente³ assumptionem, ita personacio creata, cum esse individuum rationalis nature sit esse personam. Et patet quod Christus prius est persona, suppositum, vel ypostasis quam ipse est natura singularis;

¹ perficit *altera man. corr.* perficiunt A.

²⁻² solum illa B.

³ ad *add.* O.

sed generaliter ¹e contra primo, sicut substancia est natura
 [O 231c] singularis date speciei, ut Christus,¹ eque | primo est suppo-
 situm humane nature, sicut est persona hominis. Ideo
 Christus prius est persona quam est persona hominis vel
 5 substancia singularis. Verumptamen non est ordo inter
 divinum ² suppositum et personam divinam tanquam inter
 generalius et contraccius, sicut est in personalitatibus creatis.
 Sed et in illis non oportet, si Petrus sit prius suppositum
 substancie quam persona humane nature, quod potest³ esse
 10 suppositum non persona, ut patet ex dictis superius.
 Singularitas ergo Christi est posterior sua personalitate, et
 causatur ex condicionibus individuandis, ut puta ex illo
 corpore et illa anima cum illa unione ypostatica et aliis
 que secuntur. Ex quo videtur michi quod Christus non
 15 potest aliam naturam assumere, quia tunc posset esse alius
 homo; et per consequens ista persona, ut post deducetur;
 quod est impossibile. Et consequencia patet ex hoc quod,
 si alia fuerint principia individuancia, tunc foret aliud
 individuum speciei humane et per consequens alius homo.

[C 95b] Nec est color quod tempus aut aliud accidens | requisitum
 individuatur substanciam,⁴ nisi ut multo evidencius unio
 ypostatica individuaverat dominum Iesum Christum, ut dicit
 Anselmus in De Incarnacione 7^o. Nec obest quod Christus
 sit prius suppositum et individuum speciei humane, quam
 25 habeat predictam unionem; quia, sicut prius est homo quam
 iste homo, sic prius est individuum speciei humane, quam
 hoc individuum, et prius est ⁵ ista unio quam ipse sit hoc ⁵
 individuum.

4^{to} confirmatur ex hoc quod accidens potest Deus facere
 [A 99b] per se esse, ut patet de eu|caristia; ergo per idem potest
 facere substanciam inherere: tantum enim distat de inherente
 facere non inherens, sicut de non-inherente facere quod
 adhereat persone nature superioris.

Hic dicitur quod loquendo de accidente inherente, ipsum

And it is hazard-
 ous to apply to
 the Divine Being
 of Christ concep-
 tions which
 refer to created
 existence.

iv. Scotus' 4th
 Reason. As God
 can give (as He
 does in the Eu-
 charist) independ-
 ent existence to
 an accident: so
 is He equally
 able to bring
 about the con-
 verse result, i.e.
 to make the sub-
 stance of the
 inferior nature
 (man) inhere in
 the person of the
 superior (the
 Word).

¹⁻¹ e contra . . . Christus om. A B C.

⁴ nisi om. C; ut om. O.

² individuum A B C.

⁵⁻⁵ illi unio quam ille hoc O.

³ possit O.

Reply. An inherent accident, being only a mode of substance, cannot have independent existence; but every creature is an accident and adheres to God as accident to subject; therefore God can only give to an accident independent existence in the sense that it may not formally *inhere* in any substance but actually *adhere* to God alone. The attempt to allow to such accidents as *quantity* and *quality* an independent existence, which is denied to *respective accidents* (such as *relation, action, passion, etc.*), fails altogether; as Aquinas partly admits. In the Eucharist there must be a subject underlying the accidents; what that subject is, I am not careful to define: the attempted definitions in the writings of the saints are ambiguous: perhaps they mean that the essence which after transubstantiation underlies those accidents is that, which before transubstantiation was bread, and which by virtue of transubstantiation ceases to be *substance* at all and remains the same *essence* qualified by the same accidents as before. That essence becomes, not Christ's body, but a sign ineffably signifying to us that at every point it is sacramentally the body of Christ and simultaneously the soul of Christ and also all other qualities (accidents) of Christ whatsoever.

non poterit per se esse, cum omne tale sit modus substantie, sed¹ cum omnis | creatura sit accidens Deo adheretque² [B 150a] sibi tam essentialiter sicut accidens ad subiectum; patet quod accidens potest Deus facere per se esse, non sic quin alicui, scilicet Deo, adhereat, sed quod nulli formaliter⁵ inheret; sicut est de toto predicamento substantie, quod non potest sic formaliter inherere. Si tamen ratio predicta procederet, argueret direccius quod homo et quelibet alia substantia poterit inherere, sicut quantitas et qualitas creduntur hodie per se esse: quod ego non video. Ideo alias¹⁰ dixi quod, sicut³ univocando de accidente respectivo, cuiusmodi⁴ sunt relacio, accio, passio etc., nullum illorum poterit esse nisi insit substantie ut subiecto: sic nec qualitas nec quantitas, cum sint univoce accidentia sicut illa. De qualitate consentit sanctus Thomas, quod ipsa non potest¹⁵ esse nisi insit quantitati. Et de quantitate est michi evidencius, cum sit substantiam esse quantam, et non potest expectare rarefactionem et condensacionem et ceteras mutationes, quas in benedicta eucaristia oculariter experimur. Ideo, ut alias dixi, esset nimis magna⁵ sensus illusio, nisi²⁰ esset in eucaristia unum quantum diversimode qualificatum et accidentatum ac mobile. Et illud subicitur quantitati, qualitati et ceteris accidentibus que videmus. Sed quoad questionem—quid est de tali essentia?—non sollicitor; licet sint quotlibet dicta sanctorum que sonant quod sit panis vel²⁵ vinum; que forte intelligenda sunt, quod essentia subiecta illis accidentibus post transsubstantiacionem est panis⁶ ante transsubstantiacionem, et virtute transsubstantiacionis desinit esse quid vel substantia, et manet eadem essentia conformiter accidentata. Illa autem non fit corpus Christi sed³⁰ fit signum signans nobis ineffabiliter quod ad omnem punctum sui sit sacramentaliter corpus Christi et concomitanter⁷ anima et omnia alia Christi accidentia absoluta. Nec est

¹ tamen *add.* A B C.² adhereret quia B C; et A; *pr. man.*³ sic A B C.⁴ cuiuscunque O. ⁵ magna *om.* C. ⁶ cum *add.* A B C. ⁷ comitanter AB; comitantus C.

de substantia fidei viatorum¹ scire quid est illa essentia; To define this essence is not necessary to the faith of a pilgrim.
 [C 96a] sed satis est cognoscere questionem | si est de ista cum transsubstantiacione et ceteris veritatibus que sacramento eucaristie sunt annexe. Non ergo sequitur—si Christus

5 potest facere corpus suum virtute verborum sacramentalium And it does not follow from the analogy of the Eucharist that Christ can make his humanity to be non-essential.
 esse ad omnem punctum illius essencie; ergo potest facere quod humanitas non² sit suppositum, vel quomodocunque aliter per terminos magistras aliter³ extraneetur ratio—⁴ in omnibus enim similibus evidenciis est pura petitio.⁴ Illud

10 autem quod de eucaristia fides orthodoxa artat nos credere The catholic faith concerning the Eucharist is in accordance with philosophy and with the order of nature shown in the science of Optics.
 potest catholicus philosophice sustinere. Si enim secundum perspectivum corpus multiplicatur intencionaliter vere presens,⁵ ubicunque species eius agitur, et habet ibi efficaciam operandi; quod magisterium Deo facere corpus suum

15 esse ad omnem punctum hostie sacramentaliter et effectus spirituales efficaciter operari!

5^{to} confirmatur ex hoc quod accidencia maxime distancia v. Scotus' 5th Reason. As God can make all the nine accidents concur in one subject, so He can make human nature to be in a divine subject with the condition that it be not in fact a subject.
 potest Deus facere unitive concurrere in eodem, ut omnia novem⁶ genera accidecium sunt idem subiecto. Ergo per
 20 idem naturam humanam potest Deus facere inesse subiecto divino cum hoc, quod non realiter sit subiectum.

Sed hic dicitur quod loquendo de unione ypostatica oppositum sequitur ex assumpto. Unde omnes iste evidencie confirmare possunt fidelem credere quod duas naturas potest
 [A 99c] Deus unire personaliter | in eadem ypostasi ad sensum expositum. Sed quod Verbum assumens non sit natura assumpta, nec iste rationes nec alie⁷ possibiles poterunt⁷ edocere. Unde quam mirum est quod natura divina et humana tam distantes sint utraque eadem persona, tam

[O 231d] mirum est et idem in numero, quod Deus sit homo. Unde |
 accidencium ad subiecta non est unio ypostatica, cum sint essencie a subiecto generaliter condistincte sine communicatione ydiomatum, ut substantia fiat tale accidens vel e contra. Ideo sicut in materia de Trinitate trinitas creata As the created trinity

¹ viatoris O.

² sit non O.

³ *Nomine aliter sic in omnibus codd. repetitum omitti debet?*

⁶ prius B C; et pr. m. A.

⁶ novem om. A B C.

⁴⁻⁴ in . . . petitio om. B.

⁷⁻⁷ poterunt A B C.

of memory, reason, and will is the nearest analogue to the uncreated Trinity (cf. p. 43); so the union of the created spirit to the bodily nature into the person of a man approximates most nearly to the hypostatic union of natures in the Incarnation:

and it cannot be proved that such an union is impossible: or that God can assume a nature other than that actually assumed; or dismiss that nature when assumed.

If further it be urged that the *grace of union* presupposes the existence of the nature to be assumed before it actually is assumed; the conclusion is granted: but it does not follow that the humanity can be unassumed. The *grace of union* is twofold;

(a) An uncreated grace whereby in essence, or person, or form, the Word willed from eternity to unite the humanity to Himself, be it in essence, or in person, or in form;

(b) A created grace, whereby the humanity is formally pleasing to God. The said humanity cannot in time precede so as to deserve the grace of union.

memorie, rationis, et voluntatis anime est inter omnes hucusque inventas simillima pro Trinitate increata viatoribus cognoscenda; sic in materia de Incarnacione ypostatica unio creati spiritus ad naturam corpoream, ut utrumque sit eadem persona hominis, est inter alias plus propinqua; nec 5 possunt,¹ si non fallor, fieri evidencie ut, vel probetur talis impossibilitas unionis, vel quod Deus aliam naturam possit assumere, aut assumptam dimittere.

Sed instatur per hoc, quod gracia unionis foret gracia maxima possibilis creature, ut illa humanitas fiat Deus; 10 et omnis gracia creata presupponit inesse tam gratificatum quam ipsum gratificans; ergo gracia unionis presupponit naturam assumptam, et per consequens ipsa natura prius est quam de facto assumitur.

Hic dicitur quod conclusio est concedenda, cum omne 15 per se superius sit | prius natura vel origine quam suum [C 96b] inferius; et per consequens et² prius quam passio vel accidens sibi inest. Sed ex hoc non sequitur quod illa humanitas potest esse non assumpta, etsi sit | non assumpta [B 150b] pro illa mensura nature sive originis. Sed notandum quod 20 duplex est gracia unionis. Prima increata, qua Verbum voluit eternaliter humanitatem illam sibi ypostatice copulare; et illa potest intelligi tripliciter, scilicet essentialiter, personaliter, sive formaliter, ut patet alibi. 2^{da} autem est gracia creata qua humanitas est sic formaliter³ grata Deo. 25 Et ista gracia licet sit natura⁴ vel origine posterior⁵ quam subiectum, non tamen est possibile quod dicta humanitas temporaliter ipsam procedat sic quod mereatur gratiam unionis; sicut Augustinus innuit Enchiridion 29^o, cum non sit possibile ipsam manere per instans⁶ temporis non 30 assumptam. Et sicut in aliis hominibus presupponitur gracia preveniens ad meritum, sic in Christo gracia unionis presupponitur naturaliter ad Christi meritum, etsi meritum

¹ putant B.

² et om. O.

³ formaliter om. O.

⁴ natura in ras. al. man. A; ullam B; nulla C.

⁵ posterius O.

⁶ per instanti A C; pro instanti B.

pro instanti unionis naturaliter consequatur. Et istum credo esse sensum Augustini 17° De Civitate Dei ca° . . .

And this agrees with the testimony of Augustine.

‘In rebus, inquit, per tempus exortis summa gracia est quod Deus in unitate persone homini nullis precedentibus

5 meritis copulatur;’ non quod gracia sit membrum in corpore

vel anima colligans unionem; sed quia ista unio sit gracia non preventa habitu disponente. Unde illa unio cum sit relacio rationis est posterius subiecta humanitate quoad

The union is *after* the humanity regarded as a material cause; but *before* the individual man Christ; for priority in time and priority in causation must be carefully distinguished (cf. p. 188, l. 22).

genus cause materialis, et tamen est efficienter¹ prius quam

10 Christus est hoc singulare vel individuum hominis, ut tangitur superius. Sed caveatur de prioritate² temporis

aut prioritate² quoad consequenciam, cum omnia ista pro omni tempore Christi se mutuo consequantur. Unde Au-

gustinus Enchiridion dicit quod ista unio fuit illi homini

15 quodammodo naturalis, cum iste homo non poterit esse sine illa.

Et si queritur de subiecto eius primo dicitur quod anima est subiectum primum unionis creati spiritus, non quod sit

If it be asked, what is the subject of this union? the answer is, that the soul (anima) is the first subject of the union of the created spirit (spiritus); but the body also shares in the union:

[A 99a] infusus habitus, sed habitudo relativa. Alia autem unio |

20 corporis ad Verbum subiectatur multiplicative in corpore

sicut filiatio temporalis, que est habitudo secundum quam

cognitum³ causatum naturaliter est productum a suo simili

in natura. Et per istas particulas patet quod Spiritus

sanctus non est Filius Patris, nec vermis est filius hominis,

25 ut docet Augustinus Enchiridion 3°, nec inanimatum est

filius sui naturaliter generantis. Correspondenter unio est

habitudo, secundum quam una natura alteri ydemptitate

ypostatica copulatur; et illa dupliciter secundum diversita-

tatem nature increate assumptis et nature create suppositis

and the union is rightly called a *grace*, being the most perfect boon freely (*gratis*) given.

30 copulate. Nec est extraneum vocare illam unionem *graciam*

cum sit donum perfectissimum *gratis* datum.

Quantum ad dimissionem nature assumpte patet ex dictis quod Verbum non potest illam dimittere licet contingentis-

(I.) As to the dismissal of the assumed nature,

[C 97a] sime possit illa⁴ | natura Verbo deesse cum sit contingens

¹ efficaciter C.

³ cognitum (? *cognitivum*) O.

² temporis . . . prioritate om. O.

⁴ ~~verba~~ (sic) A; verba B.

it is proved to be impossible by the words of Christ discussed in chap. V.; and also because the humanity is in person-ality identical with the Word, as chap. X. has proved.

Equally impos- sible are (II.) the assumption of more than one humanity simultaneou-ly or in succession; and (III.) the assump- tion of the same nature by any other Person (in the Trinity).

Else ten absurd conclusions would follow.

1.

2.

3.

ad utrumlibet Verbum esse hominem vel fuisse. Movent autem ad negandum dimissionem nature assumpte, hoc est ad derelictionem ¹ illius personalitatis non nature ¹ ipsius Verbi Dei, argumenta facta superius 5^o ca^o; et omnia que monent ² quod humanitas sit idem personaliter Verbo Dei, 5 ut tactum est 10^o ca^o.

Et ita de assumptione multarum humanitatum vel simul vel successive; aut quod alia persona eandem naturam assumat. Et placet michi quod ex hoc pereunt modernorum doctorum vocata subtilia et gloriosa sophismata. 10

Primo, posito quod Verbum omnem naturam humanam a mundi exordio assumpsisset que continue viveret assumpta; tunc species humana non salvaretur per successionem suorum individuorum; quia vel tantum unum foret individuum in specie humana, quod foret totum genus hominum ³ et faceret 15 quidquid operatum esset ⁴ ab homine vel si essent multa individua, tamen posito illo ⁵ essent nature humane non homines; ⁶ et sic omne suppositum ⁷ nature humane ⁷ foret prius naturaliter quam sua species, a qua tamen non caperet quiditatem. 20

2^{do} dicitur ⁸ quod potest, quociens libuerit, fieri mutacio a contradictorio in contradictorium sine mutacione aut generatione aut corrupcione veritatis pertinentis. Ut posito quod in qualibet istarum parcium proporcionalium imparium huius hore ⁹ omnis humanitas dimittatur et quelibet per- 25 maneat ¹⁰ cum omnibus positivis ¹¹ continue reassumpta; quod est impossibile, cum negacio non potest incipere; ymo unio, que est relacio tercii modi, non potest terminare mutacionem nisi in aliquo | proprie ¹² fiat motus. [O 232a]

3^o dicitur consequenter quod in fine illius hore fient 30 quotlibet homines, et tamen non fiet ¹³ aliquid nec alicuiusmodi positivum, ¹³ posito quod quotlibet nature iam assumpte

¹⁻¹ illius . . . nature om. A B C; ipsius om. O.

³ humanum O.

⁴ est A B.

⁵ ille O.

² mouent A B C.

⁶ non homines om. A B C.

⁷⁻⁷ humanum O.

⁸ dicitur om. O.

⁹ huius hore om. O.

¹⁰ p¹ maneat O.

¹¹ p^{nct} O.

¹² proprio B.

¹³⁻¹³ aliquid nec alicuius positivi O; aliud nec alicuiusmodi positivum A B C.

dimittantur immote primo in fine hore. Unde subducta omni mutacione preter talem alternam dimissionem et reassumpcionem foret tempus et motus mirabilis successivus. Nec negabunt quin Deus potest, subducto alio¹ motu quocunque,² alternare mutaciones huiusmodi, cum dependeant solum a volucione libera Dei; et indubie, cum una foret prius quam reliqua, nedum natura sed tempore foret continua³ successio temporalis.

4^{to} conceditur de possibili quod iam non est nisi unicus
 [B 151a] homo, | et infiniti homines ante finem illius hore adnichilabuntur, nec citra generabitur aliquid⁴ positivum, et tamen in fine erunt infiniti homines, posito quod Deus ex omni-
 [C 97b] potencia sua creet infinitas humanitates | in domo illa, quarum infinitum parva sit aliqua, et totidem⁵ creet Rome, 15 et assumat omnes illas usque ad ⁶ finem hore in qua ⁶ adnichilet omnes Rome et dimittat omnes Oxonie aliter non
 [A 100a] mutatas. |

5^{to} concedunt in casu quod⁷ in ista hora generabuntur vel fient infiniti homines et nichil illorum generabitur vel
 20 fiet ab aliquo, sed nec Deus sciet quando aliquis illorum hominum erit, ut divisa⁸ ista hora in suas partes proportionales minores versus ultimum instans et quod in cuiuslibet illarum parcium prima medietate Deus dimittat unam, et in secunda reassumat reliquam dimittendo, servando in
 25 eis omnia positiva : tunc patet conclusio, cum nunquam erit ita⁹ quod isti homines sunt, et per consequens non erit aliquid de numero istorum hominum.

6^{to} concedunt quod in casu sex filii fuerint in *b* instanti geniti de Maria, in quo instanti non genuit nisi unum, et
 30 tamen non potest esse¹⁰ in *b* instanti nec alium filium nisi Iesum suum unigenitum genuisse, posito quod *b* fuit instans in quo genuit Iesum et quod post assumpcionem¹¹ multiplicata illa humanitate ad sex loca maneat assumpta a

¹ illo A C.⁴ aliud A B C.⁷ quod *om.* A B C.¹⁰ esse *om.* A B C.² quomodocunque A B C.⁶ cottidie C.⁸ dimissa O.¹¹ ascensionem O.³ foret *iterum add.* B.⁶⁻⁶ finem in quo O.⁹ ista O.

4.

5.

6.

Trinitate in tribus locis et in aliis tribus maneat non assumpta : et tunc patet quod sex homines communicant in corpore Christi quod fuit genitum de Maria ; ergo sex homines fuerunt ab ea geniti ; et patet quod ¹ residuum, illi quidem sex homines, forent genus Dei, quia tres persone ⁵ divine et alie tres creature, hi² homines et illi³ non-homines, hi² filii et illi³ non-filii ; et per consequens beata virgo nunquam genuit hos filios, et per idem nunquam fecit ut esset mater eorum ; sicut nec corpus pro mensura, qua incepit esse multi homines, incepit secundum aliquid gigni ¹⁰ vel esse filius, cum sola negacio non facit filium.

7. ⁷ concedunt quod stat infinita loca in *b* instanti repleri per⁴ istum hominem, qui nec est nec generatur nec generabitur : sed iste idem homo continue usque ad *b* instans distabit a quolibet illorum nec movebitur nec multiplicabitur ad aliquem ⁵ eorum vel e contra, cum tamen ad situm ⁶ tanquam ad per se terminum erit ⁶ motus, posito quod Pater in divinis incipiat assumere naturam humanam glorificatam in celo ; et cum hoc, posito quod in *b* ultimo instanti illius hore infinitas humanitates assumeret,⁷ que ²⁰ manebunt perpetuo⁸ fixe ad modum coree⁹ disposite : et patet conclusio. Nam Deus Pater non potest generari divinitus nec generaretur humanitus nisi ad generacionem nature pro tempore quo assumeretur, quod non competit seni vel beato. Sicut ergo Filius adquirit loca¹⁰ movendo ²⁵ humanitus, ita Pater acquirens et replens corporee¹¹ illa loca quodammodo moveretur. Sed quomodo moveretur aliquid acquirendo locum, qualitatem, | et quantitatem in se [C 98a] subiective, si secundum nullam naturam nec secundum subiectum motus primo motum taliter moveretur? 30

8. ⁸ concedunt de possibili quod Petrus in infinitum

¹ quod *om.* A B C.

² hic A B C ; h¹ O.

³ ibi A C ; i¹ O ; illi B.

⁴ in A B C.

⁵ aliquid O.

⁶⁻⁶ tanquam per se . . . erit *cum lacuna viii litt.* A B ; tanquam ad per se erit C.

⁷ assumet O.

⁸ perpetuum A B C.

⁹ coree *codd. omn. an pro choreae ?*

¹⁰ loca *om.* O.

¹¹ corpore A B.

remittetur¹ inmerito² et nunquam intendetur³ quousque fuerit infinitum Deo carior quam est modo; Paulus autem per idem tempus in infinitum intendetur³ inmerito et tamen⁴ in eodem fine temporis⁵ sine suo demerito erit Deo quantumlibet minus⁶ carus; ex quo videtur quod apud Deum sit exceptio personarum; posito quod Petrus per istam horam remittetur usque ad non gradum meriti exclusive et in fine assumatur a Verbo ypostatice; Paulus autem per idem tempus assumptus continue mereatur et in fine dimittatur:

10 tunc patet conclusio, petito hoc notorio principio quod non est possibile Deum tantum diligere naturam hominis non assumptam sicut naturam propriam quam assumit: tunc posito quod infinitum bonus sit aliquis homo non assumptus,

(God cannot love any unassumed nature of man so much as He loves a nature which He assumes.)

[A 100b] adhuc melior | et Deo carior est quecunque humanitas quam
15 assumit. Et revera⁷ talia videntur michi dissona: scilicet quod homo Petrus demereatur continue, quousque fuerit infinitum Deo carus; et Paulus continue mereatur, quousque decidat a summa amicitia Dei sui; cum sceleratissimus peccator contingentissime, ut asserunt, potest assumi⁸; et
20 cum ignorare poterit assumptionem propriam, non est evidencia dans fidem quin quelibet creatura ypostatice unibilis sit assumpta. Et tunc non video quomodo quis convinceretur ex ydololatria vel cognosceret quiditatem aliquam creature. Concedunt enim quod Deus potest esse lapis et
25 speciei abiectissime creature, potest esse dampnatus, quod est perfeccius. Sed procul a fidelibus ista ludicra venenosa.

(Such hypotheses involve impiety as well as absurdity.)

Unde Augustinus 83⁹ Vet. et Nov. Test.⁹ Questionum questione 5^a dicit quod | nullum animal irrationale potest esse
[B 151b] beatum, et multo evidencius nulla | inanimata substancia.
[O 232b]

30 9^o videtur de possibili concedendum quod Deus faciendo tres homines eternos, qui non possunt a Deo fieri, tantum perfecit genus humanum, sicut potuit de sua potencia absoluta, licet non plures homines quam illos tres potuit pro-

9.

¹ remitteretur (*corr. in remittetur*) A; remittitur O.

³ intenditus O.

⁴ tamen *om.* A B C.

⁶ nimis A B.

⁷ revera *om.* A B C.

⁹⁻⁹ vet. . . . test. *om.* A B C.

² merito O.

⁵ temporis *om.* O.

⁸ sumi O.

duxisse. Assigno totam multitudinem hominum a Deo producibilem¹ quoad intellectum divinum, et pono² quod tota Trinitas quamlibet talem naturam assumat ypostatice; tunc patet quod natura divina fecit trinitatem, tres homines, quos oportet sic opinantes dicere eternos homines, cum non 5 habeant limitandum peryodum temporalem. Et secunda pars gratis conceditur cum dicunt hominem Iesum non posse fieri. | Et tertia pars³ patet ex hoc quod tam perfectum [C 98b] est genus sicut aliquod individuum speciei; et⁴ infinitum perfectus est omnis homo in casu pōsito; ergo infinitum 10 perfectum genus hominum; ymo, si consideretur, omnis homo foret infinitum perfectus humanitus, quia infinitam perfectam multitudinem tam animarum⁵ quam corporum tanquam partes proprias contineret; ergo infinitum perfectus humanitus foret omnis homo, quia infinitum perfeccior 15 quam data anima vel corpus finitum; patet itaque quod non meliores homines⁶ vel magis graciosos plus Deum amantes concorditer aut plus beatos in corpore et anima omnino impeccabiles et imperfectibiles perfecciores omnimode quam poterit esse aliqua creatura. Et ultima particula patet illis, 20 qui ponunt naturam assumptam esse hominem. Nam si Deus non potest assumere materiam primam vel formam materiale in unitatem suppositi nisi ydemptificaverit⁷ se illi nature, eo quod non est aliquid cuius ipsa est natura; per idem non potest aliam naturam assumere nisi ydempti- 25 ficaverit se eidem, cum indifferenter cuiuslibet nature create quiditas sit natura. Sed iuxta sententiam sancti Thome ponent⁸ Verbum posse esse multos homines per idem: nam infiniti homines possunt esse isti tres homines, et per consequens non plures istis tribus hominibus possunt esse. 3^o 30 confirmatur ex hoc quod unus illorum trium hominum cum sit Pater in divinis, est omnino⁹ incausabilis et improducibilis⁹:

¹ productibilem A B C.

² posito A B C; *si recte*, assignato *pro assigno superius legendum*.

³ particula O.

⁴ quod O.

⁵ naturarum A B C.

⁶ homines *om.* A B C

⁷ ydemptificaret O.

⁸ ponentis A B C.

⁹⁻⁹ incommunicabilis et improducibilis A B C.

ergo non plures quam isti tres poterunt esse; quia, data affirmativa¹ opposita, deficit positum.²

10^o eliciuntur in casu sic opinanti possibili denominationes inconpossibiles³ de eodem; posito quod tota Trinitas assumat

10. A pantheistic hypothesis.

5 ypostatice universitatem creabilem vel creatam. In quo

casu videtur primo quod, posita eius possibilitate, non debet

a catholico negari⁴ simpliciter: cum catholicus debet sus-

(It may safely be granted that the intrinsic perfection of God involves the perfectibility of the created universe;

tinere ut maximam quod, sicut Deus sit tam bonus intrin-

[A 100c] secus sicut aliquid potest intelligi vel etiam cogitari, sic |

perfectibility of the universe;

10 tante perficit universitatem creatam quante potest sustineri

quod ipsam perficiat⁵ sine repugnancia rationis, experientie,

vel scripture.⁵ Sed sine repugnancia alicuius istorum sus-

tineri poterit quod Deus universitatem creatam ad tantum

perficiat; ergo quilibet catholicus debet illam sententiam

15 sustinere. Non enim⁶ repugnat rationi potius quam ipso

de possibili posito repugnaret; nec experientie repugnat

cum nullus sensus humanus sciat discutere utrum Deus⁷ sit

lapis, asinus,⁷ et sic de ceteris creaturis; nec scriptura de

[C 99a] dampnacione | hominum vel peccatis aut aliis obviat ne sic

20 fiat, quia post peccatum potest Deus dampnandum assumere;

eo quod minus videtur Deo contrarium quod sit ratio-

nalis homo vel angelus, quam quod sit omnis bestia *hic* sit

quantificatus, figuratus, senex, agens, motus, et sic de aliis

denominacionibus tam substancialibus quam accidentalibus,

which, if not expressly stated, is consistent with Holy Scripture.)

25 *ibi* autem opposite formatus. Nec valet dicere quod posito

hoc de facto scriptura sacra illud exprimeret, quia Paulus

'audivit archana que non licet homini loqui': ymo ut 2 Cor. xii. 4.

diceretur ex scriptura hoc sequitur,⁸ cum Deus summe

potens et non invidus vel avarus ex bonitate sua non potest

30 se ab ista beneficiencia continere.⁹ Nam iuxta argumentum

Veritatis Matt. 7. 'si vos, cum sitis mali, nostis¹⁰ bona data

Matt. vii. 11.

dare filiis vestris; quanto magis Pater celestis dabit spiritum

bonum petentibus se?' ista consequencia non valeret, si

¹ m^u (materia?) *add.* O.

² positivum O.

³ compossibiles O.

⁴ perfecta *add.* A B C.

⁵⁻⁵ sine . . . scripture *om.* A B C.

⁶ ergo A B C.

⁷⁻⁷ sit hominis assinus C.

⁸ sequeretur B.

⁹ contrahere O.

¹⁰ scitis A; nostis . . . se *om.* B.

homo posset dimittere beneficienciam quam facillime posset perficere instar¹ Dei: tunc enim posset Deus ex libertate de obligacionis nulli² hominum sequencium² tribuere quamlibet promerenti.

Idle hypotheses based on the divine omnipotence encourage dangerous heresies.

Tales autem dilapsus vani ficti ex amplitudine divine 5 potencie forent nidi³ hereticis ad hereses periculosissimas seminandum. Descendendo autem in speciali concedunt

in tali casu quod Deus est quelibet eius pars quantitativa infinitum modica, et infinitum longa et lata; et ita,

Rev. i. 17. sicut est 'primus et novissimus,' sic | est maximus et [B152a]

minimus possibilis, longissimus, latissimus, brevissimus, et indivisibilis quoad molem. Cum enim sit omnis ignis et omne corpus omogenium et⁴ ethrogenium, patet quod foret totus mundus multiplicatus dimensionaliter ubique, et sic nichil per se in genere foret in denominacione aliqua maius 15

aut minus reliquo; cum quidlibet tale sit Deus, et per consequens nichil haberet plures partes quantitativas quam tres, que sunt Trinitas increata, super quibus cuncta sunt posita. Addunt eciam quod in casu posito acciones et

passiones et cetera forme personales multiplicarentur con- 20 comitanter ubique consequenter ad immensam co-existenciam Trinitatis; et sic non est motus successivus; et per conse-

quens neque tempus, cum prius ac posterius in situ deficient; et sic de multis quibus ego nec sufficerem assentire. Quo-

modo queso quelibet pars quantitativa corporis foret essen- 25

cialiter⁵ idem cuilibet? cum tunc pars foret non-pars; quia omne corpus indivisibile, et nulla pars minor | aut maior⁶ [C 99b]

reliqua; quia essencia divina et Trinitas benedicta, et sic mundus et quelibet pars eius quantitativa | summe perfecta; [O 232c]

quia realiter ipse Deus et sic tota Trinitas, si foret quelibet 30

Many of those who allow such

pars quantitativa corporis, differret quotlibet differenciis a seipsa. Deduccio omnium istorum patet ex possibilitate casus et principiis opinionis. Videtur enim multis quod

¹ iusticionem A B; iusta et C.

³ vie A B C.

⁵ numeraliter O.

²⁻² bonum sequentis O.

⁴ vel A B C.

⁶ quam *add.* O.

sicut Verbum¹ potest esse dominus² sibi et minister, ac
 tota generis humani cognatio, sic potest esse totus ignis
 [A 100d] et quelibet | eius pars quantitativa: nec credo rationem
 diversitatis possibiliter assignandam. 2^{do} dicunt quod, sicut
 5 Verbum est tantum unus homo,³ sic quod non multi, po-
 nendo quod mille vel quotlibet humanitates assumpsit sic
 est tantum unus ignis licet infinitas igneitates assumpserit.
 Quod non dicunt illi qui ponunt Verbum in casu illo⁴ esse
 multos homines. Et patet plane ranga⁵ inconveniencium
 10 supradicta, cum omnis substantia per se in genere foret
 Pater, Filius, vel Spiritus sanctus: et sic utrobique illa
 tria⁶ supposita simul omnes substantie et omnia acciden-
 tibus informata sic quod, ubicunque est unus ignis, sunt
 tres ignes solummodo, qui sunt omnes. Infinitatem autem
 15 inconveniencium que secuntur videtur michi stultum dedu-
 cere, cum gignit sollicitudinem apparencie sine fructu.

hypotheses go further and admit all kinds of incongruities concerning the Word:

which it is not worth while to discuss.

Cap. XII.

[*Recitando opiniones varias de assumptione creature declarat quod, si assumeret multas humanitates, foret multi homines, sicut dictat sententia sancti Thome.*

Against the several opinions that any divine Person can assume (a) any created nature; (b) every substance existing by itself and only such a substance; (c) every rational creature capable of bliss and only such a creature: it is contended that only the Word could assume human nature, and that only in the man Christ Jesus: and it is argued according to the dictum of St. Thomas that, if the Word assumed many humanities, he would be many men.]

What would happen if Christ assumed many humanities? This idle question based on untruth gives rise to manifold error.

Sed descendendum est ad trimembrem posicionem modernorum qui inani sollicitudine venantur⁷ quid contingeret
 20 si Christus multas humanitates assumeret. Falsitas enim

¹ non *add.* B.

² deus A B C.

³ unus homo *om.* O.

⁴ illud O.

⁵ ranga (*aren superscripto*) A; *arenga* B; *ranga om. cum lacuna* C.

⁶ *tria om.* O.

⁷ *variantur* O.

As Gregory says untruth involves manifold divergence and perplexity. Authority, fact (exemplariter), and reason concur in proving that error is inconsistent with itself.

And this is shown to be so in the case of those who deny the (Realist) doctrine of Universals, and other philosophical truths.

Reason likewise teaches that the vagueness and non-entity of their object of thought causes endless difficulties in the case of those who maintain erroneous opinions. Thus, those who deny the simple truth of the Incarnation (viz. that *the Word and only the Word can assume the Lord Jesus Christ and none other*) fall into a three-fold divergence. For holding that any divine Person can assume a created nature (a) some maintain that any created nature without distinction; (b) others that only every substance existing by itself; (c) others, that only every creature capable of bliss, can be so assumed.

dissonat sibi ipsi, teste Gregorio 12 *Moralium* ca^o 14. 'Alius, inquit, relicta veritate mentiri deliberat ut audientium animum fallat. Sed quantus labor est custodire sollicitate, ne ipsa eius fallacia deprehendi queat! Ponit quippe ante oculos quid aliis veritatem scientibus responderi possit; 5 et cum magno cogitatu pertractat quomodo per argumenta falsitatis documenta¹ veritatis exsuperet; hinc inde se circumtegit; et contra hoc, ubi deprehendi potuerit, veritati similem responsionem querit; qui si utrobique verum diceret, hucusque² sine labore potuisset. Plana quippe est veritatis 10 via et grave est iter mendacii.'³ Et indubie, sicut in agilibus, sic in speculabilibus verificatur ista sententia; et patet tam exemplariter quam etiam ratione. Si, inquam, consideremus pictacias quibus negantes universalia, extensionem temporis, et veritates de anima cum sibi similibus 15 pregravantur, in quot errores incidunt, quot subterfugia querunt, et quam onerose locuntur, ut sub | falsitatis pallio [C 100a] simulent veritatem; patesceret in speculabilibus sententia Gregorii supradicta. Sed et ratio illud idem exigit. Veritas enim obiective movet⁴ et instruit ad ipsam vere cognoscendum in animo et proportionaliter proferendum: ⁵ sed ad exprimendum⁵ falsitatem deficit obiectum huiusmodi in natura. Ideo difficultatur falsidicus pallians non existens, ac si absque fundamento vel exemplari aliquis⁶ intendit unum non ens vel vacuum fabricare. Unde et illud potest 25 patescere in varietate sententiarum de incarnatione hodie ventilata.

Ponunt enim hi quod quamlibet naturam creatam quelibet persona divina indifferenter potest assumere: hi quod omnem et solam substantiam per se entem: et hi quod omnem et 30 solam creaturam rationalem beatificabilem: et sic de quotlibet subdicionibus et evidenciis, quas nobis, qui ponimus solum Verbum pure Dominum Iesum Christum posse as-

¹ argumenta A B C.

⁴ monet A B C.

⁶ aliquid B; exemplari tas O.

² utique O.

³ menda^m O.

⁵⁻⁵ sed . . . exprimendum om. O.

sumere, non expedit recitare; sed in difficultate, si Verbum multas humanitates assumeret, moderni doctores senciunt satis opposite. Sed pro ulteriori declaracione huius materie iuxta¹ ponam istorum sentencias, ut videatur quomodo 5 exorbitantes a seipsis dissonant, et veritas rectissime in omnibus consonat sibi ipsi.

As to the question whether the Word assumed many humanities, modern doctors disagree.

Ponit enim sanctus Thomas super 3^m Sentenciarum Dis-
 [A 101a] tincione prima Questione 8^a et 9^a | quod, si Verbum multas
 [B 152b] humanitates | assumeret, foret² multi homines; sicut si tres

The opinion of Aquinas is that in that case the Word would be many men.

10 persone eandem humanitatem assumerent, forent omnes et
 singule idem homo. Et inter omnes veritates, quas laudabiliter de Christo³ scripserat, non estimo aliquam veriore. Illa enim veritas connexionis est absolute necessaria, quomodolibet fuerit de extremis. Patet sic. Si aliqua sit hu-
 15 manitas, ipsa est homo; ergo si insint multe humanitates, ille sunt multi homines; et per consequens, si Verbum assumit ypostatice⁴ multas humanitates, tunc assumendo facit se multos homines. ⁵ Antecedens patet quodammodo ex predictis.⁵ Ymo ex dictis *De Anima* palam sequitur:
 20 quia cum quilibet spiritus hominis per se sit homo, patet quod, si sint multi spiritus tales assumpti, assumuntur et multi homines. ⁶ Sed et hoc ⁶ patet ex eo quod omnis humanitas est personam esse hominem.

Sed quia sanctus Thomas sicut et alii moderni doctores
 25 discordant a principiis iam assumptis, ideo oportet arguere contra possibilitatem suppositi aliis evidenciis. Videtur enim quod Christus posset esse quantumlibet monstruosus, quod esse non potest, cum minimum inconveniens sit Deo impossibile; et consequencia videtur ex hoc; quod, mille
 C 100b] capitibus incommunicantibus existentibus in eodem ⁷corpore | humano et ⁷ proporcionaliter de aliis membris organicis, foret ille homo evidentissime monstrum magnum; sed hoc potest esse de Christo, cum omnem humanitatem potest

The possibility of the assumption of many humanities disproved by several arguments.
 1. In that case the body of Christ

¹ antequam O.

³ de Christo om. A B C.

⁵⁻⁵ antecedens . . . predictis om. B C.

⁷⁻⁷ corpore ut (om. humano) A B C.

² forent A C.

⁴ ypostatice om. B.

⁶⁻⁶ sicut et modo A B C.

would be a monstrous organism. simul assumere: ergo conclusio. Si enim Verbum totam unam | cognacionem assumpserit tam maris quam femine, [0 232a] adhuc foret per adversarios solummodo unus homo, et per consequens tantum unum animal ac unum corpus; et super isto forent omnia dicta membra¹ monstruosa² ut estimo. 5 Unde credo quod sanctus Thomas negans multiplicacionem dimensionalem eiusdem corporis, negaret in casu isto quod Christus est solummodo unus homo; nedum quod tunc foret hermifrodita,³ pater et filius, et tota cognacio; verum quia idem⁴ corpus foret dimensionaliter per loca distancia. 10

But if it is objected that there would be many separate bodies; Sed hic dicitur quod monstruositas et impossibilitas multiplicacionis dimensionalis intelligitur secundum idem corpus; sed in casu posito foret secundum corpora multum disparia habitus talium situum et membrorum.

it is replied: (a) that 'denominations' of Christ would apply only to one and the same body; Contra illud tripliciter arguitur.⁵ Primo probatur quod 15 secundum idem corpus habeat Christus istas denominaciones; quia secundum eandem naturam creatam et eandem humanitatem, que est Verbum esse unicum hominem; ergo secundum idem corpus. Si enim secundum seipsum habet ista, et ipse sit idem corpus, ubicunque est homo; sequitur quod secun-

(b) that the separate union of many single bodies to Christ would produce monstrosity as much as if these bodies were combined into one aggregate before union; dum idem corpus habet ista, ubicunque sit homo.⁶ Similiter, si omnia ista corpora essent localiter copulata et adunata stante unione⁷ sine generatione vel corruptione alicuius partis eorum, foret monstrum horribilissimum; quia corpus compositum ex corpore vetule et infantis, viri et uxoris, et 20 sic de tota cognacione. Illud ergo cum fuerit totale et adequatum corpus Christi idem quod prefuit, sicut est modo, sic fuit ante monstruosum. Non enim acquiritur Christo aliqua pars vel partis posicio propter motum localem vel continuacionem⁸; ergo nec aliqua monstruositas secundum 30 se totam. Et hoc est evidencius illis qui ponunt quod omnes partes integri⁹ sunt simul ipsum totum. Similiter non est evidencia contra multiplicacionem dimensionalem

(c) that the accidents due to

¹ membra om. B.

² monstruose O.

³ hermifrodita (sc. hermaphrodita) O.

⁴ illud A B C.

⁵ arguitur om. O.

⁶ homo om. A C.

⁷ unione om. A B C.

⁸ fortasse contiguacionem legendum: cf. *Triologus*, p. 87, l. 23.

⁹ integre A B.

- A 101b] eiusdem corporis | quin consimile contingit reducere contra an indefinite
hoc quod eadem persona sit dimensionaliter multiplicata number of incon-
secundum diversa corpora, ut quod hic sit senex, hic gruous *substan-*
iuvenis, hic mas, hic femina, hic pater et uxor procreans¹ tial forms
- .5 seipsum infantem, et hic adolescens sepeliens seipsum vetu-
lam,² et ita de aliis denominationibus aliorum generum.
Unde, cum acciones et passiones personales individuuntur
primo a supposito non³ natura, videtur quod multiplicantur
ad multiplicacionem suppositi; et sic idem homo foret
10 quantumlibet dissimilis et contrarius sibi ipsi tam secundum
C 101a] accidencia corporis quam | anime, ut sedulus excogitator
potest calculare.⁴ Et sic contra principia sancti Thome would belong to
idem corpus in numero foret quantumlibet multis et dis- one and the same
paribus formis substancialibus accidentatum.⁵ body.
- 15 Item, si Christus potest simul habere⁶ humanitates tam 2. Also difference
dispariter accidentatas cum hoc quod maneat idem homo, of place in these
tunc posset pro diversis sitibus habere denominationes con- various humani-
trarias; et per consequens, coextensis illis humanitatibus, ties would in-
forent accidencia contraria coextensa; et sic idem simul et volve contrary
20 semel contrariis accidentibus informatum. Sed hoc modicum 'accidents.'
videtur modernis, si secundum diversas naturas eidem sup-
posito ista insint. Unde concedunt quod qualescunque The allegation of
forme contrarie per eundem situm et idem suppositum, sed diversity of *na-*
secundum diversas naturas, coextendi poterunt. tures does not
cover this diffi-
25 Sed contra illud tripliciter arguitur.⁷ Primo posito quod (a) For to two
duo corpora coextendantur et utrumque simul pro eodem bodies two mo-
loco et tempore gradiatur, videtur quod sunt duo motus tions, two quan-
progressivi,⁸ sicut due quantitates et cetera accidencia co- tities, etc., would
30 sufficienter a spacio, tempore, et subiecto; sed idem est homo belong.
in numero, idem tempus et spacium; ergo cum nulla pars
quantitativa hominis graditur, eadem est mocio progressiva.
Et per idem posito quod secundum unam humanitatem

¹ procreatus O.² vetulam om. A B C.³ nam O.⁴ gñg'e (i.e. coniungere) O.⁵ actuatam A C.⁶ summe (fortasse pro sumere) B.⁷ arguitur om. C O.⁸ successivi B.

penetraret progrediendo multas continuas humanitates¹ quiescentes² continue, idem Christus simul et semel secundum idem quiesceret,² et motu contrario moveretur.

(b) Moreover, Christ, by the multitude of his humanities, would (as a creature) be infinitely good ;

Similiter iuxta illud sequitur quod Christus infinitum bonum animal potest esse, quia mensura bonitatis rei com- 5
posite capitur a principiis intrinsecis cum disposicionibus formalibus in eadem. Ex quo sequitur quod Christus
ratione multitudinis humanitatum foret melior homo | quam [B 153a
si solum unam assumeret. Patet consequencia, supposito
primo quod Christus sit tantum finite bonus iuxta illam 10
John xiv. 28. vocem Veritatis, 'Pater maior me est,' Ioh. 14.³ Ymo
si foret infinitum bonus homo ratione deitatis, foret per
idem infinitum antiquus, et per consequens primus homo,
1 Cor. xv. 47. consequens contra Apostolum prima ad Cor. 15. 'primus,
inquit, homo de terra terrenus, et secundus homo de celo 15
celestis.' Et ita oportet limitare in Christo omnia alia⁴
accidencia, que habet humanitus, sic quod non infinitum
bonum corpus vel animam habet Christus; et per idem non
infinitum magnus senex vel antiquus homo est Christus,
nec infinitum potens ac virtuosus vel sciens homo, quia sic 20
excederet limites speciei eciam secundum hominem assump-
tum; et per consequens non conveniret nobiscum in specie;
que contradicunt supradictis. Quo supposito patet quod
Christus existens | bonus homo ratione unius humanitatis [C 101
foret melior homo ratione alterius humanitatis incommuni- 25
cantis coassumpte; cum bonitatem magnam acquireret
nullam aliunde deperdens. Nec superest in quo | per [A 101
humanitatem melioraretur⁵ nisi in esse hominis. Et per
idem foret in duplo melior homo per assumptionem duarum
humanitatum quam per assumptionem unius | solummodo; [O 233
et sic de aliis denominationibus accidentalibus⁶ consequen-
tibus ad easdem. Ex quo videtur primo quod infinitas
humanitates assumendo foret eque bonus homo ut Deus,
vel unum infinitum foret reliquo maius. Videtur 2^{do}

which is an im-
pious assertion.

¹ humanitates *om.* O.

²⁻² continue . . . quiesceret *om.* O.

³ 10 O.

⁴ illa A.

⁵ melioratur O.

⁶ accidentalibus *om.* A B C.

quod infinitum melior potest¹ esse asinus quam homo, posito quod infinitas naturas asininas Verbum assumeret naturam hominis dimittendo. Et per consequens sequitur 3^o quod species non assimilatur numeris, cum omnis creata 5 substantia magis et minus susciperet² ut unus homo³ esset⁴ reliquo in duplo magis homo propter humanitatem duplicem; et sic de qualibet proporcione rationali reali;⁵ et per consequens Christus ratione multitudinis naturarum excederet in humanitate quodecunque aliud individuum 10 speciei.

3^o videtur quod ex omni genere accidentis corporei (c) Thirdly, potest esse compositio parcium intensive. Nam coextensis Christ would be humanitatibus secundum materias possent partes quantita- simultaneously infinitely great tive materierum et suorum accidentium coextendi; et per and also of a certain definite size (septipe- 15 consequens, cum omnia sunt forme vel materie eiusdem dalis). suppositi, sequitur quod per talem compositiorem posset unum componi non extensive; ergo intensive; quod est impossibile. Et [sic]⁶ de materia et ceteris accidentibus, que secundum philosophos⁷ non possunt magis vel minus 20 suscipere. Nam eque magnus foret Christus secundum unam humanitatem, sicut⁸ foret⁹ Christus secundum⁹ infinitas equales insimul coextensas. Nec sapit quod Christus sit intensius septipedalis quam prius. Et hic videtur possi- 25 bile¹⁰ quod infinitum magnus iam est Christus, et nullam quantitatem deperdet, et tamen in fine erit solum septipe- dalis, posito quod infinitas humanitates equales assumat ad modum coree¹¹ iuxta positas; sic¹² quod omnes ille sese penetrantes coextendantur in fine sine augmentatione¹³ vel diminutione; et patet conclusio. Et sic infinitum magnum 30 potest continue maiorari continue acquirendo quantitatem ac nullam penitus deperdendo quousque infinitum parvum fuerit, ut alibi declaratur. Et conformis est consideracio

¹ potest om. B.² suscipiat O.³ homo om. C O.⁴ est O.⁵ reali om. C O.⁶ et om. O; sic. in omn. codd. om. supplevi⁷ philosophum B.⁸ simul pr. man. A C.⁹⁻⁹ Christus secundum om. A B C.¹⁰ impossibile B.¹¹ coree (an pro choreae? cf. p. 196, n. 9) A B C; sef̄ O.¹² sic om. O.¹³ alteracione O M.

And as to size, so as to motion, there would be contradictory accidents.

de motu, ut infinitum intensus potest esse motus per motuum incommunicancium extensionem,¹ cum hoc quod mobile quantumcunque tarde ad velocissimum moveatur. Et ex istis potest calculator elicere quotlibet conclusiones nimis mirabiles, quia regularum de velocitate motuum destructivas. 5

3. Further, a definite body and soul and their union constitute humanity, that is, make Christ to be a man: therefore, the assumption of many humanities would make him to be many men.

Item hoc corpus et hec anima | cum ista unione ypostatica [C 102a] et aliis que secuntur sunt sufficiencia principia ad faciendum Christum esse hominem; cum illis ² sive aliis quibuscunque ² positis, hoc sequatur. Sed multiplicatis completis principiis oportet multiplicari effectum formaliter consequentem. Ergo 10 si sint multe humanitates assumpte, sunt multi homines; ut si Christus iam ad humanitatem habitam assumeret aliam humanitatem incommunicantem, illa assumptio cum sit sufficiens principium, sufficit facere Christum iterum esse hominem; et sic quociens illa principia fuerint geminata.³ 15 Ex quo sequitur quod si Christus multas humanitates assumeret, foret multi homines consequenter.

For (a) with the variation of the causes, i.e. body and soul, the result, i.e. the individual man, varies.

Confirmatur tripliciter. Primo si aliqua principia individuant Christum, ut homo potissime foret⁴ corpus et anima; et per consequens variatis illis oportet individuum 20 hominis variari. Aliud ergo est Christum esse istum hominem ex hoc corpore et hac anima integratum, et aliud esse⁵ istam personam ex alio corpore et alia anima compositum quia aliter indubie non foret Christus aliud per humanitatis | [A 101d] assumptionem quam foret eternaliter, si solummodo foret 25 Deus. Et patet sententia sancti Thome, quod Verbum si assumeret multas humanitates ut Iohannem, Petrum et cetera, foret correspondenter multi homines. Verbum igitur esse hominem foret communis humanitas ad ipsum esse Iesum, Petrum etc. 30

(b) The multiplication of forms involves the multiplication of suppositives.

Similiter impossibile est formas completas eciam accidentales multiplicari simul et semel, nisi eo ipso multiplicentur supposita. Sed omnis humanitas est forma, cum sit illud

¹ coextensionem O.

² sū plrī posit^te (sive plurimum posit^t vel positivis) O.

³ geminata A; genita B C O.

⁴ forent A B C.

⁵ est A B C; fortasse est esse legendum.

quo substantia formaliter est homo ; ergo multiplicatis
 humanitatibus multiplicabuntur et homines. Assumptum
 declaratum est de formis, accidentibus, et earum substantiis

Therefore from
 the multiplication
 of *humanities*
 follows the
 multiplication of
men.

B 153b] proximis, | ut si sint multe ambulationes simul et semel
 5 oportet multa supposita ambulare ; et ita de aliis ; ergo a
 maiori vel pari, cum humanitas sit suppositum esse hominem
 non individuata ex successione temporis vel adquisicione
 adventicii accidentis, quod positus multis humanitatibus multi
 homines consecuntur.

10 3^o. idem patet, posito quod Verbum assumat multas em-
 briones et post completas humanitates¹ animabus congenitis,
 patet quod anime advenientes, cum sint forme substantiales,
 faciunt Verbum esse aliud ; et per consequens non relin-

(c) Whether the
 Word assume
 embryonic or
 complete human-
 ities, the assump-
 tion sooner or
 later of the cor-
 responding souls,
 which are the
 substantial forms
 of the said hu-
 manities, makes
 him to be other
 than he was be-
 fore, *i.e.* add to
 a complete man
 Jesus so many
 animated bodies.

15 completus Iesus et per consequens per posteriores animas
 non fit Iesus. Et si dicatur quod anime advenientes non
102b] faciunt Christum esse aliud sed | ³ alterius modi,³ tunc sunt
 forme accidentales advenientes enti in actu et non eiusdem
 rationis cum ceteris animabus, que in quantum⁴ huius modi,

20 faciunt corpora animata. Patet igitur, si experientia et
 principia philosophica salvari debeant, quod Verbo assumente

233b] multas humanitates | est multi homines. Nam numerus
 hominum, qui est sensibile commune ex 2^{do} *De Anima*,
 ita patescit sensui secundum quantitates continuas dislocatas
 25 et secundum quotlibet differentias accidentales illarum na-
 turarum, sicut innotescit aliquis sensibilis numerus alicui.

Item posito quod quodlibet suppositum generis animalis
 servatis⁵ omnibus positivis sit Verbo ypostatice copulatum ;
 patet quod non exinde periret genus, species, vel differentia
 30 animalis ; et per consequens non omne animal foret Christus ;
 ex quo per locum a sufficienti similitudine sequitur quod
 Verbum assumendo multas humanitates non foret solum-
 modo unus homo. Assumptum patet eo quod Verbum non⁶
 necessitatur ex unione ypostatica corrumpere aliquod posi-

4. The hypostatic
 union with the
 Word does not
 cancel

¹ humanitatibus B.

² quin C.

³⁻³ alterum A B C.

⁴ christum O.

⁵ sequat *pr. man.* A ; sequitur B.

⁶ non *om.* A B C.

tivum; et, cum genus, species, et differentia sint plurimum
 the genus, spe- positiva, patet quod non ex assumptione oportet illas extin-
 cies, or difference of each 'animal' guere; et cum non sit genus in actu nisi habeat species et
 so assumed. illa supposita, que specificice¹ distinguantur, patet ex casu
 possibili illis quos alloquor² de facto posito; consequens est 5
 quod sint multa individua³ distincta specificice; non ergo
 omne individuum³ de genere vivencium foret Christus; maiorem enim distinccionem oportet esse individuis quam in
 formis communibus, cum omnia inferiora in suis communio-
 ribus uniuntur. Nec potest dici quod manet genus animalis 10
 cum suis divisivis differentiis sicut prius, cum indifferenter
 omnis homo sit asinus, leo, capra, et sic de aliis, si Christus
 non sit multa animalia racione multarum animalitatum
 ypostatice coniunctarum. Ubi ergo foret genus distinctum
 a specie vel individuo secundum communioritatem, si idem 15
 individuum cuiuslibet generis animalis sit commune cuilibet
 animali? Ubi eciam tunc⁴ foret | differentia inter rationale [A 102a
 et irrationale, rudibile et irrudibile⁵ et ita de⁶ ceteris, si
 omne animal rationale sit animal irrationale, rudibile sit
 irrudibile, et ita de⁶ omnibus aliis⁷ differentiis assignandis? 20
 Omnes ergo termini per se in predicamento substantie nec
 predicarentur in quid, nec de rebus distinctis specificice cum
 omne animal sit omne animal, nec forma aliqua est sufficiens
 medium distinguendi unum suppositum vel naturaliter⁸ ab
 altero eo quod species permixte de se mutuo predicantur; 25
 et⁹ cum tam species differant⁹ quam individua speciei, videtur
 quod ydemptificatis speciebus individua ydemptificari pote-
 runt. Nec valet dicere quod ex assumptione huiusmodi
 species corrumpuntur, quia omnis species, que prius fuit,
 habet omnem singularem essenciam, quam prius habuit; et 30
 Verbum nedum est suppositum hominis sed bovis, leonis,
 et cuiuslibet animalis. Cum ergo sufficit ad existenciam

¹ specificate A B C.² alloquitur O.³⁻³ distincta . . . individuum om. O.⁴ tunc ergo A B; insuper O.⁵ hinibile A B C.⁶⁻⁶ ceteris . . . de om. A B C.⁷ aliis om. A B C.⁸ numeraliter M.⁹⁻⁹ cum species plus differant O.

speciei quod unum suppositum illius nature¹ existat,² sequi-
 103a] tur quod manet omnis species, | que perante. Non enim est
 hic fallacia accidentis—quicquid fuerit in principio huius³
 hore est modo; species leonis est⁴ aliquid quod fuit in
 5 principio⁵ illius hore; ergo omnis talis species est modo—. Et cum⁶
 nulla possunt nunc plus differre et nunc minus, manencia omnino immota;
 sequitur quod, sicut nature per ante differebant specificè, sic et modo;
 et per consequens modo est species. Confirmatur ex hoc quod omnis species
 10 est⁷ natura, omnis⁷ natura animalis, que prius fuit, modo est;
 ergo omnis species, que prius fuit, modo est.⁸

Item Deus potest de omnibus hominibus per viam con-
 tinuacionis facere unum compositum, sicut infinitum mag-
 num et infinitum parvum potest Deus facere hominem.
 15 Quo posito⁹ videtur primo quod homo potest infinitum
 maiorari et alias infinitum minorari sine hoc quod quanti-
 tatem aliquam adquirat vel deperdat¹⁰; ut posito quod
 Verbum quotlibet humanitates seorsum assumat et omnes
 illas stante unione continuet, et¹¹ iterum discontinuet,
 20 secundum quod exigit conclusio probanda. Nam Christus
 fuit ante unionem homo medie quantitatis et post con-
 tinuacionem erit monstrum grandissimum et deforme; et
 cum ex continuacione nulla quantitas secundum se totam
 adquiritur, sequitur propositum. Et idem contingit arguere
 25 de alteracione; ut potencia¹² naturali tam corporis quam
 anime tale quidem corpus multiplex sufficeret quantumlibet
 distanter sentire, et quantumlibet¹³ tarde¹⁴ moderando
 spacium longissimum¹⁵ in brevi¹⁴ describere. Cum ergo
 cuiuslibet partis illius corporis aliqua pars sit pars cor-
 30 poris Christi, sequitur quod hoc totum corpus sit corpus

5. On the assumption that God can by way of continuation (*i.e.* by joining one to another) out of all men make one compound being, Christ would assume that being in ease of his assuming many humanities; and then

(a) Any part of this compound body is a part of Christ,

¹ speciei B.

³ istius B; illius O.

⁵ in principio *om.* O.

⁷⁻⁷ natura omnis *om.* O.

⁹ petito C O.

¹¹ ut A B C.

¹³ tarde *om.* A B C.

¹⁵ longis A B C; longissimum *aut* longum *sensui necessarium videtur.*

² existit A B C.

⁴ est fuit C; *eciam* fuit O.

⁶ tamen C; tunc O.

⁸⁻⁸ ergo . . . est *om.* A B.

¹⁰ perdat A B C.

¹² poñ O.

¹⁴⁻¹⁴ moderando . . . brevi *om.* O.

and this whole body is the body of Christ; which is therefore a monstrosity. Christi; | et per consequens Christus, postquam¹ fuit communis stature, iam est ita magnus sicut hoc corpus. Ex quo inferenda sunt alia. [B 154a

(b) Any of these humanities is Christ: therefore Christ is any of his quantitative parts: i.e. he is many men; 2^o. videtur sequi quod Christus sit quotlibet partes sue quantitative. Nam ante continuacionem Christus fuit compositum ex qualibet istarum animarum et suo corpore; ex quo sequitur quod Christus sit multe partes quantitative. Nec valet dicere quod natura humana, et non homo, sit pars hominis; quia partes quantitative corporis² sunt substantie per se in genere, quod negatur de humanitate; ergo sicut monstrum quod est homo geminus et a dyafragmate versus superius habet hominem eius partem, sic et Christus in casu posito. Non enim desinit esse completus homo secundum illam humanitatem propter continuacionem; sicut nec inciperet esse homo secundum istam humanitatem propter discontinuacionem. | Concesso autem consequente videtur primo, si Christus sit quotlibet partes sue, quod multa quorum quodlibet³ est Christus; et cum Christus non sit aliud quam homo, sequitur quod multi homines sunt Christus et non propter continuacionem; ergo ante continuacionem fuit Christus multi homines; et non, si non ex assumptione multarum humanitatum; ergo posito quod Christus multas humanitates assumat, consequitur ipsum esse multos homines, quod est intentum. Nec valet dicere quod Christus non habet partes huiusmodi, cum illis denominatur magnus, agens, beatus, et sic de formis ceteris que partibus suis insunt. Et si dicatur quod omnes sunt Christus et non pars eius, sed idem cum toto, tunc restat dicere secundum quam humanitatem Christus a Deo maioratur; cum non sit possibile humanitatem aggregari ex multis humanitatibus, nisi illa a qualibet illarum differat. Et patet quod secundum nullam illarum humanitatum parcialium maioratur; ergo secundum illam totalem; et per consequens est nova humanitas sine correspondenti [A 102 [C 103 [O 233 5 10 15 20 25 30

¹ preterquam A.

² corporis om. B.

quotlibet cum rasura *ali. man.* A; quotlibet B; quodlibet C; quotlibet quodlibet O.

anima generata; quod est impossibile; cum nec corpus organicum correspondens tali humanitati fingi poterit, nec spiritus¹ implens materiam; nec corpus est maius propter iuxtapositionem corporis quod non incidit in partem sui.

5 Patet itaque logicis in casu posito quod ad omnem punctum Christi est non gradus augmentacionis, cum non sit motus nisi subiectum aliquod primo moveatur. Et hoc replicatur consequenter contra hoc Euclidis principium, 'omne totum est maius sua parte quantitativa.' Et posito² quod Christus

which is against Euclid's axiom 'every whole is greater than its part.'

10 assumat³ omnem naturam animalis; tunc post continuationem omnium illorum factus monstrum foret alicubi non monstrum, et sic foret multe res, et per consequens multe substancie; quia aliter non foret pars sui, nisi pars et totum ponant in numerum.

15 3^o potest poni casus de Dei omnipotencia quod infinitas naturas corporeas adaptet infinitis animabus, quarum prima sit dupla ad secundum,⁴ et sic in infinitum; et omnibus illis continuatis assumat quamlibet in ypostaticam unionem. Tunc videtur quod Christus sit infinite partes sue, et sic

(c) The subdivision of quantitative parts to infinity involves the possibility of Christ being infinitely small, i.e. both greater and less than himself.

20 infinitum parvus, et per consequens maior seipso; et cum, ubicunque fuerit, est eque magnus racione multiplicacionis concomitancie, ut patet de eucaristia; sequitur quod in quotlibet locis est minor seipso. Ymo cum infinitas animas Deus potest producere et facere eas incommunicantes⁵

25 materias⁶ actuare, sequitur quod sit possibile⁷ quamlibet partem quantitativam Christi esse Christum; quod est impossibile, cum tunc non forent multe partes sui quantitative, ut tactum est superius proximo capitulo.

[104a] Item ex evidencia sancti Thome | videtur quod Christus
30 assumendo multas humanitates sit multi homines. Nam omne nomen appellativum, cuius principalia significata⁸ multiplicantur,⁹ predicatur vere⁹ pluraliter de eisdem. Sed hoc nomen *homo* primo et principaliter significat qualitatem

7. The argument of Aquinas (p. 203) is supported by the use of words,

¹ species A B C.

⁴ duplam B C.

⁷ impossibile A.

² proposito O.

⁵ communicantes O.

⁸ significancia O.

³ assumendo O.

⁶ creature *add.* B.

⁹⁻⁹ vere probatur A B C.

humanitas predicat substantialem ut humanitatem : ergo multiplicatis humani-
 dicatates the sub-
 stantial quality
 of homo :
 tatibus in Christo, ¹ et *homo* vere predicatur pluraliter de
 eodem.¹ Maior ex hoc est evidens quod multiplicatis signi-
 ficatis multiplicanda sunt nomina significatorum ; ut si tres
 persone divine haberent multas divinitates, tunc essent 5
 multi dii ;² et sic de similibus quibuscunque. Minor autem
 patet ex hoc quod *substantia secunda* secundum Aristotelem
 in Predicamentis capitulo De Substantia significat *quale-
 quid*
 hoc est, ³*substantialem qualitatem*.³ Ut patet in metha-
 phisica ; *homo* enim principaliter significat | *humanitatem*, [A 102c
album albedinem. Concesso ergo consequente et posito quod
 Verbum assumat omnes humanitates ; consequens est quod
 sint multi homines ex assumpto ; et cum Verbum sit omnis
 homo, sequitur quod Verbum sit multi homines. Negato
 vero assumpto | de talibus conerctis, sed concesso quod [B 154]
 principaliter significant talia supposita, oportet dicere conse-
 quenter quod iste terminus *homo* ⁴ omne quod est de sua
 primaria impositione significat ; et per idem quodlibet nomen
 appellativum vel concretum quodcunque significat.⁵ Nam
 omnem personam divinam *homo* de impositione sua primaria 20
 significat, et cum hoc singulas creaturas ; ergo conclusio.
 Maior patet ex hoc quod omne suppositum quod potest esse
 homo, signum significat ; omnis persona divina potest esse
 homo ; ergo etc.. Et per idem bovem, asinum, leonem, et
 quamlibet speciem creature ; cum omnis natura singularis 25
 huiusmodi potest a Verbo assumi stante unione personali
 ad hominem ; quo posito de facto omnem talem naturam
 significaret, quia omnem hominem significaret ; ⁶ omnis talis
 species foret homo ;⁶ ergo omnem talem speciem signifi-
 caret ; et cum nullum nomen significat universaliter formas 30
 specificas nisi eo ipso significaverit omnes formas individuas
 sub eis contentas, sequitur conclusio. Certum est tamen
 quod non fuit de intencione imponencium terminos ad signi-

¹⁻¹ est homo nature personalis personaliter de eodem A B ; est homo vere personalis personaliter de eodem C ; est homo vere pluraliter de eodem O. ² dii om. B.

³⁻³ substantiale qualitate O.

⁴ homo om. A B C.

⁵ signat B.

⁶⁻⁶ omnis . . . homo om. B.

ficandum, quod iste terminus *homo* significaret *deitatem*; et ita de quolibet designando, quia tunc essent omnes tales termini analogi¹ et equivoci. Perirent etiam superioritas et inferioritas terminorum, et multi sillogismi in terminis
 5 substancialibus per fallaciam accidentis; ut sic arguendo— quicquid nascetur ex homine non eternaliter existebat; ^{renders language meaningless:}
^{C 104b]} ² iste homo nascetur ex homine; ergo non eternaliter
 10 existebat²; et sic de similibus. Ymo non est verisimile | terminum significare philosopho illud quod nescit sibi signi-
 ficare, ymo quod credit non posse esse hominem. Sed constat quod gentiles philosophi assererent³ Deum non directe significari per terminos tales específicos, quia tunc concederent Deum posse⁴ esse hominem; ergo⁵ non signi-
 15 ficaverat illis Deum; et per idem nec nobis; cum univoce nobis significaret sicut illis nisi⁶ per accidens, quia contingit humanitatem esse Deum. Aliter enim cognoscerent
^{O 233d]} et crederent | omnes philosophi in confuso Deum fore hominem in hoc universali—omnis homo erit homo—et nunquam negarent diferencias divisivas generi de se invicem predicari,
 20 ut sic—omnis homo est rationalis; asinus est homo; ergo est rationalis—. Sic enim concedunt theologi quod homo creavit mundum, quia persona Verbi, que est homo, creavit mundum. Pono itaque quod in mente philosophi ignorantis incarnationem sit ista intencio specifica '*homo*' naturaliter
 25 significans *hominem et solum hominem*. Et pono quod stante illa unione Deus assumat quaecunque naturam specificam animalis; et patet ex dictis et dicendis quod homo foret in qualibet specie animalis; et sic cum veris⁷ sequitur quod ista intencio *homo* continue naturaliter significans significaret
 30 asinum, leonem etc, sicut modo significat; et ita, ut arguitur in materia de ydemptificatione, quilibet terminus eque indifferenter significaret quidlibet. Quo dato non foret negandum quod homo est asinus; et sic quandocumque

¹ analogi A C O.³ asseruerunt A B C.⁶ non B.^{2, 2} iste . . . existebat *om.* C; ergo *om.* A B C.⁴ posse *om.* B.⁷ veris A B C.⁵ ergo *om.* A B.

and in this way any word might be made to mean anything else than what it plainly does mean.

predicatur positivum de aliquo positivo, quod idem est directe significatum per predicatum et subiectum, quod sufficit ad verificandum enunciaciones huiusmodi cum paribus que ponuntur. Nec valet dicere quod nullus talis terminus naturam significat; cum sic iste terminus *deus* de sua intentione primaria hominem et omne assertibile significat.

Cap. XIII. |

[A102a]

[*Confirmat aliorum sentencias quod, si omnes humanitates assumeret, tunc nec foret unus homo nec multi homines, sed et unicus atque multi; et sic concordat modernorum sentencias cum antiquis.*

Assuming, as proved in the last chapter (p. 203), the truth of the dictum of St. Thomas that if Christ assumed many humanities, He would be many men: the modern view is supported that He assumed all humanities, and was thereby both THE ONE MAN and also many men; and thus opinions are reconciled and the unity of truth established.]

Habito quod Christus assumendo multas humanitates foret consequenter multi homines, ut sentenciat sanctus Thomas; probatur quod, si omnes humanitates assumeret, foret unicus homo tantum, ut recentissimi scribentes asserunt satis vere.

1. If Christ is every man, He is still only one man: for every man is a term used of each individual man.

Nam hoc posito, omnis homo foret omnis homo; ergo foret solummodo unus homo. Antecedens patet per exponentes, cum homo Christus sit omnis homo; ut patet per conversionem, omnis homo est Christus. Nam si in tali casu non omnis homo sit Christus, cum nulla natura assumpta sit homo, ut dicunt concorditer; sequitur quod aliqua¹ persona de specie humana non sit Christus, et illam personam oportet in casu posito dicere Verbum Dei. Sed constat quod illa

¹ alia C.

est Christus; cum ergo Verbum sit omnis homo, quod quidem Verbum est aliquis homo; sequitur quod aliquis homo sit omnis homo; et tamen¹ nichil est homo nisi illud

[C 105a] Verbum; sequitur ex positione² quod omnis | homo sit
5 omnis homo. Quo habito³ probo quod repugnat huic multos homines esse. Nam si duo homines sunt, ⁴ tunc duo homines sunt⁴ duo homines, et per consequens sunt duo homines differentes, et sic unus illorum non est reliquus; consequens contra datum, cum omnis homo sit omnis homo.

10 Item si Verbum in tali casu sit multi homines⁵ propter multitudinem formarum, quas predicatum significat; tunc forme ille sive nature plurificate essent Verbum; consequens impossibile sic dicenti; et consequencia ex hoc deducitur⁶ quod predicatum nunquam dicitur pluraliter de subiecto nisi
15 quodlibet illorum pluraliter significatorum per predicatum

[B 155a] persone, | nisi quelibet illarum personarum sit deitas.⁸ Cum ergo pluralitas in casu posito⁹ sit solummodo¹⁰ in naturis, que non sunt homines: ¹¹ videtur quod alienum sit concedere
20 Verbum esse multos homines¹¹ propter illarum naturarum multitudinem, quarum¹² nulla est homo; ut Petrus non est multa accidentia, licet sit album et musicum, quia tunc esset¹³ multe substantie accidentate, et per consequens multi homines, et per idem infinite substantie; et patet prima
25 consequencia¹⁴ eo quod Petrus est precise¹⁵ substantia.

Item si Verbum ad multitudinem¹⁶ humanitatum sit multi homines, et omnis homo est individuum; tunc est multa individua, et per consequens multe persone; quod est impossibile. Et consequencia sic probatur. Si Christus est
30 multi homines, et per se homo est substantia; tunc est multe substantie¹⁷ individue rationalis nature non aliene

¹ quod O.

⁴⁻⁴ tunc . . . sunt om. O.

⁷ dicantur O.

¹⁰ modo om. A B C.

¹² qua B.

¹⁵ precise (an potius per se?) om. cum lacuna iii litt. O.

¹⁶ multitudinem om. O.

² expositorie A B C.

⁵ homines om. A.

⁸ deus B; divinitas O.

¹¹ videtur . . . homines om. C O.

¹³ est A B C.

¹⁷ substantio om. O.

³ posito B.

⁶ reducitur O.

⁹ posito om. A B C.

¹⁴ conclusio A B C.

2. The assumption of many natures does not involve the assumption of many men: natures are not yet men (until the individualizing accidents are added).

3. If the Word is many men according to the multitude of humanities, and every man is an individual, then He is many individuals, many persons; which is impossible.

The Nominalist theory, which denies the existence of the *homo communis*, complicates the problem.

suppositate¹; et per consequens multe persone; quod foret absurdissimum, quod Deus esset mille persone, ut puta totus populus Christianus; cum ista posicio negat hominem communem. Minus ergo colorate una persona speciei humane² foret communicata tot hominibus quot foret omnis et singuli⁵ eorundem, quam quod natura specifica foret unum quodque eius suppositum, quia ibi maneret suppositorum distincio cum ydemptitate nature specificæ. Hic autem est idem singularis homo omnium hominum quilibet; et per consequens omnis homo est³ omnis homo; persona ergo que¹⁰ communicatur tot substanciis ydemptitate⁴ non foret incommunicabilis existencie.

4. If the Word is many different men, wherein do they differ? for each has *corpus* and *anima*.

Item si in casu posito Verbum sit multi homines differentes, ut puta Iesus, Petrus, Paulus; tunc illi homines differunt potissime per sua principia intrinseca, scilicet per¹⁵ corpus et animam; sed non in hoc differunt homines; ergo non restat in eis principium differendi. Minor probatur eo quod omnis homo habet omne corpus humanum vel animam suam partem, et per consequens per appropriatas habitaciones | talium non est | dare distincionem hominum. Antecedens patet per Doctorem: ⁵concedit enim⁵ quod Iesus est Petrus, et tamen illi non sunt unus homo, sed duo homines. [C 105b] [A 103a]

(a) Jesus has the body and soul of each individual as his own parts, and consequently every qualitative part of man. *Homo* in the concrete is a personal term: the acts of the Word are the acts of the person Jesus Christ who is the Word.

Ex prima parte sequitur quod Iesus habet corpus et animam Petri tanquam suas partes, et per idem omnem partem qualitativam hominis. Sicut⁶ enim conceditur ex²⁵ posicione⁷ quod homo Christus Iesus⁸ creavit stellas, quia Verbum, quod est Iesus Christus,⁹ sic fecit; et ita de quibuscunque predicatis personalibus, que Verbo conveniunt, cum *homo* concretum sit terminus personalis; ita concedi debet quod iste idem homo componitur ex corpore Petri et³⁰ eius anima, sicut Verbum, | quod est iste homo, ex eis¹⁰ [O 234a] componitur.¹¹

¹ supponente B: suppo^{te} O.

² humane om. A B C.

³ est om. O.

⁴ ydemptite A B C.

⁵ concedit enim om. C.

⁶ sic AB.

⁷ expositorie A B C; cf. p. 217, n. 2.

⁸ Iesus om. O.

⁹ Christus om. O.

¹⁰ ex eis om. O.

¹¹ ex corpore Petri et eius anima sicut verbum quod est ille homo add. O.

Quoad 2^{dam} partem non video colorem in dicto, nisi per *homines* appropriate intelligat *humanitates*; et tunc foret (b) *Homines* and *humanitates* are not convertible terms. propositio sibi impossibilis; vel aliter concedat quod Verbum est omnes illi homines; et per consequens, Iesus est Paulus, 5 cum hec nomina personalitatem¹ significant. Sed iste homo non est iste homo, cum tale subiectum cum persona Verbi connotat individuacionem, ab isto corpore et ista anima non personaliter sed simpliciter. Sed tunc videtur concedendum quod iste homo non potest istam naturam dimittere vel 10 aliud corpus et aliam animam assumere; nec quod ille homo fuit, antequam fuit homo; et per consequens non creavit mundum, nec est Deus; et per consequens Verbum non est isti multi homines sicut prius, cum non sit eorum personalis assumptio; cum tunc persona eterna foret quilibet 15 eorundem. Et perirent tales sillogismi in quocunque modo—omne Verbum divinum est Iesus; omnis homo compositus ex corpore Petri et eius anima est Verbum divinum; ergo omnis homo compositus ex corpore Petri et eius anima est Iesus—. Et sic arguendo in 2^{do} modo prime figure— 20 nullus homo compositus ex corpore Iesu et eius anima² est homo Petrus; sed omne Verbum divinum est homo compositus ex corpore Iesu et eius anima²; ergo nullum Verbum divinum est homo Petrus—et sic de ceteris quibuslibet sillogismis. Nec tollit³ ista responsio rationes predictas 25 quin, si⁴ Verbum sit multi homines, tunc est multe substantie vel nature, et sic multe persone; et per consequens simpliciter creatura; quod negat positio. Nam Deus in casu isto est mille⁵ res et quelibet earundem, et per consequens quelibet earundem⁶ mille verum est Deus; et cum 30 non eternaliter essent Deus, sequitur quod⁷ inceperant esse Deus; ex quo sequitur quod⁷ sunt creature; et sic Deus esset multe creature et quelibet earundem; quod non sapit,⁸ nisi concedatur humanitatem⁹ esse Christum.⁹

¹ recipiant *add.* B.²⁻² est . . . anima *om.* C.³ valet B.⁴ sic *pr. man.* A B C.⁵ multe A B C.⁶ earum A B C.⁷⁻⁷ inceperant . . . quod *om.* O.⁸ capit O.⁹⁻⁹ humanitas . . . Christus O.

5. If Christ be many men, then by gradual dismissal of assumed natures, many men would cease to be Christ.

Item si Christus in tali casu sit multi homines, tunc dimittendo paulative naturas assumptas | multi homines per [C 106a] ordinem desinerent esse Christus; quia dimittendo naturam | [B 155b] Petri non remaneret ille homo; quia sic per assumptionem paulativam non fieret multi homines, sed remaneret precise 5 idem homo. Concesso ergo consequente videtur primo quod aliquid desinit esse Christus, quia aliquis homo, et per consequens ¹ natura creata¹ est Christus. Patet deducio querendo sollicite, quid est illud quod desinit esse Christus. Nam si omnis homo, qui nunc est Christus eternaliter fuit 10 Christus, tunc non multi homines sed solum Deus est Christus. Concesso ergo quod per dimissiones huiusmodi paulativas alique res, quia aliqui homines, desinerent² esse Christus; tunc palam sequitur quod multe substancie create forent Christus, cum quelibet illarum rerum, que desinerent 15 esse Christus, non forent natura vel substancia divina, sed alia: et cum non ad dimissionem huiusmodi consequitur alicuius rei corruptio; sequitur cum veris quod | ille res, [A 103b] que desinerent² esse Christus, remaneret non-Christus; et non superest que foret talis res derelicta, nisi foret assumpta 20 humanitas; ergo relinquitur³ concedendum quod humanitas assumpta foret Christus; et hoc videtur michi sequi formaliter si Christus ex unione ypostatica sit multi homines.

Supposing Christ to have assumed many humanities, Chap. XII. proved that He would not be one man: this chapter, following Scotus, has proved that He would not be many men; He would therefore be neither one nor many: and yet it is certain that He was man;

Propter tales evidencias dicit Doctor Subtilis super 3^o Sentenciarum Distincione prima Questione 3^a quod, si 25 Christus multas humanitates assumpserit, non esset multi homines nec unicus homo; sed et istud⁴ debet catholicus concedere tanquam sequens. Nam Christus non esset unicus homo, si multas humanitates assumpserit iuxta⁵ proximo capitulo declarata; nec esset multi homines iuxta proxime 30 replicata; ergo conclusio. Certum est tamen quod esset homo, si sic esset. Nam si essent multe uniones ypostatice humanitatum ad Verbum, tunc aliqua humanitas foret ypostatice copulata; et omnis talis unio ponit secundum

¹⁻¹ nulla creatura B.

⁴ idem A B C.

² desiverint O.

⁵ iuxta om. C.

³ derelinquitur B C.

communicacionem ydiomatum Verbum esse hominem ; ergo and he was so
hoc posito Deus foret unus homo, et per idem multi by hypostatic
homines. union.

Item impossibile est Deum esse hominem postquam non
5 fuit homo, nisi per novam ypostaticam unionem. Sed, 6. If the hypo-
dimissis omnibus humanitatibus assumptis usque ad unam, stic union in-
foret Verbum homo sine nova ypostatica unione: ergo per clude *all* human-
ante erat stante ista unione continue idem homo. Si enim ity, the human
Verbum omnem humanitatem assumeret, non exinde periret species would
10 sed perficeretur species humana, ut patet ex dictis ; sed cum not be cancelled,
[C 106b] non posset¹ esse species hominis | sine individuo hominis, but perfected
quia destructis² primis substanciis² impossibile est aliquid thereby ;
aliorum remanere ; sequitur quod illo posito foret homo but the *species*
aliquis singularis nullus si non Christus ; ergo illo posito cannot exist
15 Christus foret unus homo. Quod ego non verto in dubium ; without an indi-
sed credo quod ex Spiritu sancto diversificate sunt iste tres vidual ; that indi-
sentencie per locum a sufficienti divisione. vidual is Christ ;
therefore Christ
is one man.

Quarum prima, ut sanctus Thomas cum suis sequacibus,
dicit, quod Christus assumendo multas humanitates foret
20 multi homines consequenter : 2^{da} opinio modernorum loquen-
cium dicit quod Christus hoc posito foret solummodo solus
homo : 3^a Doctoris subtilis dicit quod hoc posito nec foret
multi homines nec unicus homo tantum. Et quamlibet
illarum sentenciarum credo esse absolute necessariam, cum
25 Verbum nullam humanitatem potest assumere preter Domi-
num Iesum Christum.

Ideo opposito posito est quidlibet formaliter inferendum.
Et patet concordancia doctorum in infringibili³ stipite
veritatis ; et per idem plane sequitur quod non multe
30 persone divine possunt eandem humanitatem assumere eo
[O 234b] quod tunc essent idem homo ad ydemptitatem | humanitatis,
ut dicit prima sententia ; essent eciam multi homines propter
multitudinem personarum, quarum quelibet foret homo, ut
dicit 2^{da} sententia ; essent 3^o nec unicus nec multi, ut dicit

The Holy Spirit allows of three diverse opinions.

1. That of Aquinas, that in case of assuming many humanities, Christ would be many men ;

2. That of the moderns, that Christ would be the only man ;

3. That of Scotus, that He would be neither many nor one man.

The author thinks each of these opinions absolutely necessary, inasmuch as the Word can assume no other humanity except the Lord Jesus Christ, cf. p. 202, l. 33.

Thus the three opinions are brought into agreement.

Moreover, it follows that many divine Persons cannot assume the same humanity.

¹ possit O.

²⁻² priñs (i.e. principiis) O.

³ singulari O.

3^a sententia, eo quod denominationes multiplicantur vel ydemptificantur ex multiplicacione vel ydemptificacione formarum; cum omnis forma sit essenciam vel personam in aliquo formaliter se habere; multe ergo humanitates forent multas personas esse homines, et una humanitas foret essen- 5
ciam esse unum hominem. Sed certum est, si ¹ multe persone divine sunt ¹ unus homo, sunt et una persona, et sic eadem creata substancia, et per consequens persona eadem foret quelibet persona divina; et sic foret nedum confusio personarum, sed persona illa communis creata et assumpta 10 foret cuilibet persone divine ydemptificata; | quod esse non [A 103c] potest.

Nor can either the Father or the Holy Spirit assume humanity.

Et per idem nec Pater nec Spiritus sanctus potest humanitatem assumere; quia non eandem quam Verbum, ut patet ex dictis; nec alias separatas, quia deficit principium 15 iniciantis,² mittentis, vel principiantis Patrem incarnandum.

The whole Trinity caused the Incarnation: but there are not three Sons:

Quamvis | enim tota Trinitas incarnavit Verbum et misit [B 156a] Spiritum sanctum, hoc tamen solum³ originaliter fit ex Patre, 'qui sic dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum

John iii. 16.

daret.' ⁴Ioh 3^o; cum sic ⁴ fuissent tres Filii Dei; et, cum 20 non adoptivi, omnes fuissent filii naturales; quod esse non potest. Et 3^o Deus foret triplex substancia, quia tres

nor is God a threefold substance;

persone hominum; et de lege evangelica | quilibet subiectus [C 107a] et obediens cuilibet; et in casu Pater in divinis filius vel nepos naturalis Filii vel Spiritus sancti, et sic sibi⁵ obediens 25 tanquam superiori, ut Abraham offerebat Melchisedech ad

Heb. vii. 1.

Heb. 7^o. Ymo, quantumcunque extraneas cognaciones assumpserint, forent plus convenientes quam cognati aliqui vel germani; cum omnes sint eadem essencia singularissima, eadem latria adorandi. Et sicut in divinitate nullus reliquo 30 plus colendus sit, sic⁶ secundum humanitatem nullus honore alteri⁷ preponendus; et per consequens non foret eorum facilis cohabitacio propter repugnanciam maioritatis in

the three Persons are one and the same essence, and to each the same honour is due.

¹⁻¹ multe . . . sunt *bis* B.

⁴⁻⁴ ioh . . . sic *om.* O.

⁷ alterius O.

² iniciantis *om.* O.

⁵ eis O.

³ solum *om.* B.

⁶ nec *add.* A B C.

susceptis hominibus, et occasionem date opinionis, quis altero sit melior; cum in doctrina, conversacione, et merito differrent ab invicem, sicut in personalitate et humanitate assumptis secundum quotlibet condiciones individuantes.

5 Que si appareant nobis non sequi vel non esse inconveniencia plus quam Verbum esse hominem, tamen satis est quod sanctis appareat hoc non posse essencie¹ divine competere, nec ex scripturis vel racionibus edoceri sic posse fieri. Ad
 10 quid ergo sollicitaremur aggravantes fidem circa illud quod absolute necessarium est non esse? Non,² ymo si problema³ de possibilitate⁴ talium non fuerit nichil venturum,⁵ ego non vagarer circa conclusiones, que illo posito sequerentur; sed pie dubitarem possibilitatem casuum; nec admitterem casus huiusmodi cum suis sequentibus, nisi aliunde michi
 15 fuerint evidentes, ne forte sustinerem repugnans fidei arroganter, pertinaciter, vel aliter viciose.

Such hypotheses involve a needless strain upon faith, and should be avoided: even denied unless evident on other grounds.

Unde miror quomodo moderni negantes Christum esse creaturam, et cum hoc admittentes tres personas divinas eandem humanitatem vel tres omnimode separatas assumere,
 20 dicunt quod substantia divina est tres homines et per consequens tres substantie; non enim tres substantie increate, cum tunc eternaliter ita essent. Si autem sit⁶ tres create substantie, tunc tres creature forent substantia divina per conversionem; et sic aliquid quod⁷ prius non fuerat. Si
 25 enim iste tres substantie differunt personaliter, tunc tres persone divine sunt tres substantie, quas notum est oportere distingui a communi divina substantia. Et si dicatur quod, postquam eternaliter erant persone et non substantie, facte sunt substantie, hoc est equivoce ad eternam substantiam
 [C 107b] vel personam; | quia aliter unica substantia et non plures foret Trinitas increata. Et multo evidencius si tantum una humanitas sit assumpta a tota Trinitate, non essent tres

The moderns, who deny that Christ is a creature and admit that the three Persons can assume the same or three separate humanities, in effect deny

¹ decencie O.

² non om. A B C.

³ problema A B; propleuma C.

⁴ a verbo possibilitate usque ad verbum aliquid infra l. 24, sequitur alia manus in cod. A.

⁵⁻⁵ talium fuerint mihi neutram A B C.

⁶ sint C.

⁷ quod nunc recurrit prima manus in cod. A, cf. not. 4 supra.

the unity of the
Divine nature :

materiales substancie, ut puta tria animalia vel tria corpora ;
et sic de ceteris passionibus humanis cum ceteris acciden-
tibus separabilibus ; quia adequatum corpus, compositum ex
isto corpore et ista anima, est omne animal quod est homo
in dato | situ, eo quod eadem sunt principia singulorum, [A 103a]
ut deductum est superius. Ymo videtur quod quilibet illo-
rum trium hominum habeat peccatum maximum naturale,
cum quilibet caret proprio capite, et sic de ceteris organis
quibuscunque ; et per idem sunt unum¹ corpus tantum.
Licet autem tres persone assumendo tres homines forent 10
indubie tres create substancie ; tamen inconueniens est quod
increata substancia sic plurificetur² in multas substancias,
cum divina substancia non in plura dispergitur, sed in ipsam
omnis pluralitas creature unite³ colligitur ; quamvis enim
Verbum sit due substancie, divina scilicet et humana, divina 15
tamen substancia est tantum una substancia, cum non sit
substancia creata : accipiendo enim huiusmodi substanciam
pro natura et substanciam personaliter, sic non ponitur⁴ in
numerus cum divina,⁵ cum sit ipsa. Unde videtur quod
subiectum abstractum contrahat predicatum ad supponendum 20
simpliciter pro natura, quando sic dicitur—substancia divina
est substancia creata—et per consequens propositio est ne-
ganda. Sed cum subiecto personali conceditur quod Verbum
est substancia creata, quia homo et humanitas, quod non est
deitas. Cuius rationis diversitas est variacio a suppositione 25
simplici in personalem secundum limitationem personalis [B 156b]
termini vel abstracti. Et tunc non oportet concedere quod
substancia increata sit creata substancia ; licet Verbum, quod
est increata substancia, sit creata substancia. Trinitas ergo
foret | in casu illo tres create substancie ; et per consequens [O 234c]
necessaria⁶ esset⁷ ad finem attingendum⁷ tanta in Deo
pluralitas naturarum ; quod est impossibile ; cum ad re-
dempcionem humani generis, ad beatitudinem hominis secun-

and reduce it
to three created
substancies :
whereas, for the
redemption and
bliss of man

¹ unicum O.

⁴ potest A B C.

⁷⁻⁷ ad finem a . . . cum lacuna C ; ad finem aliquem O.

² plurificaretur A B C.

⁵ substancia add. A B C.

³ univoce A B C.

⁶ necessarium O.

dum corpus et animam, et quemlibet alium effectum eque sufficit Christi incarnacio, sicut incarnacio horum trium. Sicut ergo non sunt ponendi plures dii propter impossibilitatem superflui, sic nec plurium personarum incarnacio
5 propter causam consimilem.

Ponunt autem doctores congruenciam¹ in Christo quare incarnatus est et nec Pater nec Spiritus sanctus. Primo² quia Verbum,² quod est naturalis ymago Patris; per quod factus est homo ad Dei ymaginem, per eandem ymaginem debuit reformari. Unde ex proprietate | ymagine
108a] fuit consonancius quod ymago ymaginem assumeret, quam potencia vel benevolencia alterius persone. Forme enim est reformare deformitatem; sapiencie vincere peccati maliciam remissibilem ex ignorancia contractam; et ymaginis exem-
15 plaris fabricam turpatam ad dictam ymaginem prius factam [revocare³]. Verumptamen sicut vir non peccavit nisi excitante muliere et dyabolo, et sic iuvamine alterius⁴ debuit relevari⁵: sic nec persona Verbi fecit redemptionis misterium sine coefferencia Trinitatis, aliter tamen Verbum quam
20 duo alii.

2^{do} cum Verbum sit Dei Filius naturalis, habet⁶ in Trinitate⁶ principium a quo mittatur, in cuius auctoritate vel virtute operetur obedienter humanitus. Unde filiatio temporalis habet proprietates analogas in Filio naturali aliter
25 quam haberet in Patre vel Spiritu. Nam utrobique nascitur ex suo principio, et manet Filius faciens nos filios adoptivos⁷⁸ et heredes, ut ipse est primogenitus; et hoc sine confusione filiorum⁹ cognacionis in Deo, quod Patri innascibili non potest competere. Et si iste conveniencie videntur
30 nobis ignaris modice, tamen sunt apud Deum, qui ponderat cuncta, ad regulam infringibiliter perficiende.

both in soul and body, the single Incarnation of Christ suffices.

There is a special fitness (congruencia) in the Incarnation of Christ:

1. As the Word is the image of the Father; and man is made in the image of God; it is congruous that the form should reform the deformed.

2. As the Word is by nature the Son, so filiation in time is appropriate to Him.

¹ convenienciam A B C.

³ aut revocare aut aliquid simile sensui necessarium est.

⁴ aliter quam dyabolus add. A B C; alter quam dyabolus add. O. nempe utraque lectio ut glossa omittenda.

⁶ intrinsece A B C.

⁸⁻⁹ et . . . primogenitus bis. O.

²⁻² quia verbum om. O.

⁵ revelari O.

⁷ adopcionis O.

⁹ vel add. C O.

3. Every 'property' of the Word constitutes a special fitness in Him to become incarnate. The *middle* person becomes the *mediator*: the *Word* proclaims the Father: the

3° concludendo¹ breviter, non est aliqua Verbi proprietas quin limitat² Verbo congruere² incarnationis misterium ultra quam aliis. Mediam quidem³ personam | oportet esse [A 104a] mediatorem Dei et hominum; Verbum eternaliter de corde ingenito eructatum decet verbis predicacionis ostendere⁵ Patrem suum Ioh. 17°. 'Pater, manifestavi nomen tuum;'

John xvii. 6.
1 Cor. i. 24.

Virtue and Wisdom of God overcomes *vice* and *folly*, and restores man to his forfeited position: the *equality* of the Word redresses the *inequality* of disease into which man had fallen:

'Dei virtus atque Dei sapiencia,' prima ad Cor. 1°, debuit vicium ex ignorantia superare; ⁴ ut homo, qui ⁴ in sapiencia conditus est per insipientiam perditus appetendo equalitatem increate sapiencie, per illam sapienciam restauretur, et 10 dyabolus usurpando acceptam virtutem et ⁵ potenciam perdantem⁶ virtutem et ⁵ brachium deprimeretur, Luc 1°. 'fecit potenciam in brachio suo.' Et sicut secundum Augustinum est equalitas immediate consequens ad suum principium, sic ab eo specialiter omnis morbi inequalitas ad 15 temperanciam reducatur: ut inequalitas sanitatis in qua dyabolus cecidit, appetendo equalitatem divine auctoritatis sive potencie, secundum iudicium datum Filio per impotenciam puniatur, qua non possit a peccato in Spiritum⁷ sanctum resurgere; inequalitas | autem, in qua homo igno- [C 10] ranter peccando in sapienciam, stulte appetendo eius equalitatem, ceciderat, est ⁸ precise equalitatis terminus,⁹ cum sit

and so of all the mysterious attributes (sacramenta) of Christ.

sapiencia, verbum, virtus, pulcritudo, et species reducenda; et ita de ceteris sacramentis que scriptura de Christo commemorat.

25

In the sense that as a fact only the Divine Word assumed the man Christ, these apparently contradictory views may be reconciled.

Redeundo igitur ad propositum ex dictis colligitur quod quolibet trium predictarum opinionum sentenciat¹⁰ fidei consonum quoad superius recitatum. Et sic concordande sunt apparentes doctorum repugnancie in tam alta materia fidei Christiane.

30

The possibility of any divine Person assuming humanity

Quod si obicitur omnes tres sectas concorditer admittere quod quolibet persona¹¹ divina eandem naturam assumat

¹ concludo O.

² congrue (*om.* verbo) O.

³ quippe O.

⁴⁻⁴ homo autem A B; ut autem C; ut qui O.

⁵⁻⁵ potenciam . . . et *om.* B.

⁶ datam A B C.

⁷ peccatum C.

⁸ per *add* O.

⁹ terminum O.

¹⁰ senciat fide O.

¹¹ natura B.

vel quotlibet¹ separatim; dicitur tripliciter concordando istam radicem. Primo quod in ista materia opinative locuti sunt nichil temere asserendo, ut patet ex scriptis eorum.

is spoken of by the three 'sects' only:

1. as an opinion not an assertion;
2. conditionally;
3. or erroneously.

2^{do} quod ipsi intelligunt ipsam possibilitatem conditionaliter, 5 *si Deus voluerit*; ad modum loquendi Anselmi. Vel 3^o si replicando inutiliter de sensibus eorum argueretur, quod ipsi sic simpliciter sencierunt, potest dici quod non ad laudem eorum opinio eorum forsitan fuit talis. Et taliter glosant ipsi superiores doctores, quorum sensus pocius debet 10 credi. Sed non valet—si isti sic senciant opinando; ergo verum—cum per idem contradicco sequeretur; ipsi enim

B157a] discrepant a seipsis. | Sed et sanctus Thomas super Dist. 6.

3ⁱⁱ Sentenciarum Questione,² dicit quod sententia concedens humanitatem assumptam esse Christum non est 15 heretica, licet sit impossibilis in precipua materia fidei. De quo miror, cum tot sancti doctores qui in aliis materiis ambigue sunt locuti, illam sententiam in materia fidei affirmaverant tam constanter. Cum ergo pium et salubre foret de fide Christiana sententiam impossibilem tocuis fidei 20 corruptivam investigando excludere, videtur quod ecclesia sollicite discuteret quid in ista materia foret catholice sustinendum; quia certum est quod una pars est formaliter impossibilis; ex qua sequitur oppositum tocuis fidei, ymo ut noverunt logici, quidlibet inferendum; et talis latens 25 error in principio per vias inopinatas infirmit partes fidei consequenter.

Although Aquinas does not condemn such hypotheses as heretical, yet as undermining the bases of the faith, whatever in them is found on investigation to be erroneous, should be rejected.

Further reasons and refutations of the hypotheses I. that any Divine Person indifferently can become incarnate:
II. that the same Person can assume and dismiss at pleasure many humanities:
III. that more than one Divine Person can assume the same humanity.
Reason I. General in favour of all three hypotheses

Sed forte preter instancias factas superius arguitur possibilitas trium casuum abiectorum, scilicet quod quelibet 234d] persona divina indifferenter poterit incarnari; quia eadem 30 persona multas humanitates simul vel successive potest 104b] assumere et quocienslibet potest dimittere; ac | 3^o quod multe possunt eandem humanitatem assumere.

109a] Primo generatur ex hoc quod precipui moderni doctores | catholici et subtiles in scripturis reliquerant possibilitates

¹ quotlibet (*litt. t in rasura al. man.*) A; quidlibet B; quodlibet C.

² lacuna pro numero in codd. cmn.

The chief modern doctors allow their possibility: therefore they may be possible. omnium istorum casuum cum suis probacionibus et solutionibus obiectorum; quod non est veri simile de talibus ac tantis doctoribus nisi subsit possibilitas eorundem: ergo etc.

Reply. The desire for metaphysical subtlety and the ambition of winning a reputation for novelty may be at the bottom of the matter: Hic dicitur ut supra quod variacio in methaphisica et honoris extraneandi ambicio est in causa. In cuius signum 5 vix duos invenies quin discordent. Alii autem superiores doctores ut Augustinus, Ieronimus, Gregorius, et Anselmus cum suis sequacibus dicunt concorditer quod Christus post incarnationem est aliquid, quod prius non fuerat, ut patet superius; et illi concordant cum ratione, et verbaliter ac 10 sentencialiter cum scriptura. Nec sequitur ex illo quod posteriores erant heretici, cum sententiam hereticam potest catholicus sine pertinacia defendere, sicut credo in proposito contigisse. Verumptamen vanum est excludere illos simpliciter a peccato; cum laborando circa¹ veram sententiam 15 secundum studium bonum² de genere contingit catholicum presumptiva superbia vel³ inani gloria peccare facillime; quanto magis defendendo impossibile, licet intencio secundum aliquid sit recta et vera sententia: quodlibet⁴ enim impossibile disperiret,⁵ si per se sine mixtura veri defensum 20 fuerit!

Such conduct involves sin even if it fall short of heresy.

Reason 2 for Hyp. I. As Aquinas asserts, every necessity and impossibility is subject to God.

2^{do} obicitur per rationes sancti Thome Questione 7. 3ⁱⁱ et duabus sequentibus. 'Omnis, inquit, necessitas et impossibilitas Deo subicitur.' Cum ergo voluntati Dei omnis impossibilitas subicitur, sequitur quod Patrem incarnari non 25 sit sibi⁶ impossibile.

Reply. The argument fails both (a) in matter, (b) in form. For (a) only truth (reality) is subject to God: an impossibility is not so subject. (b) contradiction in terms is

Hic videtur michi quod argumentum peccat tam in materia quam in forma. In materia, quia solum veritas Deo subicitur; nulla impossibilitas est veritas; ergo assumptum peccat. Quod si intelligamus per impossibilitatem signi 30 impossibilis falsitatem vel veritatem negativam, que est absoluta necessitas, nichil ad propositum; sed ad oppositum adducitur. Nam non prodest quod hoc signum sit impos-

circa (i.e. omittendum) B.

² hominum O.

³ vel om. A B C.

⁴ libet om. A B C: pro quidem in omn. codd. inventum enim supposui.

⁵ disperet A; disperet B C.

⁶ sibi om. A B C.

sibile—Pater potest incarnari—vel—quod necessario non potest esse quod Pater potest incarnari—ad concludendum propositum. Nec oportet instare pro improbacione argumenti, cum reductum ad formam patenter peteret; sicut 5 facit secundum argumentum, quo capit humanam naturam [C 109b] infinitum distare a qualibet persona divina, et | omnium¹ eque distancium est eque possibilis coniunctio. Nam maior est impossibilis, et sensus minoris petitur.

3^o arguitur ex hoc quod posse assumere carnem est dignitatis² in Filio; ergo Patri potest competere.

Sed iuxta illud sequeretur quod gigni conveniat Patri, cum sit dignitatis in Filio. Dicitur ergo cum isto sancto quod Deus non potest incarnari in persona alia de *potencia ordinata*; sed, *si voluerit de potencia absoluta*.

15 Et conformiter dicitur ad argumenta quibus videtur probare quod eadem natura potest assumi a qualibet personarum. Primo ex hoc quod omnis humanitas est indifferenter ad ymaginem Trinitatis, et³ illa est ratio assumendi; ymo cum Verbum humanitatem assumpsit,⁴ est ipsa similior et 20 habilior⁵ ut ab utraque reliqua assumatur. Constat quidem quod facio ad ymaginem Dei non est communis ratio ut quelibet⁶ humanitas a qualibet⁶ persona assumi poterit, quia sic omnis homo posset esse Trinitas increata; sed [A 104c] Christo inest ratio singularis, unde ille singulariter a Verbo | 25 assumi poterit; et petitur utrobique probandum. Unde multum distat unio potenciarum anime eidem organo⁷ et unio humanitatis ad Filium; ita quod non sequitur per locum a simili—si multe potencie anime possunt simul uniri eidem organo,⁷ ergo per idem multe persone divine possunt 30 uniri⁸ ypostatice eidem corpori—.

Quod si queratur⁹ ratio diversitatis, satis est quod hoc [B 157b] facto | tres persone possent¹⁰ esse unus homo et quelibet

¹ omni A B C.

² dignitas A B C.

³ in *add.* O.

⁴ assumpsit O.

⁵ humilior A B C; hilior O.

⁶⁻⁶ humanitas a qualibet *om.* O.

⁷⁻⁷ et . . . organo *om.* B.

⁸ *pro uniri codd.* A B *ad finem sentencie copulari exhibent*; *cod.* C. *neutrum habet.*

⁹ queritur A B C.

¹⁰ possunt A B.

not the same thing as impossibility in fact.

Reason 3 for Hyp. I. The power of assuming flesh is an honourable prerogative, which, if it belong to the Son, cannot be denied to the Father.

Reply. Then the Father can be begotten. The truth is, God cannot *de potencia ordinata* become incarnate except in the Person of the Son: there is no limit to His *potencia absoluta*.

Discussion of Hyp. III.

Reason. Man is made in the image of God.

Reply. If this is made the ground of Incarnation, every man may be the Trinity.

Duns Scotus on
this matter re-
futes himself.

persona divina multi homines; sicut consequenter annuit sanctus Thomas, et¹ hoc posito non sic esset, ut patet ex dictis. Quantum ad argumenta, que facit Doctor subtilis in principio 3ⁱⁱ pro hac parte, respondet ipsemet satis clare. Quod si addatur — Verbum divinum liberius copulatum 5 Christo quam aliquam² carnem carni ypostatice copulatam; sed anima potest multis carnibus copulari; ergo multo magis Verbum alii humanitati—; dicitur quod consequencia non valet per locum a simili. Nam Verbum liberius produxit hoc tempus perpetuum quam Petrus hunc filium; et 10 tamen Verbum non potuit produxisse aliud tempus, quod nec sit illud nec eius pars, licet Petrus potuit alium filium produxisse, ymo filium qui non fuisset pertinens huic nato. Conceditur tamen quod quameunque carnem spiritus assumpserit vel sibi personaliter uniret,³ foret solummodo idem 15 homo. Et sic licet homo posset esse aliud quam est modo, | [C 110] quia alia natura corporea, non tamen aliud suppositum vel persona, ut patet in materia *De Anima*.

The general result is that statements concerning the Word may be understood of Him
1. as man;
2. as God;
3. as God-man.

Ex istis colligitur quomodo aliqua insint Verbo pure in quantum Deus; ⁴ aliqua in quantum homo; et ⁴ aliqua 20 mixtim. In quantum Deus, creavit mundum; in quantum homo, passus est mortem; et in quantum Deus et homo, redemit hominem. Nec debet signum reduplicatum intelligi utrobique, ut dicat⁵ consequenciam formalem logicam et causalem; sicut hic Christus in quantum homo est creatura; 25 sed et ⁶ quomodolibet dicit causam, ut licet potest esse Deus et non produxisse mundum, tamen deitas fuit ⁷ causa quare produxit mundum et non sua humanitas. Et licet deitas [C 23] fuit ⁸ causa quare paciebatur, non tamen secundum illam; quia tunc fuisset causa formalis ⁹ vel subiectum passionis; 30 conceditur tamen quod humanitas fuit causa⁹ formalis Christi et causa subiectiva mortis: et sic in quantum homo passus est mortem, quia secundum humanitatem. Et

The author defines how far these terms may be used interchangeably as subjects

¹ in O.

⁴⁻⁴ aliqua . . . et *om.* O.

⁷ divinitas sint O.

² aliam C O.

⁵ ut dicat *om.* O.

⁸ divinitas sit O.

³ unierit C; vineret O.

⁶ in O.

⁹⁻⁹ vel . . . causa *om.* C.

intelligendum est *in quantum*, ut dicat¹ generaliter causam² quamlibet parcialem vel totalem, completam vel incompletam. Ego non video quin sane concedi poterit quod, in quantum Deus, paciebatur; cum deitas fuit per se causa

to predications concerning Christ:

5 illius passionis, sed non secundum deitatem, cum tunc deitas principaliter pateretur. Redemptio autem humani generis pro offensa dicit infinitatem precii proportionaliter ad delictum; et sic oportet redimentem esse precium infinitum;

et per consequens Deum; et preter hoc oportet quod dis-
10 tinguatur essentialiter a solvente, cum non sit possibile

in what sense Christ as God suffered:

quidquam³ mercari primo et immediate secundum seipsum; et per consequens oportet precium, quod secundum deitatem est infinitum, esse naturam alienam⁴ creatam. Cum autem

the bearing of this question on human redemption.

15 compendiosissime sit⁵ et satisfaciens et precium, mercans et mercatum, reconcilians et reconciliatum; relinquitur quod oportet ipsam esse humanitatem 'mediatorem⁶ Dei et homi-

1 Tim. ii. 5.

104d] sibi⁷ formaliter, infuit sibi⁷ in quantum Deus; licet non |
20 omne, quod sibi infuit, inerat secundum quod Deus, nec in quantum homo. Deitas enim fuit per se causa cuiuscunque causati, quod sic infuit Iesu nostro.

Et si obicitur quod Christus, si in quantum Deus moriebatur, tunc est de ratione Dei mori, et indifferenter que-
25 libet persona divina morietur; patet quod consequentia non valet; cum non sit de ratione hominis ita mori, cum homo posset esse naturalissime et nec mori⁸ nec esse mortalis,

The question—Can God be said to die?—is not involved in the Incarnation.

110b] id est non habere aptitudinem | naturalem nec necessitatem
30 duplicative sumuntur satis equivoce ut patet in logica, quam equivocationem specialiter in illa materia oportet attendere.

Thus the literal truth of Holy Scripture

Ex dictis⁸ ergo patet quodammodo qualiter scriptura sacra eum antiquis sanctis doctoribus in materia de Incarnacione

¹ dicit *codl. omn.*

⁴ aliam O.

⁷⁻⁷ formaliter . . . sibi *om.* B.

² causam *om.* B.

⁵ sit *om.* A B C.

⁶ miori O.

³ quemquam O.

⁶ mediatorem *om.* A.

⁹ istis A B.

as interpreted by the Fathers as to the doctrine of the Incarnation is to be upheld against the various sophistical and discordant modern theories.

Domini ad litteram est sustinenda; et quomodo iacula
sophistica modernorum sunt scuto veritatis infallibilis re-
pellenda, ac eorum discordancia equivoca detegenda; ut sic
possit theologus in tractando dubia Incarnacionis realia
libere sine formidine impugnacionis sophisticæ procedere in 5
dicenda ad laudem, gloriam, et honorem eiusdem Domini
nostri Iesu Christi. Amen.¹

¹ *In cod. B. haec addita sunt.* Explicit tractatus de incarnatione M. I. Wy. anno domini 1433. Scriptori pro penna dentur gaudia sempiterna. Fur huius carte ledatur demonis arte. Et cetera. *Cod. C. haec habet.* Explicit tractatus de benedicta incarnatione reverendi magistri Johannis Wycleph. Amen dicant omnia. Si finis bonus est, tunc totum laudabile est.

NOTES.

Page 1.—Title. *De Benedicta Incarnacione* is Wyclif's own description of this book in the first sentence of the Prologue.

P. 1, line 3.—The *De Anima*, still unprinted, contains the psychology on which this treatise is based. It is referred to infra, pp. 7, 22, 44, 203, 230.

P. 1, l. 10.—The inclusion of Creation as well as Redemption in the scope of the Incarnation is a note of the Scotists. But even Aquinas III. Sent. Dist. i. Quest. 1, Art. 3, speaks of the Incarnation as not only the deliverance from sin, but also as 'humanae naturae exaltatio et totius universi consummatio.' Irenaeus, Athanasius and other Fathers taught the same doctrine, which rests upon such passages in Holy Scripture as Ephes. i. 4, 10; iii. 9-11; Col. i. 16, 17; St. John i. 4; Rom. viii. 19. For the history of scholastic opinion on the subject see Dorner, *Doctrine of the Person of Christ*, Div. II. vol. i. pp. 361-369, Eng. Tr. Wyclif returns to the subject infra, pp. 79, 108, 199, 230.

P. 3, l. 2.—*viantibus*. In patristic and scholastic language *viator* is a pilgrim as opposed to *comprehensor* or *beatus in patria*. Cf. infra, p. 26, l. 15.

P. 3, l. 3.—*removere prohibens disciplinam* apparently means—to get an obstacle to learning out of the way. Cf. p. 223, l. 15, for a like use of neuter participle, *repugnans fidei* what is in opposition to the faith.

P. 3, l. 6.—Walden, *Doctrinale Fidei*, i. 39, denies Wyclif's doctrine of the threefold nature of Christ, which is the foundation of the treatise.

P. 3, l. 21.—Walden also denies (D. F. i. 41) that Christ is a creature.

P. 3, l. 26.—Peter Lombard's answer (Sent. Dist. iii. 11), *Utrum Christus sit creatura vel creatus vel factus?* is as follows: 'Hoc (*i.e.* the affirmative) simpliciter et absque determinatione minus congruenter dici . . . Etsi quandoque brevitatis causa simpliciter denunciatur, nunquam tamen simpliciter debet intelligi.'

P. 4, l. 8.—*ad Felicianum*. The true title is *Contra Felicianum Arianum de Unitate Trinitatis*. The treatise is not considered genuine by the Benedictine editors, but is assigned to Vigilius Tapsensis. It

is quoted as Augustine's in a work doubtfully assigned to Bede; also by Lanfranc, Alcuin, Peter Lombard; and W. follows the opinion of his time. It is in the form of a dialogue between Augustine and Felicianus.

P. 4, l. 21.—*celos* is a gloss on the text of Augustine.

P. 5, l. 2.—*quid et secundum quid*. This formula is also given by Aug. De Trin. I. xiii. 28; Tom. VIII. p. 767. *Quid tamen propter quid et quid secundum quid dicatur, adjuvante Domino prudens diligens et pius lector intelligit.*

P. 5, ll. 11–13.—Walden (D. F. I. 41) girds at W. for this sentence. *Wiclefus ab ista (catholica) fide alienus dicit Christum non esse de necessitate duarum naturarum, sed unam naturam dicit totum Christum. "Non est, inquit, major color . . . humanitas." Vere et specialiter hoc tuum est in ecclesia Dei!*

P. 5, l. 15.—Aug. contra Felic. xiii. (Tom. VIII. App. 47). *Erat ergo uno atque eodem tempore ipse totus etiam in inferno, totus in coelo.*

P. 5, l. 29.—This long passage from Augustine is a good deal condensed and transposed by W.

P. 6, l. 30.—Aug. de Trin. I. xi. 22 (Tom. VIII. 764). *Quapropter cognita ista regula intelligendarum scripturarum de Filio Dei, ut distinguamus quid in eis sonet secundum formam Dei in qua aequalis est Patri, et quid secundum formam servi quam accepit, in qua minor est Patre, non conturbabimur.*

P. 7, l. 2.—The correct title is *Collatio cum Maximino* (Tom. VIII. 666, § 13). *Maximinus loquitur: Pater enim in illa immensa potentia potentem creatorem genuit. Filius in sua illa a Patre accepta potentia, ut ipse ait, "Omnia mihi tradita sunt a Patre meo," non creatorem creavit sed creaturam constituit.*

P. 7, l. 21.—*De Anima*. See note on p. 1, l. 3. *alta* is probably right. Cf. *altissimam methaphisicam de formis*, infra, p. 114, l. 8.

P. 9, l. 15.—It is worth while to notice that the fact of the *development* of the doctrine of the Person of Christ was not unknown to W.

P. 9, l. 21.—*gigas gemine substancie* is a mystical application of Genesis vi. 4 and Ps. xix. 5. The *thalamus* is *Virginis uterus*. Cf. infra, pp. 102, 169. From Ambrose (Migne II. 862) and Augustine (Tom. VIII. 630) downwards, the expression *gigas* is used of Christ. Cf. infra, p. 102, l. 27, 126, l. 24.

P. 9, l. 25.—*ad Galat*. The passage in Bened. ed. is in Epist. to Ephes. i. 2 (Tom. IV. p. 342).

P. 10, l. 1.—*verum esse*. The text of Aug. has *vermem et*. If this is right, the last two words on this page will be *vermem esse* for *verum esse*; and the expression must be based upon Job xxv. 6 and Ps. xxii. 6. Cf. infra, p. 193, l. 24, *nec vermis est filius hominis*.

P. 10, l. 10.—Aug. c. Felic. vi. 42. *Si ex nihilo, creatura; and vii. 43: Creatura ex eo quod non est in id quod est.*

P. 10, l. 11.—The Benedictine edd. consider the Quaestiones Vet. et Nov. Test. to be spurious. The passage here referred to seems to be in Quaest. cxxii. (Tom. III. part ii. App. p. 114). Si enim coepit esse, creatura est; si creatura est, Deus non est.

P. 10, l. 23.—There is a treatise of Wyclif's *De Trinitate* mentioned in the first Vienna MS. catalogue of Wyclif's works, printed by Shirley, and again by Buddensieg (Polemical Works, vol. i. lxxv). But perhaps *declarat* is the right reading, and Jeronimus the subject. Infra, p. 150, l. 25, and p. 191, l. 34, W. seems to be referring to a treatise of his own *De Trinitate*. See Shirley's Catalogue, No. 8, De Ente.

P. 10, l. 29.—Probably *vermem* for *verum* is the right reading. Cf. first line of this page.

P. 11, l. 12.—Aug. de Trin. i. 24 (Tom. VIII, 765). Secundum formam Dei dictum est 'ante omnes colles genuit me,' id est, ante omnes altitudines creaturarum: secundum autem formam servi dictum est 'Dominus creavit me in principio viarum suarum.'

P. 11, l. 19.—Aug. de Trin. xv. 34 (Tom. VIII. 991). Augustine notices the discrepancy between the text of the Psalm and the quotation of it by St. Paul; and forces this very divergence to the establishment of doctrine. 'Cum propheta dixerit, *accepisti dona in hominibus*, Apostolus maluit dicere *dedit dona hominibus*; ut ex utroque scilicet verbo uno prophético, apostolico altero, quia in utroque est divini sermonis auctoritas, sensus plenissimus redderetur.'

P. 12, l. 13.—Now W. is on his own ground, the necessity of the Realistic theory for the maintenance of Catholic truth. Cf. infra, p. 113, l. 20. Lechler, Wyclif and his English Precursors, ii. p. 11.

P. 12, l. 25.—Walden I. 42. Absit mihi et omni catholico quidquam de Christo asserere nisi quod melius, quod excellentius dici potest. Displicet mihi quod cadaver mortuum dicis Dei Filium, quod cum praedicas morticinum. For *cadaver mortuum*, cf. p. 64, infra.

P. 13, l. 10.—This is the position of many besides Wyclif on many disputed subjects. Compare Life of F. D. Maurice, vol. i. p. 127. 'He came to hold more and more that there was something to be learnt from everything *positive* in each one's faith, and that the mischief lay in the *negative*, i.e. in the denunciation of imperfectly understood truths held by others.' For instances of W.'s application of his principle, see infra, p. 104, l. 17; p. 116, l. 32.

P. 13, l. 16.—*Eusebius*. This must be a quotation from some one of the many continuations of the history of Eusebius. His tenth and last book ends with the victory of Constantine over Licinius at Chrysopolis A.D. 323. Arius died A.D. 336. Accounts similar to this are to be found in Socrates, Hist. Eccl. i. 38, and in Sozomen H. E. ii. 30. Athanasius (Ep. ad Serapionem de morte Arii) is responsible for the main outline of the narrative, and for the parallel with Judas Iscariot. ὁ δὲ Ἄρειος ἐθάρρει . . . πολλὰ τε φλυαρῶν εἰσῆλθεν εἰς Ὀάκας (v.l. καθέερας) ὡς ἐπὶ χρεῖαν τῆς γαστροῦς, καὶ ἐξαίφνης κατὰ τὸ

γεγραμμένον πρηγῆς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ πεσὼν εὐθὺς ἀπέφυξεν. The superstitious idea that heretics died by 'visitation of God' was thus applied later to Wyclif himself. "On the feast of the passion of St. Thomas of Canterbury (when he had the intention to preach and allow himself in a blasphemous attack upon the saint) John Wyclif, that organ of the devil, etc., being struck by the horrible judgment of God was struck with palsy, and continued to live in that condition until St. Silvester's day, whom he had often exasperated by his attacks." Walsingham quoted by Lechler, ii. 290-2, 296.

P. 14, l. 4.—Ambrosius de Fide i. 19.

P. 14, l. 10.—See p. 3, l. 26, and note, for Peter Lombard's words.

P. 17, l. 14.—*fontaliter* apparently means—as from a fountain.

P. 17, l. 15.—*eternaliter ad intra*. Cf. supra, p. 10, ll. 21-24. Wyclif is speaking of the *eternal generation* of the Son by the Father, when he speaks of One who utters the Word eternally within Himself.

P. 18, l. 29.—The distinction derived from Augustine of *homo interior* and *exterior* is a favourite one with W. Cf. p. 30, l. 7, and p. 128, l. 24.

P. 19, l. 27.—Anselm de Incarnacione, cii. The passage referred to is important as giving Anselm's opinion on the realistic controversy. 'Illi utique nostri temporis dialectici, immo dialectice heretici, qui non nisi flatum vocis putant esse universales substantias, et qui colorem non aliud queunt intelligere quam corpus, nec sapientiam hominis aliud quam animam, prorsus a spiritualium questionum disputatione sunt exsufflandi. Cf. infra, p. 144, l. 27.

P. 20, l. 10.—The relation of the universal to the individual is discussed infra, pp. 86, 145, and in Trialogus, p. 276.

P. 20, l. 22.—*Multi enim—de vi vocis*. In Fasc. Zizan. p. 20, Kenyngham raises this question of the literal truth of Holy Scripture, and adds that W. makes a distinction between *de vi vocis* and *de virtute sermonis*, whereas he himself regards them as synonymous. On Wyclif's reliance on the literal meaning of Scripture, cf. Lechler's Wyclif and his English Precursors, Eng. ed. vol. ii. pp. 31, 40. In the last sentence of our treatise, W. claims to have shown how 'scriptura sacra de Incarnacione *ad litteram* est sustinenda.'

P. 23, l. 16.—*incarceracione*. This word I doubtfully placed in the text to meet the sense, instead of the uncertain reading of the MSS. *incarnacione* is perhaps supported by p. 36, l. 7 infra, *incineracione* by p. 64, l. 28.

P. 24, l. 14.—*processus evangelicus*, the general drift of the Gospels.

P. 24, l. 21.—Walden falls foul of this passage, D. F. i. 41. 'Sed dicis "ego dico Christum esse Deum in natura, quod Arius non facit, sed dixit Christum pure creaturam: quod ego non facio." Vere jam video doctrinam tuam non esse tutam, quia a fortissima heresi solo distat adverbio *pure*: ita quod si tollatur gracilis duarum syllabarum dictio, id ipsum sine variatione sentiretis utrique.'

P. 24, l. 34.—For Augustine's rule, cf. supra, p. 6, l. 30, and p. 9, l. 6.

P. 25, l. 3.—Walden, D. F. i. 41. ‘Dixit Arius dignissimam creaturam, tu dicis eum vilissimam creaturam quia *materiam primam*. Ibi viam Aarii superasti, qui hoc dicere verebatur.’ Cf. Fasc. Zizan. 2.

P. 28, ll. 22-26.—Walden traverses this statement, D. F. i. 40.

P. 29, ll. 2-6.—Cf. Walden, D. F. i. 40.

P. 32, l. 11.—Aquinas Summa Theol. III. Quest. 1. Art. iv. 3. Dicendum quod esse sacerdotem convenit homini ratione animae, in qua est ordinis character: unde per mortem homo non perdit ordinem sacerdotalem: et multo minus Christus, qui est totius sacerdotii origo.

P. 32, l. 17.—Duns Scotus, Sent. Dist. III. xxii. 1. Quaeritur unum, utrum scilicet Christus fuerit homo in triduo? Quod Sic. Christus in triduo fuit Christus: igitur Christus tunc fuit homo. The Subtle Doctor’s view as to the triduum is discussed below, pp. 49 seqq.

P. 33, l. 17.—W.’s fondness for triads (Fasc. Zizan. lv.) is strikingly shown here and on the next page. In heaven, earth, and hell Christ is Lord by a threefold descent, viz. in the Incarnation, in the descent of his soul into hell, and of his body into the grave. In hell (p. 34, l. 14) he delivered (eripuit) three sorts of men, viz. patriarchs, prophets, other faithful ones: he let alone (dimisit) and left there other three sorts, the damned, infants, and adults still requiring purgation.

P. 34, l. 28.—*trahentis*. The saying in St. John xii. 32 here and infra, p. 93, l. 15, is strangely applied by W. to the triumphal ascent with ‘captivity led captive.’ So Rufinus in Symbolum, 29.

P. 35, l. 1.—*tres machinas*. The three platforms or stages, *coelum, terra, inferna* of p. 33, l. 19.

P. 35, l. 8.—*dulia*. The lowest degree of worship, cf. note on p. 183.

P. 39, l. 14.—*synecdochica locucio*. Cf. p. 56, l. 5, for the meaning. The transcribers evidently did not understand the word.

P. 40, l. 6.—*subtilior pars sanguinis*. This attempt to find a material basis for Christ’s humanity in triduo is noteworthy. Cf. p. 136, l. 30.

P. 42, l. 4.—*trium naturarum*, i.e. deitas, anima, corpus. Cf. p. 3, l. 6.

P. 42, l. 27.—*unquam* should be inserted after *Deus*.

P. 43, l. 10.—For definition of *homo*, cf. infra, p. 127.

P. 43, l. 14.—On this analogy of a threefold nature in man with the Divine Trinity, cf. Shirley, Fasc. Zizan. lv. Trialogus, p. 58. Also infra, p. 47, l. 30.

P. 44, l. 1.—This passage is quoted in the De Ecclesia (Losert), p. 126.

P. 48, l. 3.—Peter Lombard’s position is defined in S. D. III. xxii. 4. Licet homo mortuus fuerit, erat tamen in morte Deus homo. nec mortalis quidem nec immortalis. Et tamen vere erat homo. . . .

Dicimus ergo in morte Christi Deum vere fuisse hominem, et tamen mortuum; et hominem quidem nec mortalem nec immortalem, quia unitus erat animae et carni sejunctis.

P. 48, l. 18.—For Hugo de St. Victor's definition of *homo*, cf. *infra*, p. 128, l. 2.

P. 49, l. 6.—The text of the passage in Bonaventura referred to. Sent. Dist. III. xxii. 1, has *aptitudinalis*. For the *triplex predicati*, cf. Trialogus, p. 266.

P. 49, l. 24.—*ibidem* on the same part of the Sentences. Wyclif condenses Duns Scotus, edition of Durand, Leyden, 1639, vol. vii. p. 451.

P. 50, l. 12.—Johannes Damascenus de Fide Orthodoxa III. 3. τὸ δὲ Χριστός (the name *Christ*) ὄνομα τῆς ὑποστάσεως λέγομεν, οὐ μονοτρόπως λεγόμενον, ἀλλὰ τῶν δύο φύσεων ὑπάρχον σημαντικόν.

P. 50, l. 23.—D. Scotus. The substance of Durand, vii. p. 454.

P. 51, l. 4.—Duns Scotus difficult to understand, cf. p. 161, l. 5.

P. 51, l. 7.—*Doctor alius*. Bonaventura, p. 49.

P. 51, l. 16.—The treatise of Anselm, from which W. quotes here more exactly than his wout, is Tractatus De Concordia Praescientiae et Predestinationis, cap. ii.

P. 52, l. 23.—W. is apparently giving in a condensed form the substance of the following passage from D. Scotus, which his transcribers have not unnaturally not understood (Migne's D. Scotus, vol. vii. p. 452): Et si dicatur quod haec est *per se vera*—*Christus est homo*—et si *per se vera*, igitur necessaria; respondeo, si ad *perseitatem* propositionis sufficit subjectum includat in suo intellectu causam inherentiae predicati ad subjectum, et non requiratur quod subjectum dicat haec—*Christus est homo*—semper fuit vera. Sed magis credo quod requiretur hoc et plus, scilicet quod subjectum habeat conceptum unum: vel si non, sed includat conceptus plures, oportet quod ratio ejus sit in se vera, antequam aliquid verificetur de eo.

P. 54, l. 24.—*de Sampson*. 'So the dead which he slew at his death were more than they which he slew in his life.'

P. 54, l. 27.—The passage in D. Scotus, Migne, vol. vii. p. 454, is as follows: Cum arguitur—Verbum habuit corpus et animam sibi unitam; igitur potuit denominari—dico quod quamvis hoc verum sit, tamen non placuit doctoribus ut denominaretur ab illis.

P. 55, l. 25.—D. Scotus, vii. p. 455. Sed numquid potest aliquo modo denominari ab illis, scilicet anima et corpus? Dico quod sic, si essent nomina imposita; sicut si accidens dependeret ab aliquo sicut supposita tantum, non sicut a subjecto, ut si aliquid supportaret vel sustentaret ipsum accidens, ita tamen quod non informaretur ab accidente, adhuc posset denominari ab illo, si esset nomen impositum: non posset tamen dici albus, nisi informaretur, posset tamen dici habere albedinem. Ita Christus in triduo vel Verbum potuit dici habere animam et corpus; sed nec fuit anima nec corpus, nec animatum nec corporeum propter dictas causas.

P. 56, l. 1.—Here and below, p. 83, l. 24, W. practically admits the failure of scholasticism. 'Before Peter the Lombard' these questions did not arise. Excessive definition created fresh difficulties: the simpler statements of the older doctors were more satisfactory.

P. 56, l. 4.—Wyclif will have the words understood in their literal sense, *Christus est anima—Christus est corpus* (cf. p. 39). This was the fifth of the 'haereses quas primo jactavit in aera; . . . quod Christus est sua humanitas, et est sua anima et ipsum corpus.' Kenyngham in Fasc. Ziz. p. 2. Walden, D. F. i. 40, quotes the passage, 'nec valet—tibia,' and insists that W. has defined *synecdoche* incorrectly. He adds: Si hic non sit synecdoche, fallimur: quia ab antiqua grammatica non solum quando a parte totum, sed et quando pars a toto denominatur, est synecdoche. . . . Nos autem meliores imitantes grammaticos Hieronymum, Isidorum, Bedam, Augustinum, et Magnum Gregorium, dicimus esse synecdochicam figuram conceptionem cujuscunque partis de quocunque suo toto, etiamsi transumpta quacunque denominatione dante plenum intellectum totius in sua parte vel e contrario. Et per hoc Christum fuisse carnem sepultam, veram esse synecdochen et non appropriato sermone sic dictum.

W. defines synecdoche again, infra, pp. 59, 89, 98. In the last passage he again maintains Kenyngham's 'fifth heresy.'

P. 57, l. 18.—*septipedalis*=of a certain definite size, in extension. A stock illustration. Cf. infra, p. 207, l. 23. Fasc. Ziz. pp. 117, 120 and Shirley's Glossary in F. Z. p. 538, *septipedalitas*. Also Arnold, Select Eng. Works of Wyclif, vol. iii. p. 500.

P. 57, l. 24.—*abreviator suus Cowtonus*. Who is this Colton or Cowton who abridged Duns Scotus? I can find no certain trace of him. In *Fasti Ecclesiae Hibernicae*, vol. iii. p. 15, there is a notice of J. Colton, a native of Norfolk, educated at Cambridge, the first Master of Gonville and Caius College, Prebendary of York, Dean of St. Patrick's, Archbishop of Armagh, 1382-1404; Lord Chancellor of Ireland. He wrote *Constitutiones Provinciales*, and also a work on the Papal Schism. In his University days had he whetted his wits in abstracting the Subtle Doctor?

P. 60, l. 4.—Peter Lombard, S. D. III. 21, B. Quis nisi hostis veritatis dicat animam a Verbo depositam?

P. 60, l. 11.—Joh. Damascenus *De Fide Orthodoxa* iv. 1 (in Migne Gt. Patr. vol. xciv. p. 1105): οὐδέεν τῶν τῆς φύσεως μερῶν ἀπέθετο, οὐ σῶμα, οὐ ψυχὴν.

P. 60, l. 17.—Aquinas *Summa* III. 1. ii. 3. Corpus Christi non fuit in morte a divinitate separatum.

P. 62, l. 7.—*Doctor Solempnis*. This is the distinguishing name of Heinrich Göthals of Ghent, flor. 1293. Cf. Lechler, *John Wyclif*, vol. ii. p. 7, Eng. ed., and Loserth's *De Ecclesia*, p. 317, l. 27, note, where Gandano is misprint for Gandauo. The Solemn Doctor 'had preceded W. in the path of an Augustinian Church-Platonism conjoined with Aristotelian method.'—Lechler.

P. 64, l. 11.—*incorruptionem*. Possibly *interruptionem* is the word intended.

P. 65, ll. 3-16.—This passage illustrates W.'s personal humility, his reliance on the authority first of Scripture, then of the Church Fathers and doctors, then his grotesque humour, and withal his strong personal clinging to faith, and his robust common sense.

P. 65, l. 9.—The question was seriously entertained by Scotus whether God could have assumed the nature of a lower animal. Wilberforce on the Incarnation, p. 209, ed. 3 (1850), glances at this strange hypothesis. Cf. *infra*, p. 197.

P. 65, l. 19.—*Quod Filius Dei non potest desinere esse homo* is one of the 'earliest heresies' of W., apparently attacked by Kenyngham at Oxford. The position which W. takes up in this chapter in proof of the continuous humanity of Christ, *Quod Deus de potentia sua absoluta non potest damnare illam creaturam, demonstrando illam quae est unita Christo*, is also condemned. Cf. Fasc. Ziz. p. 2.

P. 67, l. 18.—*Cesarem semper Augustum* here seems to refer to God the Father. W. also applies the title to Christ. Lechler, ii. 69 and 91; De Ecclesia, p. 124. Bryce, Holy Roman Empire, ed. iv. p. 219, note, says—'imperatore domino nostro Jesu Christo' is a form not uncommon in the Middle Ages—especially during vacancies of the imperial throne.

P. 67, l. 28.—Aristotle, Phys. II. 3. ἔτι δὲ τὸ αὐτὸ τῶν ἐναντίων ἐστὶν αἴτιον· ὃ γὰρ παρὸν αἴτιον τοῦδε, τοῦτο καὶ ἀπὸν αἰτιώμεθα ἐνίοτε τοῦ ἐναντίου, οἷον τὴν ἀπουσίαν τοῦ κυβερνητοῦ τῆς τοῦ πλοίου ἀνατροπῆς, οὗ ἦν ἡ παρουσία αἰτία τῆς σωτηρίας.

P. 68, l. 4.—Aquinas, S. T. III. l. ii. 3 (Migne, iv. 462). Cum igitur in Christo nullum fuerit peccatum, impossibile fuit quod solveretur unio divinitatis a carne ipsius.

P. 69, l. 23.—*carismatum*=*χαρισμάτων*.

P. 70, l. 26.—That Christ was at once *comprehensor* perfect in grace and felicity, one who has reached the goal (1 Cor. ix. 24; Phil. iii. 12). as well as *viator*, one who is hastening toward it, was the traditional scholastic view from St. Thomas downwards. Dorner, Person of Christ, Div. II. vol. i. p. 333. Duns Scotus questioned it, Dorner l.c. p. 348. On this subject, Bruce, Humiliation of Christ, p. 79, remarks: "The Christ of Aquinas is after all not our brother, not a man, but only a ghastly simulacrum. Not to speak of his material part which, according to the author of the *Summa*, was perfectly formed from the first moment of conception, and born without pain: the soul of Christ differed from ours to an extent which makes us feel that between Him and us there is little in common." W. seems to be trying to save the reality of the *weakness* of Christ after the flesh by the limiting word *arraliter*.

P. 70, l. 29.—*dots corporis* (cf. *infra*, p. 181, 231), the four endowments of the glorified body, subtilty, agility, incorruptibility, transparency, of which 'Christ toke ernes here in this world,' are dwelt on in an interesting passage in Wyclif's English Sermons, Arnold,

vol. i. p. 142. In *Triologus*, p. 394, W. hints at a correspondence between the *quattuor dotes* and the *quattuor elementa*; and accepts Anselm's list of *septem dotes*, *puleritudo*, *velocitas*, *fortitudo*, *libertas*, *sanitas*, *voluptas et diuturnitas* as not inconsistent with the former list, which is as old as Aquinas. These four gifts are also the dower of Christ's *mystical body*, *Eng. Works*, ii. 234.

P. 73, l. 13.—Wyclif (*Triologus*, p. 238) distinguishes *three* meanings of *scriptura*. “*Primo scriptura sacra signat Jesum Christum librum vitae in quo omnis veritas est inscripta juxta Johannis x. 35. Secundo modo signat veritates in ipso libro vitae inscriptas, sive sint rationes exemplares aeternae sive veritates aliae temporales. Et tertio modo famosius quo ad vulgus signat aggregatum ex codicibus legis Dei et ex veritate quam Deus ipsis imponit.*” In *Triologus*, p. 244, God Himself is *liber vitae*. Deus etiam est signum cujuslibet rei signabilis, cum sit *liber vitae* in quo quodcunque signabile est inscriptum.

P. 73, l. 13.—*liber vitae*. In W.'s view here Christ, *i.e.* the Word containing *rationes quotlibet exemplares* (supra, p. 12, l. 15). ‘Everything which was created was originally and before its creation in time livingly present, was ideally performed in the eternally pre-existent Logos.’ Lechler, ii. 11.

P. 73, l. 31.—W. seems to mean that *semini tui qui* is another instance where change of gender is of doctrinal significance. W. notices below, p. 113, ll. 3–17, Augustine's attention to grammatical forms. Also p. 184, l. 22, where W. puts a strain on the text of Augustine.

P. 75, l. 6.—W.'s theory of Annihilation was among the ‘earliest heresies’ attacked. *Fasc. Ziz. 2. Quod Deus non potest annihilare creaturam.* Cf. *Trial.* p. 50.

P. 75, l. 7.—*libere contradictorie*. W. condemns (*Trial.* p. 72) as a mere scholastic quibble (*terminus magistralis erronee introductus*) the *libertas contradictionis* or hypothesis of God's denying himself, *i.e.* doing otherwise than he has done. Cf. *infra*, pp. 228, 229.

P. 78, l. 21.—*Donum*. W. adopts from earlier writers this term for the Holy Spirit; cf. p. 86, l. 31.

P. 78, l. 23.—*inconueniens* should have been in the text as it is in the passage of Anselm referred to. *De Inc. Verbi*, V. c. 5. *Quoniam ergo quamlibet parvum inconueniens in Deo est impossibile, non debuit alia Dei persona incarnari quam Filius. Illo enim incarnato nullum sequitur inconueniens.*

P. 79, l. 9.—*Aug. Enchir. c. 36 (Tom. VI. p. 210).* *Hic omnino granditer et evidentem Dei gratia commendatur. Quid enim natura humana in homine Christo meruit, ut in unitatem personae unici Filii Dei singulariter esset assumpta?*

P. 79, l. 30.—W. seems to mean that the Incarnation was necessary for the completion of God's work in creation. Cf. p. 1, l. 10, and note.

P. 80, l. 21.—*Pauliani* is the correct name.

P. 80, l. 26.—W. has tripped here. *Philaster* is several times quoted by Augustine as the author of a catalogue of heresies, not as himself a heretic, e.g. De Heres. xli. (Tom. VIII. p. 12). Philaster Brixianus episcopus in prolixissimo libro quem de heresibus condidit et cxxviii haereses arbitratus est computandas.

P. 80, l. 30.—*Meicagismonite*. Aug. de Her. LVIII. (Tom. VIII. p. 20). Metangismonitae (μεταγγισμός *vas in vase*) dicentes sic esse in Patre Filium quomodo vas in vase.

P. 81, l. 5.—*apocrypha* as opposed here to *authentica* and to *canonica* (supra, p. 11, l. 4) means in W. the writings of Fathers and Doctors, as distinguished from Holy Scripture, which latter would of course include 'the Apocrypha' of our old Bibles. Trialogus, p. 239. Scriptura sacra infinitum magis autentica et credenda—scripta aliorum doctorum magnorum quantumcunque vera, dicuntur apocrypha. From the use which W. makes of the books of Wisdom, Ecclesiasticus, and Baruch (v. Index I.) in this treatise, one infers that in his earlier days he gave them the full value of Holy Scripture. But only four years after his death, in the revised Wycliffite version, put forth by Purvey in 1388, the same distinction between canonical and apocryphal books is made as in our Sixth Article. Among 'apocrypha that is bookis withouten autorite of bileue' are placed 'ii bookis Ecclesiastici and Sapiencie which the Chirche redith to edifying of the people and not to conferme the autorite of techingis of Holy Chirche.' Madden and Forshall, i. 1. Probably this represents W.'s own view towards the close of his life; and if so we have another instance of his gradually shaking himself free of Roman tradition.

P. 81, l. 9.—*expositorio*, a logical fallacy 'deceptorius paralogismus.' Trial. 273. Cf. also Trial. p. 64, and De Ecclesia, p. 31.

P. 82, l. 18.—*Tharsites*, apparently another logical fallacy.

P. 83, l. 1.—*Augustine's* Treatise according to the Benedictine editors (Tom. VIII. p. 28) ends with Heresis 88, the Nestorian and Eutychian heresies not being known by those names until after the death of Augustine. The passage quoted below, l. 2–12, is from the spurious appendix to Aug. de Heresibus.

P. 83, l. 29.—The passage from De Visit. Inf. is quoted at length infra, p. 100.

P. 84, l. 28.—Hooker, E. P. V. liv. 10, sums up the doctrine of the Incarnation in four adverbs like these three of W.'s.—ἀληθῶς, τελῆως, ἀδιαρέτως, ἀσυγχύτως. An earlier attempt had ἀτρέπτως, ἀχωρίστως for the first two.

P. 85, l. 22.—This was Docetism, that Christ had only the appearance [δόκησις] of man.

P. 86, l. 20.—W. returns to this argument, infra, p. 155.

P. 88, l. 8.—*processus*, general drift. Cf. p. 24, l. 14.

P. 89, l. 27.—*synecdochica*, p. 56, l. 4, note.

P. 91, l. 26.—*procreati ab incubis et succubis*. W. means such as Grendel in Beowulf, and Robert le Diable. A touch of medieval superstition.

P. 93, l. 3.—*celicus paronymphus*. W. applies to St. John the Evangelist the title which St. John the Baptist used of himself. St. John iii. 29.

P. 94, l. 9.—*humido* is a noun. Mr. Matthew supplies me with a good parallel from the De Statu Innocentiae (MS. Trin. Coll., Dublin, C. I. 23, p. 333a.). *Magis bonum est Petro adulto quod privetur humido superfluo membris corporis solidatis quam foret fluxus humorum cum illa qualitate membrorum.*

P. 94, l. 10.—The passage quoted is from Lam. i. 12: the reference in *sumptibus alienis* to Isa. liii. 9, caused the mistake.

P. 95, l. 27.—Bede contrasts *factum ex muliere* and *natum ex Patre*. Thus, Hom. I. x. (Migne, Bede, vol. v. p. 53) *factum ex muliere, hoc est ex maternae carnis substantia*, and in Hom. I. vi. (Migne, Bede, vol. v. p. 36) commenting on Luke ii. 15: *Et videamus hoc Verbum quod factum est. Quam recta et pura fidei sanctae confessio! In principio erat Verbum. . . . Deus erat Verbum. Hoc Verbum natum ex Patre, non factum est, quia creatura Deus non est. In qua nativitate divina videri ab hominibus non potuit; sed ut videri posset, Verbum caro factum est et habitavit in nobis. Videamus ergo, inquit, hoc Verbum quod factum est, quia antequam factum est, hoc videre nequivimus.* Bede is arguing from the Vulg. and misses the distinction between *λόγος* and *ρῆμα*.

P. 95, l. 31.—The same passage of Aug. is quoted below, p. 153, l. 15.

P. 96, l. 4.—*in Sermone Domini in Monte*. I cannot find the quotation there.

P. 96, l. 13.—Damascenus De Fide Orth. III. iv. (Migne, Patr. Gr. xciv. 997) *καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς, ὅπερ ἐστὶ τὸ συναμφοτέρον* [quae vox utrumque complectitur] *καὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος λέγεται, καὶ κτιστὸς καὶ ἄκτιστος, καὶ παθητὸς καὶ ἀπαθής.*

P. 97, l. 23.—The reference is to Lib. iii. S. D. 11. 4.

P. 98, l. 12.—*synecdochica locutio*. See above, p. 56, l. 4, note.

P. 99, l. 23.—*esse intelligibile*. W. distinguishes three forms of existence. 1. Ideal, in the divine intuition. 2. Potential, in second causes. 3. Actual, in the individual. Cf. Trialogus, p. 86. *Unde creaturae habent triplex esse notabile. Primo esse intelligibile vel ydeale eternum in Deo; secundo esse exemplare in suis principiis, quomodo creaturae productae posterius creantur in principio mundi in suis principiis; et tertio esse individuum in suo completo existere, quod fit opere administrationis.* Cf. De Ecclesia, p. 126. Also Fase. Ziz. p. 34, where the third is called *esse existere in genere proprio*. W. says that there was a time when in the third sense *Christus homo* was not.

P. 101, l. 17.—Aug. De Vis. Infr. ii. 2 (Tom. VI. 256). *Aude igitur, fili mi, de homine tuo Deo facere quoddam participium, quia prior fecit Deus de homine tuo puro sibi participium . . . sed quia meum est meum, quia et ex me mihi quadam cogitatione et cognatione*

tione, et secreta quadam affectione conglutino, quodam proprio jure consanguinitatis mihi vendico, etc.

P. 101, l. 33.—*superius*, p. 80, l. 22.

P. 102, l. 15.—*singillatim*. Walden, Doctr. Fid. I. 42, attacks this passage thus: Numquid aliquis ante nostrum Wycleffium sic solvit Jesum et tripartiebatur eum, dicens Christum esse trium naturarum quamlibet singillatim et omnes eas conjunctim? . . . igitur tripartitis Verbum aliter quam antiqua ecclesia, quae ista tria dixit esse Christum solum.

P. 102, l. 27.—*gigantem*, v. supra, p. 9, l. 21, gigas gemine substancie.

P. 106, l. 13.—That God is *immobilis*, cf. Trial. p. 52.

P. 107, l. 17.—Passages resembling this are to be found in Arist. Phys. viii. 6, 7; Metaphys. xi. 7.

P. 108, ll. 10–12.—This passage is expanded in one of W.'s Christmas Sermons, Arnold, i. 320. Possibly *dolus* should be *dolor*. Compare Sermon referred to: 'all the fendis in helle ben betetid agens their wille; for their company is maad lesse and thei have harm (=loss) of many felowis.'

P. 109, l. 14.—The reference is to the passage, supra, p. 107, l. 13.

P. 110, l. 28.—Here, as above, p. 42, l. 23, W. defends 'the Litany' against its impugnors. But who were these Rationalists or Puritans?

P. 112, l. 17 — *Christus* purgavit, a forced rendering of LXX. κίριος.

P. 113, l. 14.—W. ignoring the idiom which occasionally attracts the antecedent into the case of the relative (*e.g.* Virgil, Aen. i. 573, urbem quam statuo vestra est), gives a naïve reason for the accusative *sermonem*, thus surpassing even Augustine's strained explanation of the words. Et fortasse propter aliquam distincionem, ubi suos dixit, dixit pluraliter, hoc est sermones: ubi autem sermonem, hoc est Verbum, non suum dixit esse sed Patris, seipsum intelligi voluit. Tract. in Joh. lxxvi. 5 (Tom. III. part ii. p. 696). W. has already claimed Augustine as his model in the exact grammatical interpretation of Scripture *de virtute sermonis*, supra, p. 73, l. 28.

P. 113, l. 20.—This '*metaphysic*,' already introduced, p. 12, l. 13, is the basis of W.'s system of thought. Its scriptural warrant he finds in the opening verses of St John's Gospel, where (verses 4 and 5) he adopts the rendering *quod factum est in ipso vita erat*, cf. Westcott, St. John, p. 29. In Trial. p. 62, W. thus states his position that all 'ideas' are in 'the Word.' Omnes ydeae quae sunt formae exemplares secundum proprietatem aliquam sunt in Verbo quae est forma ac sapientia Dei Patris . . . omnes dictae ydeae distinguuntur inter se formaliter et a Deo, sunt tamen omnes essentialiter ipse Deus. Cf. Fasc. Ziz. pp. 80-83.

P. 115, l. 18.—*antropospatos* = ἀνθρωπόπαθος. Cf. Trial. p. 175. This bold admission of the necessity of anthropomorphism in our conceptions of God is an example of W.'s insight and robust good sense.

P. 116, l. 32.—Cf. p. 13, l. 10. *modificare negativas* was a principle with W., i.e. to endeavour to find the germ of truth in inaccurate statements.

P. 118, l. 20.—Aug. loc. cit. (Tom. VI. p. 64) defines the third kind of *habitus* thus. *Tertium genus est cum ipsa quae accidunt mutantur ut habitum faciant, et quodammodo formantur ab eis quibus habitum faciunt, sicuti est vestis: nam cum reposita vel projecta est, non habet eam formam, quam sumit cum induitur atque inducitur membris. Ergo induta accipit formam, quam non habebat exuta: cum ipsa membra, et cum exuuntur et cum induuntur, in suo statu maneant.* Aug. thus applies it to the Incarnation. *Iste autem habitus* (Phil. ii. 8) *est ex tertio genere; sic enim assumptus est ut commutaretur in melius, et ab eo formaretur ineffabiliter excellentius atque conjunctius quam vestis cum ab homine induitur.* W. or his predecessors (for Peter Lombard (III. S. D. vi.) also quotes this passage from Augustine) has condensed Aug. so briefly as to be obscure and apparently unintelligible to his copyists. Cf. Dorner, *Person of Christ*, Div. II. vol. i. 315.

P. 119, l. 18.—W. gives the substance of Aug. ad Felic. cap. xii., but adds the logical technicalities.

P. 121, l. 27.—*risus*, Gen. xxi. 6: also Gen. xvii. 17, and xviii. 12.

P. 122, l. 13.—The date of this Decretal, Clementis V. in concilio Viennensi, is 1312.

P. 127, l. 27.—*animam*. Since the text was printed I have found that *hominem* is the word in Aug.

P. 129, l. 17.—*Vir notat etatem formam sexum probitatem* should have been printed as a leonine verse.

P. 133, l. 2.—W. professes to give the meaning of Anselm in the preceding passage. Walden, *Doctr. Fid. I.* 42, denies that W. can claim Anselm's authority. *Nihil tibi et Anselmo qui dicit naturam quam Christus assumpsit non esse Christum, nisi quando ponitur cum collectione proprietatum personalium in eadem persona Verbi, et tunc est iste homo, id est, Jesus non natura abstracta composita. Non est enim idem homo et Jesus homo. Jesus homo persona Christi est; homo vero simpliciter, natura est quae assumpta est, cum Verbum caro facta est.*

P. 132, l. 6.—*exemplaria . . . exemplata*. Ideas or forms and individuals respectively.

P. 132, l. 8.—Anselm *De Inc. Verbi* ii. *Omnis individuus homo persona est.* Again, *De Inc. V.* vi. *Personam designamus quae cum natura collectionem habet proprietatum quibus homo communis sit singulus, et ab aliis singulis distinguitur.* And again, *Monologion* lxxviii. 78: *Persona non dicitur nisi de individua rationali natura.*

Boecium. In a work ascribed to Boethius, entitled *De duabus naturis et una persona Christi*, c. ii., the author discusses the difference between *natura* and *persona*, and concludes thus: *Natura est*

cujuslibet substantiae specificata proprietas: *persona* vero rationabilis naturae individua subsistentia. Dorner, Div. II. i. 151.

P. 136, ll. 11–13.—Possibly *indicare* . . . *indicium* is the better reading.

P. 136, l. 30.—This repulsive discussion is not without value as showing W.'s desire to include physical science in his studies.

P. 137, l. 5.—*Commentatorem*. This title is given to Averroës as the author of the Commentaries on Aristotle. Cf. Trial. p. 78. Aristoteles et Averrois commentator suus. The schoolmen owed their knowledge of Aristotle mainly to the Arabic scholars, whose Arabic paraphrases were translated into Latin.

P. 139, l. 24.—*alibi*, p. 142, top.

P. 139, l. 27.—*putrefaccione*. Spontaneous generation was held not only by the schoolmen, but even by Bacon, Advancement of Learning, i. p. 39, Kitchin's edition: 'Many substances in nature which are solid do putrefy and corrupt into worms.' And similarly of plant life (p. 60), 'moss which is but a rudiment between putrefaction and a herb.'

P. 141, l. 16.—Among the *tercii* would be found Wilberforce, On the Incarnation, p. 46, where he argues for Traducianism, except in some part of our spiritual nature, which is due to Creatianism.

P. 148, l. 2.—Cf. Wyclif's Sermons, Arnold, vol. i. 160: Sith there ben foure manere of bryngingis forth of man, and the fourthe and the laste, apropred unto Crist, is that man cometh clene of womman without man.

P. 145, l. 19.—For W.'s theory of the relation between the *general* and the *individual*, cf. pp. 20, 86, 145, and Trial. 276.

P. 145, l. 19.—W.'s formula is 'quelibet universalis forma est idem cum singulis ejus suppositis' (p. 145, l. 19). Hence it follows, that 'unica communis humanitas est quelibet persona hominis' (p. 20, l. 10); and hence also Christ who assumed *humanitas*, that by which men are men, the *nature* or *form* of Man, is identified with *men*; and so whatever by virtue of their participation in the *form* (p. 86) is predicated of men generally, may or rather must likewise be predicated of Christ *secundum hominem*.

P. 155, l. 19.—*ille clericus in fide devius*. This is Ruzelinus, or Roscellinus, Compendiensis, the preceptor of Abelard, a native of Armorica, educated at Soissons and Rheims, Canon (clericus=canonicus) of Compiègne, the first medieval exponent of Nominalism. Against him Anselm wrote his treatise on the Incarnation, A.D. 1094, which he entitled *Epistola de Fide Trinitatis et de Incarnatione Verbi contra blasphemias Ruzelini*. Anselm's account of his work is as follows (De Inc. V. c. i.):—Cum ad huc in Becci monasterio essem abbas, presumpta est a quodam clerico in Francia talis assertio. 'Si in Deo, inquit, tres personae sunt una tantum res; et non sunt tres res unaquaque per se separatim, sicut tres angeli aut tres animae; ita tamen ut potentia et voluntate omnino sint idem; ergo Pater et Spiritus Sanctus cum Filio est incarnatus.'

Quod cum ad me perlatum esset, incepti contra hunc errorem quandam epistolam; quam, parte quadam edita, perficere contempsi, credens non ea opus esse; quoniam et ille contra quem fiebat, in concilio a venerabili Remensi Archiepiscopo Raynaldo collecto errorem suum abjuraverat; et nullus videbatur, qui eum errare ignoraret; partem tamen illam quam feceram quidam fratres me nesciente transcripserunt atque aliis legendum tradiderunt: quod idcirco dico ut si in alicujus manus pars illa venerit, quanquam ibi nihil falsum sit, tamen tanquam imperfecta et non exquisita relinquatur; et hic quod ibi incepti, diligentius inceptum et perfectum requiratur. Postquam enim in Angliam ad episcopatum nescio qua Dei dispositione captus et retentus sum; audivi praefatae novitatis auctorem in sua perseverantem sententia dicere se non ob aliud abjurasse quod dicebat, nisi quia a populo interfici timebat. Hac igitur causa quidam fratres precibus suis me coegerunt ut solverem questionem, qua ipse sic irretitus erat, ut nullo modo se expediri ab ea posse crederet; nisi aut incarnatione Dei Patris aut Spiritus sancti, aut demum multitudine se impediret.

And so the great medieval controversy between Nominalism and Realism was launched.

Anselm refers to Roscellinus also in Epist. II. xxxv. and LI.

P. 156, l. 23.—*persona*. W. gives the same etymology in Trial. p. 60. Another given by P. Lombard is *per se sonans*.

P. 157, l. 16.—*The Expositio Fidei* is Sermo incerti auctoris, Benedictine ed. Tom. V. App. 283.

P. 159, l. 13.—*lumen nature*. Cf. Trial. pp. 55, 56. 'Not only in matters of action and duty, but also in matters of faith, Wyclif recognizes a *natural light*, only he most distinctly pronounces to be erroneous the notion that the light of faith is opposed to the light of nature, so that what appears to be impossible in the light of nature must be held for truth in the light of faith, and vice versa.' Lechler, ii. p. 16. W. attempts, infra, p. 191, l. 10, to bring the 'eucharistic miracle' (p. 216, l. 10) under a scientific parallel.

P. 159, l. 30.—Cf. supra, p. 18, l. 25.

P. 161, l. 20.—For those who wish to try to understand the argument I transcribe the passage from Duns Scotus, vol. vii. p. 15; D. S. III. iii. 1:—Sed distinguendum est inter dependentiam actualem, potentialem, et aptitudinalem: et hoc vocando aptitudinalem, quae semper quantum est de se, esset in actu: quomodo grave aptum natum est esse in centro, ubi semper esset, quantum est de se, nisi esset impeditum. Et potentialem voco absolute illam, ubi nulla est impossibilitas ex repugnantia, vel impossibilitate terminorum, et ista possibilitas potest esse quandoque respectu potentiae activae supernaturalis, non tamen naturalis. Licet igitur sola negatio dependentiae actualis non sufficiat ad rationem personae, neque independentia tertia posset poni in natura creata ad Verbum. Nulla enim est natura, vel entitas creata, cui repugnet contradictorie dependere ad Verbum:

tamen negatio dependentiae aptitudinalis potest concedi in natura creata personata in se ad Verbum; alioquin violenter quiesceret in persona creata, sicut lapis violenter quiescit sursum; et ita ista negatio scilicet non dependentia, non quidem actualis tantum, sed etiam actualis et aptitudinalis, talis complet rationem personae in natura intellectuali, et suppositi in alia natura creata; nec tamen haec dependentia aptitudinalis ponit repugnantiam ad dependentiam actualem, quia licet non sit aptitudo talis naturae ad dependendum, est tamen aptitudo obedientiae: quia natura illa est in perfecta obedientia ad dependendum per actionem agentis supernaturalis; et quando datur sibi talis dependentia, personatur personalitate illa ad quam dependet; quando autem non datur, personatur in se ista negatione formaliter, et non aliqua positivo addito ultra illam entitatem positivam, qua est haec natura.

Dorner, Div. II. vol. i. p. 340 seqq., attempts to unravel the Subtle Doctor's meaning. Most readers will agree with W. (pp. 51, 161) in finding 'this doctor's Latin difficult'

P. 163, l. 10.—*ad aliquid*. I now think *aliud aliquid* the right reading. The words of Augustine are—Tres personas ex eadem essentia non dicimus, quasi aliud ibi sit quod essentia est, aliud quod persona. De Trin. vii. 6, 11.

P. 168, l. 25.—Why are the quotation from the Decretal and the comment on it absent from the English copy? Had English students already begun to discount the value of Papal decisions?

The Decretal is among those of Gregory IX. from a letter of Alexander III. to the Archbishop of Rheims.

P. 170, l. 6.—*reduplicativam*, v. Fasc. Ziz. Glossary, p. 538.

P. 170, l. 8.—*pugnarius*. I can find nothing in Du Cange or elsewhere to explain this word.

P. 170, l. 26.—*doctores signorum*. One of W.'s titles for the Nominalists who followed Occam. Similarly in Fasc. Ziz. 125, sectae signorum; p. 117, cultores signorum; p. 105, baptistae signorum. These expressions are based upon the theory that common nouns are only *signs* of thoughts, which latter are *signs* only of particular things.

P. 170, l. 11.—*Doni*. For this title of the Holy Spirit, cf. 78, l. 21.

P. 181, l. 23.—*dots corporis*. Cf. p. 70, l. 29, and note thereon.

P. 183, l. 11.—Peter Lombard, S. D. III. ix. 4. Est cujusdam modi *dulia* quae creaturae cuilibet exhiberi potest; et est quaedam soli humanitati Christi exhibenda non alii creaturae, quia Christi humanitas super omnem creaturam est veneranda et diligenda. Aliis autem placet Christi humanitatem una adoratione, quae *latria* dicitur, cum Verbo esse adorandam non propter se sed propter illum cujus 'scabellum' est, cui est unita. Neque ipsa humanitas sola vel nuda, sed cum Verbo cui est unita; nec propter se, sed propter illum cui est unita, adoranda. The reference is to Aug. de Verbis Domini, Ps. xxviii. 5. *Adorate scabellum pedum ejus quoniam sanctum est.*

Sciendum quia in Christo terra est, id est, caro quae sine impietate adoratur.

Aug. De Trin. I. vi. 13 (Tom. VIII. 757) defines *latría* thus: Eam servitutem qua non nisi Deo serviendum est quae Graece appellatur *λατρεία*.

P. 184, l. 7.—Wyclif is unsparingly condemned by the Roman doctors for this adoration of Christ's humanity, which follows necessarily from W.'s principle — *Christus est trium naturarum quaelibet*.

Walden, D. F. I. 44, after quoting this passage of Wyclif, 'Si per impossibile . . . obligari,' delivers this sweeping condemnation: Procul absit illa logica ab ecclesia sancta Dei, quae est merae idololatriae tam affinis . . . Wicleffus prohibente Augustino in carne Christi cogitatione manet quando illam jam actu per casum suum a Verbi persona suspendit, et sic adorat etiam adoratione illa, qua scriptura dicit *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies*. . . . In hoc toto nil distas ab idolatra.

Two centuries later Petavius (circ. 1644), vol. v. p. 215, De Incar. lib. xv. c. 4, himself apparently ignorant of this treatise of Wyclif, repeats Walden's censure: Foedissimus primum error fuit Joannis Wicleffi, qui, ut Thomas Waldensis refert, asseverabat carnem Christi a Verbo disjunctam adoratione latría venerandam esse. Hoc autem non ex eo concludebat, quod aliquando fuisset assumpta, ut quasi pristinae dignitatis vestigium aliquod retineret, ut erudito theologo visum est, sed alia de causa; nimirum quod ut ibidem Waldensis ait, carnem solam verum Christum et verum hominem esse diceret . . . Quod heretici delirium absurdum est, et ab Augustino aliisque patribus refellitur.

P. 184, l. 9.—*proximis*. Petavius after Walden reads *proximus*.

This theological or rather scholastic dispute, and the cognate question of the *triduum*, is probably glanced at by Spenser, who was not without some scholastic lore, Faërie Queene, I. 1, 2, *And dead as living ever him adored*. As a corollary W. says that since the exaltation of humanity by the Incarnation, 'aungelis in heaven wolden not take kneeling of John' (Engl. Works, i. 390), *i.e.* the *dulia* offered to angels in the O. T. was henceforth inadmissible, the angels being only fellow-servants (*συνδούλοι*) with men of the God-Man. Cf. supra, p. 35, l. 6.

As to *adoration* of Christ incarnate Wyclif is near to Damascenus, *εἰς τοίνυν ἐστὶν ὁ Χριστὸς Θεὸς τέλειος καὶ ἄνθρωπος τέλειος· ὃν προσκυνούμεν σὺν Πατρὶ καὶ πνεύματι, μὴ προσκυνήσει μετὰ τῆς ἀχράντου σαρκὸς αὐτοῦ, οὐκ ἀπροσκύνητον τὴν σάρκα λέγοντες· προσκυνεῖται γὰρ ἐν τῇ μὴ τοῦ Λόγου ὑποστάσει, ἣτις αὐτῇ ὑπόστασις γέγονεν. οὐ τῇ κτίσει λατρεύοντες. οὐ γὰρ ὡς ψιλὴν σάρκα προσκυνούμεν, ἀλλ' ὡς ἡνωμένην Θεότητι, καὶ εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ Λόγου τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀναγομένων φύσεων.* — De Fide Orth. III. ch. 8.

P. 184, l. 22.—The words of Aug. De Vera Rel. xvi. 30 (Tom. I. 757) are—*Ne quis forte sexus a suo creatore se contemptum putaret, virum suscepit natus ex femina. Verbum* as the subject is placed several sentences before: and the grammatical form of the sentence scarcely bears the strain which W. puts upon it. Cf. supra, p. 73, l. 28, for Augustine's enforcement of doctrine by grammatical forms. Possibly, however, W. was laying the stress of his argument only on *virum*.

P. 185, l. 4.—Duns Scotus, III. S. D. i. 1 (vol. vii. 6). *Accidens enim ad substantiam sive ad subjectum suum duplicem habet habitudinem scilicet informantis ad informatum, et ista necessario includit imperfectionem in subjecto informato, eo scilicet quod potentialitatem habet respectu actus secundum quid scilicet accidentalis. Aliam habet ut posterioris naturaliter ad prius, a quo dependet: non ut ab aliqua causa: quia si habet subjectum pro aliqua causa, habet ipsum pro causa materiali, et hoc est, in quantum informat ipsum. Si igitur istae duae habitudines accidentis ad subjectum ab invicem distinguantur, altera necessario est ad subjectum sub ratione imperfectionis in ipso subjecto, scilicet potentialitatis. Altera nullam imperfectionem necessario possit in eo, sed tantum prioritatem naturalem, et sustentationem respectu accidentis. Huic simillima est ista habitudo, quae est dependentia naturae humanae ad personam divinam, quae est extra omnem dependentiam causati ad causam.*

The next article, *Explicit quomodo non repugnat personam divinam terminare dependentiam naturae humanae.*

P. 186, l. 10.—Here W. introduces the analogy between the Eucharist and the Incarnation, which he follows up, pp. 189, 190.

P. 189, l. 23.—Cf. Lechler, ii. p. 202. *Select English Works of Wyclif*, iii. 502.—Cf. p. 130, l. 2.

Walden, D. F. vol. iv. discusses at length W.'s sacramental theory.

P. 190.—For the stages of W.'s opinion as to the change which takes place in the Eucharist, cf. Shirley, Fasc. Ziz. lx. and xv. note 4. Lechler, ii. pp. 172, 217. Matthew, Eng. Works, xxiii. He is here in the stage intermediate between belief in transubstantiation, and his final belief in 1381 that the bread remains bread. F. Z. p. 115; Trial. p. 251. In the present passage (l. 22) he allows that the bread ceases to be bread: what the 'substance' then is he knows not, and cares not to inquire: but he does not believe now any more than in the final stage of his opinions that there is in the Eucharist *accidens sine subjecto*. Cf. supra, p. 186, l. 10.

P. 191, l. 12.—*perspectivos* seems to mean *students of optics*. *Perspectiva* est mathematica disciplina quae circum visum versatur. Boethius in Du Cange sub voc. Cf. De Ecclesia, p. 99, l. 10.

P. 193, l. 24.—*vermis*. Cf. p. 10, l. 1.

P. 194, l. 6.—Walden, D. F. I. 44, condemns W. for asserting that

the humanity actually assumed was the only humanity possible to be assumed. Alia quaedam documenta circa humanitatem recenter inducit, et doctoralibus casibus responsa nova et satis peregrina supponit. Ubi enim quaeri solebat utrum Christus aliunde potuit vel aliam humanam naturam, quam illam quam assumpsit sibi mire; ipse celeri pede negationis omnes difficultates ejus excussit, dicens casum impossibilem: et Dei Verbum humanitati isti tam fortiter colligavit ut putetur dici de eo, quod alligavit Regem Coeli in compedibus, et nobiles Christi partes, scilicet corpus et animam, in manicis ferreis. Unde dicit cap. vi. De Incarnat. "Secundo sequitur, quod nullam humanitatem aliam Verbum potuit hypostatice assumpsisse. Quod patet; quia aliter Christus poterit fuisse alius homo, et per consequens alia persona: consequens est impossibile: ergo et antecedens."

P. 195, l. 16.—Rome and Oxford were the common scholastic illustrations of places, as Peter and Paul of persons.

P. 200, l. 6.—*nidi*, the distinct reading of the Oriël MS. is confirmed by Fasc. Zizan. p. 14, where Kenyngham quotes Wyclif's 'three *nests* logical, natural, metaphysical,' and amuses himself with the metaphor.

P. 201, l. 9.—*ranga*, the reading of A.O. There is no such word in Du' Cange. Of our MSS., C. omitting the word with a lacuna, shows there is a difficulty about it. B. has *arenga*. Of this latter Du Cange says: *arenga v. arengua* = oratio publica, declamatio, concio = harangue. *arengaria* (Ital. ringhiera et aringheria = locus editus unde concionantur publice). Hickes thence derives English 'ring' of spectators.' The sense here requires some word signifying *crowd*.

P. 202, l. 14.—*pictacias*. Du Cange: *pittacium* schedula de membrana decisa: corii particula quae soleae repeciatae (pecia = piece, patch) insuta est. Joshua ix. 5. Calceamenta perantiqua quae ad indicium vetustatis pittaciis consuta erant. Clouts, *i.e.* unauthorized additions. Polemical Works, Buddensieg, i. p. 44, l. 44. In Trial. p. 377, quamvis ista secunda particula sit iners pictatia a fratribus adinventata, the meaning seems to be an unsound argument. So likewise in Trial. p. 246, on which Lechler notes, *Pictacia* proprie *pittacium* = panniculus unguento illitus et vulneri impositus. Forellini gives the meaning of a medical plaster.

P. 202, l. 24.—Aquinas (Summa Q. iii. Art. 7) admits the possibility of the manifold assumption: Persona divina non ita assumpsit unam naturam humanam quod non potuerit assumere aliam.

P. 218, l. 21.—*Doctorem*, apparently Aquinas, p. 208 supra.

P. 207, l. 23.—*septipedalis*, cf. supra, note on p. 57, l. 18.

P. 223, l. 15.—*repugnans*, apparently *neuter accus.* something inconsistent with the faith. For similar use of participle of *prohibens disciplinam*, p. 3, l. 3.

P. 229, l. 14.—"W. conceives of the Divine omnipotence as a power self-determining, morally regulated, ordered by inner laws."

Lechler, ii. p. 42. This is *potencia ordinata*: *potencia absoluta* is a fancy of men, not a reality. Cf. supra, pp. 75, 77, and also De Dominio Divino, iii. 5, quoted by Lechler. Thus *Si voluerit*, if otherwise than the fact, is an impossible supposition. Cf. Trialogus, p. 154. Deus non potest quidquam producere vel intelligere nisi quod de facto intelligit et producit. Cf. Trial. p. 157 and p. 231, where W. says, Non est Deus mobilis ut homines in agendo, sed si quidquam fecerit, rationes priores aeternae necessitant ut sic fiat. Cf. also supra, p. 76, l. 22. W.'s doctrine of divine omnipotence being limited by the perfection of the divine nature is already in St. Augustine and St. Paul. Cf. Aug. De Symbolo Sermo ad Catechumenos, § 2. Deus omnipotens est, et cum sit omnipotens mori non potest, falli non potest, mentiri non potest, et, quod ait Apostolus, *negare se ipsum non potest.* 2 Tim. ii. 13.

P. 232, l. 1.—*ad litteram.* Cf. note on p. 20, l. 22.

INDEX I.

REFERENCES TO HOLY SCRIPTURE.

OLD TESTAMENT.

GENESIS.

Chapter.	Verse.	Page of this Book.
i.	2.	114.
i.	26.	108, 128.
ii.	2.	128.
ii.	21.	138.
ii.	24.	38.
iii.	1.	116.
vi.	4.	9, 102, 169.
xviii.	2.	35.
xxi.	6.	121.
xxii.	6.	122.
xxii.	13.	117.
xxiv.	2, 3.	110.
xxvii.	27.	110.

EXODUS.

xii. 46. 64.

JOSHUA.

v. 14. 35.

JUDGES.

xvi. 30. 54.

JOB.

x.	5.	112.
xix.	26, 27.	125.
xxv.	6.	193.
xxxiii.	14.	111.

PSALMS.

Chapter.	Verse.	Page of this Book.
viii.	5, 6.	7, 25, 108, 148.
xvi.	10.	23, 41, 62.
xix.	5.	9, 102, 169.
xxii.	16.	112.
xxii.	22.	101.
xxiv.	7.	30.
xxxiii.	6.	16.
xl.	6.	11.
lxv.	4.	178.
lxviii.	18.	32.
lxxiv.	17.	76.
lxxxii.	6.	14, 15, 16.
cvii.	20.	16.
cx.	1.	6, 16.

PROVERBS.

viii.	22.	9, 11.
xxx.	4.	11.

ISAIAH.

ix.	6, 9.	29.
xi.	10.	40.
xxxviii.	2.	101.
li.	1.	38.
liii.	4-10.	62, 94.

JEREMIAH.

xxxi.	22.	129, 184.
-------	-----	-----------

LAMENTATIONS.

Chapter.	Verse.	Page of this Book.
i.	12.	94.

DANIEL.

vii.	14.	30.
------	-----	-----

HOSEA.

ii.	16-19.	38.
xiii.	14.	35.

MICAHA.

Chapter.	Verse.	Page of this Book.
iv.	7.	30.

ZECHARIAH.

ix.	9.	35.
-----	----	-----

APOCRYPHA.

WISDOM.

vii.	24.	105, 107, 109.
------	-----	----------------

ECCLESIASTICUS.

xxiv.	3, 9.	11.
xxiv.	8.	11.

ECCLESIASTICUS (*continued*).

xxxvii.	20 <i>Vulg.</i>	88.
xlvi.	11.	112.

BARUCH.

iii.	37.	184.
------	-----	------

NEW TESTAMENT.

ST. MATTHEW.

i.	1.	98.
iv.	3, 9.	93.
v.	37.	116.
vi.	9.	73.
vii.	12.	199.
xvi.	13, 16.	25.
xvi.	17.	26.
xvi.	23.	89.
xxii.	32.	128.
xxii.	41.	6, 16.
xxvi.	12.	39.
xxvii.	46.	72, 96.

ST. MARK.

ii.	28.	76.
-----	-----	-----

ST. LUKE.

i.	31.	98.
i.	51.	226.
i.	79.	30.
ii.	6, 7.	98.
ii.	48.	157.
ii.	52.	103.
xvi.	22, 26.	23, 33.
xxiii.	43.	22, 31.
xxiv.	39.	93.

ST. JOHN.

i.	1.	31.
i.	3.	5.
i.	11.	33.
i.	14.	31, 101, 124.
i.	30.	34.
ii.	4.	5.
ii.	19.	74.
iii.	6.	222.
iii.	29.	93.
iv.	34.	35.
v.	27.	127.
v.	39.	74.
viii.	51.	129.
viii.	56.	109.
x.	27, 29.	15.
x.	30,	4, 15, 18, 114.
x.	33.	84.
x.	34.	14.
x.	35, 36.	73, 74, 80.
xii.	13.	30.
xii.	34.	14.
xii.	35.	40, 109.
xiv.	1.	41.
xiv.	24.	113.
xiv.	28.	4, 18, 27, 41, 96, 115, 206.

ST. JOHN (*continued*).

Chapter.	Verse.	Page of this Book.
xv.	14, 15.	27.
xvi.	27, 28.	38.
xvii.	3.	69, 178.
	6.	226.
	21.	19.
xviii.	37.	29.
xix.	26.	6.
	32, 33.	37.
	42.	23, 65.
xx.	17.	96, 101.

ACTS.

i.	2.	34.
ii.	31.	23.
	34.	6.
viii.	16.	9.

ROMANS.

i.	3.	4, 5, 6.
i.	4.	157.
i.	22.	98.
vi.	9.	46.
viii.	32.	184.
viii.	34.	180.

1 CORINTHIANS.

i.	24.	226.
i.	25.	6, 72.
iii.	8.	19.
iii.	18.	104.
iii.	23.	96.
iv.	10.	104.
vi.	20.	184.
vii.	23.	184.
viii.	4, 6.	21.
x.	9.	111.
xi.	3.	96.
xiii.	11.	103.
xiii.	12.	101.
xv.	28.	19.
xv.	45.	97.
xv.	47.	206.
xv.	53.	28.

2 CORINTHIANS.

Chapter.	Verse.	Page of this Book.
i.	19.	15, 74.
viii.	9.	94.
xii.	4.	199.

GALATIANS.

ii.	6.	82.
ii.	20.	184.
iii.	16.	73.
iv.	4.	6, 18, 95, 124.

EPHESIANS.

i.	10.	108.
i.	17.	96.
iv.	9, 10.	11, 32, 33.
iv.	12.	35.
v.	26.	38.
v.	31, 32.	38.

PHILIPPIANS.

ii.	6.	18, 113, 114, 118.
ii.	7.	5, 18, 26, 96.
ii.	8.	2, 105, 120, 180.
ii.	10.	35.
iv.	3.	73.

COLOSSIANS.

i.	18.	34.
i.	20.	108.
ii.	9.	12.
ii.	14.	90.

1 TIMOTHY.

ii.	5.	83, 88, 231.
vi.	16.	113.

TITUS.

iii.	4.	184.
iii.	9.	159.

HEBREWS.

i.	4.	25, 108.
ii.	2.	67.
ii.	7, 9.	7, 25, 148.

HEBREWS (*continued*).

Chapter.	Verse.	Page of this Book.
ii.	12.	26, 101.
ii.	16, 17.	26, 87.
iii.	1.	96.
iv.	14, 15.	93.
v.	8.	93.
vii.	1.	222.
vii.	24.	32.
vii.	25.	27.
x.	5, 6.	11.
xiii.	8.	109.

1 PETER.

ii.	21.	93.
-----	-----	-----

2 PETER.

Chapter.	Verse.	Page of this Book.
i.	13.	12.

1 JOHN.

i.	1.	93.
ii.	1.	27.
iv.	2, 3.	84.
iv.	6, 9.	38.

JUDE.

verse	5.	111.
-------	----	------

REVELATION.

i.	17.	200.
iii.	5.	73.
xxii.	9.	35.

INDEX II.

REFERENCES TO OTHER AUTHORS.

[Where nothing else is given but in Column 1, the page of this edition, the author is only named or referred to by Wyclif without quotation. Where Columns 3 or 4 are blank, I have failed to identify the quotation or reference.]

ST. AMBROSE.

Page of this book.	Wyclif's citation.	Where found.	Ed. Vol. Page.
14.	1 De Trinitate, 9.	De Fide, i. 9.	Migne, ii. 917.
102.	3 De Spiritu Sancto.	De Incarn. V.	„ ii. 862.
103.	1 De Trinitate, 6.	De Fide, iii. 9.	„ ii. 626.

ST. ANSELM.

		Ed. Gerberon. Lutetiae Parisiorum. MDCXXI.	
19.	De Inc. Verbi, 1.	Epistola De Inc. Verbi, ii.	
26.	„ „ 6.	„ „ vi.	
51.	De Concordia, 5.	De Concordia Praescientiae, ii.	
78.	Cur Deus Homo, 6.	Cur Deus Homo, ii. 9.	
78.	De Inc. Verbi, 7, 9.	De Inc. Verbi, v. 5.	
79.	2 Cur Deus Homo, 5.	Cur Deus Homo, ii. 5.	
83.			
88.	Cur Deus Homo.	„ „ ii. 6, 8.	
88.	De Inc. Verbi.		
90.	2 Cur Deus Homo, 8.	„ „ ii. 8.	
112.	Monologion, 19.	Monologion xx. (aliter xix.).	
130.	De Inc. Verbi.	De Inc. Verbi, vi.	
132.			
143.	De Inc. Verbi, 7.	„ „ vi.	
144.	„ „ 1.	„ „ ii.	
145.	„ „ 7.	„ „ vi.	
146.	„ „	„ „ vi.	
151.	„ „	„ „ vi.	
152.	De Inc. Verbi.	De Inc. Verbi, vi.	
155.			
171.			

Page of this Book.	Wyclif's citation.	Where found.	Ed. Vol. Page.
172.	De Inc. Verbi, 6, in fine.	De Inc. Verbi, vi.	
189.	„ „ 7.	„ „ vi.	
227.			
228.			
AQUINAS, ST. THOMAS.			
32.		Summa III. xxiii. 5 (3).	Migne iv. 220.
44.	De Christo, 50.		„ iv. 468.
60.	Distinct. 21.		„ iv. 462.
68.	De Christo, 70.		„ iv. 463.
88.			
97.	4 Contra Gentiles, 48.		
97.	2 Sent. Dist. ii. 4.		„ iv. 174.
190.			„ ii. 364.
198.			
203.	3 Sent. Dist. i. (8, 9).		„ iii. 52.
204.			
205.			
208.			
213.			
221.			
227.	3 Sent. Dist. 6.		„ iii. 49.
228.	„ „ 7.		
ARISTOTLE.			
27.	Eth. 8, 5.	Eth. Nic. ix. 4. 9.	
58.	De Anima, 2.		
61.	„		
67.	Phys. 2.	Phys. ii. 3.	
103.	1 Elench. 4.	Soph. Elench. xxv.	
107.	Phys. 8.	Phys. viii. 7.	
109.	„ 3.	„ iii. 1, 2.	
114.			
118.	3 Phys. 9, 4.	„ viii.	
127.	2 Post. Anal.		
137.	8 Phys, 9, 46.		
145.	2 De Anima.		
152.			
153.			
180.	Post. Anal. 1.		
180.	Phys. 5.		
209.	De Anima, 2.		
214.	De Substantia.		
ST. AUGUSTINE.		Benedictine, Venetiis. MDCCXXIX.	
3.	Ome. 47.	Tract. in Joan. Evang. xlvi. 12.	iii. pt. ii. 611.

Page of this Book.	Wyclif's citation.	Where found.	Ed. Vol. Page.
4.	Ad Felic.	Ad. Felicianum xi. xiii.	viii. App. 45-47.
4.	Ad Pasc. Ep. 12.	Epist. 238.	ii. 857.
4.	Ad Dard. Ep. 40, 7.	Epist. 187 (8)	ii. 680.
5.	Ome. 47.	Tract. in Joan. Evang. xlvi. 13.	iii. pt. ii. 613.
5.	Ome. 8.	" " " viii. 9.	iii. pt. ii. 357.
6.	Contra Maxim. 1, 2.	Collatio cum Maximino ii. 14.	viii. 661.
7, 8.	Ad Volus. Ep. 3.	Epist. 137. (9-14)	ii. 405.
10.	Dial. ad Felic.	Ad. Felic. 5.	viii. App. 42.
10.	De Quest. Vet. et Nov. Test. 122.	Quaest. cxxii.	vi. pt. App. 1114.
11.	Ep. 31.	De Trinitate i. 24.	viii. 765.
11.	Expos. Eph. 4.	" " xv. 34.	viii. 991.
12, 13.			
14.	Ad Bonifac. Ep. 33.	Epist. 185. 1.	ii. 643.
15.	Ome. 48.	Tract. in Jo. Ev. xlviii.	iii. pt. ii. 617.
17.	"	" " "	iii. pt. ii. 617.
17.	" 47.	" " xlvii.	iii. p. ii. 611.
17.	De Heres. 49.	De Heresibus xlix.	viii. 18.
17.	" 55.	" " lv.	viii. 19.
18-21.	Ad Pasc. Ep. 127.	Epist. 238 (10-21)	ii. 856-860.
22.	Ad Dard. Ep. 40.	Epist. 187 (4).	ii. 679.
22.	Ome. 47.	Tract. in Jo. Ev. xlvii. 9.	iii. ii. 610.
24.	Contra Maxim. 11.	Contra Maximin. ii. 14. 3.	viii. 704.
27.	Ome. 78.	Tract. in Jo. Ev. lxxviii. 3.	iii. ii. 700.
30.	" 50.	" " "	li. 4. iii. ii. 635.
31.	" 47.	" " "	xlvi. 10. iii. ii. 611.
39.			
40.	" 52.	" " "	lii. 13. iii. ii. 643.
40.	" 78.	" " "	lxviii. 1. 3. iii. ii. 699.
41.	" 78.	" " "	lxviii. 1, 3. iii. ii. 699.
43.	De Trin. 17, 7.	{ De Trinitate vii. 4. 7	viii. 858.
		{ " " xv. 7. 11.	973.
48.	Ad Dard. 40.	Epist. 187.	ii. 679.
55.			
59.	Contra Simplic. 1.		
60.			
62.	Ome. 119.	Tract. in Jo. Ev. cxix. 6.	iii. ii. 803.
65.			
67.	Ome. 47.	" " " xlvii. 10.	iii. ii. 611.
73.	Ome. 44.	Tract. in Jo. Ev. xlviii. 9.	iii. ii. 617.
79.	Enchir. 3.	Enchiridion 36.	vi. 210.
80-82.	De Heres.	De Heresibus <i>passim</i> .	viii. 1-28.
83.	" 89, 90.	" " "	viii. 14, note <i>d</i> .
83.	Ome. 48.	Tract. in Jo. Ev. xlviii.	iii. ii. 615.

Page of this Book.	Wyclif's citation.	Where found.	Ed. Vol. Page.
83.	De Vis. Inf. 2.	De Visit. Infirm. (<i>incerti auctoris</i>) ii. 2	vi. App. 256.
88.	De Vera Rel. 27.	De Vera Religione xvi. 30.	i. 757.
88.	De Vis. Inf. 2.	De Visit. Infirm. ii.	vi. App. 256.
89.	Enchir. 14.	Enchir. 22.	vi. 205.
90.			vi. 205.
94.	De Vera Rel. 29.	De Vera Religione xvi. 31.	i. 758.
94.	Enchir. 4.		
94.	De Quest. Vet. et Nov. T. 59.		
95.	Enchir. 29.	Enchir. 38.	vi. 211.
96.	Sermo de Vig. Epiph.		
96.	„ Domini in Monte.		
96.	Contra Max.	Contra Maximin. ii. 14, 7.	viii. 707.
100.	De Vis. Inf. 2.	De Visit. Infirm. ii.	vi. App. 256.
101.	De Her. 44.	De Heresibus, 44.	viii. 13.
103.	Sermo de Fide.	Sermo, 233.	v. App. 383.
108.			
110.	Ome. 43.	Tract. in Jo. Ev. xliii. 16.	iii. ii. 588.
111.			
113.	„ 76.	„ „ lxxvi. 5.	„ 696.
113.	De Trin. 1.	De Trin. i. 6, 10.	viii. 755.
113.	Contra Max. 1.	Contra Maximin. i. 5.	viii. 681.
114.	Confess. 12.	Confession, xii.	i. 212.
116.	De Doctr. Chr. 31.	De Doctr. Christi., ii. 31, 48.	iii. i. 38.
117.	Dial. ad Felic.	Ad Felicianum, xii.	viii. App. 46.
118.	Quest. 73.	De Div. Quaest. Quaest. 73.	vi. 64.
119.	Dial. ad Felic.	Ad Felicianum, xii.	viii. App. 46.
119.	De Trin. 1.	De Trinitate, xiii. 28.	viii. 767.
122.	Enchir. 40.	Enchir. 52.	vi. 215.
126.	Dial. ad Felic.	Ad Felicianum xi.	viii. App. 45.
127.	De Qualitate An.	De Quantitate Animae.	i.
127.	Ome. 19.	Tract. in Jo. Ev. xix. 15.	iii. ii. 445.
129.	„ 43.	„ „ „ xliii. 11.	iii. ii. 586.
132.	De Quest. Vet. et Nov. T. 122	Quaest. cxxii.	iii. ii. App. 1115.
139.			
143.			
144.			
151.			
152.			
153.	Ome. 19.	Tract. in Jo. Ev. cxix.	iii. ii. 802.
153.	Enchir. 29.	Enchir. 38.	vi. 211.
157.	Expos. Fid.	Sermo (de Fide Cathol. <i>incerti auctoris</i>) 233.	v. App. 383.
163.	De Trin. 7, 9.	De Trin. vii. 6. 11.	viii. 863.
167.	Enchir. 29.	Enchir. 38.	vi. 210.
167.	De Pred. Sanct.	De Predestin. Sanctior. xv.	x. 809.

Page of this Book.	Wyclif's citation.	Where found.	Ed. Vol. Page.
167.	De Trin. 13, 37.	De Trin. xiii. 17. 22.	viii. 943.
169.	Sermo de Trinitate.		
170.			
171.			
172.	Dial. ad Felic.	Ad Felician. xi.	viii. App. 45.
172.	De Trin. 1, 9.	De Trin. i. 7.	viii. 758.
172.	„ 1, 16.	De Trin. i. 13.	viii. 767.
174.			
177.			
181.			
183.			
184.	De Vera Rel.	De Vera Relig. xvi. 30.	i. 757.
192.	Enchir. 29.	Enchir. 36.	vi. 210.
193.	De Civit. Dei. 17.	De Civ. Dei x. 29.	vii. 264.
193.	Enchir. 3.	Enchir. 39. 40.	vi. 212.
197.	Quest. Vet. et Nov. Test.	De Diversis Quaest. Quaest. 5.	vi. 4.
226.			
228.			

AVERROËS (Commentator on Aristotle).

137.

140.

AVICENNA.

137.

140.

BEDE.

95.

BOETHIUS.

Ed. Simler, Tiguri. MDLXXI.

83.

132. De Persona.

De duabus naturis et una
persona Christi, c. ii.

ST. BONAVENTURA.

49. 3 Sent. Dist. 12.

iii Sent. Dist. xxii. 1.

60. „ „ 21.

„ „ xxi. 1.

97. „ „ 11.

„ „ xi. 1.

ST. CHRYSOSTOM.

66.

COWTON OR COLTON (abbreviator D. Scoti).

57.

ST. DAMASCENUS (JOHANNES).

Migne. Patr. Gr. xciv.

46.

De Fide Orthodoxa, iii. 3.

990.

50. Cap. 49.

„ „ 27.

997.

Page of this Book.	Wyclif's citation.	Where found.	Ed. Vol.	Page.
60.		De Fide Orthodoxa, iii.	27.	997.
96.	Cap. 50, 92.	„ „	27.	1097.

DECRETALS.

122.	In Clementinis.	(v. <i>Notes</i>).
168.	De Hereticis, vii.	„

DUNS SCOTUS.

		Ed. Durand, Leyden, MDCXXXIX.
32.	iii. Sent. Dist. xxii. 1.	vol. vii. p. 441.
49.	„ „	„ 441.
50.	„ „	„ 451.
52.	„ „	„ 452.
57.		
96.	iii. Sent. Dist. xi. 1.	„ 240.
161.	iii. Sent. Dist. i. 3.	„ 15.
185-191.	„ „ 1.	„ pp. 3-35.
218.		
220.	„ „ 3, 3.	vii. 45.
221.		
230.		

EPIPHANIUS.

17.

EUSEBIUS.

13.	Eccles. Hist. 10, 13.	(v. <i>Note</i>)
-----	-----------------------	-------------------

EUCLID.

174.	v. 1.
213.	i. axiom 9.

ST. GREGORY.

		Ed. Antwerp. 1615.
108.	xxx. Moralium, 38.	
111.	xxxiii. „ 15.	Tom. ii. p. 597.
111.	xxx. „ 5.	
112.	xxxiv. „ 5.	
112.	ix. „ 25.	ii. 256.
125.	xviii. „ 32.	ii. 482.
143.		
144.		
171.		
202.	xii. „ 14	

GROSSETESTE (LINCOLNIENSIS).

88.	Exameron.
96.	De Natali Domini.
128.	Exameron.
177.	

Page of this Book.	Wyclif's citation.	Where found.	Ed. Vol. Page.
	HENRY GÖTHALS OF GHENT (Henricus de Gandavo) Doctor Solemnis.		
62.	Quodlibet, 12.		
	HUGO DE ST. VICTOR.		
18.			
55.			
65.			
128.			
172.			
	ST. JEROME.		Migne, xi. 132.
	6, 7. Epist. ad Paul. et Eustoch.		
	9-11.1 Ep. ad Gal.	Comm. Eph. ii. 10.	
13.			
28.			
30.			
53.	Ep. ad Paul. et Eustoch.		Migne, xi. 132.
108.			" "
109.	" "		" "
110.			" "
111.			" "
122.			
144.			
152.			
171.			
	ST. LEO.		
70.			
96.			
	PETER LOMBARD.		
3.	iii. Sent. Dist. 11.		
14.	" "	11.	
48.	" "	22.	
56.			
60.	" "	21.	
83.			
157.	" "	6.	
183.	" "	8.	
	ROSCELLINUS.		
155.			

INDEX III.

RARER LATIN OR GREEK WORDS.

- antropospatos* . . . (ἀνθρωπόπαθος) an anthropomorphic way of speaking about God, p. 115.
- arraliter* by way of earnest, 70.
- autonomatice*. . . . of a word used in its strict literal sense opposed to *nuncupative*, 12, 21.
- baptisare* to give a name to a thing, 10, 100.
- caput* in the sense of 'brain,' 65.
- carisma* (χάρισμα) spiritual gift, 69.
- cirographum* (χειρόγραφον) Col. ii. 14, bond, 90.
- conficere* of the priest at mass, 44.
- corea* (chorea) circle, company, 196, 207.
- corrigia* a knot, 77.
- Donum* the Holy Spirit, 78, 81, 86, 172.
- dulia* (δουλεία) homage to a creature, 35, 183, 184.
- dyaphragma* diaphragm, 212.
- elongare* (Fr. éloigner) to depart, 34, 62.
- ethrogenius* (έτερογενής) heterogeneous, 200.
- expositorius* paralogismus, a logical fallacy, 81.
- fangata?* reading in Oriel MS. for *fatigata*, 181, l. 30.
- fontaliter* as from a source, 17.
- hermofrodita* hermaphrodite, 204.
- horrere* =horrefacere, 64.
- hostiarius* ostiarius (ostler), a doorkeeper, 34.
- hyperdulia* ὑπερδουλεία worship paid to the highest creature, 183.
- imbrigabilis* disputable, 113; of a passage in Scripture variously explained. [imbrigare v. imbringare =in *brigas* seu lites et jurgia conjicere, Du Cange].
- imperficere* to render imperfect, 36.
- jocale* a jewel, 54.
- latria* (λατρεία) the highest degree of adoration, 183, 184.
- letania* litany, 44.

- magistralis* scholastic, 191.
maneries manner, 34.
nuncupative opposed to *autonomatics* and *per se* of a term
applied in a non-literal sense, 21, 48.
omagium homage, 35.
omogenius. . . . (ὁμογενής), 200. ✕
parasceue. . . . (παρασκευή, St. John xix. 42), 71.
paralogisare. . . . to deceive by a logical fallacy, 83.
paranymphus (παράνυμφος) friend of the bridegroom, 93.
paulativus gradual, 200.
peryodus period, 198.
pausare to pause, 104.
pictacia patch? (*v.* Notes), 202.
plasmare to form, 76. 138.
politice politice = civiliter, 135.
pompare to exult, 116.
praxis (πράξις) action (opp. to *speculatio*), 106.
pugnarius? (in the Vienna MSS.), 170.
ranga v.l. in MS. B. *arenga*, or *arangua?* (harangue),
hence a ring, crowd, 201.
secta Christiana, 159.
septipedalis possessing extension, 57, 207, *v.* Note.
sesina seisin, legal possession, 33.
spera sphaera, 141.
tharsites v.l. Oriel MS. *tarlites*, apparently a logical
fallacy, 82.
theos Θεός, 128.
usion οὔσιον
usiosis οὔσιωσις
ypostasis ὑπόστασις (*passim*) } substantia (in logic), 135.

INDEX IV.

GENERAL.

A.

Abraham, 23, 26, 109, 110, 117, 121, 128, 222.
Adam, 38, 90, 141; second, 97.
Adoration of angels forbidden since Incarnation, 35; of the cross, 183; of relics, 183; of Christ's humanity, 183.
Ambrose, St., *v.* Index II.
Animal; possibility of assumption of a non-human animal nature, 65, 197, 207, 210.
Annihilation, 75.
Anselm, St., *v.* Index II.; his condemnation of Nominalists, 19; his controversy with Roscellinus, 155.
Apocrypha, 81.
Apollinarists, 80, 83.
Apostles' Creed, 23, 71.
Arianism, 1, 10, 13-28.
Arians blinder than Jews, 15.
Aristotle, *v.* Index II.
Arius, death of, 13, 14.
Astrology doubtful if not false, 140.
Athanasian Creed, 8, 139, 151.
Aquinas, St. Thomas, *v.* Index II.; a Realist, 88.
Averroës, 137; not a final authority, 140.
Avicenna, 137, 140.

Augustine, St., *v.* Index II.; his grammatical exegesis, 73, 113; his rule 'secundum quam naturam,' 6, 9, 24; his subtlety, 121.

B.

Baptism, its efficacy, 64.
Baruch, *v.* Index I.
Beatific vision, 69, 178.
Bede, 95.
Boëthius, 83, 132.
Bonaventura, St., *v.* Index II.

C.

Cæsar semper Augustus = the Divine Ruler, 67.
Cain, 141.
Calvary, 121.
Captain of the Apostles = St. Peter, 12, 93.
Causes second at God's absolute disposal, 138, 140.
Christ, his mystical body, 61, 84; by incarnation became something which before he was not, 128; his threefold descent, 33; suffered in middle age when his body was most susceptible to pain, 94: *made not born* of a woman (Gal. iv. 4), 95; in

his humanity was produced out of nothing and once was not, 99; our brother, 28, 101, 122; had twofold nativity, 98; temporal and eternal, 99, 115, 126, 133; in his ascension moved swiftly in a straight line, 108; *gigas geminae substantiae*, 9, 102, 126; the new and last man, 142; his natures neither 'converted' nor changed, 143; one not by aggregation but by hypostatic union of natures, 143; assumed humanity not an individual man, 146; had organs of the senses, 180; to be worshipped in his humanity *latria*, 181, 183, 184; descent into hell, 23, 29, 36; his bliss, enjoyment of beatific vision, 69; a great prophet according to Mahometans, 84; his humanity impeccable, 72, 75, 78, 90; its mysteries capable of proof, its miracles of explanation, in the light of nature, 159; Christ is a created body, 7; is our brother, 28; creatureship denied owing to needless fear of heresy, 93, 96; four opinions concerning creatureship, 98; is a creature, 1, 2, chap. i. *passim*, 94-104; is liable to change (*mobilis*), 2, 92, 94, 95, and ch. vii. *passim*; his divinity less recognized in primitive church, 9; was man in the three days, 1, chap. iii. *passim*; is man in the plain sense of the word 'man,' 2, 21, 85-94; is specifically one with other men, 2; is three natures, Deity, body, soul, 3, 9, 42, 142, 143, 154; and each of three, 102, 114, 115, 143; delivers the spirits in prison, 30-35; his royalty or priesthood, 29, 30, 93, an indelible

quality, 32; the second Adam, 38; his body liable to change, ch. vii. *passim*; grew and suffered animal experience, 179; had *ichor* in the three days, 40; king spoiling hell in the three days, 55; had a more united army, 55; a *duplex forma, deitas* and *humanitas*, 41, 126; at once *viator* and *comprehensor*, 70; is *scriptura*, 73; *liber vitae*, 73; *sermo Dei*, 16, 17, 73, 113; errors as to the person of Christ, 80, 81; statement of the Church's doctrine of the Person of Christ, 84; in genus and species man, 87; his eternal generation distinct from creation 10, 98, 126, 133, 155, 156.

Chrysostom, St., 66.

Church, the bride of Christ, 38, 39.

Clericus in fide devius = Roscellinus, 155.

Common language, a witness to truth, 40, 42, 61.

Communicatio idiomatum, 170, 191.

Contradictions apparent, in Scripture reconciled, 1, 3, 8.

Cowton or Colton, D. Scoti abbreviator, 57.

Creation defined, 100.

Creed, Apostles', 23, 71; Athanasian, 8, 139, 151; Nicene, 8, 9.

D.

Damascenus, St., Johannes, 50, 60.

David, 4, 5.

Dead, reason of our care for, 42.

Decretals, 122, 168-170.

Demonology, 140.

Doctor subtilis = Henry of Ghent, 62.

Donatists, 14.

Donum=Holy Spirit, 78, 81, 86, 172.

Duns Scotus=Doctor subtilis, *v.* Index II.; his Latin difficult, 51, 161; realis philosophus, 55.

E.

Ebionites, 80.

Epiphanius, 17.

Esse intelligible, 99, 112.

Essentia prima Trinitatis, 158.

Etymology, of *anthropopathos*, 115; *persona*=per se una, 156; *vir*=virens virtutibus, 129.

Eucharist, 44, 186, 189-191, 213.

Euclid, *v.* Index II.

Eusebius, 13.

Eutychians, 82, 83, 91.

Exinanition of the Son, 113.

Eve, 138.

F.

Figure of speech; anthropopathos, 115; synecdoche, 39, 45, 56, 59, 89, 98.

Figurative language, the only language we can use about God, 115.

Forms, accidental, 182; substantial, 44, 82, 124, 145; metaphysical (ideas), 114.

Form of God, *i.e.* deity, 114; of man, *i.e.* humanity, 114.

G.

Grammatical forms, doctrinal importance of, 73, 113.

Gregory, St., *v.* Index II.

Grosseteste, Lincolnensis, *v.* Index II.

H.

Habitus, 117-121.

Henry of Ghent=Doctor solemnis, 62.

Hercules, 131.

Heresies — Arian, Apollinarian, Ebionite, Eutychian, Nestorian, Manichean, Metangismonite, Patrician, Patripassian, Paulinian, of Philaster (?), of Photinus, Priscillianist, Proclianite, Sabellian, Theodotian, 80-83.

Holy Spirit, a dove only metaphorically, 169, *v.* Donum.

Humanity, 37, 151-153, 214, 219, *v.* Man.

Hyperdulia, highest worship offered to a creature, 183.

Hypotheses, futility of scholastic, 77, 80, 82, 223; sinfulness of, 228.

I.

Ichor of Christ, 40.

Image of Christ worshipped with reference to something other than itself, 183.

Incarnation congruous to the Son only, 225, 226; difficulty of the subject, 1; W.'s position, 3, 12, 24, 84, 142; part of the Trinity in, 153, 222, 225; analogies to, 18, 159, 192; conflicting conclusions from various hypotheses concerning, 1, 202.

Incubis procreati, 91.

Isaac, 110=risus, 121, 122, 128.

Intelligentia motrix orbis, 108.

J.

Jesse, 40.

Jews, 15, 16, 29, 72, 84, 93.

Job, a great philosopher, 125.

JohnSt.Chrysostom, *v.* Chrysostom.

John, St. of Damascus, *v.* Damascenus.

John, St., the Evangelist, *v.* Index I.; Ebionites in his time, 80.

Joseph, St., 157.

L.

Latria, highest degree of adoration due to God only, 181, 183, 222.

Leo, St., *v.* Index II.

Leonine verse, 129.

Light of nature, 81, 139, 159.

Limbus patrum, 35, 71.

Lincolniensis, *v.* Grosseteste.

Litany, invocation of saints in L. defended, 42.

Literal sense of Scripture, 17, 18, 37, 104, 112, 232.

Logic, value of, 21, 104; fallacies, 20, 47, 81, 82, 124, 215, 219; accidents, 87, 119, 173; verbal, 167; of Scripture, 12, 20, 36, 104.

Lombard, Peter (Magister Sententiarum), *v.* Index II.

Lucifer, 116.

M.

Magister Sententiarum, *v.* Lombard, Peter.

Man, definition of, 43, 127, 128, 218; body and spirit, 7; outer and inner, 18, 30, 128.

Manichaei, 68, 81.

Maria, 6, 9, 25, 111, 156, 195.

Materia prima=Christ, 25.

Melchisedech, 222.

Metangismonite heresy, 80.

Miracles explicable in light of nature, 159; as in Eucharist, 186, 191; wrought by relics or saints, 42.

Mohammedans (Sarraceni) own Christ as a great prophet, 84.

Modern glosses untrustworthy, 98.

Modern doctors, *v.* Schoolmen; admit possibility of dismissal of human nature by the Word, 2, 59; falsely accuse W. of Arianism, 23; deny creatureship of Christ, 2; say that sin in the human nature would imply sin in the Word, 71; desire of giving the impression of novelty and logical cleverness, 98, 228; afraid of being accused of heresy, 104; their errors as to humanity of Christ, 160, 167, difficulty of understanding what they mean, 161; decline in logic and metaphysic, 12, 21, 28.

Moses, 128.

Motion, 106-109, 122.

N.

Nature, light of, *v.* Light of Nature.

Natural phenomena, 139.

Nestorius, 83.

Nestorian heresy, 26, 82, 130, 136, 146.

Nicene Creed, 8, 9.

Nominalism, *v.* Realism.

Numbers, mystical use of, *three*, 33, 34; *six*, 33, 142; *five*, 142.

O.

Omnipotence of God, 75-78, 229.

Oxford and Rome as stock illustrations of place, 195.

P.

Paradise, any place of bliss, 23.

Pascencius the Arian, 19, 20, *v.* Index II., Augustine.

Passion the, in theology corresponds to motion in Physics, 109.

Patrician heresy, 80.
 Patripassian heresy, 81.
 Paul, St., *v.* Index I., Epistles;
 subtlety of, 120.
 Paulinian heresy, 80.
 Person, etymology of, 156; an
 ambiguous term, 132.
 Personality, 128, 130, 131; re-
 sides in the *anima*, 54; *in*
homine interiore, 128.
 Personal union, 147.
 Peter Lombard, *v.* Lombard.
 Peter, St., captain of the Apostles,
 93, *v.* Index I.
 Philaster, 80, *v.* note.
 Photinus, 80.
 Predication, three kinds of, 49;
per accidens only of concretes,
 69.
 Presciti opposed to predestinati,
 129.
 Primum mobile of Aristotle=
 Wisdom or the Word, 107, 108.
 Priority in time and in causation,
 193.
 Priscillianistae, 81.
 Proclianistae, 81.
 Purgatory, 34.
 Putrefaction, animal life can
 spring from it, 139.

Q.

Question, the devil asked the
 first, 116; as a rule prompted
 by ignorance or sin, 116.

R.

Realism; declension of Schoolmen
 from the old logic of universals
 and from the right metaphysic
 of substantial forms, 12; mis-
 take about universals, cause of
 Arian error, 19; those who
 deny the reality of universals
 declared to be heretics by St.

Anselm, 19; realists alone can
 escape Patripassianism, 81;
 nominalistic fallacies, 82; all
 realists admit the reality of
 Christ's manhood, 88; realism
 necessary to the theory of
 Christ's satisfaction, 90; real-
 ism necessary to understand
 Trinity, Incarnation, and other
 Christian mysteries, 144;
 ignorance of the nature of *res*
communes the cause of the
 errors of Roscellinus, 155; ap-
 plication of doctrine of common
 terms to humanity of Christ
singularis homo omnium hominum
quilibet, 218; Anselm and
 Augustine realists, 19; Aquinas
 a realist, 88; W. states bearing
 of his Realism on Incarnation,
 146.

Redemption, 101, 231, requires a
 divine Person, 32; an impeccable
 human nature, 90; union
 of two natures necessary for it,
 176; benefits devils, 108.

Relics, objection to their miracu-
 lous efficacy sophistical, 42; of
 Christ's body worshipped not
 for themselves, 183.

Rome, 195, *v.* Oxford.

S.

Sabellian heresy, 17, 19, 20, 81.

Sadducees, 129.

Saints, invocation of, in Litany,
 42.

Samson, a type of Christ, 54.

Saracens, 84, *v.* Mohammedans.

Satan, 89, 114.

Scholasticism, a failure, 56, 77,
 83.

Schoolmen, their methods, 77, 89,
 97, 104, 116, 223, 228; *v.*
 Modern Doctors.

Scripture, manifold sense of, 113.

Scriptura, mystical sense of, 74.
 Signs, Nominalists regard universals as signs only, 86, 167; doctors of, 170.
 Sin not a creature, 75.
 Succubis procreati, 91.
 Symon Barjona, 26.
 Synecdoche, *v.* Figure of Speech.

T.

Tabernacle of the body, 12.
 Tartara, 31.
 Tharsites, ? a logical fallacy, 82.
 Theodosian heresy, 80.
 Theological virtues: faith, hope, charity, 20.
 Thomas, St., *v.* Aquinas, Index II.
 Time, to God all things present, 16, 109-112; God cannot annihilate it, 77.
 Transubstantiation, 186, *v.* Eucharist.
 Trinity, 12, 18, 41, 43, 47, 48, 56, 95, 136, 144, 150, 153, 155, 158, 173, 185, 192, 223-225.
 Truth self-consistent, 29, 202, 203; *veritates eternae* in the Word, 12, 113.

U.

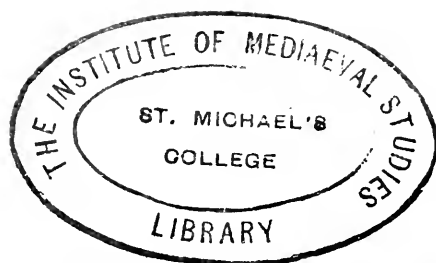
Universals in logic correspond to substantial forms in metaphysic, 12; nominalists 'negant universalialia,' 202; say universals are only signs, 86; knowledge of, necessary to understand doctrines of the Trinity, Incarnation, etc., 144; every universal identical with all and each of the individuals included under it, 132, l. 6; 145.

V.

Veritas=Christ, *passim*.
 Vulgate, arguments from, 16, 73, 95, 84, 112, 184.

W.

Wyclif, calls himself a schoolman, 76; deprecates scholastic hypotheses, 77, 116, 227, 228; his youthful contempt for Ambrose's supposed want of logic, 103; thinks himself trained in Augustine's right logic and metaphysic, 157; does not trust his own head (*caput*) apart from authority of Scripture and Fathers, 65; concedes affirmative, qualifies negative propositions of modern doctors, 13, 43, 104, 116; his view of the practical bearing of his theory of Incarnation on theological virtues, 20; thinks it unnecessary to the faith to define the Eucharistic change, 191; his fondness for triads, 33, 43, 47, 192, 225; regrets time in his youth wasted on logical subtleties, 165; love of finding meeting point for different opinions, 226; other works of W.'s referred to—*De Adnichilacione*, 76, 78; *De Anima*, 1, 7, 22, 44, 203, 230; *De Continuatione*? 53; *De Trinitate*, 10? 150, 191; *De Universalibus*, 81, 164.
 Wisdom, a term for the Word, 2, 9, 11, 12, 107-112, 226.
 Witchcraft, 140.
 World, *mundus*=*universitas creaturarum*, involved in results of man's sin and redemption, 108.



☞ The Society's Issues for 1885 and 1886 will be sent only to those Members who have paid their Subscriptions. The Subscriptions for 1886 became due on Jan. 1, and should be paid at once to the Hon. Sec., J. W. STANDERWICK, Esq., GENERAL POST OFFICE, LONDON, E.C. Cheques to be cross, 'London and County Bank.'

The Wyclif Society.

*Third Report of the Executive Committee, for 1885.
(March, 1886.)*

- | | |
|--|--|
| 1. <i>The Society's Books for 1884 & 1885.</i> | 3. <i>The Books for 1886-9, p. 4.</i> |
| 2. <i>The Funds and Position of the Wyclif Society on Dec. 31, 1885, and now. Books preparing in Editors' hands. Manuscripts copied, p. 3-4.</i> | 4. <i>Thanks to Helpers, p. 5.</i> |
| | 5. <i>Miscellaneous, p. 5.</i> |
| | <i>Hon. Sec.'s Cash Account, p. 7.</i> |
| | <i>List of other Societies, p. 8.</i> |

1. Since the Committee's last Report (June, 1885), the Society has issued to its Members one of its two Books for 1884, Dr. R. L. Poole's edition of Wyclif's *De Civili Dominio*, vol. i., and its two Books for 1885, Prof. Loserth's edition of Wyclif's *De Ecclesia*, and Mr. A. W. Pollard's edition of the Reformer's *Dialogus, sive Speculum Militantis Ecclesiae*. The second book for 1884, Mr. Rudolf Beer's edition of Wyclif's *De Compositione Hominis*, has been kept back by its editor's illness and other causes; but the text of it is in type, and Mr. Beer hopes the volume will be ready for issue in June next.

The first of these works gives Wyclif's theoretico-communist view of property, his theory of government, and the right of civil rulers over church property. He maintains 1, That, as dominion implies a true use of the thing possessed, it is incompatible with mortal sin, while, on the contrary, every one in a state of grace has a real lordship over the whole universe. As a consequence it follows that, in an ideally perfect community, all goods would be held in common. 2, That the law of the Gospel is by itself sufficient for all the purposes of human life and government.

3, That, although monarchy has, under present conditions, many advantages, the best form of government is aristocracy, of which the typical example is the rule of the Hebrew judges. 4, That the Church, that is, the whole Christian community, of England may righteously deprive the clergy of their endowments.

The two next books state more at length Wyclif's view of the Church, both in idea and realisation. In *De Dominio Civili*, ch. xliii., he had shown shortly that the Church 'is the entire body of the predestinate, past, present and future, whose head and eternal director is Christ.'¹ In *De Ecclesia* he restates and develops this view; divides the Church into three parts,—1, the triumphant (the blessed in heaven), 2, the sleeping (the souls in purgatory), 3, the militant (the Christians fighting with the world),—shows that no mere man, and so Pope, can be Head of the Church; that it is impossible for us to know who is a member of the Church, and that the Canonization of Saints is therefore a groundless and mischievous practice. He then lays down the relations which should subsist between Church and State, contends that no abbey or church lies outside the King's jurisdiction, and strongly upholds the civil authority of the King over the clergy, and the duty of the laity to deprive the clergy of their temporalities if they misuse them. The book concludes with an argument and protest against the abuse of Indulgences, which were adopted (in the main) by Hus.² To the scholar who discovered the full extent of Hus's great debt to Wyclif, Prof. Loserth, of Czernowitz, the Society is indebted for the edition of *De Ecclesia*. Miss Alice Shirley was so kind as to english his Introduction, and Mr. Matthew to write the English side-notes.

The *Dialogus* or *Speculum Ecclesiae Militantis* is mainly on the endowment of the Church, and teaches that all property held by it in direct ownership must be abolished, though tithes are not condemned, if used properly. The Pope is Antichrist's vicar rather than Christ's; and 'it might be good for the Church to be without a Pope.' The *Dialogus* is also important as fixing an earlier date than was before known, 1379, for Wyclif's reaching his final opinion on Transubstantiation, that 'Consecration is not material, but spiritual; and the Host, although at every point in it verily and indeed

¹ Mr. Poole's Introduction, p. xxix.

² See Prof. Loserth's Introduction, pp. v xvi.

Christ's Body, remains bread as to its substance as well as in its accidents.'¹

2. The year 1885 ended with a balance in the Society's favour of £327 odd, after paying £178 for the printing (and in 1884, £21 for the binding) of *De Civili Dominio*. Of this balance, £250 odd has since been paid away—£178 for *De Ecclesia* (£156 printing, £22 binding), and £72 odd for *Dialogus* (£51 printing, £21 binding)—leaving £77 available for the 1884 *De Composizione Hominis*, with the right to increase that sum by part or all of the £50 paid in advance for *De Benedicta Incarnacione* in 1884.

The Society has now 368 Members. If they all pay their subscriptions, two volumes—one, thick; one, thin—can be issued by the Society for 1886. But it cannot be too strongly imprest on Members' minds, that on them, and them only, depends the extent of the Society's issues. If they will but find the money, and canvass all Library-Committees and friends within their range, to join the Society, its Editors will give them the books.

The present state of the Society's work is this:

I. The Rev. Edward Harris's edition of the *De Benedicta Incarnacione* (232 pages, with full side-notes and collations) is all printed; but various causes have prevented as yet the completion of the notes and indexes, and (as mentioned in last Report) 'the difficulty of the subject, and the subtlety and intricacy of Wyclif's argument, with the necessity of giving an historical sketch of the views of his near predecessors on the Personality of Christ, will cause some further delay in the issue of the book. Messrs. Austin of Hertford are printing it.'

II. Mr. Rudolf Beer's edition of the *De Composizione Hominis* has its text all in type at Carl Fromme's press in Vienna. Mr. Matthew is revising the English side-notes to it. Miss Alice Shirley will english its Introduction. Mr. Beer hopes to finish the book by June.

III. The following works are copied, and in Editors' hands, preparing for publication:

Summa Theologiae.

- | | |
|------|--|
| Book | I. <i>De Mandatis Divinis</i> , ed. F. D. MATTHEW (nearly ready for press). |
| ,, | II. <i>De Statu Innocentiae</i> . Ditto. |
| ,, | IV.-V. <i>De Civili Dominio</i> , ed. R. L. POOLE, M.A., Ph.D.
(Book III. has been issued.) |

¹ See Mr. Pollard's Introduction, pp. xviii, xix.

- Book VI. *De Veritate S. Scripturae*, ed. Dr. R. BUDDENSIEG.
 (Book VII. *De Ecclesia*, has been issued.)
 „ VIII. *De Officio Regis*, ed. Dr. AUERBACH.
 „ IX. *De Potestate Papae*, ed. A. PATERA.
 „ X. *De Simonia*, ed. Dr. HERZBERG-FRÄNKEL.
 „ XI. *De Apostasia*, ed. F. D. MATTHEW.
 „ XII. *De Blasphemia*, ed. T. A. ARCHER, M.A.
Sermons, ed. Prof. J. LOSERTH (all copied. They will fill four volumes).
Miscellaneous Tracts, ed. F. D. MATTHEW (43, 44, Shirley); *Expositio*
S. Matth. c. xxiii. xxiv.; (54) *Contra Magistrum Outredum de*
Ornesima; (55) *Contra Willelmum Vynham*; (48) *De Servitute*
civili et Dominio seculari; (64) *De Paupertate Christi*; (77) *De*
Ordine Christiano.
Responsiones etc., ed. Dr. AUERBACH; (57) *ad Radulfum Strode*;
 (58) *ad argumenta cujusdam emuli veritatis*; (59) *ad xlv*
quaestiones; (60) *ad decem quaestiones*.
De Dominio Divino, ed. R. L. POOLE, M.A.
De Actibus Animae, ed. J. H. HESSELS, M.A.

The following works are copied only, and wait for editors. The copies were made by Dr. Buddensieg (except Nos. 1, 18, and 24), and he kindly places them at the Society's disposal :

- | | |
|---|--|
| (1) <i>Logica.</i> | (48) <i>De Salutatione Angelica.</i> |
| (18) <i>De Eucharistia tractatus major.</i> | (61) <i>Epistolae Octo.</i> |
| (23) <i>De Eucharistia et Poenitentia, sive De Confessione.</i> | (84) <i>De Concordatione Fratrum.</i> |
| (24) <i>De Prophetia.</i> | (89) <i>Descriptio Fratris.</i> |
| (39) <i>Sermo Pulcher.</i> | (92) <i>De Praelatis Contentionum.</i> |
| (47) <i>De Oratione Dominica.</i> | (94) <i>De Graduationibus.</i> |
| | (95) <i>De Gradibus Cleri Ecclesiae.</i> |

Mr. J. H. BULLOCK has copied part of the *Tractatus de Tempore*, the 6th Treatise of Book I. of *De Ente, sive Summa Intellectualium*, and Book I. of the *Opus Evangelicum, sive De Sermone Domini in Monte*.

Mr. RUDOLF BEER will shortly copy *De Materia et Forma, Replicatio de Universalibus, and Differentia inter Peccatum Mortale et Veniale* (Shirley, 6, 9, 28).

3. The Society's books for 1886 will be (the Committee hope and believe)

1. *De Benedicta Incarnacione*, edited by the Rev. E. Harris, M.A.

2. *Sermones*, Vol. I., edited by Prof. Loserth, Ph.D., Czernowitz.

For 1887, 1888, and 1889, Prof. Loserth hopes to edit successively Volumes II, III, IV, of Wyclif's *Sermons*. He (with his industrious copier) has been good enough to work hard during the past year at the examination, copying, and collation of the *Sermons*, and has found that all but

about four of the *Sermones Mixti* in Shirley's Catalogue are included in one or other of the four collected Parts of Sermons. These four unique Sermons will therefore be added as an Appendix to Part IV. of the Collection. He expects to have 15 sheets of Vol. I in the Fromme press by May 1 next.

During each of the three years 1887, '8, '9, the Committee hope that one of the Society's Editors will have ready either a short Book of the *Summa*, or a set of the Miscellaneous Treatises, so as to keep the Society's issue up to two volumes a year. But as the copying of the Logical and Philosophical Works is still going on, more money is wanted to enable the Society to keep up its yearly two volumes. As time goes on, lukewarm subscribers fall off, good friends die. The continuers and survivors who care for Wyclif's memory, must show that care by getting fresh Members for the Society, which has yet at least ten years' work before it, possibly fifteen. Members must look their undertaking full in the face, and resolve to 'put it through.'

4. The Executive Committee repeat their thanks to the Society's Editors, Copiers, and Helpers, and specially to Messrs. R. L. Poole, J. Loserth, F. D. Matthew, A. Pollard, R. Beer, E. Harris, S. Herzberg-Fränkell, Patera, J. H. Bullock, and Miss Alice Shirley. The Society's thanks are also due to the Governing Bodies of Trinity College, Cambridge; Trinity College, Dublin; Oriel College, Oxford; and the University Libraries of Vienna and Prag, for loans of MSS. for the use of the Society's Editors.

5. The Subscription to the Society is One Guinea a year, payable on every First of January. The payment of five or ten years' Subscriptions in advance will help the Society's work. All Subscriptions and Donations,—which are much desired,—should be paid to the Hon. Sec., J. W. Standerwick, Esq., General Post Office, London, E.C., and Members will save both him and themselves trouble by sending him an Order on their Bankers, in the following form, to pay their subscriptions:—

1886.

To Messrs. _____

Till further order, pay to the London and County Bank, for The Wyclif Society, One Guinea now, and on every following First of January.

(Signed) _____

THE WYCLIF SOCIETY.

Patron—His Grace the Lord Archbishop of Canterbury.

President.—His Grace the Lord Archbishop of York.

Vice-Presidents.—Most Rev. Lord Plunket, Archbishop of Dublin ; His Grace the Duke of Devonshire, K.G. ; His Grace the Duke of Buckingham and Chandos ; Rt. Hon. Viscount Eversley ; Right Rev. Lord Bishops of Bath and Wells, Carlisle, Durham, Down and Connor, Liverpool, London, St. Davids, Sodor and Man ; Rt. Hon. Lord Ebury.

Executive Committee.—F. J. Furnivall, 3, St. George's Square, Primrose Hill, London, N.W., *Director* ; Prof. Montagu Burrows, 9, Norham Gardens, Oxford ; F. D. Matthew, Quarryton, Hayne Road, Beckenham, Kent.

Honorary Secretary.—J. W. Standerwick, General Post Office, E.C.

Local Honorary Secretaries.—*Ireland*—The Rev. C. H. H. Wright, D.D., Cliftonville, Belfast ; *Scotland*—The Rev. James Kerr, 53, Dixon Avenue, Crosshill, Glasgow ; *Wales (North)*—Principal Reichel, University College of North Wales, Bangor ; *Cheshire*—Rev. A. MacKenna, Highfield, Bowdon, Cheshire ; *Devonshire*—Rev. E. Harris, Wellwood Park, Torquay ; *Gloucester*—The Rev. J. J. Mercier, Kemerton, Tewkesbury ; *Lancashire*—Jos. Thompson, Esq., 23, Strutt Street, Manchester ; *Lincoln*—The Rev. Canon Pennington, Utterby, Louth ; *Middlesex (West)*—The Rev. E. Chester Britton, Hermosa, Ealing ; *Norfolk*—Rev. O. W. Tancock, Norwich ; *Somersetshire*—Rev. Aubrey Townshend, Puxton ; *Yorkshire (East Riding)*—The Rev. Horace Newton, Driffield ; *Yorkshire (West Riding)*—Rev. J. N. Worsfold, Haddlesey, Selby.

Bankers.—The London and County Bank, Aldersgate Street, London, E.C.

The Society's Publications for 1882 and 1883 (£2 2s.) are :—*

Wyclif's *Latin Polemical Works*, 2 vols. (with Facsimile of MSS.) edited by Dr. R. Buddensieg.

The Society's Publications (£1 1s.) for 1884 are :—

Wyclif's *De Civili Dominio*, Lib. I., edited by Dr. Reginald Lane Poole.
Wyclif's *De Compositione Hominis*, edited by Rudolf Beer.

The Society's Publications for 1885 (£1 1s.) are :—

Wyclif's *De Ecclesia* (with Facsimile of the MS.), edited by Prof. Loserth, Ph.D.
Wyclif's *Dialogus, sive Speculum Ecclesie Militantis*, edited by W.A. Pollard, M.A.

The Society's Publications for 1886 (£1 1s.) will be :—

Wyclif's *De Benedicta Incarnacione*, edited by the Rev. E. Harris, M.A.
Wyclif's *Sermones*, Part I., edited by Prof. Loserth, Ph.D.

* The very heavy outlay for copying in these years made the issue of more volumes in them impossible.

OTHER SOCIETIES.

Chaucer, founded by Dr. Furnivall in 1868, to print all the best Chaucer MSS., &c. *Editor in Chief*, F. J. Furnivall. *Hon. Sec.* W. A. Dalziel, 67, Victoria Road, Finsbury Park, N. Subscription, Two Guineas a year.

Early English Text, founded by Dr. Furnivall in 1864, to print all Early English literary MSS. *Director*, F. J. Furnivall. *Hon. Sec.* W. A. Dalziel, 67, Victoria Road, Finsbury Park, N. One Guinea a year for the *Original Series* of Prints of MSS. only, and One Guinea for the *Extra Series* of prints from MSS. or black-letters of Texts before printed.

New Shakspeare, founded by Dr. Furnivall in 1873, to promote the intelligent study of SHAKSPERE, and to print his Works in their original Spelling, with illustrative Treatises. *President*, ROBERT BROWNING. *Director*, F. J. FURNIVALL. *Hon. Sec.*, K. Grahame, 65, Chelsea Gardens, Chelsea Bridge Road, London, S.W. Subscription, One Guinea a year.

Ballad, founded by Dr. Furnivall in 1868, to print all early English MS. Ballads, and reprint the Roxburghe, Bagford, and other collections of printed Ballads. *Editor in Chief*, The Rev. J. W. Ebsworth, M.A., F.S.A. *Hon. Sec.* W. A. Dalziel, 67, Victoria Road, London, N. £1 1s. a year.

Shelley, founded by Dr. Furnivall in Dec. 1885, to promote the study of Shelley's Works, reprint his original editions, and procure the acting of his *Cenci* and *Hellas*. *Chairman of Committee*, W. M. Rossetti. *Hon. Sec.* S. E. Preston, 86, Eaton Place, London, S.W. Subscription, One Guinea a year.

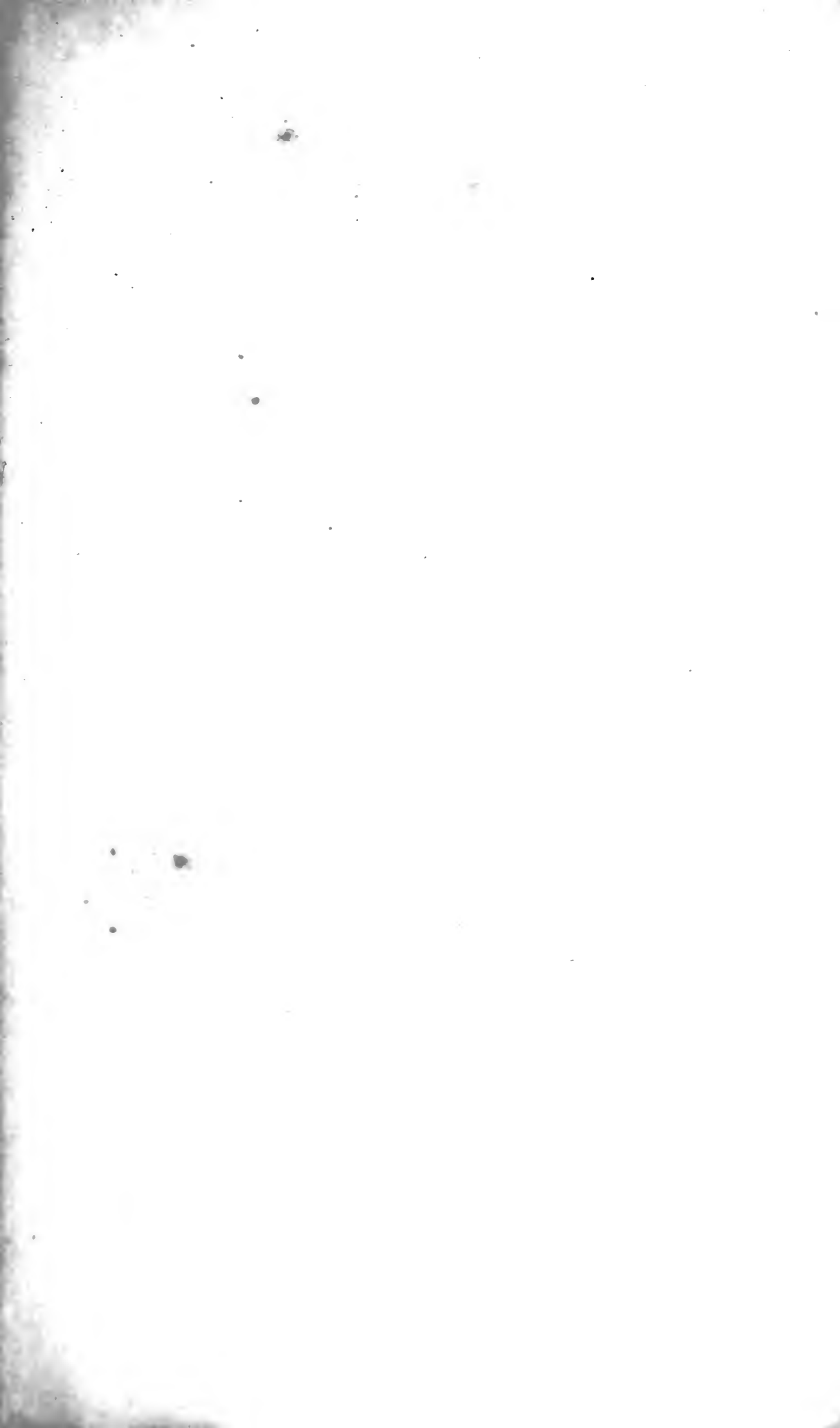
Browning, founded in July, 1881, by Dr. Furnivall and Miss E. H. Hickey, to further the study of ROBERT BROWNING's poems, and to print papers on them and Illustrations of them. Subscription, One Guinea a year. *Hon. Sec.*, J. Dykes Campbell, 29, Albert Hall Mansions, Kensington Gore, London, S.W.

Philological, founded in 1842, to investigate the Structure, Affinities, and the History of Languages. *Hon. Sec.*, F. J. Furnivall. One Guinea entrance, and one a year. Parts I. and II. of the Society's English Dictionary, for which material has been collecting for 28 years, have been lately issued, edited by Dr. J. A. H. Murray, and published by the Clarendon Press, Oxford.

Wagner, to promote the study of his Musical and other works, and the performance of his Operas at Bayreuth. *Hon. Sec.* for England, B. L. Mosely, 55, Tavistock Square, London, W.C. Subscription, Ten Shillings a year.

Shakspeare Quarto Facsimiles, 10s. 6d. each, or 6s. if the whole series of forty is taken, edited by F. J. Furnivall, Prof. Dowden, Mr. P. A. Daniel, Mr. H. A. Evans, Mr. Arthur Symons, Mr. T. Tyler, and other Shakspeare scholars. B. Quaritch, 15, Piccadilly, London, W. (Twenty Facsimiles have been published, and ten more will be ready soon. The Series will be completed in 1886.)

35-



nis Wyclif Tractatus de
acione (Harris ed) # 10455

Wycliffe, J.

UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARIES
SERIALS ACQUISITION
ANN ARBOR, MICHIGAN

10455-

